

ปัญหาการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

นายผดุงศักดิ์ ทองโพธิ์ศรี

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายมหาชน สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2561

**Problems Concerning the Proceedings of a Non-gross Disciplinary Breach
Carrying out by the Teachers and the Educational Personnel**

Mr. Padungsak Thongphosri

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Public Law

School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2018

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัญหาการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา
ชื่อและนามสกุล นายผดุงศักดิ์ ทองโพธิ์ศรี
วิชาเอก กฎหมายมหาชน
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ขัดเงางาม

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2561

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ขัดเงางาม)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ขัดเงางาม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัญหาการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ผู้ศึกษา นายผดุงศักดิ์ ทองโพธิ์ศรี รหัสวิชา 2584000653 ปริญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ชัดเจนงาม ปีการศึกษา 2561

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย และการดำเนินการทางวินัยข้าราชการของต่างประเทศ ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการในประเทศไทย และต่างประเทศ ศึกษาถึงปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติม บทบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ให้มีความเป็นธรรมและเหมาะสมตามหลักสิทธิขั้นพื้นฐาน

การศึกษาค้นคว้าเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนวินัยข้าราชการ เช่น วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการ ตำราทั้งในประเทศและนอกประเทศ รวมทั้งเอกสารอื่นที่เป็นประโยชน์และทำการศึกษาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 เพื่อเปรียบเทียบกับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของต่างประเทศและนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 กับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของต่างประเทศมีความสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ แต่มีความแตกต่างเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะปัญหาสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมรับฟังในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง และคุณสมบัติการคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ทั้งนี้จะได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรม

คำสำคัญ การดำเนินการทางวินัย วินัยไม่ร้ายแรง ข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา

Independent Study title: Problems Concerning the Proceedings of a Non-gross Disciplinary Breach Carrying out by the Teachers and the Educational Personnel

Author: Mr. Padungsak Thongphosri; **ID:** 2584000653; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Dr. Panumas Kudngaongarm, Associate Professor;

Academic year: 2018

Abstract

The purpose of the independent study were to study the meanings, concepts, theories on the proceedings of a breach of discipline carrying out by the teachers and the educational personnel in Thailand as well as the proceedings of a breach of discipline carrying out by the civil servants in foreign countries to study about the relevant laws and the measures on the disciplinary procedure in Thailand and foreign countries to study and analyze the problems of the proceedings of a non-gross disciplinary breach carrying out by the teachers and the educational personnel and to suggest the appropriate guideline in resolving, improving and adding on the provisions of law and to apply as a legal measure in proceedings of a non-gross disciplinary breach carrying out by the teachers and the educational personnel fairly and properly to the fundamental rights according to Teachers and Educational Personnel Council Act, B.E. 2547 and the regulation of the Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission concerning the investigation procedure B.E. 2550.

This independent study is the qualitative research by means of the documentary research from the relating documents on the civil servants' discipline investigation such as these, academic documents, textbooks both from Thailand and in foreign countries including other useful documents and the author researched Teachers and Educational Personnel Council Act, B.E. 2547 and the regulation of the Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission concerning the investigation procedure B.E. 2550 in order to compare with the disciplinary investigation of the civil servants in foreign countries and presented in description and analysis.

The study shows that the proceedings of a non-gross disciplinary breach carrying out by the teachers and the educational personnel according to Teachers and Educational Personnel Council Act, B.E. 2547 and the regulation of the Office of the Teacher Civil Service and Educational Personnel Commission concerning the investigation procedure B.E. 2550 and the civil servant's disciplinary investigation in foreign countries have mostly consistencies but a few differences especially in the issue of the right in having the lawyer or the counselor in the investigation of the non-gross disciplinary breach and the qualification of the committee of enquiry in the non-gross disciplinary breach for the purpose of the suggestions in solving the problems suitably and justifiably.

Keywords: Proceedings disciplinary, A non-gross disciplinary breach, Teachers, Educational Personnel

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ชัดเงางาม อาจารย์ที่ปรึกษา ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรเดช มโนลีหกุล ท่านอาจารย์ ดร.สาธิตา วิมลคุณารักษ์ ที่ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือและตรวจสอบ ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี และติดตามการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ อย่างใกล้ชิดตลอดมา นับแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อย ผู้ศึกษาค้นคว้ารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณกลุ่มงานวินัยและนิติการ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ และทุกคนที่เกี่ยวข้อง ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนช่วยเหลือจนทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประสบผลสำเร็จด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขอมอบบูชาแด่พระคุณ บิดา มารดา และครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ให้การศึกษายอบรมสั่งสอนให้มีความรู้ สติ ปัญญา และคุณธรรม เป็นเครื่องชี้นำความสำเร็จมาสู่ชีวิตของผู้ศึกษาค้นคว้าตราบนานวันทั้งทุกวันนี้

ผดุงศักดิ์ ทองโพธิ์ศรี

สิงหาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
3. กรอบแนวคิดการวิจัย	5
4. ขอบเขตการศึกษา	5
5. ประเด็นปัญหาการวิจัย	6
6. ระเบียบวิธีการศึกษา	6
7. คำนิยามศัพท์เฉพาะ	7
8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวกับการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	9
1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตีความกฎหมาย	9
1.1 การตีความกฎหมาย	9
1.2 ทฤษฎีการตีความกฎหมาย	11
1.3 หลักการตีความกฎหมาย	12
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจ	14
2.1 ความหมายของดุลพินิจ	14
2.2 ดุลพินิจในการลงโทษ	16
3. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการนำนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมรับฟัง ในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	19
4. หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง	22
4.1 สาระสำคัญของหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง	23
4.2 การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 หลักที่ใช้ในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ของประเทศไทย	27
1. ความหมาย	27
2. ขั้นตอนก่อนการดำเนินการทางวินัย	30
2.1 การสืบสวน	30
2.2 ความสำคัญของการสืบสวน	30
2.3 ประเภทของการสืบสวน	30
2.4 วิธีการสืบสวน	32
2.5 การสืบสวนอาจจะทำได้ทั้งโดยทางลับและโดยเปิดเผย	33
2.6 ผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน	33
2.7 คุณสมบัติของคณะกรรมการสืบสวน	34
3. ขั้นตอนการดำเนินการทางวินัย	34
3.1 การตั้งเรื่องกล่าวหา	34
3.2 การสอบสวน	35
3.3 ประเภทของการสอบสวน	36
3.4 หลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวน	41
4. การพิจารณาสั่งการของผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน	52
5. การพิจารณาความผิดและกำหนดโทษ	53
5.1 หลักการพิจารณาความผิด	53
5.2 หลักเกณฑ์และวิธีการลงโทษ	54
5.3 ข้อควรคำนึงในการสั่งลงโทษ	54
6. การอุทธรณ์	56
6.1 ผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์	56
6.2 กำหนดเวลายื่นอุทธรณ์	56
6.3 ผลของการไม่ยื่นอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา	57
6.4 รูปแบบของคำอุทธรณ์	57
6.5 ผู้มีอำนาจหน้าที่รับคำอุทธรณ์และพิจารณาอุทธรณ์	58

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.6 เจือปนใจในการรับคำอุทธรณ์ไว้พิจารณา	58
6.7 สิทธิของผู้อุทธรณ์	61
6.8 การยื่นหรือส่งหนังสืออุทธรณ์	62
6.9 การทะเลาะการบังคับตามคำอุทธรณ์	62
6.10 ผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์	62
6.11 การพิจารณาวินิจฉัยสั่งการอุทธรณ์	62
6.12 การสั่งการตามมติ	64
6.13 สิทธิของผู้อุทธรณ์หรือถูกเพิ่มโทษ	64
6.14 ผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยสั่งการอุทธรณ์	64
6.15 การฟ้องคดีภายหลังการพิจารณาอุทธรณ์	65
6.16 กรณีอื่นที่ไม่อาจรับเป็นเรื่องอุทธรณ์ไว้พิจารณาได้ตามกฎหมาย	65
บทที่ 4 หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของต่างประเทศและการวิเคราะห์เปรียบเทียบ หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของต่างประเทศกับหลักการสอบสวนวินัย ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของประเทศไทย	68
1. หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศส	70
1.1 หลักเกณฑ์ทั่วไปแห่งกฎหมาย	70
1.2 กระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน	72
2. หลักที่ใช้ในการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศอังกฤษ	75
3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศส และประเทศอังกฤษกับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาของประเทศไทย	85
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	98
1. บทสรุป	98
2. ข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม	106

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	113
ก กฎ ก.ศ.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550	114
ข กฎ ก.ศ.ศ. ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. 2549	136
ค หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0206/ว 218 ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2541	139
ง คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ที่ 16/2560 เรื่อง การบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา	143
จ กฎ ก.ศ.ศ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน พ.ศ. 2561	148
ฉ คำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ	151
ช หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค. 0504/14556 ลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2520	157
ซ หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0904/ว 4 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2509 หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0905/ว 9 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2509	160
ฌ พระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547	165
ประวัติผู้ศึกษา	179

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศส และอังกฤษกับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศไทย	93
ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบ ข้อดี ข้อเสีย และความเห็นของผู้ศึกษา	100

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในกระบวนการศึกษา ที่ขัดเกลาทางสังคมประการหนึ่ง ซึ่งสามารถพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้ดำรงตนได้อย่างสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะสังคมไทยที่ถูกกล่อมจูงด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกตะวันตก ส่งผลให้สังคมประเพณีกลายเป็นสังคมใหม่ ผู้คนในสังคมปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตจากที่เคยดำรงตนอย่างเรียบง่ายที่พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน เปลี่ยนเป็นการแข่งขันดิ้นรนต่อสู้แสวงหาทั้งด้านกายภาพ และวัฒนธรรม มีทั้งที่ประสบความสำเร็จ และพบกับความล้มเหลว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคล การศึกษาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ปัจเจกบุคคลบรรลุเป้าหมาย จากการปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้สถานศึกษามีสถานภาพเป็นนิติบุคคลสามารถบริหารจัดการ รับผิดชอบ ตัดสินใจและดำเนินการบริหารงานต่างๆ ในอำนาจหน้าที่ที่ได้โดยตรง การดำเนินการต่างๆ ที่ผ่านมามีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งที่เป็นผู้บริหาร หรือข้าราชการครูสายผู้สอนบางส่วนมีพฤติกรรมที่ส่อไปในทางที่จะกระทำผิดทางวินัย ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ เช่น การกล่าวหา การร้องเรียน การชุมนุม เรียกร้อง การขับไล่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนั้นยังมีการร้องเรียน ไปยังหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงาน ป.ป.ท. สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานสิทธิมนุษยชน ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด เป็นต้น เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

การดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการศึกษาที่ขัดเกลาทางสังคมแล้วยังมีผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายว่าจะได้รับของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้นั้น เช่น การลงโทษภาคทัณฑ์มีผลต่อการขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การลงโทษตัดเงินเดือนหรือลดเงินเดือน มีผลต่อการพิจารณาความดีความชอบ ในการเลื่อนเงินเดือน การลงโทษปลดออกหรือไล่ออกมีผลต่อสถานะการเป็นข้าราชการ อีกทั้งการถูกลงโทษยังมีผลต่อความรู้สึกของบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ เสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีความเป็นข้าราชการ เป็นต้น

ปัจจุบันการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ซึ่งใช้กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะ มีพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 เนื่องจากข้าราชการครูต้องมีใบประกอบวิชาชีพ มีกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการเลื่อนเงินเดือน มีกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550 เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่กระบวนการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนของกระบวนการสอบสวนทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในทางปฏิบัติพบปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาสอบปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็ก ปัญหาคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงซ้ำกับคณะกรรมการสอบสวนวินัย ปัญหาการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานคลุมเครือ ปัญหาลงโทษเกินอำนาจของผู้บังคับบัญชา ปัญหาการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยไม่มีอำนาจ ปัญหาการดำเนินการไม่ครบขั้นตอนการสอบสวน ปัญหาการลงโทษเกินข้อกล่าวหา ปัญหาการแจ้งหนังสือหรือเรื่องต่างๆ ให้กับผู้ถูกกล่าวหาโดยไม่ส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ ปัญหาการไม่แจ้งสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมรับฟังในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ปัญหาคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวน ปัญหาการคัดค้านกรรมการสอบสวนหรือผู้ตั้งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ปัญหาการไม่ดำเนินการสอบสวนตามกำหนดระยะเวลาการสอบสวน ตามปัญหา ต่างๆ ดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความบกพร่องในการสอบสวน เกิดความไม่ชอบด้วยกฎหมายในการสอบสวน เกิดความล่าช้า ไม่ได้ความเป็นจริงและความยุติธรรม ไม่มีหลักประกันความยุติธรรมให้กับคู่กรณี ทั้งสองฝ่ายจึงส่งผลให้การดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เกิดประสิทธิภาพหรือผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามหลักสากล โดยเฉพาะในเรื่อง (1) ปัญหาการไม่แจ้งสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมรับฟังในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง (2) ปัญหาการกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง กล่าวคือ การดำเนินการทางวินัยข้าราชการย่อมเป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการประเภทนั้นๆ โดยกรณีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และบรรดากฎ ก.ค.ศ. ที่เกี่ยวข้องกับวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 โดยที่การสอบสวนทางวินัยเป็นการดำเนินการและเตรียมการเพื่อจัดให้มีคำสั่งลงโทษทางวินัยหรือคำสั่งว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีความผิดทางวินัย ซึ่งเป็น “คำสั่งทางปกครอง” การสอบสวนทางวินัยจึงเป็น “การพิจารณาทางปกครอง” และอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ด้วย ดังนั้น (1) ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมในการสอบสวนทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษา นั้น แม้ว่าตามข้อ 11 แห่งกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 จะกำหนดสิทธิดังกล่าวไว้แต่เป็นการกำหนดให้เฉพาะในการสอบสวนวินัย อย่างร้ายแรงเท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดให้การดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงมีสิทธิดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าตาม ข้อ 11 แห่งกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ที่ให้หลักประกัน ความเป็นธรรมต่ำกว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่บัญญัติให้คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการพิจารณาทางปกครอง ดังนั้น ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนจึงมีสิทธิตามบทบัญญัตินี้ที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษา เข้ามาในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยได้ทั้งการสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรง และการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง และโดยที่สิทธิในการมีทนายความหรือที่ปรึกษาเป็นสิทธิ อันสำคัญในการพิจารณาทางปกครอง โดยเฉพาะในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาซึ่งอาจมีผลกระทบต่อ การรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนเงินเดือน หรือสถานะการเป็นข้าราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ถูกสอบสวนทางวินัย ดังนั้น โดยหลักแล้วในการสอบสวนวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงและการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาผู้ถูกสอบสวนย่อมมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมในการสอบสวน ทางวินัยได้ (2) ในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง กล่าวคือ แม้ว่าตามข้อ 3 แห่งกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 จะกำหนดคุณสมบัติ ของคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงไว้แล้ว แต่เนื่องจากการสอบสวนทางวินัยทั้งการสอบสวน วินัยอย่างร้ายแรงหรือการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงต่างมีผลกระทบต่อสิทธิของข้าราชการผู้ถูกสอบสวน ทั้งสิ้น ประกอบกับในทางปฏิบัติพบว่า การสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรงโดยคณะกรรมการสอบสวน ที่มีเพียงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคน โดยไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตร การดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการ ทางวินัย อย่างน้อยหนึ่งคน นั้น พบว่ามีความบกพร่องในการดำเนินการสอบสวน เช่น การสอบปากคำ พยานซึ่งเป็นเด็กโดยไม่มีข้าราชการครูที่เป็นกลางและเชื่อถือได้ และบุคคลที่เด็กร้องขอหรือไว้วางใจ เข้าร่วมในการสอบปากคำนั้นด้วย การสอบปากคำพยานโดย ไม่แยกสอบสวนทีละคน การใช้ดุลพินิจ ในการพิจารณาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย การกำหนดระดับโทษไม่เป็นตามหลักเกณฑ์วิธีการสอบสวน เป็นต้น ถือว่าการกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงดังกล่าวอาจทำให้การ สอบสวนนั้นมีความบกพร่องในขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายอันจะ เป็นเหตุทำให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกสอบสวนนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรม

ประกอบกับการกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนถือเป็นหลักประกันความเป็นธรรม ตั้งแต่แรกเริ่ม ซึ่งหากการดำเนินการตั้งแต่แรกเป็นไปอย่างเป็นธรรมแล้วการดำเนินการในขั้นตอนต่อไปก็ย่อมเป็นธรรมต่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกสอบสวนตลอดทั้งกระบวนการสอบสวน อีกทั้งอาจทำให้การสอบสวนผิดไปจากหลักเกณฑ์ของทางราชการเป็นไปโดยล่าช้า การสอบสวนไม่ถูกต้องตรงตามประเด็น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ถูกสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง พึงต้องได้รับสิทธิตามหลักประกันความเป็นธรรมอย่างเป็นธรรม ในสิทธิที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง และการกำหนด คุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ตามหลักประกันความเป็นธรรมไม่ต่ำกว่า หลักกฎหมายกลางหรือหลักเกณฑ์กลาง ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาปัญหาการดำเนินการทางวินัย ไม่ร้ายแรงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 โดยเฉพาะปัญหาการไม่แจ้งสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมรับฟังในการสอบสวนวินัย ไม่ร้ายแรง และการกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงโดยไม่มีผู้ดำรงตำแหน่ง นิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการ ทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัย อย่างน้อยหนึ่งคน

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย และการดำเนินการทางวินัยข้าราชการของต่างประเทศ
- 2.2 เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการ ในประเทศไทย และต่างประเทศ
- 2.3 เพื่อศึกษาถึงปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติม บทบัญญัติ กฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินการทางวินัยนั้น หากพิจารณาจากพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ซึ่งให้ความหมายไว้ว่า การดำเนินการทางวินัยทั้งวินัยอย่างร้ายแรงและวินัยไม่ร้ายแรงเป็นกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการในการลงโทษข้าราชการ และเป็นกระบวนการตามกฎหมายที่จะต้องกระทำเมื่อข้าราชการมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย ซึ่งการดำเนินการทางวินัยทั้งการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงและการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงนั้น มีผลกระทบต่อความรู้สึกรับผิดชอบของข้าราชการผู้ถูกสอบสวนและบุคคลรอบข้าง

การตรากฎหมายหรือกฎระเบียบเพื่อบังคับหรือเป็นมาตรการป้องกันมิให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดทางวินัยข้าราชการ และมีความสำคัญเป็นอย่างมากโดยเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการศึกษาที่ขาดแคลนทางสังคมแล้ว อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายว่าจะได้รับของข้าราชการผู้ถูกสอบสวนนั้น เช่น การลงโทษภาคทัณฑ์มีผลต่อการขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การลงโทษ ตัดเงินเดือนหรือลดเงินเดือนมีผลต่อการพิจารณาความดีความชอบ ในการเลื่อนเงินเดือน การลงโทษปลดออกหรือไล่ออกมีผลต่อสถานะการเป็นข้าราชการ อีกทั้งการถูกลงโทษยังมีผลต่อความรู้สึกของบุคคลรอบข้างไม่ว่าจะเป็นความศรัทธา ความน่าเชื่อถือเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีความเป็นข้าราชการ เนื่องจากการดำเนินการทางวินัยข้าราชการต้องชอบด้วยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 แล้ว จึงต้องมีความชัดเจน และมีหลักประกันความเป็นธรรมไม่ต่ำกว่าหลักกฎหมายกลาง กล่าวคือการดำเนินการทางวินัยข้าราชการต้องไม่ต่ำกว่าพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

4. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตในการศึกษาถึงความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และบรรดา กฎ ก.ค.ศ. ที่เกี่ยวข้องกับวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 จากแนวการพิจารณาของ ก.ค.ศ. โดย อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเกี่ยวกับวินัยและการออกจากราชการ และ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเกี่ยวกับวินัยและการอุทธรณ์ร้องทุกข์ที่มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการดำเนินการ

ทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 กฎ ก.พ. ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการ และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เพื่อนำมาวิเคราะห์สภาพปัญหาการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะปัญหาการไม่แจ้งสิทธินำพยานความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมรับฟังในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง และการกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง รวมทั้งศึกษากฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) และประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบจารีตประเพณี (Common Law) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทย

5. ประเด็นปัญหาการวิจัย

5.1 หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการเพื่อลงโทษทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 มีเนื้อหาสำคัญประการใด

5.2 กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติไว้สอดคล้องกับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการที่เป็นหลักทั่วไปและหลักสากลที่ยอมรับในต่างประเทศหรือไม่ และมีข้อบกพร่องหรือไม่

5.3 หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการเพื่อลงโทษทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 มีหลักประกันความเป็นธรรมต่ำกว่าพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 หรือไม่

6. ระเบียบวิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลด้วยอาศัยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติ กฎ ก.พ. กฎ ก.ค.ศ. หนังสือ ตำราทั้งในประเทศและต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาจากคำพิพากษาของศาล คำวินิจฉัยขององค์กรกลางบริหารงานบุคคล รวมทั้งเอกสารอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ในลักษณะการเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Qualitative Research) เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมต่อไป

7. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 **ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา** หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการบรรจุและแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งได้รับราชการโดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณแผ่นดิน งบประมาณที่จ่ายในลักษณะเงินเดือนในกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม หรือกระทรวงอื่นที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

7.2 **วินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา** หมายถึง ข้อบัญญัติที่กำหนดเป็นข้อห้าม และข้อปฏิบัติตามหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 82 – มาตรา 97

7.3 **กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550** หมายถึง หลักเกณฑ์วิธีการที่ใช้ในการสอบสวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

7.4 **กศจ.** หมายถึง คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งตั้งขึ้นตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ สั่ง ณ วันที่ 3 เมษายน 2560

7.5 **ก.ค.ศ.** หมายถึง คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

8.1 ทำให้ทราบความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทย และการดำเนินการทางวินัยข้าราชการของต่างประเทศ

8.2 ทำให้ทราบกฎหมายที่เกี่ยวข้องและมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการในประเทศไทย และต่างประเทศ

8.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาและสามารถวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และสามารถเปรียบเทียบกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการของต่างประเทศได้

8.4 ทำให้สามารถเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติม บทบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการทางกฎหมายในการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวกับการสอบสวนวินัย ไม่ร้ายแรงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 นั้น เป็นกระบวนการพิจารณาทางปกครอง และดำเนินการของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครอง มีแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตีความกฎหมาย
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจ
3. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการนำนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมรับฟังในการสอบสวนวินัยข้าราชการ
4. หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง
5. หลักการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตีความกฎหมาย

1.1 การตีความกฎหมาย

ศาสตราจารย์ พระยานิติศาสตร์ ให้ความหมายไว้ว่า “...กฎหมายไม่ยอมให้ใครเอาค่านอกเหนือพระราชบัญญัติมาวินิจฉัย เพราะกฎหมายถือว่าถ้อยคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติเป็นสำคัญ ผู้ร่างต้องได้มีความหมายตามที่ได้เขียนไว้ ความในใจของผู้ร่างมิเป็นประการใดไม่สำคัญ...”¹

ศาสตราจารย์พิเศษ ชานินทร์ กรัยวิเชียร และศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคูณ ให้ความหมายไว้ว่า “การตีความเป็นทั้งศิลปะ และเรื่องของศาสตร์ ทั้งอยู่ที่ที่ทำและความรู้ตีกันก็คิดของผู้พิพากษาและผู้ที่มีหน้าที่ใช้กฎหมาย แต่ละบุคคลเป็นรายๆ ไปด้วย”²

¹ ชานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคูณ, การตีความกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2548, หน้า 52

² “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 2

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. หยุต แสงอุทัย ให้ความหมายไว้ว่า “การตีความกฎหมายในกฎหมายหมายถึงการค้นหาความหมายของกฎหมายที่มีถ้อยคำที่ชัดเจนไม่แน่นอน คือ กำหนดหรือมีความหมายได้หลายทาง เพื่อหยั่งทราบว่าถ้อยคำของบทบัญญัติของกฎหมายว่ามีความหมายอย่างไร”³

ลอร์ด เดนนิ่ง (Lord Denning) ให้ความหมายไว้ว่า “การที่กฎหมายตราไว้โดยมีความหมายไม่แน่นอน หรือเคลือบคลุมนั้น ก็เพราะเราจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า ผู้บัญญัติกฎหมายเองก็เป็นปุถุชนซึ่งไม่อาจจะเล็งเห็นข้อเท็จจริงอันสลับซับซ้อน ซึ่งจะเกิดเป็นกรณีพิพาทขึ้นในภายภาคหน้า หรือแม้ว่าอาจที่จะเล็งเห็นได้ ก็เป็นเรื่องพื้นวิสัยที่จะบัญญัติกฎหมายให้ครอบคลุมกรณีเหล่านั้นทั้งหมดอย่างปราศจากความเคลือบคลุม”⁴

ลอร์ด รีด (Lord Reid) ให้ความหมายไว้ว่า “ในการตีความกฎหมายนั้น หน้าที่ประการแรกของศาล คือพิจารณาถ้อยคำที่ปรากฏในพระราชบัญญัติ ถ้าหากปรากฏเจตนารมณ์ของฝ่ายนิติบัญญัติอย่างชัดเจนว่า มุ่งประสงค์ที่จะกำหนดให้เป็นความผิดโดยเด็ดขาด แม้ผู้กระทำไม่มีเจตนาร้าย หน้าที่ในการตีความกฎหมายของศาลก็สิ้นสุดลงเพียงนั้น แต่ว่ากรณีที่จะเป็นความผิดโดยเด็ดขาดดังกล่าวนี้มีน้อยมาก ในบางกรณีปรากฏว่าถ้อยคำในบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดความผิดนั้นแสดงชัดว่าจำเป็นต้องมีเจตนาร้ายเป็นองค์ประกอบสำคัญของความผิด อย่างไรก็ตามก็ยังมีอยู่หลายกรณีด้วยกันที่ไม่อาจที่จะทราบเจตนารมณ์อันแท้จริงของฝ่ายนิติบัญญัติได้ ในกรณีเหล่านี้มีข้อสันนิษฐานมาเป็นเวลาแรมศตวรรษแล้วว่ารัฐสภาไม่มีความประสงค์ที่จะถือเป็นการผิดอาญาแก่บุคคลซึ่งไม่ควรได้รับการดำเนินคดีในสิ่งที่ตนได้กระทำไป หรืออาจจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ในกรณีที่บทบัญญัติของกฎหมายมิได้กล่าวถึงเจตนาร้าย ก็มีข้อสันนิษฐานว่า เพื่อให้จะให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐสภา บทบัญญัติที่กำหนดความผิดทางอาญานั้นก็ต้องมีเจตนาร้ายเป็นองค์ประกอบความผิดที่สำคัญ”⁵

³ หยุต แสงอุทัย, คำบรรยายความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523, หน้า 111

⁴ ธานินทร์ กรีชัยเชียร และวิชา มหาคุณ, การตีความกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, 2548, หน้า 7

⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 17

ศาสตราจารย์ประมุท สุวรรณศร ให้ความหมายไว้ว่า “...การตีความถ้อยคำตามหนังสือเอกสารนั้น คู่กรณีย่อมนำพยานมาสืบแสดงได้ เมื่อข้อความนั้นไม่ชัด หรือ กำกวม แต่การตีความในตัวของกฎหมายนั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง หลักใหญ่ในระบบการศาลยุติธรรมก็คือว่าศาลเท่านั้นจะเป็นผู้แปลกฎหมาย “การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นหน้าที่ของศาล โดยเฉพาะ” ฉะนั้น ถ้ายอมให้ผู้อื่นมาตีความให้ศาลฟัง ก็เท่ากับว่าผู้อื่นนั้นเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดี หาใช่ศาลไม่...”⁶

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อัคราทร จุฬารัตน ให้ความหมายไว้ว่า “การตีความคือ การค้นหาเพื่ออธิบายความหมายของบทบัญญัติในกฎหมายนั้นๆ”⁷

กล่าวโดยสรุป การตีความกฎหมาย กล่าวคือ เป็นการค้นหาหรือแปลความหมายของถ้อยคำในบทกฎหมายที่ยังเป็นที่สงสัย ไม่ชัดเจน กำกวมหรือมีความคลุมเครือ เพื่อผู้มีหน้าที่ใช้กฎหมายนำไปใช้ในการวินิจฉัยหรืออธิบายข้อพิพาทได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม

1.2 ทฤษฎีการตีความกฎหมาย

ทฤษฎีของกฎหมายมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยกรีกและโรมัน ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของนักกฎหมาย นโยบายของรัฐลัทธิการเมือง รวมทั้งเศรษฐกิจสังคมในยุคนั้น ทฤษฎีกฎหมาย หมายถึง หลักและข้อคิดเห็นในทางกฎหมายซึ่งนักนิติศาสตร์ได้ค้นคิดขึ้น ซึ่งมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์หาเหตุผลในกฎหมาย เพราะกฎหมายมีบ่อเกิดประการหนึ่งมาจากทฤษฎีกฎหมาย กล่าวคือ นักนิติศาสตร์เป็นผู้คิดค้นหากฎเกณฑ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับกฎหมาย ซึ่งจะมีการโต้เถียงและวิพากษ์วิจารณ์กันเป็นระยะอันยาวกว่าที่จะเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปในวงการกฎหมาย เมื่อหลักดังว่านั้นได้รับการยอมรับให้เป็นทฤษฎีกฎหมายแล้ว โดยปกติในการร่างกฎหมายที่สำคัญๆ ผู้ร่างกฎหมายมักจะนำเอาทฤษฎีกฎหมายมาเป็นแนวทางในการร่างกฎหมายขึ้นบังคับใช้แก่ประชาชน⁸

ทฤษฎีของการตีความตามกฎหมาย อาจแบ่งได้เป็น 3 ทฤษฎี คือ⁹

1.2.1 ทฤษฎีคลาสสิก (Classical Theory) เป็นทฤษฎีที่ Montesquieu เป็นผู้ริเริ่มอธิบายด้วยความคิดเรื่องการแบ่งแยกอำนาจเป็นฝ่ายบัญญัติกฎหมาย กับผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยเห็นว่า ระบบกฎหมายที่สมบูรณ์ในตัวของมันเอง ผู้พิพากษาเป็นเพียงกระบอกเสียงหรือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ทำให้กฎหมายมีผลบังคับ ผู้แปล ผู้ใช้กฎหมาย ไม่มีบทบาทในการสร้างสรรค์กฎหมาย มีเพียงฝ่ายนิติบัญญัติ มีบทบาทสำคัญ

⁶ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 62

⁷ อัคราทร จุฬารัตน, “หลักทั่วไปของการตีความในกฎหมายอาตาลีอัน”, *วารสารนิติศาสตร์*, 15 1 (2528): 66

⁸ วิชา มหาคุณ, การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย, กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2527, หน้า 101-102

⁹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 101-102

1.2.2 ทฤษฎีกฎหมายอิสระ หรือกฎหมายเสรี (Free Law Movement หรือ Free Law Theory) เป็นทฤษฎีที่ยืนยันว่าศาลควรจะใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรได้อย่างเสรีหรือไม่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรนั้นได้อย่างเสรี ตามที่เขาจะเห็นว่าคดีนั้นควรจะใช้วิธีอย่างไรตามความเชื่อส่วนตัวของเขาว่า ความเป็นธรรมควรจะเป็นอย่างไร แม้จะมีตัวบทที่ควรจะให้เสรีภาพแก่นักกฎหมายที่จะตัดสินความในแต่ละคดี และตัดสินความไปตามที่เขาเห็นสมควรเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

1.2.3 ทฤษฎีสวม เป็นทฤษฎีที่รวมส่วนที่ดีของทฤษฎีที่หนึ่งและที่สองเข้าด้วยกัน คือมีหลักสำคัญที่ต้องยึดมั่นในตัวบทกฎหมายและแน่วแน่ในการเสาะแสวงหาความเป็นธรรม กล่าวคือเป็นทฤษฎีผสมผสานระหว่างการยึดมั่นตีความตามตัวบทและตีความตามความเห็นของนักกฎหมายโดยไม่ยึดตัวบท

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการตีความทั้งสาม นั้น เป็นทฤษฎีผสมผสานระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยตามตัวบทอย่างเคร่งครัดและการตีความตามความเห็นของนักกฎหมาย ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าทฤษฎีที่สามเป็นทฤษฎีที่ปรับเข้ากับข้อเท็จจริงที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันแต่มีความแตกต่างในบริบทแวดล้อมกรณีและพฤติการณ์เป็นกรณีๆ ไป หรือเป็นการเฉพาะรายไป

1.3 หลักการตีความกฎหมาย

กฎหมายเป็นการกำหนดหลักการในสาระสำคัญไม่สามารถที่จะกำหนดลงไป ในรายละเอียดในทุกเรื่องได้ บางกรณีกฎหมายอาจใช้ถ้อยคำไม่ชัดเจน การตีความกฎหมายจึงไม่ใช่การพิจารณาเพียงความหมายของตัวอักษรที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงบริบทแวดล้อมของกฎหมายเจตนารมณ์ของกฎหมาย นิติวิธี¹⁰ และประเภทของกฎหมายนั้นๆ¹¹

นิติวิธีนั้นเป็นสิ่งที่แทรกซึมอยู่กับตัวกฎหมาย ไม่จำเป็นต้องบัญญัติและถึงแม้จะได้บัญญัติถึงนิติวิธีไว้ กฎหมายก็ได้บัญญัติหลักนิติวิธีไว้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะนิติวิธีมีลักษณะเป็นแนวคิดที่ฝังตัวอยู่ในระบบกฎหมายจนเป็นแบบฉบับในทางกฎหมายของระบบกฎหมายนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าถ้าตัวบทกฎหมายเป็นร่างกาย นิติวิธีก็เป็นวิญญาณของกฎหมาย

¹⁰ นิติวิธี หรือวิธีทางกฎหมาย (Juristic Method) หมายถึง แนวความคิดและทัศนคติของ นักกฎหมาย ที่มีต่อบ่อเกิดของกฎหมาย และวิธีศึกษา วิธีใช้ และบัญญัติกฎหมายของนักกฎหมาย (ดู กิตติศักดิ์ ปรกติ “ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธี ในระบบชีวิตลอร์ดและคอมมอนลอร์ด” กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555, หน้า 15)

¹¹ กิตติศักดิ์ ปรกติ, ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธี ในระบบชีวิตลอร์ดและคอมมอนลอร์ด, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555

นอกจากนี้ นิติวิธียังเป็นเครื่องแสดงความแตกต่างระหว่างระบบกฎหมายใหญ่ 2 ระบบ คือ ระบบกฎหมายซิวิลลอว์กับระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ กล่าวคือ

นิติวิธีในระบบกฎหมายซิวิลลอว์ ถือหลักกฎหมายเป็นหลักเกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐาน ความประพฤติในสังคม และมีหลักการทางสังคมแฝงอยู่เสมอ ดังนั้นในการใช้กฎหมายจะต้องทำความเข้าใจหลักเกณฑ์นี้ และจะพยายามเน้นหรือนำเอาหลักการเหล่านี้ไปใช้ผ่านทางบทกฎหมายแต่ละบท เช่น หลักเสรีภาพทางการเมือง หลักสิทธิทางสังคม สิทธิในร่างกาย อนามัย สิทธิทางทรัพย์สิน และหลักเสรีในการทำสัญญา เป็นต้น โดยถือว่าทัศนคติเป็นบ่อเกิดของกฎหมายเป็นระบบของเหตุผล เป็นการวางหลักทั่วไป และทัศนคติที่ถือว่าบทบัญญัตินั้นย่อมใช้ครอบคลุมไปถึงกรณีต่างๆ โดยไม่เจาะจง ทำให้นักกฎหมายตีความกฎหมายโดยถือความสำคัญของตัวอักษรควบคู่ไปกับเหตุผล หรือความมุ่งหมายของกฎหมายที่แฝงไว้ในบทบัญญัติต่างๆ ดังนั้น การตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรนี้ ข้อสำคัญคือต้องคำนึงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของตัวอักษรกับความมุ่งหมายที่แฝงอยู่ อย่งไรก็ดี หลักการตีความกฎหมายก็เป็นเช่นเดียวกับแนวความคิดทางการเมืองที่ย่อมจะได้รับอิทธิพลจากกระแสความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้หลักทฤษฎีทั่วไปที่ถือเป็นแบบฉบับและยอมรับทั่วไปในการตีความกฎหมายในระบบซิวิลลอว์ มี 2 ประการ คือ (1) หลักการตีความตามหลักภาษา เป็นการตีความที่มุ่งใช้สำหรับตีความหมายจากถ้อยคำที่ผู้บัญญัติกฎหมายได้บัญญัติไว้ (2) หลักการตีความตามเหตุผลทางตรรก เป็นการตีความที่จะนำมาใช้ได้ก็ต่อเมื่อการตีความตามหลักภาษานั้นใช้ไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น

นิติวิธีในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ จะถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีฐานะที่ต่ำกว่าหลักกฎหมายที่ผู้พิพากษาได้วางเอาไว้ (นอกจากในกรณีที่บทบัญญัตินั้นเป็นบทแก้ไขข้อบกพร่องของคอมมอนลอว์โดยตรง) ทัศนคติเช่นนี้ทำให้บทกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติบัญญัติขึ้น ไม่ได้รับการยอมรับเข้าสู่ระบบกฎหมายอย่างจริงจัง จนกว่าจะมีคำพิพากษาในศาลใดศาลหนึ่งได้นำไปใช้บังคับเสียก่อนและเมื่อศาลได้นำบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรมาปรับใช้ครั้งหนึ่งแล้ว หากเกิดข้อพิพาททำนองเดียวกันอีกในภายหลัง ศาลที่พิจารณาคดีก็จะนิยมอ้างคำพิพากษาที่เคยปรับใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรเรื่องนั้นมากกว่าที่จะอ้างตัวบทกฎหมายเสียอีก คือถ้าหากมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายและคำพิพากษาที่อาจนำมาปรับใช้แก่ข้อเท็จจริงได้เหมือนกันผู้พิพากษาจะนิยมอ้างคำพิพากษามากกว่าบทกฎหมาย และนี่เองที่เป็นลักษณะพิเศษที่ทำให้ระบบคอมมอนลอว์ต่างจากระบบซิวิลลอว์

กล่าวโดยสรุป หลักการตีความกฎหมาย คือ การอธิบายหรือค้นหาความหมายของถ้อยคำกฎหมาย ที่ไม่ชัดเจนหรือถ้อยคำที่มีความคลุมเครือ หรือมีความหมายได้หลายทาง เพื่อจะนำกฎหมายไปปรับใช้ได้อย่างถูกต้องและเกิดความเป็นธรรมมากที่สุด เพราะข้อเท็จจริงและบริบทแวดล้อมกรณีของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ฉะนั้นแล้ว ความไม่ชัดเจน

หรือความคลุมเครือของกฎหมายจึงต้องมีการตีความให้เข้าและเท่าทันต่อสถานการณ์อันเป็นปัจจุบัน ณ เวลานั้น ทั้งนี้ หลักสำคัญในการตีความกฎหมายมีหลักการที่สำคัญๆ ดังนี้

1) การตีความตามตัวอักษร หมายถึง การแปลความหมายของบทบัญญัติของกฎหมาย ตามลายลักษณ์อักษรที่ปรากฏเป็นตัวหนังสือหรือตัวอักษรตามความหมายสามัญที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป หรือให้ความหมายตามพจนานุกรม หากเป็นความหมายตามภาษาไทยธรรมดาศาลย่อมรู้เอาเองได้ และวิญญูชนทั่วไปย่อมเข้าใจตรงกันหากเป็นภาษาหรือศัพท์ทางเทคนิคทางวิชาการ ก็ต้องแปลความหมาย ในทางเทคนิคของคำศัพท์เฉพาะทางวิชาการนั้นๆ เช่น คำศัพท์เฉพาะทางวิทยาศาสตร์ ทางการแพทย์ ทางวิศวกรรม ทางเคมี ทางฟิสิกส์ ในกรณีที่มีตัวบทกฎหมายในภาษาไทยไม่ชัดเจนอาจดูตัวบทกฎหมาย ที่จัดทำไว้เป็นภาษาอังกฤษ มาประกอบการพิจารณาด้วย

2) การตีความตามเจตนารมณ์ หมายถึง การแบ่งตามบทบัญญัติของกฎหมาย ให้เป็นไปตามความประสงค์หรือเจตนารมณ์หรือความมุ่งหมายของการตรากฎหมายในเรื่องนั้นขึ้นมา เพื่อใช้บังคับให้ตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ทั้งนี้การที่จะหยั่งรู้ถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย อาจพิจารณาได้จากชื่อกฎหมายคำขึ้นต้นของกฎหมายและหมายเหตุท้ายกฎหมายฉบับนั้น หรือสืบค้น จากในชั้นการร่างกฎหมาย เช่น เหตุผลในชั้นกรรมาธิการของแต่ละสภา ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายนั้น ทั้งฉบับ ศึกษาประวัติความเป็นมาของกฎหมายฉบับนั้นต้องถือว่ากฎหมายมีเจตนาในทางที่จะให้ ใช้บังคับได้ ในประการสำคัญต้องพิจารณาให้ทราบว่า การตราบทบัญญัติของกฎหมายนั้นต้องการ ปกป้องคุ้มครองหรือใช้เป็นกลไกในการดำเนินการในเรื่องใด

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจ

2.1 ความหมายของดุลพินิจ¹²

ดุลพินิจ หมายถึง การที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจอย่างอิสระที่จะเลือก กระทำการหรือไม่กระทำ หรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกรณีที่กฎหมายให้ทางเลือกหลายทาง ซึ่งหากเลือกกระทำการไปทางใดทางหนึ่งโดยมีเหตุผลอันสมควรแล้ว ก็ล้วนเป็นการกระทำ ที่ชอบด้วยกฎหมาย

¹² สำนักงาน ก.ค.ศ., ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, เล่ม 2, กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศาลาตปพร้าว, 2550, หน้า 55-56

ดุลพินิจในการตัดสินใจ มี 2 กรณี คือ กรณีเมื่อมีข้อเท็จจริงอันเป็นส่วนประกอบ ส่วนเหตุเกิดขึ้นครบถ้วนแล้ว ฝ่ายปกครองมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจเพื่อตัดสินใจว่าจะดำเนินการหรือไม่ กรณีหนึ่ง และหากใช้ดุลพินิจตัดสินใจว่าจะดำเนินการแล้ว ฝ่ายปกครองก็มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจว่าจะเลือกดำเนินการตามมาตรการใดมาตรการหนึ่งในบรรดาหลายมาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้

ดุลพินิจที่ผิดพลาด เป็นกรณีที่ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานผิดพลาด ในกรณีดังต่อไปนี้ คือ

การไม่ใช้ดุลพินิจในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจ แต่ผู้มีอำนาจหน้าที่ ไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดไว้

การใช้ดุลพินิจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติ หมายถึง กรณีที่ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจเกินกว่ากรอบ ที่กฎหมายบัญญัติไว้

การใช้ดุลพินิจอย่างบิดเบือน หมายถึง การที่ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจ ไม่เป็นตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่สนใจวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่มอบอำนาจให้ตนใช้ดุลพินิจให้ถูกต้อง ไม่ประมวลพฤติการณ์และพฤติเหตุต่างๆ เพื่อพิจารณาซึ่งน้ำหนักให้รอบด้านก่อนการตัดสินใจ การใช้ดุลพินิจโดยไม่สุจริตหรือมีอคติ

การใช้ดุลพินิจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ หมายถึง การที่ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

การใช้ดุลพินิจขัดกับหลักกฎหมายทั่วไป หมายถึง การใช้กฎหมายโดยไม่คำนึงถึงหลักการอันเป็นรากฐานของกฎหมายตามหลักนิติรัฐ เช่น ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจขัดกับหลักการสมควรแก่เหตุผลการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาด การใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดทำให้การกระทำของฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสั่งทางปกครองไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่สมบูรณ์ตามแก่กรณี จำเป็นต้องมีการยกเลิกเพิกถอนการกระทำ หรือคำสั่งทางปกครองนั้น หรือต้องดำเนินการเยียวยาแก้ไขให้สมบูรณ์ โดยฝ่ายปกครองนั่นเอง หากฝ่ายปกครอง ไม่ดำเนินการหรือยังคงยืนยันการตัดสินใจเช่นนั้นอยู่ ศาลจะเข้ามาตรวจสอบการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดนั้น

การใช้ดุลพินิจขัดกับหลักกฎหมายทั่วไป หมายถึง การใช้กฎหมายโดยไม่คำนึงถึงหลักการอันเป็นรากฐานของกฎหมายตามหลักนิติรัฐ เช่น ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจขัดกับหลักการสมควรแก่เหตุผลการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาด การใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดทำให้การกระทำของฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสั่งทางปกครองไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่สมบูรณ์ตามแก่กรณี จำเป็นต้องมีการยกเลิกเพิกถอนการกระทำ หรือคำสั่งทางปกครองนั้น หรือต้องดำเนินการเยียวยาแก้ไขให้สมบูรณ์

โดยฝ่ายปกครองนั่นเอง หากฝ่ายปกครอง ไม่ดำเนินการหรือยังคงยืนยันการตัดสินใจเช่นนั้นอยู่ ศาลจะเข้ามาตรวจสอบการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดนั้น

ผลของการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาด การใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดทำให้การกระทำของฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสั่งทางปกครองไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่สมบูรณ์ ตามแต่กรณีจำเป็นต้องมีการยกเลิกเพิกถอนการกระทำ หรือคำสั่งทางปกครองนั้น หรือต้องดำเนินการเยียวยาแก้ไขให้สมบูรณ์โดยฝ่ายปกครองนั่นเอง หากฝ่ายปกครองไม่ดำเนินการหรือยังคงยืนยันการตัดสินใจเช่นนั้นอยู่ ศาลจะเข้ามาตรวจสอบการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาด

กล่าวโดยสรุป ดุลพินิจ คือ การเลือกกระทำหรือไม่กระทำของฝ่ายปกครอง โดยอิสระตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด หากการใช้ดุลพินิจไม่เป็นไปตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนดหรือขัดกับหลักกฎหมายย่อมเป็นการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดทำให้คำสั่งทางปกครองนั้น เป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่สมบูรณ์ซึ่งจะต้องยกเลิกเพิกถอนการกระทำ หรือคำสั่งทางปกครองนั้น หรือต้องดำเนินการเยียวยาแก้ไขให้สมบูรณ์โดยฝ่ายปกครองนั่นเอง และหากไม่ดำเนินการหรือยังคงยืนยันการตัดสินใจเช่นนั้นอยู่ บุคคลที่ได้รับผลกระทบต้องอาศัยอำนาจของศาลในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจที่ผิดพลาดนั้น

2.2 ดุลพินิจในการลงโทษ

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ได้อธิบายว่า ในทางตำราหลักดุลพินิจในการลงโทษ มีดังนี้¹³

2.2.1 โทษจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายกำหนดโทษไว้อย่างไร ศาลจะต้องลงโทษอย่างนั้น จะลงโทษอย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ ทั้งนี้เว้นแต่กฎหมายนั้นเองจะยอมให้เปลี่ยนโทษได้ เช่น ให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นโทษกักขัง เป็นต้น

2.2.2 ในความผิดทุกความผิด กฎหมายได้จำกัดดุลพินิจของศาล โดยกำหนดโทษสูงสุดไว้ ศาลจะลงโทษให้หนักกว่ากำหนดโทษขั้นสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุเพิ่มโทษตามกฎหมาย เช่น เพราะกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เป็นต้น

2.2.3 ความผิดบางความผิดกฎหมายได้จำกัดดุลพินิจของศาลโดยกำหนดโทษขั้นต่ำไว้ ศาลจะกำหนดโทษต่ำกว่าโทษขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุผลลดโทษตามกฎหมายซึ่งอาจเป็นการลดมาตราส่วนโทษ หรือการลดโทษที่จะลง

¹³ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537, หน้า 206-208

2.2.4 ในระหว่างอัตราโทษขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดไว้ ศาลจะกำหนดโทษต่ำกว่าโทษขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุผลโทษตามกฎหมายซึ่งอาจเป็นการลดมาตราส่วนโทษ หรือการลดโทษที่จะลง

2.2.5 ในระหว่างอัตราโทษขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดไว้ ศาลย่อมมีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดโทษตามที่ศาลจะเห็นสมควร

ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ยังได้อธิบายว่าในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจมีทฤษฎี 2 ทฤษฎี กล่าวคือ¹⁴

1) ทฤษฎีเด็ดขาด (Absolute Theory) ซึ่งถือว่าการลงโทษเป็นการตอบแทนการกระทำความผิด การลงโทษจะหนักหรือเบาขึ้นอยู่กับความชั่วของผู้กระทำ ซึ่งปรากฏในการกระทำความผิด นั้นๆ การลงโทษจึงเป็นการใช้บาปที่ผู้กระทำได้กระทำลงไป

2) ทฤษฎีสัมพัทธ์ (Relative Theory) ถือว่าการลงโทษต้องให้ถูกต้องตามจุดประสงค์ของการลงโทษ กล่าวคือ

(1) ให้มีผลเป็นการป้องกันบุคคลทั่วไป มิให้กระทำความผิดอย่างเดียวกันอีก (general prevention) และ

(2) ให้มีผลเป็นการป้องกันผู้กระทำผิดนั่นเอง มิให้กระทำความผิดซ้ำอีก (special prevention) ซึ่งต้องแยกผู้กระทำความผิดออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทที่ 1 ได้แก่ ผู้กระทำความผิดโดยโอกาส กล่าวคือได้กระทำความผิดเพราะสิ่งรบเร้าภายนอก ผู้กระทำความผิดโดยโอกาสนี้ ถ้าวางโทษให้หวาดกลัวก็กลับตนเป็นคนดีได้ ประเภทที่ 2 ได้แก่ ผู้กระทำผิดเสมอๆ ซึ่งแยกเป็นพวกที่สามารถกลับตัวได้จำพวกหนึ่ง ต้องลงโทษในทางที่จะให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และพวกหนึ่งไม่สามารถกลับตัวได้ พวกนี้ต้องแยกไปจากสังคม เช่น การจำคุกเป็นระยะเวลานาน เป็นต้น

สำหรับในความเห็นของศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ยังเห็นว่า¹⁵ ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิด จะต้องเอาทฤษฎีเด็ดขาด และทฤษฎีสัมพัทธ์มาใช้ประกอบกัน และจะต้องตั้งต้นด้วยทฤษฎีเด็ดขาด คือการลงโทษเป็นการตอบแทนการกระทำความผิด และศาลจะต้องลงโทษหนักเบาให้ได้ส่วนสัดส่วนกับความชั่วของผู้กระทำ กล่าวคือ ถ้ามีความชั่วมากก็ควรลงโทษหนักมาก ในขณะที่เดียวกันการลงโทษจะบรรลุจุดประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีสัมพัทธ์หรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นลำดับที่สอง เพราะการที่กฎหมายได้กำหนดให้มีโทษอาญาขึ้น ก็เพื่อให้ผู้กระทำความผิดของตนเห็นว่าตนได้กระทำความชั่ว และเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดควรจะได้เสียใจ

¹⁴ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 208

¹⁵ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 208-209

สำนึกเอง และผู้ใดมีความชั่วมากก็ต้องรับโทษมากเป็นธรรมดา ด้วยเหตุนี้การลงโทษจึงต้องเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นคณาๆ ไป เพราะผู้กระทำความผิดด้วยกัน อาจมีบางคนมีความชั่วน้อย เช่น ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย แต่ถูกผู้ร้ายชักจูงไปส่วนบางคนมีความชั่วมากเพราะเป็นหัวหน้าชักชวนให้ผู้อื่นกระทำความผิดเป็นคณาๆ คนที่มีความชั่วน้อย ศาลก็ลงโทษน้อยส่วนคนที่มีความชั่วมาก ศาลก็ลงโทษมาก ทั้งนี้ตามหลักที่ว่าจะต้องลงโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดเป็นคณาๆ ไป (individualization of punishment)

ในทางทฤษฎีแล้วอำนาจที่กฎหมายให้แก่ฝ่ายปกครองในอันที่จะใช้อำนาจกระทำกรต่าง ๆ นั้น สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ อำนาจผูกพัน (Mandatory Power) และอำนาจดุลพินิจ (Discretionary Power)¹⁶

1) อำนาจผูกพัน (Mandatory Power) เป็นอำนาจที่กฎหมายให้แก่ฝ่ายปกครองโดยบัญญัติไว้ล่วงหน้าว่าเมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้เกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายปกครองจะต้องใช้อำนาจกระทำกร และกระทำกร โดยมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนด เช่น กรณีการจดทะเบียนสมรส เมื่อปรากฏว่าชายและหญิงซึ่งยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสมีคุณสมบัติและเงื่อนไขแห่งการสมรสครบถ้วนนายทะเบียนครอบครัวจะต้องจดทะเบียนสมรสให้แก่ผู้ร้องเสมอ

2) อำนาจดุลพินิจ (Discretionary Power) เป็นอำนาจที่กฎหมายให้แก่ฝ่ายปกครองโดยบัญญัติไว้ล่วงหน้าว่าเมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้เกิดขึ้นแล้ว ฝ่ายปกครองสามารถเลือกปฏิบัติและตัดสินใจได้ด้วยตนเองในความรับผิดชอบของตนเอง และภายในขอบเขตของกฎหมายนี้ อาจมีการปฏิบัติและการตัดสินใจได้หลายอย่างแต่ละอย่างก็ชอบด้วยกฎหมายเช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป หลักดุลพินิจในการลงโทษต้องพิจารณาจาก (1) โทษจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย (2) ในความผิดทุกความผิด กฎหมายกำหนดโทษสูงสุดไว้ซึ่งจะลงโทษให้หนักกว่ากำหนดโทษขั้นสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุเพิ่มโทษตามกฎหมาย (3) ความผิดบางความผิดกฎหมายได้จำกัดดุลพินิจกำหนดโทษขั้นต่ำไว้ซึ่งจะกำหนดโทษต่ำกว่าโทษขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุผลลดโทษตามกฎหมายซึ่งอาจเป็นการลดมาตราส่วนโทษหรือการลดโทษที่จะลง (4) ในระหว่างอัตราโทษขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดไว้จะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษตามที่เห็นสมควรได้ ทั้งนี้ การจะใช้ดุลพินิจมีทฤษฎี 2 ทฤษฎี กล่าวคือ (1) ทฤษฎีเด็ดขาด ซึ่งถือว่าการลงโทษเป็นการตอบแทนการกระทำความผิด การลงโทษจะหนักหรือเบา

¹⁶ เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล, “อำนาจดุลพินิจและการควบคุมตรวจสอบอำนาจดุลพินิจ”, ใน *แนวทางการศึกษาชุดวิชากฎหมายปกครองชั้นสูง*, หน่วยที่ 9, นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2556, หน้า 17-18

ย่อมต้องแล้วแต่ความชั่วของผู้กระทำ (2) ทฤษฎีสัมพัทธ์ ซึ่งถือว่าการลงโทษต้องให้ถูกต้องตามจุดประสงค์ของการลงโทษ กล่าวคือ ให้มีผลเป็นการป้องกันบุคคลทั่วไป และให้มีผลเป็นการป้องกันผู้กระทำผิดนั้นเอง มิให้กระทำความผิดซ้ำอีก

3. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิในการนำพยานความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมรับฟังในการสอบสวนวินัย ไม่ร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

การดำเนินการทางวินัยข้าราชการประเภทต่างๆ ย่อมเป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการประเภทนั้นๆ โดยกรณีการดำเนินการทางวินัยข้าราชการพลเรือนเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 และบรรดากฎ ก.พ. ที่เกี่ยวข้องกับวินัย โดยเฉพาะกฎ ก.พ. ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2540) โดยที่การสอบสวนทางวินัยอันเป็นการดำเนินการและเตรียมการเพื่อจัดให้มีคำสั่งลงโทษทางวินัยหรือคำสั่งว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีความผิดทางวินัยซึ่งเป็น “คำสั่งทางปกครอง” การสอบสวนทางวินัยจึงเป็น “การพิจารณาทางปกครอง” และอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ด้วย ดังนั้น ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการมีพยานความ แม้ว่าข้อ 21 แห่งกฎ ก.พ. ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2540) จะกำหนดห้ามมิให้บุคคลอื่นอยู่ในที่สอบสวน เว้นแต่บุคคลที่คณะกรรมการสอบสวนอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวน แต่เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมต่ำกว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ที่บัญญัติให้คู่กรณีมีสิทธินำพยานความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการพิจารณาทางปกครองที่ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ได้ (โดยไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน) ดังนั้นข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาจึงมีสิทธิตามบทบัญญัติดังกล่าวที่จะนำพยานความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยได้ และโดยที่สิทธิในการมีพยานความหรือที่ปรึกษาเป็นสิทธิอันสำคัญในการพิจารณาทางปกครอง โดยเฉพาะในการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสถานะของข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัยอย่างมาก ดังนั้น โดยหลักแล้วเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนทางวินัยย่อมมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิดังกล่าวให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาทราบด้วย ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง¹⁷

¹⁷ ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ, การแจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง: “หลักเกณฑ์ทั่วไป” หรือเงื่อนไขความชอบด้วยกฎหมาย” บทความทางวิชาการ ค้นคืน 2 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <http://www.krisdika.go.th>

3.1 ศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสถานต์

ได้ให้คำอธิบายในเรื่องนี้ไว้ว่า ในการสัมพันธ์กับฝ่ายปกครอง เอกชนควรมีสติธิ บางประการเป็นพื้นฐานเพื่อเตือนใจหรือบังคับให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ โดยในสหภาพ ยุโรปได้มีมติของคณะกรรมการรัฐมนตรีของสภาแห่งยุโรป ที่ 3/1977 ซึ่งกำหนดว่าในกฎหมาย วิธีพิจารณาทางปกครอง คู่กรณีต้องมีสิทธิ (1)...(2)...(3) สิทธิที่จะมีปรึกษาทางกฎหมาย (4)...(5)... รัฐมนตรีของสภาแห่งยุโรป ที่ 3/1977 ซึ่งกำหนดว่าในกฎหมายวิธีพิจารณาทางปกครอง คู่กรณี ต้องมีสิทธิ (1)...(2)...(3) สิทธิที่จะมีปรึกษาทางกฎหมาย (4)...(5)...

เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่าสิทธิมีทนายความเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ในการพิจารณาทางปกครองก็เช่นกัน บางครั้งคู่กรณี อาจไม่มีความรู้ลึกซึ้งหรืออธิบายเรื่องนั้น ได้ไม่จึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญให้เป็นที่ปรึกษาในการกระทำ เช่น การโต้แย้งกับเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการขอตั้งโรงงานคู่กรณีอาจต้องมีที่ปรึกษาทางวิศวกรรม และทางสิ่งแวดล้อม หรือในการชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขออนุญาตผลิตยา ผู้ยื่นคำขออาจต้องมี ที่ปรึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์และเภสัชกรรมการจะให้คู่กรณีซึ่งเป็นผู้ลงทุนขอตั้งโรงงานผลิตยา เป็นผู้ชี้แจงเองทุกเรื่อง จึงเป็นไปได้ และจะไม่ใช่เป็นธรรมแก่คู่กรณี ดังนั้น สิทธิในการมีทนายความ หรือที่ปรึกษาทางกฎหมายจึงจำเป็นต้องขยายกลายเป็นสิทธิที่จะมีที่ปรึกษาในทุกด้าน¹⁸

3.2 ความเห็นของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

การที่คู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาทางปกครองมาตรา 23 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จึงบัญญัติว่า “คู่กรณีมีสิทธิ ที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาด้วยเพื่อช่วยเหลือในการชี้แจงหรือให้ที่ปรึกษาชี้แจง ทั้งหมดหรือบางส่วนแทนตนก็ได้” ด้วยเหตุนี้ มาตรา 23 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติ ราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จึงบัญญัติว่า ต้องถือคำชี้แจงหรือการใดที่ทนายความหรือที่ปรึกษา ได้กระทำต่อหน้าคู่กรณีเป็นการกระทำของคู่กรณีด้วย เพราะหากคู่กรณีไม่ยอมรับการนั้น คู่กรณี ก็คงได้คัดค้านหรือโต้แย้งแต่ขณะนั้นแล้ว ดังนั้น มาตรา 23 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติ ราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 จึงบัญญัติว่า “ถ้าคู่กรณีไม่ยอมรับการกระทำของทนายความ หรือที่ปรึกษาในเรื่องใด ก็ต้องคัดค้านเสียแต่ในขณะนั้น”¹⁹

¹⁸ ชาญชัย แสงศักดิ์, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2556, หน้า 162

¹⁹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 162

3.2.1 ข้อเท็จจริงและข้อหาหรือ

การรถไฟแห่งประเทศไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย พนักงานผู้หนึ่ง คณะกรรมการดังกล่าวมีคำสั่งให้พนักงานไปให้ปากคำ พนักงานผู้นั้นขอใช้สิทธิ ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ขอนำทนายความ เข้ามาในกระบวนการสอบสวนทางวินัยในกรณีที่ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าคณะกรรมการสอบสวน

การรถไฟแห่งประเทศไทยมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการ ทางปกครอง พ.ศ. 2539 นี้ เป็นการกำหนดให้ส่วนราชการถือปฏิบัติ ในส่วนของรัฐวิสาหกิจ น่าจะใช้บังคับเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำสั่งของรัฐวิสาหกิจที่ออกไปมีผลกระทบต่อสิทธิ ของสาธารณชนตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นและเห็นว่าระเบียบการรถไฟแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการสอบสวนเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการรถไฟแห่งประเทศไทย ถือเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับ สภาพการจ้างตามพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 ซึ่งการรถไฟแห่งประเทศไทย และพนักงานต้องยึดถือปฏิบัติ นอกจากนี้หลักเกณฑ์การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามระเบียบ ดังกล่าวก็มีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติ ราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 การที่พนักงานขอใช้สิทธิตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัตินี้ จึงไม่อาจกระทำได้ การรถไฟแห่งประเทศไทยจึงขอหาหรือว่าความเห็นดังกล่าวข้างต้นถูกต้องหรือไม่

3.2.2 ความเห็นคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

การรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีการใช้อำนาจของรัฐในการ ดำเนินการบริการขนส่งสาธารณะจึงเป็น “เจ้าหน้าที่” ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการ ทางปกครอง พ.ศ. 2539 ระเบียบการรถไฟแห่งประเทศไทยดังกล่าวข้างต้นมิได้มีข้อกำหนดใด ที่ให้สิทธิแก่ผู้ถูกสอบสวนในการมีทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในกระบวนการสอบสวน ระเบียบดังกล่าวจึงมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่บัญญัติให้สิทธิแก่คู่กรณีที่จะนำ ทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาในการพิจารณาที่คู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อเจ้าหน้าที่ได้ ฉะนั้น การสอบสวนความผิดทางวินัยของการรถไฟแห่งประเทศไทยจึงต้องนำมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาใช้บังคับ ผู้ถูกสอบสวนย่อมมีสิทธินำทนายความ หรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนได้

สำหรับการทำบันทึกข้อตกลงระหว่างการรถไฟแห่งประเทศไทยกับสหภาพ แรงงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทยที่ถือว่าบรรดาคำสั่ง ระเบียบการและข้อบังคับ ของการรถไฟแห่งประเทศไทยทุกฉบับเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างตามพระราชบัญญัติ แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 ซึ่งตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดไว้

ว่าข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างมีผลผูกพันนายจ้างและลูกจ้างซึ่งเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน โดยนายจ้างไม่อาจทำสัญญาจ้างแรงงานกับลูกจ้างซึ่งเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานขัดหรือแย้ง กับข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง เว้นแต่สัญญาจ้างแรงงานนั้นจะเป็นคุณแก่ลูกจ้าง ยิ่งกว่านั้น บันทึกลงข้อตกลงดังกล่าวไม่มีผลเป็นการลบล้างสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 แต่อย่างใด ประกอบกับหลักเกณฑ์ตามมาตรา 23 เป็นคุณแก่พนักงานของการรถไฟแห่งประเทศไทยมากกว่าข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างดังกล่าว ด้วย²⁰

กล่าวโดยสรุป การกระทำทางปกครองของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิ ของบุคคลในหน่วยงานของรัฐ บุคคลในหน่วยงานของรัฐนั้นย่อมมีสิทธิที่จะปกป้องสิทธิของตนได้ ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนด โดยมีหลักเกณฑ์ที่เป็นหลักประกันความเป็นธรรมไม่ต่ำกว่า หลักเกณฑ์หรือกฎหมายที่เป็นกลาง ดังเช่น กรณีการสอบสวนทางวินัยข้าราชการซึ่งการแจ้งสิทธิ นำทนายความหรือที่ปรึกษาถือเป็นหลักประกันพื้นฐาน ที่สำคัญสำหรับผู้ถูกกล่าวหาที่จะมีบุคคล ที่ให้ความช่วยเหลือในการต่อสู้ป้องกันสิทธิและชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

4. หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง

หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมาย เป็นหลักการพื้นฐานในกฎหมายปกครองที่ทำให้องค์กร เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต้องผูกพันตนต่อกฎเกณฑ์ที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และกฎเกณฑ์ที่ตนเองตราขึ้น หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองจะมีผลในทางปฏิบัติด้วยระบบกฎหมาย กำหนดให้มีการ ควบคุมตรวจสอบการกระทำดังกล่าวได้ ระบบกฎหมายไทยกำหนดให้ศาลปกครอง เป็นองค์กรหลักในการควบคุมและตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ทั้งนี้ ภายใต้เขตอำนาจของศาลปกครองตามที่กฎหมายกำหนดหลักความชอบด้วยกฎหมาย ของการกระทำทางปกครอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักนิติรัฐประกอบด้วย หลักการย่อย 2 ประการ ได้แก่ 1) หลักการว่าด้วยกระทำทางปกครองต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย 2) หลักการว่าด้วย ไม่มีกฎหมายไม่มีอำนาจ²¹

²⁰ บันทึกลงคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง การสอบสวนความผิดทางวินัยพนักงานการรถไฟ แห่งประเทศ (389/2544)

²¹ ยุติธรรม ปัทมะ “เรื่อง การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง (The Control and Inspection of the Exercise of Powers by the Administration)”, 4, 06 (มีนาคม 2557), สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

4.1 สาละสำคัญของหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง²²

โดยเหตุที่ฝ่ายปกครองเป็นองค์กรของรัฐที่ใช้อำนาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนมากที่สุด ในรัฐเสรีประชาธิปไตยภายใต้หลักนิติรัฐจึงจำเป็นต้องควบคุมการกระทำทางปกครองให้ชอบด้วยกฎหมาย โดยการให้ฝ่ายปกครองใช้อำนาจได้เท่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ทั้งนี้ หลักการกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมายประกอบด้วยหลักการย่อย 2 ประการ คือ (1) หลักการกระทำทางปกครองต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และ (2) หลักไม่มีกฎหมายไม่มีอำนาจ

4.1.1 หลักการกระทำทางปกครองต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย

หลักการกระทำทางปกครองต้องไม่ขัดต่อกฎหมายเป็นหลักการที่ทำให้ฝ่ายปกครองต้องผูกพันต่อกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่จริงในบ้านเมืองตามหลักความเป็นเอกภาพของอำนาจรัฐและความเป็นเอกภาพของอำนาจรัฐและความเป็นเอกภาพในระบบกฎหมาย ดังนั้น ฝ่ายปกครองจึงไม่อาจดำเนินการใดๆ ให้ขัดต่อกฎหมายที่ให้อำนาจและกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่ากฎหมายที่ให้อำนาจดำเนินการทางปกครองนั้น อันเป็นไปตามคำกล่าวที่ว่า “กฎหมายเป็นที่มาของอำนาจและข้อจำกัดของอำนาจของฝ่ายปกครอง” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) กฎหมายที่เป็น “แหล่งที่มา” ของอำนาจกระทำการของฝ่ายปกครอง

กฎหมายที่ให้อำนาจฝ่ายปกครองกระทำการต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนด หรือประกาศคณะปฏิวัติบางฉบับ ส่วน “กฎหมายลำดับรอง” นั้น แม้จะมีลักษณะให้อำนาจฝ่ายปกครองกระทำการที่ผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนได้เช่นกันก็ตาม แต่แท้จริงแล้วกฎหมายลำดับรองเป็นการกระทำทางปกครองประเภทหนึ่งที่จะออกมาใช้บังคับได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัตินั้นเอง จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายที่เป็น “แหล่งที่มา” ของอำนาจกระทำการของฝ่ายปกครองนั้นต้องเป็นผลผลิตจากการกระทำในทางนิติบัญญัติเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ “หลักการแบ่งแยกอำนาจ” และ “หลักประชาธิปไตยทางผู้แทน” อันเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตยนั่นเอง

²² สุริยา ปานแป้น และอนุวัฒน์ บุญอนันต์, คู่มือสอบกฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, 2554, หน้า 14-15

2) กฎหมายที่เป็น “ข้อจำกัด” ของอำนาจกระทำการของฝ่ายปกครอง

กฎหมายที่เป็นข้อจำกัดของอำนาจกระทำการของฝ่ายปกครองที่มีอยู่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัตินั้นมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท ดังนี้

(1) รัฐธรรมนูญ ซึ่งได้แก่ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตลอดจนหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปที่มีได้บัญญัติขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย เช่น หลักนิติรัฐ หลักความได้สัดส่วน (หลักความพอสมควรแก่เหตุ) หลักความเสมอภาค เป็นต้น

(2) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ หรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติฉบับที่เป็น “แหล่งที่มา” ของอำนาจกระทำการของฝ่ายปกครอง และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติฉบับอื่นๆ ที่มีได้เป็น “แหล่งที่มา” ของอำนาจกระทำการของฝ่ายปกครอง

(3) กฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งได้แก่ แนวปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ได้รับการประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอติดต่อกันมาช้านานจนเกิดความรู้สึกร่วมกันของคนในสังคมว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและจำเป็นต้องปฏิบัติตาม

(4) หลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งได้แก่ บรรดาหลักการที่เป็นรากฐานของระบบกฎหมายของประเทศทั้งระบบ เช่น หลักความเป็นกลาง หลักฟังความทุกฝ่าย หลักความไม่มีผลใช้บังคับย้อนหลัง หลักของการกระทำทางปกครอง หลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หลักการคุ้มครองความเชื่อถือและไว้วางใจ เป็นต้น

4.1.2 หลักไม่มีกฎหมายไม่มีอำนาจ

หลักไม่มีกฎหมายไม่มีอำนาจเป็นหลักการที่แสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างการกระทำในแดนของกฎหมายเอกชนและการกระทำในแดนของกฎหมายมหาชน กล่าวคือ ในแดนของกฎหมายเอกชนนั้น เอกชนสามารถกระทำการใดๆ ก็ได้ราบเท่าที่ไม่มีกฎหมายห้าม ในขณะที่ในดินแดนของกฎหมายมหาชนนั้น ฝ่ายปกครองจะกระทำการใดๆ ได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดเจนเท่านั้น

สำหรับกฎหมายที่ให้อำนาจฝ่ายปกครองกระทำการต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้จะต้องเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรเท่านั้น และกฎหมายลายอักษรนั้นต้องเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน อันได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติ รวมถึงกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ อันได้แก่ พระราชกำหนด และประกาศคณะปฏิวัติบางฉบับ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ด้วยเหตุนี้ฝ่ายปกครองจึงอ้างกฎหมายลำดับรอง กฎหมายจารีตประเพณีและหลักกฎหมายทั่วไป มาเป็นฐานในการใช้อำนาจปกครองของตนไม่ได้เลย

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบกระเทือนใดที่จะเกิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล แม้ว่าฝ่ายปกครองจะกระทำได้แต่จะต้องกระทำต่อเมื่อกฎหมายให้อำนาจไว้และต้องอยู่ภายในขอบเขตที่กำหนดเท่านั้น และอยู่ภายในหลักความได้สัดส่วน และหลักความเสมอภาค ทำให้จึงอ้างกฎหมายลำดับรอง กฎหมายจารีตประเพณีและหลักกฎหมายทั่วไปมาเป็นฐานในการใช้อำนาจปกครองของตนไม่ได้เลย

4.2 การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง²³

การใช้อำนาจของฝ่ายปกครองในการดำเนินกิจกรรมทางปกครองเป็นการใช้อำนาจมหาชนบังคับเอกชนให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครองได้เองฝ่ายเดียวโดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากเอกชนผู้นั้น ฝ่ายปกครองจึงเป็นองค์กรของรัฐที่ใช้อำนาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของเอกชนมากที่สุด ในรัฐที่ปกครองภายใต้หลักนิติรัฐจึงจำเป็นต้องควบคุมฝ่ายปกครองมิให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจ การควบคุมฝ่ายปกครองอาจจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะตามองค์กรผู้ควบคุม ดังต่อไปนี้

4.2.1 การควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่ายปกครอง

การควบคุมโดยองค์กรภายในฝ่ายปกครองเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรภายในฝ่ายปกครองได้ตรวจสอบการกระทำของฝ่ายปกครองอีกครั้งหนึ่ง โดยอาจเป็นการควบคุมโดยผู้มีอำนาจเหนือหรืออาจเป็นการควบคุมโดยการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก็ได้

1) การควบคุมโดยผู้มีอำนาจเหนือ

การควบคุมโดยผู้มีอำนาจเหนืออาจเป็นการควบคุมโดยผู้บังคับบัญชาหรือผู้กำกับดูแลก็ได้ ในกรณีที่เป็นความสัมพันธ์ภายในองค์กรฝ่ายปกครองเดียวกันย่อมถูกควบคุมโดยผู้บังคับบัญชาซึ่งผู้บังคับบัญชามีอำนาจควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทุกเรื่อง โดยสามารถควบคุมได้ทั้งความชอบด้วยกฎหมายและความเหมาะสมของการกระทำนั้น และโดยเหตุที่อำนาจบังคับบัญชาเป็นอำนาจทั่วไปที่เกิดจากการจัดระเบียบภายในองค์กรฝ่ายปกครอง ผู้บังคับบัญชาจึงสามารถควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาได้โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ แต่ในกรณีที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรฝ่ายปกครองตั้งแต่สององค์กรขึ้นไปย่อมถูกควบคุมโดยผู้กำกับดูแลซึ่งผู้กำกับดูแลมีอำนาจควบคุมผู้ใต้กำกับดูแลได้เท่าที่กฎหมายให้อำนาจไว้ โดยสามารถควบคุมได้เฉพาะความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

²³ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 32-34

2) การควบคุมโดยการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง

การควบคุมโดยการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองอาจจะจำแนกออกได้เป็น 2 ระบบ คือ (1) ระบบอุทธรณ์แบบไม่บังคับ ซึ่งหมายถึง ระบบที่กฎหมายบัญญัติในลักษณะที่เป็นทางเลือกให้คู่กรณีมีสิทธิที่จะเลือกใช้สิทธิในการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนฟ้องคดีหรือไม่ก็ได้ โดยทั่วไปแล้วคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมจะใช้ระบบอุทธรณ์แบบไม่บังคับ และ (2) ระบบอุทธรณ์แบบบังคับ ซึ่งหมายถึง ระบบที่กฎหมายบังคับให้คู่กรณีต้องดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนเสมอจึงจะมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาล การอุทธรณ์ในระบบบังคับจึงกลายเป็นเงื่อนไขการฟ้องคดีที่หากคู่กรณีไม่ดำเนินการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครองก่อนแล้วศาลย่อมไม่มีอำนาจรับคดีดังกล่าวไว้พิจารณาพิพากษาได้ โดยทั่วไปแล้วคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครองจะใช้ระบบอุทธรณ์แบบบังคับ และปัจจุบันคดีปกครองที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลยุติธรรมโดยเฉพาะศาลชำนาญพิเศษก็ใช้ระบบอุทธรณ์บังคับเช่นกัน

4.2.2 การควบคุมโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครอง

การควบคุมโดยองค์กรภายนอกฝ่ายปกครองมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การควบคุมทางการเมือง การควบคุมโดยองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และการควบคุมโดยองค์กรตุลาการ เป็นต้นอย่างไรก็ตาม โดยที่องค์กรตุลาการมีหลักประกันความเป็นอิสระพิจารณาคดีโดยเปิดเผยเปิดโอกาสให้ คู่ความทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานต่างๆ มาสนับสนุนข้อต่อสู้คดีและหักล้างข้อต่อสู้ของฝ่ายตรงข้ามได้อย่างเต็มที่ และต้องให้เหตุผลประกอบคำพิพากษาของตนเสมอ การควบคุมโดยองค์กรตุลาการ (Judicial Control) จึงเป็นระบบการควบคุมที่ให้หลักประกันแก่ประชาชนได้ดีที่สุด แต่องค์กรตุลาการควบคุมได้เฉพาะความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การกระทำทางปกครองต้องชอบด้วยกฎหมายเป็นหลักการพื้นฐานในกฎหมายปกครองที่ทำให้องค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองต้องผูกพันตนต่อกฎเกณฑ์ที่ฝ่ายนิติบัญญัติ และกฎเกณฑ์ที่ตนเองตราขึ้น หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองจะมีผลในทางปฏิบัติด้วยระบบกฎหมายกำหนดให้มีการ ควบคุมตรวจสอบการกระทำดังกล่าวได้ และชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครองหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าก่อนการกระทำและหลังกระทำนั้นมีการเตรียมการที่ชอบหรือเหมาะสมอย่างไร โดยการตรวจสอบและการควบคุมขององค์กรภายในฝ่ายปกครอง เช่น การควบคุมโดยผู้มีอำนาจเหนือ การควบคุมโดยการอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง และองค์กรภายนอกฝ่ายปกครอง

บทที่ 3

หลักที่ใช้ในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาของประเทศไทย

1. ความหมาย

วินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติของคนในองค์กรให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่พึงประสงค์

วินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ข้อบัญญัติที่กำหนดเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติตามหมวด 6 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 82 - 97

การดำเนินการทางวินัย หมายถึง กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการในการลงโทษข้าราชการ ซึ่งเป็นกระบวนการตามกฎหมายที่จะต้องกระทำ เมื่อข้าราชการมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย ได้แก่ (1) การตั้งเรื่องกล่าวหา (2) การสืบสวนหรือการสอบสวน (3) การพิจารณาความผิดและกำหนดโทษ (4) การลงโทษหรืองดโทษ (5) การดำเนินการในระหว่างดำเนินการทางวินัย เช่น ให้พักราชการ หรือให้ออกจากราชการไว้ก่อน

จุดมุ่งหมายของการดำเนินการทางวินัยก็เพื่อให้การลงโทษข้าราชการเป็นไปโดยถูกต้องเหมาะสมตามกระบวนการทางนิติธรรม โดยที่คำสั่งลงโทษทางวินัยเป็นคำสั่งทางปกครองขั้นตอนการดำเนินการและการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษทางวินัย จึงต้องเป็นไปตามหลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง²⁴

---

²⁴ วังจันทร์ ชิวภาดาวิรุจน์ “คู่มือการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, สำนักงาน ก.ค.ศ., 2553, หน้า 85

โดยที่มาตรา 95 วรรคห้า²⁵ บัญญัติว่า “เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัย โดยยังไม่มี พยานหลักฐานให้ผู้บังคับบัญชารีบดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่า กรณีมีมูลที่ควร กล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่ากรณี ไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย จึงจะยุติเรื่องได้ถ้าเห็นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยก็ให้ดำเนินการทางวินัยทันที”

มาตรา 98 วรรคเจ็ด บัญญัติว่า “ในกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ศ.ศ. จะดำเนินการทางวินัยโดยไม่สอบสวนก็ได้”

โดยสรุปตามมาตรา 95 วรรคห้า และมาตรา 98 วรรคเจ็ดกล่าวได้ว่า การสืบสวนข้อเท็จจริง เพื่อพิจารณาว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ โดยการสืบสวนข้อเท็จจริง ยังไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย เว้นแต่การสืบสวนข้อเท็จจริงที่เป็นกรณีที่เป็นความผิด ที่ปรากฏชัดแจ้งซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องสืบสวนก่อนที่ถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย

มาตรา 98 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา ซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการ สอบสวน เพื่อดำเนินการสอบสวนให้ได้ความจริงและความยุติธรรมโดยมิชักช้าและในการสอบสวน จะต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสชี้แจงและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา”

วรรคสอง บัญญัติว่า “การสอบสวนกรณีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 เป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน และต้องมีกรณีอันมีมูลว่า กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงเท่านั้น เว้นแต่กรณีที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทำผิดวินัยร่วมกัน และในจำนวนผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าวผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ของผู้ถูกกล่าวหา ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีลำดับชั้นสูงกว่าผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ของผู้ถูกกล่าวหารายอื่น ก็ให้ผู้บังคับบัญชาในลำดับชั้นสูงกว่าดังกล่าวเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหา ทั้งหมด”

จากบทบัญญัติทั้ง 2 มาตราดังกล่าว เห็นได้ว่า ในการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม นั้น เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัย ว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัย โดยยังไม่มีพยานหลักฐาน ผู้บังคับบัญชา ต้องดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัย

²⁵ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 121 ตอนพิเศษที่ 79 ก, (23 ธันวาคม)

หรือไม่ ถ้าผลของการสืบสวนปรากฏว่าเป็นกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้นั้นกระทำความผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยต่อไปได้ กล่าวคือ

1. ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาพบว่าผู้ได้บังคับบัญชาผู้ใดกระทำความผิดโดยมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นอยู่แล้ว ผู้บังคับบัญชาที่สามารถดำเนินการทางวินัยได้ทันที เช่น ผู้บังคับบัญชาพบเห็นการกระทำความผิด ก็อาจสั่งให้ผู้นั้นชี้แจงหรือรายงานข้อเท็จจริงและอาจสืบสวนพยานผู้รู้เห็นประกอบการพิจารณาด้วย เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่ามิมีมูลกรณีเกิดขึ้นจริง ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 แล้วแต่กรณีก็สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรม

2. กรณีที่มีการร้องเรียนด้วยวาจา ให้จับปากคำและให้ผู้ร้องเรียนลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปี พร้อมรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆ ประกอบการพิจารณาแล้วดำเนินการให้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงโดยตั้งกรรมการสืบสวน หรือส่งให้บุคคลใดไปสืบสวน หรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาสอบถามได้ หากเห็นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหา ก็ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 แล้วแต่กรณีสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต่อไป

3. สำหรับกรณีที่มีการร้องเรียนเป็นหนังสือ ผู้บังคับบัญชาต้องสืบสวนในเบื้องต้นก่อน หากเห็นว่าไม่มีมูลก็สั่งยุติเรื่อง ถ้าเห็นว่ามีมูลก็ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 แล้วแต่กรณีสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต่อไป ในกรณีที่หนังสือร้องเรียนไม่ลงลายมือชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องเรียน หรือเป็นการร้องเรียนที่ไม่ปรากฏตัวตนของผู้ร้องเรียน หรือไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่แน่นอนจะเข้าลักษณะของบัตรสนเท่ห์ ซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรีห้ามมิให้รับฟัง เพราะจะทำให้ข้าราชการเสียวัวในการปฏิบัติหน้าที่

ทั้งนี้ การสืบสวนตามข้อ 1-3 ยังไม่ถึงเป็นการดำเนินการทางวินัย หากสืบสวนแล้วเห็นว่าไม่มีมูลและยุติเรื่องก็ไม่ต้องรายงานการดำเนินการตามระเบียบ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการรายงานการดำเนินการทางวินัยและการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา²⁶ แต่อาจต้องรายงานผู้บังคับบัญชาตามสายงานการบังคับบัญชา หากเป็นกรณีมีมูลและมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้วจึงเป็นการดำเนินการทางวินัยที่จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดต่อไป

²⁶ ระเบียบ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการรายงานการดำเนินการทางวินัยและการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2551

กล่าวโดยสรุป การสืบสวนข้อเท็จจริงยังไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย เว้นแต่ การสืบสวนข้อเท็จจริงที่เป็นกรณีที่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องสืบสวน ก่อนที่ถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย เมื่อการสืบสวนข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีมูลที่ควรกล่าวหาว่า กระทำผิดวินัย และผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 แล้วแต่กรณีก็สั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรมจึงเป็นการดำเนินการทางวินัย ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมี 2 ระดับ คือ การดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง และการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง

2. ขั้นตอนก่อนการดำเนินการทางวินัย²⁷

2.1 การสืบสวน

การสืบสวน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้นในกรณีที่มีการกล่าวหา และสงสัยว่าข้าราชการอาจกระทำผิดวินัยว่า กรณีมีมูลน่าเชื่อหรือเป็นความจริงหรือไม่เพียงใด เพื่อจะดำเนินการทางวินัยต่อไป

2.2 ความสำคัญของการสืบสวน

การสืบสวนเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นกระบวนการที่สำคัญในการดำเนินการทางวินัย แก่ข้าราชการ เพราะการสืบสวนจะส่งผลให้ทราบว่าการดำเนินการทางวินัยอย่างไร ตลอดจนทำให้ การดำเนินการทางวินัยเป็นไปโดยถูกต้องสมบูรณ์และเป็นธรรม ถ้ามิได้ดำเนินการสืบสวนหรือการ สืบสวนที่ได้ดำเนินการไปโดยไม่มีประสิทธิภาพ ขาดหลักการและเหตุผลที่ควรแล้วจะทำให้ การดำเนินการทางวินัยที่จะดำเนินการหรือ ได้ดำเนินการไปแล้วมีความบกพร่อง ขาดความสมบูรณ์ ถูกต้อง หรือเสียผลขึ้นได้ อีกทั้งจะก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนและความเสียหายต่อชีวิตราชการ ตลอดจนขวัญกำลังใจของข้าราชการผู้นั้นและทางราชการเป็นส่วนร่วมด้วย

2.3 ประเภทของการสืบสวน การสืบสวนมี 2 ประเภท คือ

2.3.1 การสืบสวนที่ไม่เป็นการดำเนินการทางวินัย ได้แก่ การสืบสวนก่อนการ ดำเนินการทางวินัย เมื่อมีกรณีสงสัยว่าข้าราชการอาจกระทำผิดวินัย เป็นการสืบสวนเพื่อพิจารณา ว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ ตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 หากข้อเท็จจริงฟังได้ว่า กรณีมีมูลก็ต้องดำเนินการ

²⁷ “คู่มือปฏิบัติงานกฎหมายและวินัย สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา”, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 19-25

ทางวินัยต่อไป แต่ถ้าผลการสืบสวนปรากฏว่า กรณีไม่มีมูลก็ต้องยุติเรื่อง ในกรณีที่ยุติเรื่องในชั้นของการสืบสวนนี้ไม่ต้องมีการรายงานตามระเบียบ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยและการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2551 แต่ประการใด แต่อาจต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามสายงานการบังคับบัญชากรณีที่มีการกล่าวหาหรือเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดวินัย ซึ่งการกล่าวหาหรือกรณีเป็นที่สงสัยนั้น อาจมีที่มาอันเป็นมูลกรณีแห่งเรื่องที่กล่าวหาปรากฏขึ้น ได้หลายทาง เช่น

1) ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาพบว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาผู้ใดกระทำผิดวินัยโดยมีพยานหลักฐาน ในเบื้องต้นอยู่แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยทันที เช่น ผู้บังคับบัญชาพบเห็นการกระทำผิดก็อาจสั่งให้ผู้ผู้นั้นชี้แจงหรือรายงานข้อเท็จจริง และอาจสืบสวนพยานผู้รู้เห็นประกอบการพิจารณาด้วย เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีมูลกรณีเกิดขึ้นจริง ก็สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรมต่อไป

2) กรณีที่มีการร้องเรียนด้วยวาจา ให้จดปากคำและให้ผู้ร้องเรียนลงลายมือชื่อ และวัน เดือน ปี พร้อมรวบรวมพยานหลักฐานอื่นๆ ประกอบการพิจารณา แล้วดำเนินการให้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงโดยอาจตั้งกรรมการสืบสวน หรือสั่งให้บุคคลใดไปสืบสวน หรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาสอบถามก็ได้ หากเห็นว่ากรณีมีมูลก็ต้องสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต่อไป

3) สำหรับกรณีที่มีการร้องเรียนเป็นหนังสือ ผู้บังคับบัญชาต้องสืบสวนในเบื้องต้นก่อนหากเห็นว่าไม่มีมูลก็สั่งยุติเรื่อง ถ้าเห็นว่ามีมูลก็สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต่อไป ในกรณีที่หนังสือร้องเรียนไม่ลงลายมือชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องเรียนเข้าลักษณะของบัตรสนเท่ห์ ซึ่งมีหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี²⁸ เรื่องหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ และการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย ในข้อ 1 กล่าวว่า “เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องราวกล่าวโทษข้าราชการ ในเบื้องต้นให้ถือเป็นความลับทางราชการ หากเป็นบัตรสนเท่ห์ให้พิจารณาเฉพาะรายชื่อระบุหลักฐานกรณีแวดล้อมปรากฏชัดแจ้งตลอดจนชี้พยานบุคคลแน่นอนเท่านั้น” กรณีเช่นนี้ผู้บังคับบัญชาก็ควรสืบสวนข้อเท็จจริงให้ได้ความว่ากรณีมีมูลตามบัตรสนเท่ห์หรือไม่

²⁸ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0206/ว 218 เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ และการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2541

4) ส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นแจ้งมาให้ทราบว่ามีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดวินัยหรือสงสัยว่ากระทำผิดวินัยเช่น ได้รับแจ้งจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ หรือสำนักงาน ก.ค.ศ. เป็นต้น (กรณี สตง., ป.ป.ช. ซึ่งมูลความคิด อาจดำเนินการทางวินัยโดยไม่ต้องสืบสวนหรือตั้งกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงขึ้นอีก ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น)

2.3.2 การสืบสวนซึ่งเป็นการดำเนินการทางวินัย ได้แก่ การสืบสวนกรณีเป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง โดยที่มาตรา 98 วรรคเจ็ด แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 บัญญัติว่า “ในกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. จะดำเนินการทางวินัยโดยไม่ต้องสอบสวนก็ได้” และตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. 2549²⁹ กำหนดกรณีละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่า 15 วัน ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการสืบสวนก่อน หากปรากฏว่าเป็นการละทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือโดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ซึ่งเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 87 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และกรณีเป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง จึงต้องเสนอเรื่องให้คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.)³⁰ หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง แล้วแต่กรณี พิจารณาโดยไม่ต้องสอบสวนก็ได้

2.4 วิธีการสืบสวน

วิธีการสืบสวน ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใดกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ อาจจะสามารถดำเนินการโดยวิธีการอย่างใดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของเรื่องที่จะทำการสืบสวนว่าควรจะใช้วิธีการอย่างใดจึงจะเหมาะสมที่จะให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในเรื่องนั้นๆ ผู้บังคับบัญชาอาจดำเนินการสืบสวนเองหรือให้ผู้ดำเนินการสืบสวน หรืออาจส่งประเด็น ไปให้เจ้าหน้าที่ในท้องถิ่น เช่น จังหวัด หรืออำเภอช่วยสืบสวนให้ก็ได้

²⁹ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. 2549, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 123 ตอนที่ 119 ก (ข้อ 2(2)), (30 พฤศจิกายน)

³⁰ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่พิเศษ 96 ง ข้อ 7, (3 เมษายน), 2560

2.5 การสืบสวนอาจกระทำได้ทั้งโดยทางลับและโดยเปิดเผย

2.5.1 การสืบสวนโดยทางลับ ได้แก่ การสืบสวน โดยมีให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกสงสัยว่าเป็นผู้กระทำผิดรู้ตัว โดยใช้กลวิธีที่เหมาะสม เช่น เข้าไปพูดคุยโดยปกติธรรมดา หว่านล้อมให้เขาพูดในประเด็นที่ต้องการทราบ หรือทำที่เป็นเข้าไปศึกษาถึงวิธีการดำเนินการหรือการปฏิบัติงาน และขอเอกสารเกี่ยวกับเรื่องนั้น โดยที่เขาไม่ทันรู้ตัวหรือจะมอบหมายให้บุคคลใดเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ เพื่อที่จะทราบถึงความเคลื่อนไหวหรือข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ว่ามีแนวโน้มพอที่จะเชื่อได้ว่าใครเป็นผู้กระทำผิดหรือเขาผู้นั้นได้กระทำความผิดจริงหรือไม่

2.5.2 การสืบสวนโดยเปิดเผย ได้แก่ การสืบสวนโดยวิธีแจ้งหรือแสดงให้ผู้ถูกสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงประเด็นแห่งความผิดและขอให้เขาชี้แจงแสดงเหตุผลแก่ข้อกล่าวหา โดยปกติผู้สืบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่หรือข้อมูลต่างๆ ไว้ก่อน เพื่อสะดวกในการที่จะชี้หรือยืนยันถึงข้อกล่าวหา

กรณีใดจะสมควรสืบสวนโดยทางลับหรือโดยเปิดเผย ย่อมขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะสืบสวน ความร้ายแรงแห่งกรณี ตลอดจนความเสียหายหรือเสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ในกรณีที่มีผู้ร้องเรียนกล่าวหาโดยอ้างพยานหลักฐานแน่ชัดจะใช้วิธีการสืบสวนโดยเปิดเผยก็ได้ แต่หากเป็นกรณีที่สงสัยว่าจะมีการกระทำผิดหรือมีผู้ร้องเรียน โดยกล่าวหาหลายๆ หากดำเนินการสืบสวนโดยเปิดเผยอาจเป็นการเอิกเกริก ถ้าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำความผิดย่อมทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง หรือถ้าหากเป็นผู้กระทำผิดจริงจะเป็นช่องทางให้ผู้กระทำผิดไหวตัวหรือรู้ตัว และอาจจะมีการดำเนินการสืบสวนโดยวิธีลับมิให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือพยานรู้ตัวหรือเตรียมการล่วงหน้าได้ หรือถ้าหากสืบสวนแล้วปรากฏว่าไม่เป็นความจริงตามข้อกล่าวหา ก็จะได้ไม่เสียชื่อเสียงของผู้ถูกกล่าวหา

2.6 ผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน

การสืบสวนข้อเท็จจริงกรณีมีข้อมูลกล่าวหาว่าข้าราชการกระทำผิดทางวินัย หรือมีผู้กล่าวหาหรือมีเหตุอันทำให้เห็นว่าข้าราชการกระทำผิดวินัย แต่ยังขาดพยานหลักฐาน ผู้บังคับบัญชาต้องรีบสืบสวนพิจารณาว่ากรณีนี้มีมูลที่ควรกล่าวหาหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ยุติเรื่อง ถ้ามีมูลต้องดำเนินการทางวินัยทันที ดังนั้นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงก็คือผู้บังคับบัญชาสำหรับข้าราชการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ

- 1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- 2) เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 4) ผู้อำนวยการสถานศึกษา

ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 12, 30, 39 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาตรา 24, 27

2.7 คุณสมบัติของคณะกรรมการสืบสวน

การสืบสวนข้อเท็จจริงไม่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ แต่เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในการสืบสวน ผู้บังคับบัญชาจึงสามารถใช้ดุลพินิจในการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงขึ้นทำการสืบสวนข้อเท็จจริงได้โดยพิจารณาผู้ที่มีความเหมาะสม ดังนั้นคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงจึงไม่ต้องมีระดับหรือตำแหน่งเท่า หรือสูงกว่าผู้ถูกร้องเรียนก็ได้ และคณะกรรมการสืบสวนควรมีจำนวน 3, 5, 7 คน โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้มีวุฒิทางกฎหมายก็ได้

กล่าวโดยสรุป เมื่อมีการร้องเรียนกล่าวหาว่าข้าราชการครูหรือบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดวินัย โดยปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยโดยยังไม่มีพยานหลักฐาน ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงในเบื้องต้นก่อนว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ ในกรณีไม่มีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยให้ยุติเรื่อง ส่วนกรณีที่มีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยให้ดำเนินการทางวินัย ซึ่งการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้นอาจจะดำเนินการสืบสวนโดยทางลับหรือ โดยเปิดเผยก็ได้ ทั้งนี้ การสืบสวนข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาว่ามิมีมูลที่ควรกล่าวหาหรือไม่ ตามมาตรา 95 ยังไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย ยกเว้นกรณีที่เป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง

3. ขั้นตอนการดำเนินการทางวินัย

3.1 การตั้งเรื่องกล่าวหา

“การตั้งเรื่องกล่าวหา” เป็นการตั้งเรื่องดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการ เมื่อปรากฏกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย มาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนให้ได้รับความจริงและความยุติธรรมโดยไม่ชักช้าผู้ตั้งเรื่องกล่าวหาคือผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหา กรณีที่เป็นการกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 53 เป็นผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน สำหรับกรณีที่เป็นการกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงผู้บังคับบัญชาชั้นต้น คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนได้ทุกคน ในฐานะผู้บังคับบัญชา เว้นแต่กรณีที่เป็นการช่วยปฏิบัติราชการจะมีเพียงอำนาจการบังคับบัญชา

แต่ไม่มีอำนาจดำเนินการทางวินัยหรือสั่งลงโทษ กรณีเช่นนี้จะต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดเป็นผู้ดำเนินการ

“เรื่องที่ถูกกล่าวหา” หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมแห่งการกระทำที่ถูกกล่าวอ้างว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยการตั้งเรื่องกล่าวหาเป็นขั้นตอนที่จำเป็นไม่ว่าจะเป็นกรณีความผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงก็ตาม กฎหมายกำหนดให้ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่าถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยในเรื่องใด เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาารู้ตัวและมีโอกาสชี้แจงและนำสืบแก้ข้อกล่าวหาได้

“เรื่องที่ถูกกล่าวหา” นั้น ไม่ใช่กรณีความผิดหรือฐานความผิด แต่เป็นเรื่องราวหรือการกระทำที่ถูกกล่าวอ้างว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด ดังนั้น ในการตั้งเรื่องกล่าวหาในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน จึงควรระบุแต่เพียงเรื่องราวหรือการกระทำที่ถูกกล่าวอ้างว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดเท่านั้น ไม่ควรระบุกรณีความผิดหรือฐานความผิด การระบุกรณีความผิดหรือฐานความผิดนั้น ควรปล่อยให้เป็นเรื่องของคณะกรรมการสอบสวนและผู้มีอำนาจพิจารณาโทษที่จะพิจารณาปรับบทความผิด ภายหลังจากได้สอบสวนพิจารณาข้อเท็จจริงแล้ว ถ้าผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไปกำหนดกรณีความผิดหรือฐานความผิดไว้ในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเสียแต่แรกอาจกลายเป็นการจำกัดขอบเขตของการสอบสวน ให้อยู่เฉพาะในกรณีความผิดหรือฐานความผิดที่กำหนดไว้ถ้าพบการกระทำผิดที่เกินกว่านั้นจะเกิดปัญหาว่าเป็นการสอบสวนเรื่องอื่น หรือพิจารณาลงโทษในเรื่องอื่น ฉะนั้น คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจึงควรระบุแต่เพียงเรื่องราวหรือการกระทำที่ถูกกล่าวอ้างว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดโดยไม่ระบุกรณีความผิดหรือฐานความผิด เมื่อสอบสวนแล้วคณะกรรมการสอบสวนและผู้มีอำนาจพิจารณาโทษจึงจะพิจารณาจากผลการสอบสวนว่าเรื่องที่ถูกกล่าวหา นั้น ฟังข้อเท็จจริงได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดในเรื่องนั้นอย่างไร แล้วปรับบทไปตามความผิดกรณีนั้นตามมาตรา ๓๓

3.2 การสอบสวน

การสอบสวน คือ การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่น เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงและพฤติกรรมต่างๆ หรือพิสูจน์เกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา เพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรม และเพื่อที่จะพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยจริงหรือไม่ ถ้ากระทำความผิดจริงก็จะได้ลงโทษผู้กระทำความผิดวินัยนั้น การสอบสวนทางวินัยเป็นการดำเนินการเพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิและหน้าที่ของบุคคล จึงต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยเป็นกระบวนการดำเนินการทางวินัยขั้นต้นที่จัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันแก่ข้าราชการ ได้เกิดความมั่นใจว่าจะได้รับความคุ้มครองและความเป็นธรรมในการสอบสวน

3.3 ประเภทของการสอบสวน

การสอบสวนทางวินัย แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.3.1 การสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง³¹

กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง ได้แก่

- 1) ไม่สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ (มาตรา 83)
- 2) ไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาคและเที่ยงธรรม มีความวิริยะ อุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร ดูแลเอาใจใส่ รักษาประโยชน์ของทางราชการ และต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ (มาตรา 84 วรรคหนึ่ง)
- 3) อาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจและหน้าที่ราชการของตน ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม หาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น (มาตรา 84 วรรคสอง เป็นทั้งร้ายแรงและไม่ร้ายแรง)
- 4) ไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของรัฐบาลโดยถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ (มาตรา 85 วรรคหนึ่ง)
- 5) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ โดยไม่ขัดขืนหรือหลีกเลี่ยง แต่ถ้าเห็นว่าการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะทำให้เสียหายแก่ราชการ หรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการ จะเสนอความเห็นเป็นหนังสือภายในเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งนั้นก็ได้และเมื่อเสนอความเห็นแล้ว ถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันเป็นหนังสือให้ปฏิบัติตามคำสั่งเดิม ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตาม (มาตรา 86 วรรคหนึ่ง)
- 6) ไม่ต้องตรงต่อเวลา อุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการและผู้เรียน จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (มาตรา 87 วรรคหนึ่ง)
- 7) ไม่ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ชุมชน สังคม มีความสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้เรียนและระหว่างข้าราชการด้วยกันหรือร่วมปฏิบัติราชการต้อนรับ ให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เรียนและประชาชนผู้มาติดต่อราชการ (มาตรา 88 วรรคหนึ่ง)

³¹ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 121 ตอนพิเศษที่ 79 ก, (23 ธันวาคม)

8) กลั่นแกล้ง กล่าวหาหรือร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความเป็นจริง (มาตรา 89 วรรคหนึ่ง)

9) กระทำการหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสื่อมเสีย ความเที่ยงธรรมหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน (มาตรา 90 วรรคหนึ่ง)

10) เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะ งานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท (มาตรา 92 วรรคหนึ่ง)

11) ไม่วางตนเป็นกลางทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ และในการ ปฏิบัติการอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน โดยต้องไม่อาศัยอำนาจและหน้าที่ราชการของตนแสดงการ ฝักใฝ่ ส่งเสริม เกื้อกูล สนับสนุนบุคคล กลุ่มบุคคล หรือพรรคการเมืองใด (มาตรา 93 วรรคหนึ่ง)

12) กระทำการใดๆ อันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว (มาตรา 94 วรรคหนึ่ง)

13) ไม่เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย ไม่ป้องกันมิให้ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัย หรือละเลย หรือมีพฤติกรรมปกป้อง ช่วยเหลือเพื่อมิให้ผู้อยู่ ใต้บังคับบัญชาถูกลงโทษทางวินัย หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยไม่สุจริต (มาตรา 95)

3.3.2 การสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง

กรณีความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ได้แก่³²

1) ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ (มาตรา 84 วรรคสาม)

2) จงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงาน การศึกษา มติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาล ประมาทเลินเล่อหรือขาดการเอาใจใส่ระมัดระวัง รักษาประโยชน์ของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรงเป็นความผิดวินัย อย่างร้ายแรง (มาตรา 85 วรรคสอง)

3) ขัดคำสั่งหรือหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการ อย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง (มาตรา 86 วรรคสอง)

4) ละทิ้งหน้าที่หรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง (มาตรา 87 วรรคสอง)

5) ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลานานเกินกว่าสิบห้าวัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือโดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ของทางราชการเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง (มาตรา 87 วรรคสอง)

³² “เรื่องเดียวกัน”

6) การกลั่นแกล้ง คุกคาม เหยียดหยาม กดขี่ หรือข่มเหงผู้เรียน หรือประชาชน ผู้มาติดต่อราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง (มาตรา 88 วรรคสอง)

7) กลั่นแกล้ง กล่าวหาหรือร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความเป็นจริง เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง (มาตรา 89 วรรคสอง)

8) กระทำตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำโดยมีความมุ่งหมายจะให้เป็นการ ช้อขาย หรือให้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหรือวิทยฐานะใดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นการ กระทำอันมีลักษณะเป็นการให้ หรือได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์อื่น เพื่อให้ตนเอง หรือผู้อื่นได้รับการบรรจุและแต่งตั้งโดยมิชอบหรือเสื่อมเสียความเที่ยงธรรม (มาตรา 90 วรรคสอง)

9) คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานทางวิชาการของผู้อื่น โดยมิชอบ หรือนำเอา ผลงานทางวิชาการของผู้อื่น หรือจ้าง วาน ใ้ผู้อื่นทำผลงานทางวิชาการเพื่อไปใช้ในการเสนอขอ ปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนวิทยฐานะหรือการให้ได้รับเงินเดือน ในระดับที่สูงขึ้น (มาตรา 91 วรรคหนึ่ง)

10) ร่วมดำเนินการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงานของผู้อื่น โดยมิชอบ หรือรับจัดทำผลงานทางวิชาการไม่ว่าจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ เพื่อให้ผู้อื่นนำผลงานนั้นไปใช้ประโยชน์ เพื่อปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนวิทยฐานะหรือการให้ได้รับเงินเดือน ในระดับที่สูงขึ้น (มาตรา 91 วรรคสอง)

11) เข้าไปเกี่ยวข้องกับกรดำเนินการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการทุจริต โดยการซื้อสิทธิหรือขายเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือการเลือกตั้งอื่นที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยรวมทั้งจะต้อง ไม่ให้การส่งเสริม สนับสนุน หรือชักจูงให้ผู้อื่นกระทำการในลักษณะเดียวกัน (มาตรา 93 วรรคสอง)

12) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก หรือโทษที่หนักกว่าจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือให้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิด ที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ (มาตรา 94 วรรคสอง)

13) กระทำการอื่นใดอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง (มาตรา 94 วรรคสอง)

14) เสพยาเสพติดหรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเสพยาเสพติด (มาตรา 94 วรรคสาม)

15) เล่นการพนันเป็นอาจณ (มาตรา 94 วรรคสาม)

16) กระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในความดูแล รับผิดชอบของตนหรือไม่ (มาตรา 94 วรรคสาม)

ทั้งนี้ ข้อควรทราบเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ มีดังต่อไปนี้³³

- 1) ไม่มีอายุความ
- 2) ยอมความกันไม่ได้
- 3) ไม่อาจชดใช้ด้วยเงินเพื่อลบล้างความผิด
- 4) กรณีถูกสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง แม้ออกจากราชการไปแล้วก็สอบสวน

ต่อไปได้

- 5) กรณีถูกฟ้องคดีอาญาต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ
- 6) ถ้าถูกลงโทษหนักกว่าภาคทัณฑ์ จะไม่ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนในครั้งที่

ถูกลงโทษ

- 7) ถ้าถูกลงโทษปลดออกหรือไล่ออกจะไม่ได้เลื่อนขั้นเงินเดือนทุกครั้ง

ที่มีการรอ

- 8) โทษปลดออก มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเสมือนลาออก
- 9) การดำเนินการทางวินัยทั้งร้ายแรงและไม่ร้ายแรง ต้องตั้งกรรมการสอบสวน

ทุกกรณี เว้นแต่กรณีเป็นความผิดปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ.

- 10) คำว่า “กรณีมีมูล” หมายความว่า มีกรณีเป็นที่สงสัยว่ามีการกระทำผิดวินัย

เกิดขึ้นแล้ว

- 11) ผู้ร้องเรียนกล่าวหาไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เสียหาย
- 12) การรับสารภาพไม่เป็นเหตุลดหย่อนโทษ

การสอบสวนทั้งการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงและวินัยอย่างร้ายแรง มีลักษณะดังนี้

1) การสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตามมาตรา 98 และกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550³⁴ ที่กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาต้องมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยแต่งตั้งจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือน จำนวน อย่างน้อย 3 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการสอบสวน อย่างน้อยอีก 2 คน ให้กรรมการสอบสวนคนหนึ่งเป็นเลขานุการ ในกรณีจำเป็นให้มีผู้ช่วยเลขานุการด้วยก็ได้ สำหรับวิธีการสอบสวนให้นำขึ้นตอนการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงมาใช้โดยอนุโลม

³³ วงจันทร์ ชิวชาดาวิรุจน์, “คู่มือการดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, สำนักงาน ก.ค.ศ., 2550 หน้า 6-7

³⁴ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 124 ตอนที่ 53 ก ข้อ 2 ข้อ 3 วรรคหนึ่ง ข้อ 21, (12 กันยายน)

กำหนดระยะเวลาดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน อาจขอขยายระยะเวลาดำเนินการได้ตามความจำเป็นแต่ไม่เกิน 30 วัน

2) การสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ผู้มีอำนาจตั้งบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเช่นเดียวกัน สำหรับการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา สำหรับตำแหน่งที่มีวิทยฐานะประธานกรรมการต้องมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา โดยกรรมการสอบสวนต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการศึกษาอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัย หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อย 1 คน และแม้ภายหลังประธานกรรมการจะดำรงตำแหน่งหรือมีวิทยฐานะต่ำกว่าหรือเทียบได้ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา ก็ไม่กระทบถึงการได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ และต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550³⁵ โดยให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 180 วัน และอาจขอขยายระยะเวลาดำเนินการได้ตามความจำเป็นครั้งละไม่เกิน 60 วัน และถ้าไม่แล้วเสร็จภายใน 240 วัน ต้องรายงานคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.)/อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง เพื่อติดตามเร่งรัดการดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

ข้อยกเว้น

มาตรา 98 วรรคท้าย บัญญัติว่า “ในกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. จะดำเนินการทางวินัยโดยไม่สอบสวนก็ได้” กรณีที่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. 2549 กำหนดไว้ดังนี้

- 1) การกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงที่เป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง ได้แก่
  - (1) กระทำความผิดอาญาจนต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นกระทำความผิด และผู้บังคับบัญชาเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำพิพากษานั้นได้ความประจักษ์ชัดแล้ว
  - (2) กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงและได้รับสารภาพเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา หรือให้ถ้อยคำรับสารภาพต่อผู้มีหน้าที่สืบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และได้มีการบันทึกถ้อยคำรับสารภาพเป็นหนังสือ

³⁵ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550, ข้อ 3 วรรคสอง ข้อ 20

2) การกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงที่เป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง ได้แก่

(1) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุก หรือให้ลงโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิด ลหุโทษ

(2) ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันในคราวเดียวกันเป็นเวลาเกินกว่า 15 วัน และผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการสืบสวนแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

(3) กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงและได้รับสารภาพเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา หรือให้ถ้อยคำรับสารภาพต่อผู้มีหน้าที่สืบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และได้มีการบันทึกถ้อยคำรับสารภาพเป็นหนังสือ

3.4 หลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวน

การสอบสวนเป็นกระบวนการที่ต้องทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวน เพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรม โดยไม่ชักช้า และต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยจะระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้ และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา และในการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาและการให้ปากคำของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธินำพยานหรือที่ปรึกษาเข้าฟังการชี้แจงหรือให้ปากคำของตนได้ และประการสำคัญ ต้องดำเนินการสอบสวนตามกระบวนการที่กำหนดตามกฎหมาย ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวน ดังนี้

3.4.1 ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ตามกฎหมาย ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 2 กำหนดว่า เพื่อให้ได้ความจริงและยุติธรรม การสอบสวนพิจารณาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยตามมาตรา 98 กล่าวคือ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนความผิดทางวินัย ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แยกเป็น

1) กรณีวินัยไม่ร้ายแรง คือ ผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย ได้แก่

(1) ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำผิดวินัย

(2) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้กระทำผิดวินัย

(3) นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล รัฐมนตรีเจ้าสังกัด ปลัดกระทรวง เลขาธิการ อธิบดี หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า หรืออธิการบดี หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้กระทำผิดวินัย

2) กรณีวินัยอย่างร้ายแรง ได้แก่

- (1) ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 53
- (2) ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 53 ในลำดับชั้นสูงกว่าของผู้ถูกกล่าวหาคนหนึ่งคนใดในกรณีที่กระทำผิดวินัยร่วมกันหลายคน (มาตรา 98 วรรคสอง)
- (3) ผู้บังคับบัญชาของผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 53 ระดับเหนือขึ้นไป (มาตรา 100 วรรคหก)
- (4) ผู้บังคับบัญชาผู้ได้รับรายงานการดำเนินการทางวินัย (มาตรา 104 (1))
- (5) รัฐมนตรีเจ้าสังกัด นายกรัฐมนตรี (มาตรา 98 วรรคห้า)
- (6) ก.ค.ศ. (มาตรา 105)
- (7) ศึกษาธิการจังหวัด³⁶

3.4.2 การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

เมื่อกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ใดกระทำผิดวินัย หรือได้มีการสืบสวน หรือพิจารณาในเบื้องต้น ตามมาตรา 95 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และผู้บังคับบัญชา เห็นว่า กรณีไม่มีมูลก็ให้ยุติเรื่อง แต่หากเห็นว่า กรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย ก็ให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้น ตามมาตรา 98 ตามข้อ 2 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

ยกเว้นกรณีที่เป็นความผิดปรากฏชัดแจ้ง จะไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ก็ได้ เช่น กรณีการละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันครบถ้วนเกินกว่า 15 วันและไม่กลับมาปฏิบัติราชการอีกเลย หรือกรณีที่มีคำพิพากษาในคดีอาญาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกที่มีโทษความผิดโดยประมาท หรือกรณีผู้ถูกกล่าวหา ให้การรับสารภาพโดยทำหนังสือไว้เป็นหลักฐาน

³⁶ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนพิเศษ 96 ง ข้อ 13, (3 เมษายน), 2560

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ระบุว่า เป็นการกระทำผิดวินัย ไม่ร้ายแรง หรืออย่างร้ายแรง และให้แต่งตั้งจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อย 3 คนประกอบด้วยประธานและกรรมการ โดยให้กรรมการคนหนึ่งเป็นเลขานุการ ในกรณีจำเป็นจะให้มีส่วนช่วยเลขานุการ ซึ่งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนด้วยก็ได้ ตามข้อ 3 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

กรณีแต่งตั้งวินัยอย่างร้ายแรง ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่า หรือเทียบได้ ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา สำหรับตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ ประธานต้องดำรงตำแหน่ง และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่า หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา โดยกรรมการจะต้องมีนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับ การฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัย ที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือ (ผู้มีประสบการณ์ด้าน การดำเนินการทางวินัย หมายถึง ผู้เคยเป็น กรรมการสอบสวน หรือเป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย) อย่างน้อย 1 คน คำสั่ง ต้องระบุชื่อ ตำแหน่ง หรือตำแหน่งและวิทยฐานะผู้ถูกกล่าวหา เรื่องที่กล่าวหา ชื่อ ตำแหน่ง หรือตำแหน่งและวิทยฐานะของผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ ตามแบบ สว. 1 ตามข้อ 4 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

เมื่อมีคำสั่งแต่งตั้งแล้ว ให้ผู้สั่งแต่งตั้งดำเนินการ ตามข้อ 5 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ดังนี้

- 1) แจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเป็นหนังสือภายใน 3 วันทำการ นับแต่วันที่มีคำสั่ง โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อ วัน เดือน ปีที่รับทราบไว้เป็นหลักฐานหรือจัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ไปยังที่อยู่ผู้ถูกกล่าวหาปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ
- 2) แจ้งคำสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนทราบภายใน 3 วันทำการ นับแต่วันที่มีคำสั่ง สำหรับประธานให้ส่งพร้อมกับเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องและให้ลงลายมือชื่อ วัน เดือน ปีที่รับทราบไว้ เป็นหลักฐาน

3.4.3 สิทธิและหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาและพยาน

ระหว่างการสอบสวน จะนำเหตุแห่งการถูกสอบสวนมาเป็นข้ออ้างในการดำเนินการใด ให้กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกสอบสวนไม่ได้ เช่น กรณีการเลื่อนขึ้นเงินเดือน การเสนอผลงานทางวิชาการ เพื่อเลื่อนตำแหน่งหรือวิทยฐานะ ฯลฯ ตามข้อ 7 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

เว้นแต่กรณีถูกสั่งพักราชการ หรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน เช่น กรณีการเบิกเช่าบ้าน ค่ารักษาพยาบาล

ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิคัดค้านผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ ตามข้อ 8 และคัดค้านผู้แต่งตั้ง ตามข้อ 9 ซึ่งต้องกระทำภายใน 7 วันทำการ นับแต่วันรับทราบคำสั่ง หรือนับแต่วันที่ทราบสาเหตุแห่งการคัดค้าน โดยทำเป็นหนังสือแสดงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ที่เป็นเหตุว่าจะทำให้การสอบสวนไม่ได้ความจริงและความยุติธรรมอย่างไร ยื่นต่อผู้แต่งตั้ง ทั้งนี้ ผู้มีอำนาจหรือผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นต้อง สั่งการภายใน 15 วันทำการ นับแต่วันที่ได้รับหนังสือคัดค้าน หากพ้นกำหนดให้ถือว่าผู้แต่งตั้งพ้นจากการเป็นผู้มีอำนาจพิจารณา ส่วนการสอบสวนตามข้อ 40 และข้อ 41 (ตรวจสำนวนและมีความเห็นลงโทษ) และให้เป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้แต่งตั้ง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้มีอำนาจพิจารณา หรือสั่งการแทน

มีสิทธิได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอ และมีโอกาสได้โต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน ของตน เว้นแต่จะมีผลทำให้ระยะเวลาที่กฎหมายหรือกฎ ก.ค.ศ. กำหนดต้องล่าช้าออกไป หรือโดยสภาพ เห็นได้ชัดว่าไม่อาจกระทำได้เช่น กรณีการละทิ้งหน้าที่ราชการในคราวเดียวกันเกินกว่า 15 วันและไม่กลับ มาเลย หรือถูกคำพิพากษาศาลให้จำคุก และมีสิทธิขอตรวจดูเอกสาร ที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้ง หรือชี้แจง หรือป้องกันสิทธิของตนได้ ตามข้อ 10 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

กรณีสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงเท่านั้น ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธินำทนายความ หรือที่ปรึกษา ของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนก็ได้ แต่จะให้ถ้อยคำ หรือตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหา หรือเสนอความเห็นใดแก่คณะกรรมการสอบสวนไม่ได้ ตามข้อ 11 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

กรณีพยาน ให้ถือเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นที่จะต้องอำนวยความสะดวก และคุ้มครอง และให้ถือว่าการไปให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ตามข้อ 13 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

3.4.4 อำนาจหน้าที่คณะกรรมการสอบสวน

คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่สอบสวนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลา ที่กำหนด ในกฎ ก.ค.ศ. เพื่อแสวงหาความจริงในเรื่องที่กล่าวหา โดยให้เริ่มการสอบสวนและดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ทั้งนี้ ในการพิจารณาใช้ดุลพินิจจะต้องกระทำอย่างอิสระและเป็นกลาง โดยปราศจากอคติอย่างใดๆ ต่อผู้ถูกกล่าวหา ตามข้อ 14 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) รวบรวมประวัติและความประพฤติของผู้ถูกกล่าวหาที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหา
เท่าที่จำเป็น

2) แสวงหาข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน เอกสารและพยานบุคคล ตรวจสอบสถานที่
เพื่อประกอบ การพิจารณา ตามข้อ 15 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

3) จัดทำบันทึกประจำวันที่มีการสอบสวนไว้ทุกครั้ง

3.4.5 สิ่งทีคณะกรรมการสอบสวนต้องทำ

เมื่อประธานกรรมการ ได้รับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน
ให้ดำเนินการประชุมวางแผนทางการสอบสวน ตามข้อ 16 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวน
พิจารณา พ.ศ. 2550

การประชุมคณะกรรมการไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการ เว้นแต่
การประชุม ตามข้อ 24 และข้อ 38 ต้องมีกรรมการสอบสวนมาประชุมไม่น้อยกว่าสามคน และไม
่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดและต้องมีประธานกรรมการอยู่ร่วมประชุมด้วย เว้นแต่กรณี
จำเป็นไม่สามารถเข้าประชุมได้ ให้กรรมการที่มาเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่แทนประธานกรรมการ
ตามข้อ 17 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

การนัดประชุมคณะกรรมการสอบสวน ต้องทำเป็นหนังสือและแจ้งให้กรรมการ
สอบสวนทุกคนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันทำการ เว้นแต่จะได้ทราบการนัดในที่ประชุมแล้ว
หรือมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน ให้ประธานนัดเป็นอย่างอื่นได้

การลงมติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธาน
กรรมการในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

การประชุม ต้องมีรายงานการประชุมเป็นหนังสือ ถ้ามีความเห็นแย้งให้บันทึก
ความเห็นแย้งพร้อมทั้งเหตุผลไว้ในรายงานการประชุม

ก่อนสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหา คณะกรรมการมีหน้าที่ ต้องแจ้งสิทธิและหน้าที่
ของผู้ถูกกล่าวหาให้ทราบว่า ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิคัดค้าน ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวน
ตามข้อ 8 และมีสิทธิคัดค้านผู้แต่งตั้งตั้งคณะกรรมการ ตามข้อ 9 และมีโอกาสได้ทราบข้อเท็จจริง
อย่างเพียงพอ มีโอกาสได้โต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน ตามข้อ 10 และมีสิทธินำทนายความ
หรือที่ปรึกษาของตนเข้า มาร่วมฟังการสอบสวนก็ได้ แต่จะให้ถ้อยคำ หรือตอบคำถามแทน
หรือเสนอความเห็นใดแก่คณะกรรมการสอบสวนไม่ได้ ตามข้อ 11 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวน
พิจารณา พ.ศ. 2550

ถ้าผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวนเห็นว่า ตนมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านตามข้อ 8 วรรคหนึ่ง ก็ให้รายงานเสนอต่อผู้แต่งตั้งเพื่อพิจารณาว่า จะให้เป็นกรรมการต่อไปอีกหรือไม่ ตามข้อ 19 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

3.4.6 วิธีการสอบสวน

กรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการดังนี้

1) ประชุมวางแผนทางการสอบสวน ตามข้อ 16 ก่อนเริ่มสอบปากคำพยาน ให้คณะกรรมการแจ้งให้พยานทราบว่า กรรมการสอบสวนมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา การให้ถ้อยคำ อันเป็นที่ต่อกรรมการอาจเป็นความผิดตามกฎหมาย ตามข้อ 28 ในการสอบสวนต้องมีกรรมการไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะสอบสวนได้ตามข้อ 27 และห้ามมิให้กรรมการกระทำ หรือจัดให้กระทำการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือกระทำโดยมิชอบด้วยประการใดๆ เพื่อจูงใจให้บุคคลนั้นให้ถ้อยคำอย่างใดๆ หรือกระทำให้อับใจ

2) เรียกผู้ถูกกล่าวหาเพื่อแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่กล่าวหาให้ทราบว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการใด เมื่อใด อย่างไร ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับทราบคำสั่ง โดยทำเป็นบันทึกสองฉบับตามแบบ สว.2 และมอบให้ผู้ถูกกล่าวหาจำนวน 1 ฉบับ และให้ถามว่า ได้กระทำการตามที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ อย่างไร ตามข้อ 23 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

3) ถ้าผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับสารภาพ ก็ให้แจ้งว่า การกระทำตามที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นความผิดวินัยกรณีใด หากผู้ถูกกล่าวหาแย้งยืนยันตามที่รับสารภาพ ก็ให้บันทึกถ้อยคำรับสารภาพรวมทั้งเหตุผลในการรับสารภาพและสาเหตุแห่งการกระทำไว้ด้วย ทั้งนี้ คณะกรรมการจะไม่ทำการสอบสวนต่อไปก็ได้

4) สอบพยานบุคคลและรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้ดำเนินการตามข้อ 2 และประชุมเพื่อพิจารณาว่า มีพยานหลักฐานใดสนับสนุนข้อกล่าวหาในการกระทำผิด ถ้าเห็นว่า ยังไม่อาจรับฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดตามข้อกล่าวหา ก็ให้มีความเห็นยุติเรื่อง และสรุปสำนวนรายงานเสนอผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณา

ถ้าเห็นว่า การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดวินัยกรณี มาตรการใด ก็ให้เรียกผู้ถูกกล่าวหาพบ เพื่อแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ทราบภายใน 15 วัน โดยระบุ วัน เวลา สถานที่และการกระทำที่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนข้อกล่าวหา แม้จะฟังได้ว่า เป็นการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงก็ตาม โดยให้ทำบันทึกตามแบบ สว. 3 จำนวน 2 ฉบับให้ผู้ถูกกล่าวหา 1 ฉบับ เก็บไว้ในสำนวน 1 ฉบับและให้ถามว่า จะยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา

เป็นหนังสือหรือไม่ แต่อย่างช้าต้องไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน ตามข้อ 24 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

กรณีที่ถูกกล่าวหาแต่ไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบ หรือไม่มารับทราบข้อกล่าวหา และสรุปพยานหลักฐาน ให้จัดส่งบันทึกทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ซึ่งปรากฏ ตามหลักฐานของทางราชการ หรือสถานที่ติดต่อของผู้ถูกกล่าวหาแจ้งไว้ พร้อมทั้งมีหนังสือขอให้ชี้แจง นัดมา ให้ถ้อยคำและนำสืบแก้ข้อกล่าวหาโดยให้ทำบันทึก สว. 3 จำนวน 3 ฉบับ ให้ผู้ถูกกล่าวหาไป 2 ฉบับ โดยให้เก็บไว้ 1 ฉบับและลงลายมือชื่อรับทราบแล้วส่งคืน 1 ฉบับเก็บไว้ในสำนวนรวม 2 ฉบับ เมื่อล่วงพ้น 15 วัน นับแต่วันที่ได้ดำเนินการ หากไม่ได้รับแบบ สว. 3 คืน หรือไม่ได้รับคำชี้แจง หรือไม่มาให้ถ้อยคำตามนัด ให้ถือว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อกล่าวหา และสรุปพยานหลักฐานแล้วและไม่ประสงค์ที่จะแก้ข้อกล่าวหา คณะกรรมการจะไม่สอบสวนต่อไปก็ได้ แต่ถ้าผู้ถูกกล่าวหาดำเนินการก็ต้องให้โอกาสตามที่ร้องขอ

อนึ่ง ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งได้ยื่นคำชี้แจง หรือให้ถ้อยคำแก้ข้อกล่าวไว้แล้ว มีสิทธิที่จะยื่นคำชี้แจง หรือขอให้ถ้อยคำ หรือนำสืบแก้ข้อกล่าวเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการก่อนการสอบสวนแล้วเสร็จได้อีก ตามข้อ 26 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

การสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาและพยาน ให้เรียกสอบคราวละ 1 คน และห้ามมิให้บุคคลอื่นอยู่ในที่สอบสวน เว้นแต่ทนายความหรือที่ปรึกษาของผู้ถูกกล่าวหา หรือบุคคลตามข้อ 28 กรณีพยานเด็กได้แก่ ข้าราชการครูที่เป็นกลางและเชื่อถือได้ และบุคคลที่เด็กร้องขอหรือไว้วางใจ ลามกรณีพยานพิการทางกาย

การบันทึกถ้อยคำ ห้ามมิให้ขูดลบหรือบันทึกข้อความทับ ถ้าจะต้องแก้ไข ให้ใช้วิธีขีดฆ่า หรือตอกเติมและให้กรรมการหนึ่งคนกับผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือกำกับไว้ทุกแห่ง

กรณีให้ผู้ให้ถ้อยคำหรือผู้เข้าร่วมฟังที่อยู่ในที่สอบสวนไม่ยอมลงลายมือชื่อ ให้บันทึกเหตุนั้นไว้ในบันทึกถ้อยคำและให้กรรมการทุกคนลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วย

กรณีที่พยานไม่มาหรือมาแต่ไม่ให้ถ้อยคำ หรือคณะกรรมการเรียกพยานไม่ได้ภายในเวลา อันควร คณะกรรมการจะไม่สอบสวนพยานนั้นก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในบันทึกประจำวันที่มีการสอบสวนและรายงานการสอบสวน

กรณีที่คณะกรรมการเห็นว่า การสอบสวนพยานหลักฐานใดจะทำให้ล่าช้าโดยไม่จำเป็น หรือมิใช่พยานหลักฐานในประเด็นสำคัญ จะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุไว้ ในบันทึกประจำวัน

กรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดหรือต้องรับผิดชอบคดีที่เกี่ยวกับเรื่อง ที่กล่าวหา ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำพิพากษา ได้รับความประจักษ์ชัดอยู่แล้ว ให้ถือเอาคำพิพากษานั้นเป็นพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา โดยไม่ต้องสอบสวนพยานหลักฐานอื่น ที่เกี่ยวข้องข้อข้อกล่าวหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหา ทราบและแจ้งข้อกล่าวหาพร้อมทั้งสรุปพยานหลักฐาน ที่สนับสนุนข้อกล่าวหาตามที่ปรากฏ ในคำพิพากษาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ระหว่างการสอบสวน แม้จะมีการสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาไปอยู่ นอกบังคับบัญชาของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้วก็ตาม ให้คณะกรรมการทำการสอบสวน ต่อไปจนเสร็จ แล้วทำรายงานการสอบสวนและเสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งแต่งตั้งเพื่อตรวจสอบ ความถูกต้อง และให้ผู้สั่งแต่งตั้งส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาคนใหม่ของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อดำเนินการ พิจารณาสำนวนและสั่งการตามข้อ 40 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

5) รวบรวมพยานหลักฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาอ้าง ให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่วันที่ได้นำสำนวนการสอบสวน มาข้อ 4 แล้วเสร็จ การนำเอกสาร หรือวัตถุมาใช้เป็นพยานหลักฐานในสำนวน การสอบสวน ให้ใช้ต้นฉบับ หากไม่มีก็ให้กรรมการหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรับรองสำเนาเอกสาร ไว้ด้วยและให้กรรมการบันทึกไว้ด้วยว่า ได้มาอย่างไร จากผู้ใด และเมื่อใด ตามข้อ 22 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

6) ประชุมพิจารณาลงมติและจัดทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อผู้สั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้นำสำนวนการสอบสวน มาข้อ 5 แล้วเสร็จ

หากคณะกรรมการไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนด ให้ประธานฯ รายงาน เหตุต่อผู้สั่งแต่งตั้งเพื่อขอขยายระยะเวลาการสอบสวนได้ตามความจำเป็น ครั้งละไม่เกิน 60 วัน กรณีที่คณะกรรมการดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายใน 240 วัน ให้ประธานฯ รายงานเหตุให้ผู้สั่งแต่งตั้งเพื่อรายงาน ให้ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้งเพื่อมีมติให้เร่งรัดการสอบสวน ให้แล้วเสร็จ

กรณีการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการดังนี้ ให้คณะกรรมการดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ ประธานกรรมการได้รับทราบคำสั่ง ทั้งนี้ให้นำขั้นตอนการสอบสวนของการสอบสวนวินัย อย่างร้ายแรงตามข้อ 20 (1) (2) (3) (4) และ (5) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ตามข้อ 21 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

3.4.7 การทำรายงานการสอบสวน

การทำรายงานการสอบสวน คือ การทำบันทึกสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวน พร้อมทั้งแสดงความเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยตามมาตราใดอย่างไรหรือไม่ โดยอาศัยพยานหลักฐานและเหตุผลใด และควรได้รับโทษสถานใด หรือผู้ถูกกล่าวหาหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือบกพร่องในหน้าที่ราชการด้วยเหตุใด หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือไม่ อย่างไร หรือเป็นผู้มีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่สอบสวนนั้นหรือไม่ อย่างไร (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 38) ปกติการทำรายงานการสอบสวน คณะกรรมการสอบสวนจะกระทำเมื่อได้ประชุมลงมติแล้ว โดยคณะกรรมการสอบสวนจะทำรายงานการสอบสวน ตามแบบ สว.6 ท้ายกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวน

ในรายงานการสอบสวนให้มีสาระสำคัญ ดังนี้

1) สรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานว่ามีอย่างใดบ้าง กรณีที่ไม่ได้สอบสวนพยานตามข้อ 30 และข้อ 31 ให้รายงานเหตุที่ไม่ได้สอบสวนนั้นให้ปรากฏไว้ด้วย และในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับสารภาพให้บันทึกเหตุผลในการรับสารภาพ (ถ้ามี) ไว้ด้วย เช่น บันทึกว่าผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับสารภาพเพราะจำนนต่อหลักฐานหรือเพราะเหตุใด เพื่อประโยชน์อย่างใดของผู้ถูกกล่าวหา

2) วินิจฉัยเปรียบเทียบพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาและพยานหลักฐานที่หักล้างข้อกล่าวหา (ถ้ามี) ว่าควรรับฟังพยานหลักฐานฝ่ายใด เพียงใด โดยอาศัยเหตุผลใด

3) ความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยหรือไม่อย่างไร ถ้ากระทำความผิดเป็นความผิดในกรณีใด ตามมาตราใด และควรได้รับโทษสถานใด หรือหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือบกพร่องในหน้าที่ราชการด้วยเหตุใด หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือไม่ อย่างไร หรือเป็นผู้มีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่สอบสวนนั้นหรือไม่ อย่างไร

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำรายงานการสอบสวนเสร็จแล้วให้เสนอสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งสารบาญต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้เสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้วจึงจะถือว่าการสอบสวนแล้วเสร็จ ตามข้อ 39 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

อย่างไรก็ดี การทำรายงานการสอบสวนเป็นแต่เพียงการเสนอข้อเท็จจริง และความเห็นมิใช่การชี้ขาดในการรับฟังข้อเท็จจริงและการชี้ขาดความผิดและการกำหนดโทษ การชี้ขาดความผิดรวมทั้งการกำหนดโทษเป็นเรื่องของผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือผู้บังคับบัญชาหรือองค์กรคณะผู้มีอำนาจแล้วแต่กรณีเป็นผู้พิจารณา

3.4.8 การสอบสวนเพิ่มเติม

กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 25 และข้อ 41 ได้กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนเพิ่มเติมไว้ ดังนี้

1) การสอบสวนเพิ่มเติมก่อนเสนอสำนวนการสอบสวน

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา เสร็จแล้วและก่อนเสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ถ้าคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าจำเป็นต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็ให้ดำเนินการได้ ถ้าพยานหลักฐาน ที่ได้เพิ่มเติมมานั้นเป็นพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ก็ให้คณะกรรมการสอบสวน สรุปพยานหลักฐานดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้ถ้อยคำ หรือนำสืบแก้เฉพาะพยานหลักฐานเพิ่มเติมที่สนับสนุนข้อกล่าวหา นั้นด้วย

2) การสอบสวนเพิ่มเติมภายหลังเสนอสำนวนการสอบสวนแล้ว

ในกรณีที่ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 98 หรือมาตรา 104 (1) หรือ กศจ. อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณีเห็นสมควรให้สอบสวน เพิ่มเติมประการใด ให้กำหนดประเด็นพร้อมทั้งส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องไปให้คณะกรรมการสอบสวน คณะเดิม เพื่อดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็น

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนคณะเดิมไม่อาจทำการสอบสวนได้ หรือผู้สั่งสอบสวนเพิ่มเติมเห็นเป็นการสมควรจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนคณะใหม่ขึ้นมา ทำการสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้

ให้คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วให้ส่งพยานหลักฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการสอบสวนเพิ่มเติม ไปให้ผู้สั่งสอบสวนเพิ่มเติม โดยจัดทำความเห็นเฉพาะที่ได้จากการสอบสวนเพิ่มเติมประกอบไปด้วย ก็ได้ ตามข้อ 41 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

3.4.9 การตรวจสอบความถูกต้องของการสอบสวน

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้เสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้แต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนแล้ว ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะต้องตรวจสอบความถูกต้อง ของการสอบสวนก่อนดำเนินการต่อไป ตามข้อ 40 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

1) ในกรณีที่น่าปรากฏว่าการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไม่ถูกต้องตามข้อ 3 ซึ่งทำให้การสอบสวนทั้งหมดเสียไป ในกรณีเช่นนี้ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนใหม่ให้ถูกต้อง

2) ในกรณีที่น่าปรากฏว่าการสอบสวนตอนใดทำไม่ถูกต้อง ซึ่งทำให้การสอบสวนตอนนั้นเสียไปเฉพาะในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) การประชุมของคณะกรรมการสอบสวน มีกรรมการสอบสวนมาประชุมไม่ครบตามที่กำหนดไว้ในข้อ 17 วรรคหนึ่ง ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

(2) การสอบปากคำบุคคลดำเนินการไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 11 ข้อ 27 ข้อ 28 วรรคสอง ข้อ 29 ข้อ 30 วรรคหนึ่ง หรือข้อ 32 วรรคหนึ่ง ในกรณีเช่นนี้ ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการตามกรณีดังกล่าวใหม่ให้ถูกต้องโดยเร็ว

3) ในกรณีที่น่าปรากฏว่าคณะกรรมการสอบสวนไม่เรียกผู้ถูกกล่าวหามารับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา หรือไม่ส่งบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา หรือไม่มีหนังสือขอให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงหรือนัดมาให้ถ้อยคำหรือนำสืบแก้ข้อกล่าวหาตามข้อ 24 ต้องสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการให้ถูกต้องโดยเร็ว และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะชี้แจง ให้ถ้อยคำ และนำสืบแก้ข้อกล่าวหาตามที่กำหนดไว้ในข้อ 24 ด้วยในกรณีที่การสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนแตกต่างจากข้อกล่าวหาที่คณะกรรมการสอบสวนได้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ แต่ในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนนั้น ถ้าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้หลงข้อต่อสู้ โดยได้แก้ข้อกล่าวหาในความผิคนั้นแล้วซึ่งไม่ทำให้เสียความเป็นธรรม ให้ถือว่าการสอบสวนและพิจารณานั้นใช้ได้ และให้ลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้ตามบทมาตราหรือกรณีความผิดที่ถูกต้อง

4) ในกรณีที่น่าปรากฏว่าการสอบสวนตอนใดทำไม่ถูกต้องตามกฎ ก.ค.ศ. นี้ นอกจากที่กำหนดไว้ในข้อ 43 ข้อ 44 และข้อ 45 ถ้าการสอบสวนตอนนั้นเป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม ผู้แต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนต้องสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนแก้ไขหรือดำเนินการตอนนั้นให้ถูกต้องโดยเร็ว แต่ถ้าการสอบสวนตอนนั้นมีใช้สาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม จะสั่งให้แก้ไขหรือดำเนินการให้ถูกต้องหรือไม่ก็ได้

4. การพิจารณาสั่งการของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนเสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน และผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนได้ตรวจสอบความถูกต้องของการสอบสวนแล้ว ต้องพิจารณาสั่งการดังต่อไปนี้

4.1 ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำความผิดหรือไม่มีเหตุที่จะให้ออกจากราชการ ตามมาตรา 112 สมควรยุติเรื่อง หรือกระทำความผิดที่ยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร โดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวนการสอบสวน

4.2 ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาหย่อนความสามารถ ในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามมาตรา 111 ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาสำนวนการสอบสวนดังกล่าว หากเห็นว่ามีความเห็นตามที่คณะกรรมการสอบสวนมีความเห็นมา ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการตามมาตรา 111

อนึ่ง ตามมาตรา 111 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหา ตามมาตรา 98 ในเรื่องที่จะต้องสอบสวนตามวรรคหนึ่ง และคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 98 ได้สอบสวนไว้แล้ว ผู้มีอำนาจตามวรรคหนึ่งจะใช้สำนวนการสอบสวนนั้นพิจารณาดำเนินการได้โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามวรรคหนึ่งได้” ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาอาจนำสำนวนการสอบสวนทางวินัยมาพิจารณาสั่งให้ออกจากราชการตามมาตรา 111 ได้

4.3 ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนมีความเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง สมควรลงโทษปลดออกหรือไล่ออก ซึ่งจะต้องส่งเรื่องให้ กศจ. อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. พิจารณาตามมาตรา 100 วรรคสี่ (1) หรือ (2) หรือเป็นกรณีตามมาตรา 112 ให้ผู้มีอำนาจตามมาตราดังกล่าวดำเนินการโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวนการสอบสวน และให้ กศจ. อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี พิจารณาให้แล้วเสร็จ และมีมติโดยเร็ว และให้ผู้มีอำนาจสั่งการตามมติภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มติดังกล่าว ตามข้อ 40 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

กล่าวโดยสรุป เมื่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนได้รับรายงานการสอบสวนแล้ว มีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของสำนวนการสอบสวนตามข้อ 43 ข้อ 44 ข้อ 45 และข้อ 46 และพิจารณาคำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตนต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวนการสอบสวน และให้ กศจ.หรือ ก.ค.ศ. พิจารณาให้แล้วเสร็จและมีมติโดยเร็ว

5. การพิจารณาความผิดและกำหนดโทษ

การพิจารณาความผิดและกำหนดโทษ หมายถึง การพิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้ถูกกล่าวหา ได้กระทำความผิดวินัยหรือไม่ หากกระทำความผิดเป็นความผิดกรณีใด ตามมาตราใด และควรลงโทษสถานใด การพิจารณาความผิดและกำหนดโทษเป็นกระบวนการที่จะต้องกระทำโดยผู้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด และจะกระทำได้อต่อเมื่อได้ทราบข้อเท็จจริงของเรื่องที่กำลังกล่าวหาโดยกระจ่างชัดเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยความผิดและกำหนดโทษได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการสอบสวน เว้นแต่กรณีที่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. ข้อเท็จจริงอาจได้จากการสืบสวน หรือจากการรวบรวมเอกสารข้อมูล แล้วแต่กรณี

5.1 หลักการพิจารณาความผิด

ในการพิจารณาความผิด มีหลักที่ควรคำนึง ดังนี้

5.1.1 หลักนิติธรรม ได้แก่ การพิจารณาโดยยึดกฎหมายเป็นหลัก การกระทำใดจะเป็นความผิดทางวินัยกรณีใด ต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางวินัย หากไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางวินัย ก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำผิดวินัย ในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นความผิดวินัยกรณีใด ต้องพิจารณาให้เข้าองค์ประกอบของการกระทำผิดกรณีนั้นด้วย ถ้าข้อเท็จจริงบ่งชี้ว่าเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตราใด ก็ปรับบทความผิดไปตามมาตรานั้น และลงโทษไปตามความผิดนั้นแต่อย่างไรก็ดี การพิจารณาความผิดโดยคำนึงถึงหลักนิติธรรมแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่ถูกต้องเหมาะสมตามความเป็นจริง หรือตามเหตุผลที่ควรจะเป็น จึงต้องนำหลักมโนธรรมมาประกอบการพิจารณาด้วย

5.1.2 หลักมโนธรรม ได้แก่ การพิจารณาให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงธรรมตามความเป็นจริงและตามเหตุและผลที่ควรจะเป็น หมายถึง การพิจารณาความผิดไม่ควรคำนึงถึงแต่ความถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงความยุติธรรมด้วย โดยจะต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของเรื่องนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร แล้วพิจารณาความผิดไปตามสภาพความเป็นจริงในการพิจารณาความผิดต้องอาศัยหลักนิติธรรมและหลักมโนธรรมประกอบกัน จึงจะเกิดความถูกต้องและเป็นธรรม เป็นการใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรม

5.2 หลักเกณฑ์และวิธีการลงโทษ

5.2.1 ห้ามลงโทษผู้ที่ไม่มีความคิด

5.2.2 ต้องลงโทษให้เหมาะสมกับความผิด

5.2.3 การลงโทษต้องไม่เป็นไปโดยพยายาม ทอคิด โทสะจริต

5.2.4 โดยปกติห้ามลงโทษโดยให้มีผลย้อนหลัง ยกเว้นกรณีที่ระเบียบ ก.ค.ศ. ว่าด้วยวิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2548 กำหนดให้ย้อนหลังได้

5.2.5 ในคำสั่งให้แสดงว่าผู้ถูกลงโทษกระทำผิดวินัยในเรื่องใด ตามมาตราใด มีข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจอย่างไร

5.2.6 ต้องแจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกลงโทษทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ออกคำสั่งลงโทษ

5.3 ข้อควรคำนึงในการสั่งลงโทษ

การลงโทษข้าราชการที่กระทำผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาจะต้องคำนึงถึงขั้นตอนในการดำเนินการก่อนการสั่งลงโทษ และอำนาจในการสั่งลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่กระทำการ นอกเหนืออำนาจของตน การสั่งลงโทษที่มีได้กระทำตามขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดเป็นการสั่งลงโทษที่ไม่ถูกต้อง จะต้องดำเนินการเสียใหม่ให้ถูกต้อง ได้แก่

5.3.1 การสั่งลงโทษเกินอำนาจ ในกรณีที่ถูก ก.ค.ศ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษ ให้อำนาจ ผู้อำนวยการสถานศึกษาสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ หรือตัดเงินเดือน 4% เป็นเวลา 3 เดือน ถ้าสั่งลงโทษ เกินอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น สั่งลงโทษตัดเงินเดือน 4% เป็นเวลา 4 เดือน ย่อมเป็นคำสั่ง ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่มีผลใช้บังคับ เว้นแต่กรณีเป็นการสั่งลงโทษตามมติ กศจ. อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. ผู้บังคับบัญชาสามารถสั่งลงโทษได้ แม้โทษนั้นจะเกินอำนาจของตน ทั้งที่เนื่องจากการสั่งตามมติ มิได้เป็นการสั่งโดยอาศัยอำนาจของตนเอง

5.3.2 ต้องเป็นโทษตามที่กฎหมายกำหนด หมายถึง ผู้ที่ถูกลงโทษทางวินัย หรือหลักเกณฑ์การลงโทษทางวินัยต้องใช้บังคับแก่ผู้ใด ผู้นั้นย่อมต้องมีสิทธิได้รู้ว่ามิโทษใดบ้าง ที่จะนำมาใช้บังคับแก่การกระทำของตน เช่น โทษตัดเงินเดือนกฎหมายกำหนดให้ตัดเงินเดือน ครั้งหนึ่งได้ 4% เป็นเวลาสูงสุดไม่เกิน 3 เดือน ตามอำนาจของผู้บังคับบัญชาแต่ละระดับ หรือลดเงินเดือน ครั้งหนึ่งในอัตราร้อยละ 2 หรือร้อยละ 4³⁷ ไม่อาจลงโทษนอกเหนือกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือเกินกว่า อัตราโทษที่กฎหมายกำหนดได้ เช่น ลงโทษตัดเงินเดือน 5% หรือลดเงินเดือนร้อยละ 4 ของเงินเดือน

³⁷ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน พ.ศ. 2561, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 135 ตอนที่ 61 ก (20 สิงหาคม), 2561

ไม่อาจกระทำได้เพราะกฎหมายมิได้กำหนดอัตราโทษดังกล่าวไว้ รวมถึงกรณีที่เป็นคำสั่งตามมติ ก็เช่นเดียวกันแม้จะเป็นคำสั่งตามมติก็ต้องเป็นโทษและอัตราโทษตามที่มีกฎหมายกำหนดไว้แล้ว ไม่อาจมีมตินอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

5.3.3 ผู้สั่งลงโทษมิใช่ผู้บังคับบัญชา ในการปฏิบัติงานอาจมีข้าราชการจากหลายหน่วยงานมาทำงานร่วมกัน เช่น ข้าราชการครู โรงเรียน ก. ไปช่วยราชการโรงเรียน ข. ผู้บริหารโรงเรียน ข. มิใช่ผู้บังคับบัญชาของผู้ไปช่วยราชการ จึงไม่มีอำนาจสั่งลงโทษ มีเพียงอำนาจการมอบหมายงานควบคุมดูแลการปฏิบัติงานเท่านั้น

5.3.4 การสั่งลงโทษโดยไม่ได้ตั้งกรรมการสอบสวน เว้นแต่เป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามกฎหมาย ก.ค.ศ. ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. 2549 หรือมิได้นำเสนอองค์คณะพิจารณา ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

5.3.5 การสั่งลงโทษปลดออกหรือไล่ออกจากราชการห้ามสั่งย้อนหลัง เว้นแต่กรณีที่มีการพักราชการ หรือให้ออกจากราชการไว้ก่อน หรือเป็นกรณีที่ให้สั่งย้อนได้ตามระเบียบ ก.ค.ศ. ว่าด้วยวันออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2548 และระเบียบ ก.ค.ศ. ว่าด้วยวิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2548

5.3.6 สภาพการเป็นข้าราชการ การสั่งลงโทษผู้ซึ่งพ้นสภาพการเป็นข้าราชการไปแล้วไม่อาจกระทำได้ ยกเว้นสำหรับกรณีที่มีการกล่าวหาในเรื่องวินัยร้ายแรง หรือต้องหาว่ากระทำ ความผิดอาญา หรือถูกฟ้องคดีอาญา เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ อยู่ก่อนที่ผู้นั้นจะออกจากราชการ ซึ่ง มาตรา 102 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยแก่ผู้นั้นต่อไปได้เว้นแต่จะเป็นการออกจากราชการเพราะตาย ถ้าผลการสอบสวนปรากฏข้อเท็จจริงว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ผู้บังคับบัญชายังมีอำนาจสั่งลงโทษไล่ออก ปลดออกย้อนหลังได้ เว้นแต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าเป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง เมื่อผู้นั้นออกจากราชการไปแล้ว กฎหมายในบังคับโทษเสียได้ (มาตรา 102) สำหรับในกรณีที่ผู้นั้นตายในระหว่างการดำเนินการทางวินัยผู้บังคับบัญชาไม่อาจสั่งลงโทษ หรือดำเนินการทางวินัยต่อไปได้อีก จะต้องสั่งยุติการดำเนินการหรือยุติเรื่องแล้วรายงานตามลำดับจนสิ้นสุดกระบวนการ

5.3.7 เมื่อสั่งลงโทษแล้วจะต้องแจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกลงโทษทราบภายใน 7 วัน พร้อมทั้งแจ้งสิทธิการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง 30

กล่าวโดยสรุป ในการพิจารณาความผิดและระดับโทษ ถือหลักนิติธรรม หลักมนุษยธรรม หลักความเป็นธรรม และนโยบายของทางราชการ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ ผู้ลงโทษต้องมีอำนาจในการลงโทษและโทษที่ลงนั้นต้องเป็นโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อลงโทษแล้ว ต้องคำสั่งให้ผู้ถูกลงโทษทราบภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ออกคำสั่งลงโทษ โดยคำสั่งลงโทษต้องแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษไว้ด้วย

6. การอุทธรณ์

เมื่อข้าราชการผู้ถูกลงโทษทางวินัย กฎหมายให้สิทธิข้าราชการผู้นั้นอุทธรณ์คำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้ การอุทธรณ์เป็นหลักประกันความเป็นธรรมสำหรับข้าราชการ การจัดให้มีหลักประกันเพื่อคุ้มครองหรือให้ความเป็นธรรมเป็นหลักประกันสำคัญประการหนึ่งในการบริหารงานบุคคล ทั้งนี้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองป้องกันมิให้ข้าราชการต้องถูกกลั่นแกล้งหรือได้รับการปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

การอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยร้องขอให้ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ได้หยิบยกเรื่องของตนขึ้นพิจารณาใหม่ให้เป็นไปในทางที่เป็นคุณแก่ตน โดยทั่วไป การอุทธรณ์ หมายถึง การที่ผู้ถูกลงโทษสิทธิจากคำสั่งของฝ่ายปกครองใช้สิทธิโต้แย้งขอให้เพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่ง

6.1 ผู้มีสิทธิยื่นอุทธรณ์

ให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัย ยื่นอุทธรณ์ได้สำหรับตนเองเท่านั้น ผู้ถูกลงโทษทางวินัย จะมอบหมายให้ผู้อื่นอุทธรณ์แทนตนเองไม่ได้ และบุคคลอื่นจะยื่นอุทธรณ์แทนผู้ถูกลงโทษทางวินัยไม่ได้เช่นเดียวกัน

6.2 กำหนดเวลายื่นอุทธรณ์

6.2.1 ผู้อุทธรณ์ต้องอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษทางวินัย

6.2.2 ให้การนับระยะเวลาอุทธรณ์ หากผู้รับคำสั่งลงโทษลงลายมือชื่อรับทราบคำสั่งในวันใดให้นับวันถัดไปเป็นวันแรกของการนับระยะเวลาอุทธรณ์ และหากวันสุดท้ายของระยะเวลาตรงกับวันหยุดราชการให้นับวันทำการถัดไปเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา³⁸

³⁸ คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 98/2547

6.3 ผลของการไม่ยื่นอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลา

6.3.1 ถือว่าการดำเนินการทางวินัย เป็นอันเสร็จสิ้นตามกระบวนการระเบียบว่าด้วยการรายงานการดำเนินการทางวินัย

6.3.2 สิทธิในการอุทธรณ์สิ้นสุดลงและผู้ถูกลงโทษ หรือผู้ได้รับผลกระทบไม่อาจดำเนินฟ้องร้องเรื่องดังกล่าวต่อศาลปกครองได้

6.4 รูปแบบของคำอุทธรณ์

6.4.1 การอุทธรณ์ต้องทำเป็นหนังสือแสดงข้อเท็จจริงและเหตุผลในการอุทธรณ์ให้เห็นว่าได้ถูกลงโทษโดยไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นธรรมอย่างไร และลงลายมือชื่อและที่อยู่ของผู้อุทธรณ์ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550 ข้อ 4 วรรคสอง)

ในหนังสืออุทธรณ์นั้นต้องแสดงให้เห็นชัดเจนว่าประสงค์จะอุทธรณ์ในประเด็นเรื่องใด ได้แก่ อุทธรณ์ในประเด็นข้อเท็จจริง อุทธรณ์ข้อกฎหมาย อุทธรณ์ระดับโทษหรือระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำ เป็นต้น และในการอุทธรณ์นั้น ต้องมีสาระสำคัญอันควรรับไว้พิจารณาดังนี้

อุทธรณ์ในประเด็นข้อเท็จจริง มีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานใดที่สำคัญและยังไม่ได้รับ การพิจารณาหรือมีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานใหม่ประกอบการขอให้ทบทวนคำสั่งลงโทษทางวินัยอย่างไร

6.4.2 การขอแถลงการณ์ด้วยวาจา ในการอุทธรณ์ ถ้าผู้ถูกอุทธรณ์ประสงค์จะแถลงการณ์ด้วยวาจาในชั้นพิจารณาของ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ให้แสดงความประสงค์ไว้ในหนังสืออุทธรณ์ตามวรรคสองหรือจะทำเป็นหนังสือต่างหากก็ได้ แต่ต้องยื่นหรือส่งหนังสือขอแถลงการณ์ด้วยวาจานั้นต่อ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ ก.ค.ศ. โดยตรงภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ไต่สวนหรือส่งหนังสืออุทธรณ์³⁹

การแถลงการณ์ด้วยวาจาเป็นสิทธิของผู้อุทธรณ์ ที่จะเข้าชี้แจงให้ข้อมูลข้อเท็จจริงหรือความเห็นหรือตอบข้อซักถามองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หากผู้อุทธรณ์ประสงค์จะใช้สิทธิ หรือใช้โอกาสโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็ต้องยื่นหรือส่งหนังสือขอแถลงการณ์ด้วยวาจาต่อองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาไว้ โดยกระทำได้ 2 ทางคือ บันทึกไว้ในหนังสืออุทธรณ์โดยตรง หรือส่งเป็นหนังสือขอแถลงการณ์ด้วยวาจาแยกต่างหาก แต่ต้องยื่นหนังสือนั้นต่อองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาโดยตรงภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ไต่สวนหรือส่งหนังสืออุทธรณ์

³⁹ คำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 87/2550

6.5 ผู้มีอำนาจหน้าที่รับคำอุทธรณ์และพิจารณาอุทธรณ์

6.5.1 การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ ให้อุทธรณ์ต่อ ก.ค.ศ. และให้ ก.ค.ศ. เป็นผู้พิจารณา

6.5.2 การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือนของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีเจ้าสังกัด เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคำสั่งผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งตามมติของ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) ให้อุทธรณ์ต่อ อ.ก.ค.ศ. และให้ ก.ค.ศ. เป็นผู้พิจารณา

6.5.3 การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือนของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือผู้อำนวยการสถานศึกษา ให้อุทธรณ์ต่อ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) และให้ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) เป็นผู้พิจารณาตามข้อ 7 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

6.6 เงื่อนไขในการรับคำอุทธรณ์ไว้พิจารณา

6.6.1 อุทธรณ์ที่จะรับไว้พิจารณาได้ต้องเป็นอุทธรณ์ที่ถูกต้องในสาระสำคัญตามข้อ 4 และข้อ 9 และอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาตามข้อ 3 ตามข้อ 10 วรรคหนึ่ง ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

กล่าวคือคำอุทธรณ์ที่องค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาจะรับไว้พิจารณาได้ ต้องอุทธรณ์เป็นหนังสือลงลายมือชื่อในคำอุทธรณ์ และเป็นอุทธรณ์สำหรับตนเอง คือผู้อุทธรณ์เป็นผู้ถูกลงโทษหรือได้รับผลกระทบโดยตรงจากคำสั่งทางปกครองนั้น อุทธรณ์สำหรับตนเองคือผู้อุทธรณ์เป็นผู้ถูกลงโทษหรือได้รับผลกระทบโดยตรงจากคำสั่งทางปกครองนั้น อุทธรณ์ต้องมีสาระสำคัญควรแก่การรับไว้พิจารณา คือเป็นอุทธรณ์ที่มีข้อเท็จจริงชัดเจนมีเหตุผลข้อโต้แย้งในคำอุทธรณ์ชี้แจงว่าคำสั่งดังกล่าวไม่ถูกต้องไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นธรรมอย่างไร ผู้อุทธรณ์เห็นว่าที่ถูกต้องเหมาะสมคืออย่างไร พร้อมทั้งพยานหลักฐานและเหตุผลที่สนับสนุน และผู้อุทธรณ์มีคำขอหรือประสงค์จะให้้องค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์มีมติอย่างไรบ้าง

ดังนั้น คำอุทธรณ์ที่องค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาไม่อาจรับไว้พิจารณาได้ คือ คำอุทธรณ์ที่ยื่นอุทธรณ์เกิน 30 วัน นับแต่วันที่รับแจ้งคำสั่ง คำอุทธรณ์ที่ผู้อุทธรณ์มิใช่ผู้ถูกลงโทษหรือเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากคำสั่งนั้น หรือเป็นการอุทธรณ์แทนผู้อื่น คำอุทธรณ์ที่ผู้อุทธรณ์มิได้ลงลายมือชื่อไว้ในหนังสืออุทธรณ์ คำอุทธรณ์ที่ไม่ชัดเจนหรือไม่มีสาระควรแก่การรับไว้พิจารณา เป็นต้น

6.6.2 ในกรณีที่มิมีปัญหาว่าอุทธรณ์รายใด เป็นอุทธรณ์ที่รับไว้พิจารณาได้หรือไม่ให้ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยตามข้อ 10 วรรคสอง ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

องค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์นั่นเอง เป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยว่า อุทธรณ์ที่ยื่นมานั้นอุทธรณ์รายใดเป็นอุทธรณ์ที่จะรับไว้พิจารณาได้หรือไม่ได้

6.6.3 ในกรณีที่ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ ก.ค.ศ. มีมติไม่รับอุทธรณ์คำสั่งลงโทษไว้พิจารณาให้เป็นที่สุด และแจ้งมติพร้อมสิทธิในการฟ้องศาลปกครองให้ผู้อุทธรณ์ทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว ข้อ 10 วรรคสาม ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

ในกรณีนี้หมายความว่าหากองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ เช่น กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือมีมติไม่รับคำอุทธรณ์คำสั่งลงโทษไว้ พิจารณาเนื่องจากไม่เป็นคำอุทธรณ์ที่ชอบด้วยกฎหมายที่จะรับไว้พิจารณาได้ตามข้อ 1 แล้ว ถือว่าคำวินิจฉัยให้รับหรือไม่รับคำอุทธรณ์ไว้พิจารณาให้เป็นที่สุด ผู้อุทธรณ์ไม่สามารถยื่นคำร้องขอให้ทบทวนมติดังกล่าวได้อีก และจะต้องแจ้งผลมติที่ไม่รับอุทธรณ์คำสั่งลงโทษดังกล่าวเป็นหนังสือให้ผู้อุทธรณ์ทราบโดยเร็ว พร้อมทั้งต้องแจ้งสิทธิในการฟ้องศาลปกครองให้ผู้อุทธรณ์ทราบด้วย

6.6.4 ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ได้ถอนอุทธรณ์แล้ว การพิจารณาอุทธรณ์ให้เป็นอันระงับ ข้อ 11 วรรคสอง ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

ดังนั้นเมื่อผู้อุทธรณ์ได้ถอนอุทธรณ์โดยทำเป็นหนังสือยื่นตรงต่อองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณา เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว เป็นการแสดงเจตนาของผู้อุทธรณ์ว่าไม่ประสงค์ที่จะอุทธรณ์หรือให้ทบทวนคำสั่งลงโทษทางวินัยนั้นต่อไป จึงกำหนดให้การพิจารณาอุทธรณ์เป็นอันระงับไม่ต้องพิจารณาอุทธรณ์นั้นอีกต่อไป

6.6.5 ในกรณีที่ผู้ถูกลงโทษได้ย้ายหรือโอนไป สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา หรือส่วนราชการอื่นให้ยื่นอุทธรณ์ต่อ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) ที่ผู้อุทธรณ์ได้ย้ายหรือโอนไปสังกัดนั้น ตามข้อ 12 วรรคหนึ่ง ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

ในกรณีนี้ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ถูกลงโทษทางวินัยได้ย้ายไปสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่นหรือโอนไปสังกัดส่วนราชการอื่น ก่อนที่จะยื่นอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัย เมื่อประสงค์จะอุทธรณ์ก็ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ อ.ก.ค.ศ. ตั้ง ที่ผู้อุทธรณ์ได้ย้ายหรือโอนไปสังกัดนั้น แจ้งแต่กรณี

6.6.6 ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ได้ย้ายหรือโอนไปสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา หรือส่วนราชการอื่น หลังจากที่ได้ยื่นอุทธรณ์ต่อ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) สังกัดเดิมไว้แล้ว และ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) สังกัดเดิมนั้นยังมีมติตามข้อ 14 ให้ส่งเรื่องอุทธรณ์และเอกสารหลักฐานตามข้อ 13 ไปให้ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) ตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้วินิจฉัยต่ออุทธรณ์ต่อไป ตามข้อ 12 วรรคสอง ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

ในกรณีนี้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยได้ยื่นอุทธรณ์โทษทางวินัยไว้แล้ว ต่อมาได้ย้ายไปสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่นหรือโอนไปสังกัดส่วนราชการอื่น หลังจากที่ได้ยื่นอุทธรณ์ต่อองค์คณะบริหารงานบุคคลต้นสังกัดเดิมไว้แล้ว แต่ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง ต้นสังกัดเดิมแล้วแต่กรณี ยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จถึงขั้นมีมติอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อ 14 ก็ให้เขตพื้นที่การศึกษาหรือส่วนราชการต้นสังกัดเดิม ในฐานะฝ่ายเลขานุการส่งเรื่องอุทธรณ์และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปให้ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้งที่ผู้อุทธรณ์ได้ย้ายหรือโอนไปสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาหรือส่วนราชการนั้นเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ต่อไป ทั้งนี้ก็เพื่อให้คณะบริหารงานบุคคลใหม่ที่ผู้อุทธรณ์ย้ายหรือโอนไปสังกัดเป็นผู้พิจารณาอุทธรณ์นั้น จากเรื่องและเอกสารหลักฐานที่ได้รับ แจ้งให้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจสั่งบรรจุสั่งหรือปฏิบัติตามมตินั้นต่อไป เนื่องจากผู้ออกคำสั่งต้องเป็นผู้บังคับบัญชาน้ำที่ตามกฎหมาย ซึ่งได้แก่ผู้บังคับบัญชาที่ผู้อุทธรณ์สังกัดอยู่ในปัจจุบัน

6.6.7 ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ได้ย้ายหรือโอนไปสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาหรือส่วนราชการอื่น หลังจากที่ได้ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) สังกัดเดิม ได้มีมติตามข้อ 14 แล้ว แต่ผู้บังคับบัญชายังมิได้สั่งหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามมตินั้น ให้ส่งเรื่องอุทธรณ์และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งรายงานการประชุมและมติ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) ไปให้ผู้บังคับบัญชาใหม่ เป็นผู้สั่งหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามมตินั้น ข้อ 12 วรรคสาม ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

ในกรณีนี้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยได้ยื่นอุทธรณ์ไว้แล้ว ต่อมาผู้อุทธรณ์ได้ย้ายไปสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่นหรือโอนไปสังกัดส่วนราชการอื่น หลังจากที่ยื่นอุทธรณ์แล้วพิจารณาอุทธรณ์สังกัดเดิมที่ ผู้อุทธรณ์ได้ยื่นอุทธรณ์ไว้ ได้พิจารณาจนมีมติอย่างใดอย่างหนึ่งตามข้อ 14 เสร็จสิ้นแล้ว แต่ผู้บังคับบัญชายังมิได้สั่งหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามมตินั้น ผู้อุทธรณ์ก็ได้ย้ายหรือโอนไปสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือส่วนราชการอื่นแล้ว กรณีนี้มีผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 53 ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดเดิมของผู้อุทธรณ์ ไม่ใช่ผู้บังคับบัญชาของผู้อุทธรณ์อีกต่อไป จึงไม่มีอำนาจสั่งหรือปฏิบัติตามมตินั้น ด้วยเหตุนี้หน่วยงานต้นสังกัดเดิม

จึงต้องส่งเรื่องอุทธรณ์และเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งรายงานการประชุมและมติขององค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาไปให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 53 ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาคนใหม่ที่ผู้อุทธรณ์สังกัดอยู่ เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามมตินั้น

6.7 สิทธิของผู้อุทธรณ์

6.7.1 เพื่อประโยชน์ในการอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์มีสิทธิขอตรวจหรือคัดรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน (สว.6) ได้ ส่วนการขอตรวจหรือบันทึกถ้อยคำบุคคลพยานหลักฐานอื่นหรือเอกสาร ผู้อุทธรณ์จะต้องทำเรื่องเสนอขอต่อผู้บังคับบัญชาผู้ส่งลงโทษ แต่การจะอนุญาตให้ตรวจหรือคัดบันทึกถ้อยคำบุคคล พยานหลักฐานอื่นหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องหรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา ผู้ส่งลงโทษดังกล่าวที่จะอนุญาตหรือไม่ก็ได้ โดยให้พิจารณาถึงประโยชน์ในการรักษาวินัยของข้าราชการ ตลอดจนเหตุผลและความจำเป็นเป็นเป็นเรื่องๆ ไป เช่น ความปลอดภัยของพยาน ฯลฯ เป็นต้น และต้องดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ด้วย

6.7.2 การคัดค้านอนุกรรมการ รองประธานอนุกรรมการ หรือกรรมการผู้พิจารณาอุทธรณ์ ถ้าผู้นั้นมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- 1) รู้เห็นเหตุการณ์ในการกระทำผิดวินัยที่ผู้อุทธรณ์ถูกลงโทษ
- 2) มีส่วนได้เสียในการกระทำผิดวินัยที่ผู้อุทธรณ์ถูกลงโทษ
- 3) มีสาเหตุโกรธเคืองผู้อุทธรณ์
- 4) เป็นผู้บังคับบัญชาผู้ส่งลงโทษ
- 5) เป็นผู้กล่าวหา หรือเป็นคู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือพี่น้องร่วมบิดา

หรือร่วมมารดาหรือมารดากับผู้กล่าวหา

การคัดค้านอนุกรรมการ หรือกรรมการผู้พิจารณาอุทธรณ์นั้น ต้องแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแก่แห่งการคัดค้านไว้ในหนังสืออุทธรณ์ หรือแจ้งเพิ่มเติมเป็นหนังสือก่อนที่ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี เริ่มพิจารณาอุทธรณ์

เมื่อมีเหตุหรือมีการคัดค้านตามวรรคหนึ่ง อนุกรรมการ หรือกรรมการผู้นั้นจะขอถอนตัว ไม่รวมพิจารณาอุทธรณ์นั้นก็ได้ ถ้าอนุกรรมการหรือกรรมการผู้นั้นมิได้ขอถอนตัวให้อนุกรรมการหรือกรรมการที่เหลืออยู่นอกจากอนุกรรมการหรือกรรมการผู้ถูกคัดค้านพิจารณาข้อเท็จจริงที่คัดค้าน หากเห็นว่าข้อเท็จจริงนั้นน่าเชื่อถือให้แจ้งอนุกรรมการหรือกรรมการผู้นั้นทราบ และมีให้ร่วมพิจารณาอุทธรณ์นั้นเว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่า การให้อนุกรรมการหรือกรรมการผู้นั้นร่วมพิจารณาอุทธรณ์นั้นเว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่า การให้อนุกรรมการ หรือกรรมการผู้นั้นร่วมพิจารณา

อุทธรณ์ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่า เพราะจะทำให้ได้ความจริงและเป็นธรรมจะให้อนุกรรมการหรือกรรมการผู้นั้นร่วมพิจารณาอุทธรณ์นั้นก็ได้ ตามข้อ 6 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

6.8 การยื่นหรือส่งหนังสืออุทธรณ์

ผู้อุทธรณ์จะยื่นหรือส่งผ่านผู้บังคับบัญชาก็ได้และให้ผู้บังคับบัญชานั้นส่งหนังสืออุทธรณ์ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงาน หรือส่วนราชการที่ทำหน้าที่เลขานุการของ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้งหรือเลขาธิการ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณีภายในสามวันทำการ นับแต่วันที่ได้รับหนังสืออุทธรณ์

ในกรณีที่ผู้ถูกลงโทษได้ย้ายหรือโอนไปสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือส่วนราชการอื่น ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาที่ผู้อุทธรณ์ได้ย้ายหรือโอนไปสังกัดนั้น

6.9 การทูลเกล้าฯ บังคับตามคำอุทธรณ์

การอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้ทูลเกล้าฯ บังคับคำสั่งทางปกครอง เว้นแต่จะมีการสั่งให้ทูลเกล้าฯ บังคับไว้ก่อน โดยเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งนั้นเอง (มาตรา 44 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539)

6.10 ผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์

6.10.1 ในกรณีอุทธรณ์ต่อ ก.ค.ศ. ให้ ก.ค.ศ. เป็นผู้พิจารณา

6.10.2 ในกรณีอุทธรณ์ต่อ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) ให้ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) เป็นผู้พิจารณา ตามข้อ 7 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

6.10.3 ในกรณีอุทธรณ์ต่อ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง ให้ ก.ค.ศ. เป็นผู้พิจารณา ตามข้อ 8 ของกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. 2550

เมื่อ ก.ค.ศ. หรือ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง ได้มีมติเป็นประการใดแล้วให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 สั่งหรือปฏิบัติไปตามนั้น และแจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบ ตามมาตรา 124

6.11 การพิจารณาวินิจฉัยสั่งการอุทธรณ์

เมื่อ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณีได้พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยที่อุทธรณ์แล้วให้ดำเนินการดังนี้

6.11.1 ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษถูกต้องและเหมาะสมกับความผิดแล้วให้มีมติยกอุทธรณ์

6.11.2 ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมกับความผิด และเห็นว่าผู้อุทธรณ์ได้กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง แต่ควรได้รับโทษหนักขึ้น ให้มีมติให้เพิ่มโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่หนักขึ้น

6.11.3 ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมกับความผิด และเห็นว่าผู้อุทธรณ์ได้กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง ควรได้รับโทษเบาลง ให้มีมติให้ลดโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่เบาลง

6.11.4 ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมกับความผิด และเห็นว่าผู้อุทธรณ์ไม่กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง ซึ่งเป็นการกระทำผิดวินัยเล็กน้อยและมีเหตุอันควรงดโทษ ให้มีมติให้สั่งงดโทษโดยให้มีมติให้สั่งงดโทษโดยให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือหรือว่ากล่าวตักเตือนก็ได้

6.11.5 ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษไม่ถูกต้อง และเห็นว่าการกระทำของผู้อุทธรณ์ไม่เป็นความผิดวินัยหรือพยานหลักฐานยังฟังไม่ได้ว่าผู้อุทธรณ์กระทำผิดวินัยให้มีมติให้ยกโทษ

6.11.6 ถ้าเห็นว่าข้อความในคำสั่งลงโทษไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ให้มีมติให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความให้เป็นการถูกต้องเหมาะสม

6.11.7 ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมกับความผิด และเห็นว่ากรณีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้อุทธรณ์กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้มีมติให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน มาตรา 98 วรรคสอง และดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

6.11.8 ในกรณีที่เห็นว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง กรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. หรือเห็นว่าผู้อุทธรณ์กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และได้มีการดำเนินการทางวินัย ตามมาตรา 98 วรรคสองแล้ว ให้มีมติให้เพิ่มโทษเป็นปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ

6.11.9 ถ้าเห็นว่าการสั่งลงโทษถูกต้องหรือไม่เหมาะสมกับความผิด และเห็นว่าผู้อุทธรณ์มีกรณีที่เหมาะสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือให้ออกจากราชการ ตามมาตรา 110 (4) มาตรา 111 หรือมาตรา 112 ให้มีมติให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนและดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

6.11.10 ถ้าเห็นสมควรดำเนินการโดยประการอื่นใด เพื่อให้มีความถูกต้องตามกฎหมายและมีความเป็นธรรมให้มีมติให้ดำเนินการได้ตามควรแก่กรณี การออกจากราชการของผู้อุทธรณ์ไม่เป็นเหตุที่จะยุติการพิจารณาอุทธรณ์ และจะมีมติตาม (2) หรือ (9) มิให้ และถ้าเป็นการออกจากราชการเพราะตายจะมีมติตาม (7) หรือ (8)

ในกรณีผู้ถูกลงโทษทางวินัยในความผิดที่ได้กระทำร่วมกัน และเป็นความผิดในเรื่องเดียวกัน โดยมีพฤติการณ์แห่งการกระทำอย่างเดียวกัน เมื่อผู้ถูกลงโทษคนใดคนหนึ่งให้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งลงโทษดังกล่าว และผลการพิจารณาเป็นคุณแก่ผู้อุทธรณ์ แม้ผู้ถูกลงโทษคนอื่นจะได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ หากพฤติการณ์ของผู้ไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์เป็นเหตุในลักษณะคดีอันเป็นเหตุเดียวกับกรณีของผู้อุทธรณ์แล้ว ให้มีมติให้ผู้ที่ไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ได้รับการพิจารณาการลงโทษให้มีผลในทางที่เป็นคุณเช่นเดียวกับผู้อุทธรณ์ด้วย

6.12 การสั่งการตามมติ

เมื่อ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ได้มีมติแล้วให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 สั่งหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามดินั้น และเมื่อได้สั่งหรือปฏิบัติตามมติดังกล่าวแล้ว ให้แจ้งให้ผู้อุทธรณ์ทราบด้วย

6.13 สิทธิของผู้ถูกอุทธรณ์หรือถูกเพิ่มโทษ

ในกรณีที่ผู้ที่มีอำนาจตามมาตรา 53 ได้สั่งยกอุทธรณ์ สั่งเพิ่มโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่หนักขึ้น สั่งลดโทษหรือสั่งงดโทษ ผู้อุทธรณ์จะอุทธรณ์ต่อไปมิได้ เว้นแต่สั่งเพิ่มโทษเป็นโทษปลดออกจากราชการหรือไล่ออกจากราชการ หรือสั่งให้ออกจากราชการ ผู้อุทธรณ์มีสิทธิอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ได้ ตามมาตรา 112 แล้วแต่กรณีได้อีกชั้นหนึ่ง

6.14 ผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยสั่งการอุทธรณ์

ก.ค.ศ. เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งลงโทษสถานหนัก กล่าวคือ เมื่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใด ถูกสั่งลงโทษ ปลดออก ไล่ออก หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ให้มีสิทธิอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ (กรณีที่มีใช้การลงโทษทางวินัย) แล้วแต่กรณี ต่อ ก.ค.ศ. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และให้ ก.ค.ศ. พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน ซึ่งในทางปฏิบัติ ก.ค.ศ. จะตั้ง อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเกี่ยวกับการอุทธรณ์และการร้องทุกข์ ขึ้นมาทำหน้าที่แทนดังรายละเอียดที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องผู้มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยสั่งการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษสถานเบาที่มีการอุทธรณ์ต่อ ก.ค.ศ.

เมื่อ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเกี่ยวกับการอุทธรณ์และการร้องทุกข์ได้พิจารณาอุทธรณ์เสร็จแล้ว ถ้าเห็นว่าอุทธรณ์ฟังไม่ขึ้นสมควรยกอุทธรณ์หรือเห็นว่าอุทธรณ์ฟังขึ้นทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน สมควรเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิม ลดโทษ หรือยกโทษ หรือเห็นว่าอุทธรณ์ฟังไม่ขึ้นและต้องเพิ่มโทษให้ได้มาตรฐานระดับการลงโทษก็จะมิตติให้ดำเนินการตามนั้น

ในการพิจารณาอุทธรณ์ของ ก.ค.ศ. หรือของ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเกี่ยวกับการอุทธรณ์และการร้องทุกข์ซึ่งทำหน้าที่แทน ก.ค.ศ. นั้น ได้กำหนดวิธีการไว้เช่นเดียวกับการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งลงโทษสถานเบา

6.15 การฟ้องคดีภายหลังการพิจารณาอุทธรณ์

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มีบทบัญญัติในมาตรา 125 กำหนดว่า เมื่อ กศจ. (คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด) หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ได้วินิจฉัยอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ตามมาตรา 121 หรือมาตรา 122 แล้ว ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ซึ่งได้รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์เห็นว่า ตนไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือกรณีที่มีได้บัญญัติให้มีสิทธิอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ตามหมวดนี้ ผู้นั้นย่อมมีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้ ภายในกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีการพิจารณาคดีปกครอง กล่าวคือ ต้องฟ้องคดีภายใน 90 วัน นับแต่วันทราบคำวินิจฉัยอุทธรณ์ตามมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง

6.16 กรณีอื่นที่ไม่อาจรับเป็นเรื่องอุทธรณ์ไว้พิจารณาได้ตามกฎหมาย คือ กรณีผู้ร้องเรียนหรือผู้กล่าวหาไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วยในผลการดำเนินการของหน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียนหรือรับเรื่องกล่าวหา เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดให้สิทธิผู้ร้องเรียนหรือผู้กล่าวหาสิทธิอุทธรณ์ผลการดำเนินการตามที่ร้องเรียนหรือกล่าวหา แต่ผู้ร้องเรียนหรือผู้กล่าวหาสามารถยื่นคำร้องให้หน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียนหรือรับเรื่องกล่าวหาหรือผู้มีอำนาจชั้นเหนือขึ้นไปพิจารณาทบทวนการดำเนินการ และหากไม่พอใจในผลการพิจารณาทบทวน ก็อาจใช้สิทธิทางศาลได้ต่อไปอีกชั้นหนึ่ง กล่าวโดยสรุป

1) การสืบสวนข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ โดยการสืบสวนข้อเท็จจริงยังไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย เว้นแต่การสืบสวนข้อเท็จจริงที่เป็นกรณีที่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องสืบสวนก่อนที่จะถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย โดยจะเห็นได้ว่า ในการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม นั้น เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยโดยยังไม่มีพยานหลักฐาน ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ ถ้าผลของการสืบสวนปรากฏว่าเป็นกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้นั้นกระทำผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 53 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยแล้วแต่กรณีต่อไปได้ กล่าวคือ การสืบสวนข้อเท็จจริงยังไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย เว้นแต่การสืบสวนข้อเท็จจริงที่เป็นกรณีที่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องสืบสวนก่อนที่จะถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย เมื่อการสืบสวนข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยและผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 แล้วแต่กรณีก็แต่งตั้ง

คณะกรรมการสอบสวนเพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรมจึงเป็นการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมี 2 ระดับ คือ การดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง และการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง โดยการดำเนินการทางวินัยต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ (1) ตั้งเรื่องกล่าวหา (2) แจ้งเรื่องกล่าวหา (3) การสอบสวนโดยการรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนเสร็จแล้วต้องรายงานการสอบสวนเพื่อเสนอผู้สั่งแต่งตั้ง (4) เมื่อผู้สั่งแต่งตั้งได้รับสำนวนการสอบสวนแล้วต้องตรวจสอบสำนวนการสอบสวนว่าคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการถูกต้องหรือไม่ และพิจารณาว่าความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนที่พิจารณาความผิดและโทษเหมาะสมหรือไม่ ถูกต้องตามหลักกฎหมายหรือไม่ (5) การลงโทษต้องเป็นไปตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ เช่น ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน และลดเงินเดือน สำหรับกระทำผิดทางวินัยไม่ร้ายแรง และโทษปลดออกและไล่ออก สำหรับกรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง และผู้ลงโทษต้องมีอำนาจลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น (6) รายงานการดำเนินการทางวินัยตามระเบียบว่าด้วยการรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยและการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2551 (7) อุทธรณ์คำสั่งลงโทษภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งลงโทษโดยทำเป็นหนังสือและแสดงข้อเท็จจริงและเหตุผลให้เห็นได้ว่าการลงโทษนั้นไม่ถูกต้องไม่เหมาะสม หรือไม่เป็นธรรมอย่างไร และจะต้องลงลายมือชื่อพร้อมที่อยู่ของผู้อุทธรณ์ด้วย โดยจะยื่นด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ก็ได้ ทั้งนี้ต้องเป็นการอุทธรณ์เพื่อตนเองจะอุทธรณ์แทนคนอื่นหรือให้ผู้อื่นอุทธรณ์แทนไม่ได้ (8) แจ้งผลการอุทธรณ์พร้อมแจ้งสิทธิการฟ้องต่อศาลปกครองภายใน 90 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์

2) หลักการสอบสวนพิจารณาตามกฎหมาย ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายบัญญัติที่กำหนดกระบวนการพิจารณาหรือวิธีการในการสอบสวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา โดยมีหลักที่สำคัญ คือ (1) เป็นกระบวนการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยที่ใช้เฉพาะกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กล่าวคือ เมื่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย จึงต้องดำเนินการสอบสวนตามกฎหมาย ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 โดยไม่ใช่หลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนขององค์กรกลางบริหารงานบุคคลขององค์กรอื่น (2) ผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในฐานะประธานแห่งสิทธิ กล่าวคือ เป็นผู้ที่อยู่ระหว่างการดำเนินการทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนตามกฎหมาย ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา โดยยังไม่สามารถชี้ได้ว่าผู้ถูกสอบสวนเป็นผู้กระทำผิดและต้องรับโทษใดทางวินัยหรือไม่ จึงยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (3) ใช้หลักการไต่สวนกล่าวคือ เป็นกระบวนการยุติธรรมที่ใช้ในการแสวงหาความจริงและความยุติธรรม โดยเจ้าหน้าที่

หรือผู้ที่ทำหน้าที่วินิจฉัยหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการเตรียมทำคำสั่งทางปกครอง ทั้งเป็นผู้ที่ต้องแสวงหาข้อเท็จจริงทุกอย่างที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้อง ซึ่งต่างกับระบบกล่าวหาที่ผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินมีหน้าที่วางตนเป็นคนกลางในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อจะมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง (4) หลักการโต้แย้ง กล่าวคือ ฝ่ายปกครองต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถต่อสู้โต้แย้งได้อย่างเต็มที่ (5) หลักการเปิดเผย กล่าวคือ เปิดโอกาสให้คู่กรณีเข้าถึงพยานหลักฐานต่างๆ เว้นแต่เป็นส่วนของความลับ (6) ต้องดำเนินการโดยรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม กล่าวคือ เป็นข้อกำหนดที่เป็นหลักการสำคัญในกระบวนการสอบสวน โดยถือว่าความยุติธรรมที่ล่าช้าก็คือความอยุติธรรม เนื่องจากความกดดันจากเหตุการณ์ภาวะจิตใจที่เคร่งเครียดและความล่าช้าของการดำเนินการเป็นเหตุให้พยานหลักฐานและเลื่อนสูญหาย ความทรงจำของพยานบุคคลลดลงและเป็นช่องทางให้เกิดเบี่ยงเบนหรือทำลายหลักฐานได้ (7) เป็นกระบวนการกึ่งยุติธรรมภายในฝ่ายปกครอง กล่าวคือ การแสวงหาความจริงและทำให้เกิดความยุติธรรมแต่ความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้นอกจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในกระบวนการจะต้องละเว้นจากการใช้อคติ โดยมีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้ดุลพินิจปลอดจากอิทธิพลและอำนาจครอบงำที่มีขอบ (8) มีกระบวนการในการตรวจสอบ กำกับ ดูแล กล่าวคือ ในขั้นตอนของกระบวนการสอบสวน กรณีที่การสอบสวนที่มีขอบหรือบกพร่อง กำหนดให้มีการตรวจสอบและตั้งแก้ไขให้ถูกต้อง ส่วนกรณีที่มีการลงโทษไปแล้วมีกระบวนการตรวจสอบซ้ำคือมีระเบียบก.ค.ศ. ว่าด้วยการรายงานการดำเนินการทางวินัยและการออกจากราชการ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาหรือองค์กรที่อยู่ขึ้นไป พิจารณาความถูกต้อง เหมาะสม ของคำสั่งทางปกครอง และมีอำนาจหน้าที่เปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ และอีกกระบวนการหนึ่ง คือ การอุทธรณ์ซึ่งเป็นการร้องขอของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกลงโทษที่ร้องขอให้มีการทบทวนกระบวนการพิจารณาหรือคำสั่งทางปกครองนั้นอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้ร้องเรียนหรือผู้กล่าวหาไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วยในผลการดำเนินการของหน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียนหรือรับเรื่องกล่าวหา ผู้ร้องเรียนหรือผู้กล่าวหาสามารถยื่นคำร้องให้หน่วยงานที่รับเรื่องร้องเรียนหรือรับเรื่องกล่าวหาหรือผู้มีอำนาจชั้นเหนือขึ้นไป พิจารณาทบทวนการดำเนินการ เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดให้สิทธิผู้ร้องเรียนหรือผู้กล่าวหาสิทธิอุทธรณ์ผลการดำเนินการตามที่ร้องเรียนหรือกล่าวหา และหากไม่พอใจในผลการพิจารณาทบทวนก็อาจใช้สิทธิทางศาลได้ต่อไปอีกชั้นหนึ่ง

บทที่ 4

หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของต่างประเทศและการวิเคราะห์ เปรียบเทียบหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของต่างประเทศกับ หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ของประเทศไทย

กระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยทั่วไป ในรัฐสมัยใหม่มีหลักการที่สำคัญอยู่ประการหนึ่งว่า บุคคลไม่อาจถูกพรากไปซึ่งสิทธิเสรีภาพและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ โดยชอบธรรมของตน โดยปราศจากโอกาสที่จะต่อสู้ปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของตนเหล่านั้น ซึ่งหลักการนี้ขึ้นตรงกับหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติที่ใช้อยู่ในประเทศอังกฤษซึ่งถือว่าบุคคลมีสิทธิ เสรีภาพและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ขั้นพื้นฐานที่ผู้ใดจะพรากไปมิได้ เว้นแต่จะมีบทกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง และในกรณีเช่นนี้ บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาวินิจฉัยจากองค์กรของรัฐที่ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับคดีนั้น องค์กรของรัฐดังกล่าวก็จะต้องให้โอกาสแก่บุคคลนั้นที่จะทำการปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของตนได้อย่างเต็มที่ด้วย หลักความยุติธรรมตามธรรมชาตินี้เดิมได้ใช้ในกระบวนการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรฝ่ายปกครองของรัฐมีผลกระทบทกระเทือนต่อสิทธิ เสรีภาพ และประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของเอกชน และต่อมาหลักความยุติธรรมตามธรรมชาตินี้ก็ได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการด้วย

การที่นำหลักความยุติธรรมตามธรรมชาตินี้มาใช้ในกระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการนั้น ก็เนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับรัฐหรือองค์กรของรัฐในรัฐสมัยใหม่ เป็นผลให้ข้าราชการมีหน้าที่ต่อรัฐตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้ แต่ในขณะเดียวกันข้าราชการก็มีสิทธิบางประการที่จะได้รับจากรัฐหรือองค์กรของรัฐด้วย เช่น สิทธิที่จะได้รับเงินเดือน สิทธิที่จะได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่งตามความรู้ความสามารถของตน ดังนั้น เมื่อมีการลงโทษข้าราชการทางวินัยซึ่งผลของการลงโทษนั้นกระทบทกระเทือนต่อสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของข้าราชการผู้ถูกลงโทษซึ่งถือว่า มีฐานะเป็นเอกชนผู้หนึ่งในกรณีนี้จึงต้องนำเอาหลักความยุติธรรมตามธรรมชาตินี้มาใช้และกระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาลงโทษทางวินัยของข้าราชการก็ต้องไม่เป็นผู้ที่มิประโยชน์เกี่ยวข้อง

หรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่ตนทำการสอบสวนนั้น และจะต้องเปิดโอกาสให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหา กระทำคดีวินัยกระทำการปกป้องสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของตนได้อย่างเต็มที่ อนึ่ง การนำเอาหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติมาใช้ในกระบวนการวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรรัฐ ฝ่ายปกครองซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับองค์กรตุลาการซึ่งรวมถึงกระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณา โทษทางวินัยของข้าราชการนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องนำมาใช้โดยเคร่งครัดเหมือนกับการพิจารณาคดี ในศาล เช่น ไม่ต้องให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาสาบานตน และไม่ต้องมีการซักพยานดังเช่นการพิจารณาคดี ในศาลเป็นต้น ซึ่งองค์กรของรัฐอาจจะหาข้อมูลโดยวิธีที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดได้ แต่ต้องให้ออกส แก่ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการปกป้องสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ ของตนอย่างเต็มที่⁴⁰

หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติมีการถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลานานแล้วโดยถือว่าเป็นมาตรการขั้นต่ำในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน หลักการนี้มีต้นกำเนิดจากมหาบัตร (Magna Carta) ของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมที่สำคัญ มาตรา 39 ซึ่งหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติก็มีต้นกำเนิดมาจากมาตรา 39 นี้เอง และจากบทบัญญัติดังกล่าว เป็นผลให้ศาลต้องยึดถือหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติอย่างเคร่งครัดในการที่จะวินิจฉัยชี้ขาด ข้อพิพาท คำวินิจฉัยชี้ขาดที่ขัดต่อหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติดังกล่าวก็จะตกเป็นโมฆะ ซึ่งต่อมา หลักความยุติธรรมตามธรรมชาตินี้ก็ขยายขอบเขตการใช้บังคับ โดยเป็นหลักวิธีพิจารณาที่เจ้าหน้าที่ ฝ่ายปกครองจะต้องปฏิบัติตามในการวินิจฉัยที่มีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์ของประชาชน และคำวินิจฉัยที่ไต่บุคคลออกจากตำแหน่งทางราชการด้วย โดยถือว่าการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทั้งในเรื่องคุณประโยชน์และวิธีพิจารณาจะต้องกระทำในขอบอำนาจที่ยึดถือ หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ และการที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองกระทำการฝ่าฝืนหลักความยุติธรรม ตามธรรมชาตินี้เป็นการกระทำที่เกินขอบอำนาจ ซึ่งมีผลทำให้การกระทำนั้นเสียไปหรือตกเป็นโมฆะ เช่นกัน ทั้งนี้ หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติประกอบด้วยหลักสำคัญ 2 หลัก คือ หลักบุคคล ไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเอง หรือหลักปราศจากอคติ และหลักการรับฟังคู่กรณีทั้งสองฝ่าย⁴¹

⁴⁰ J.F. Garner, Administrative Law, 5 th ed (London : Butterworths, 1979), pp. 129-130. อ้างใน อำพน เจริญชีวินทร์, “วินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 35

⁴¹ Arthur L. Goodhart, Law of the land (Charlottesville : The University Press of Virginia, 1966), p.14. อ้างใน อำพน เจริญชีวินทร์, “วินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณา โทษทางวินัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 6

ดังนั้น ในปัจจุบันการดำเนินการทางวินัยข้าราชการทั้งวินัยไม่ร้ายแรงและวินัยอย่างร้ายแรง มีบัญญัติไว้หลายฉบับเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในการถูกดำเนินการทางวินัย ซึ่งในบทนี้ผู้ศึกษา จะทำการศึกษาในส่วนของกฎหมายต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบ คือ ประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law และประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Common Law ว่าตามกฎหมายต่างประเทศทั้งสองมีความเหมือนหรือแตกต่างกันในหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการสอบสวนวินัยข้าราชการอย่างไร เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับดำเนินการทางวินัยข้าราชการของประเทศไทยว่ามีหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการสอบสวนวินัยข้าราชการมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจะนำไปศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบต่อไป

1. หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศส

หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law มีหลักสำคัญที่ใช้ในกระบวนการสอบสวนวินัยข้าราชการเพื่อลงโทษทางวินัย ดังนี้

1.1 หลักเกณฑ์ทั่วไปแห่งกฎหมาย

หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law ได้มีการยอมรับหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติเพื่อดำเนินการทางวินัยข้าราชการในรูปแบบของหลักเกณฑ์ทั่วไปแห่งกฎหมาย ซึ่งประกอบหลักสำคัญ 2 ประการ คือ หลักการฟังความทุกฝ่าย และหลักปราศจากความลำเอียง

1.1.1 หลักการฟังความทุกฝ่าย เป็นหลักซึ่งให้สิทธิแก่บุคคลที่อาจจะได้รับความเสียหายจากผลของคำสั่งหรือคำวินิจฉัยขององค์กรรัฐ มีสิทธิจะป้องกันตนเองและโดยเฉพาะเมื่อคำวินิจฉัยขององค์กรรัฐมีผลเป็นโทษแก่บุคคลใดแล้ว บุคคลนั้นมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านเหตุผลในคำวินิจฉัยที่เป็นโทษนั้นได้ หลักการฟังความทุกฝ่ายนี้มีการนำมาใช้มากในเรื่องเกี่ยวกับหลักประกันในสถานะของข้าราชการ เช่น ในมาตรา 65 แห่งรัฐธรรมนูญการคลัง ค.ศ. 1905 มีการเปิดโอกาสให้แก่ข้าราชการที่ถูกสอบสวนทางวินัยได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดในสำนวนการสอบสวน ตรวจสอบเอกสารหรือแฟ้มประวัติที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อกล่าวหา เตรียมข้อโต้แย้งหรือคัดค้านได้อย่างเต็มที่ก่อนที่จะมีการพิจารณาโทษทางวินัย⁴² หลักการฟังความทุกฝ่ายดังกล่าวนอกจากจะใช้

⁴² David k. Allen, "Audi Alteram Partem in France," Spring Public Law (1980): 288-302. อ้างใน อำพน เจริญชีวินทร์, "วินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย", วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 52

ในกระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการแล้วยังได้ถูกนำไปใช้ในคดีที่ไม่เกี่ยวกับวินัย เช่น การโยกย้ายข้าราชการ และยังถูกนำไปใช้ในคดีเกี่ยวกับเอกชนต่างๆ ไปด้วย เช่น คดี Trompier-Gravier (C.E. 5 พ.ค. 1944) ซึ่งสภาแห่งรัฐได้ตัดสินว่าคำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัดที่สั่งยกเลิกสัมปทานจำหน่ายหนังสือพิมพ์ โดยไม่ได้ให้ออการแก่นาง Gravier ที่จะเข้าชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา นั้น เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย⁴³

แต่อย่างไรก็ดีหลักการฟังความทุกฝ่ายนี้ก็มิใช่ออกเว้น กล่าวคือจะไม่นำหลักนี้มาใช้กับกรณีที่เป็นสถานการณ์พิเศษ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือกรณีเป็นมาตรการทางนโยบายบริการสาธารณะ

1.1.2 หลักการปราศจากความลำเอียง หลักนี้บังคับให้องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดด้วยความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดหากกรณีใดที่บุคคลผู้จะได้ผลจากคำวินิจฉัยเห็นว่าผู้วินิจฉัยปฏิบัติตนเป็นการขัดกับหลักการดังกล่าวก็สามารถหยิบยกขึ้นเพื่อคัดค้านผู้วินิจฉัยได้

โดยเฉพาะในเรื่องคณะกรรมการฝ่ายบริหารในประเทศฝรั่งเศสได้มีการนำหลักการคัดค้าน ผู้พิพากษาซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาของศาลมาใช้ในการพิจารณาของคณะกรรมการด้วยและโดยทั่วไปแล้วก็จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดค้านคณะกรรมการไว้โดยชัดแจ้งในกฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ โดยคณะกรรมการจะเป็นผู้วางหลักเรื่องการคัดค้านไว้เอง และแม้จะมีได้วางหลักไว้โดยชัดแจ้ง สภาแห่งรัฐก็ถือว่า ผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องที่จะพิจารณาสามารถคัดค้านสมาชิกคณะกรรมการผู้มีส่วนได้เสียได้ โดยถือว่าสมาชิกคณะกรรมการนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นอิสระและปราศจากส่วนได้เสียจริงๆ ในเรื่องที่จะต้องพิจารณาและถือเป็นหลักทั่วไปที่ใช้บังคับได้ในทุกกรณี รวมทั้งในเรื่องทางวินัยของข้าราชการด้วย เว้นแต่กฎหมายจะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น⁴⁴

⁴³ L. Neville Brown and J.F. Garner, French Administrative Law. 3 rd.ed. (London : Butterworths, 1983) pp.141-142 อ้างใน อ่าพน เจริญชีวิต, “วินัยข้าราชการรัฐสภาสัมพันธ์กับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 52

⁴⁴ โภคิน พลกุล, “การวินิจฉัยชี้ขาดคดีปกครอง”, เอกสารในการบรรยายฝึกอบรมนิติกรหลักสูตรหลักกฎหมายปกครอง: วิธีสบัญญัติ ณ. ห้องประชุมใหญ่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 26-27 สิงหาคม 2530 (อัสตานา), หน้า 53

1.2 กระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ในประเทศฝรั่งเศส ในกรณีที่ข้าราชการกระทำผิดวินัยเล็กน้อยซึ่งจะต้องถูกลงโทษทางวินัยด้วยการว่ากล่าวตักเตือน หรือภาคทัณฑ์ ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจมีอำนาจสั่งลงโทษข้าราชการผู้นั้นได้เลย⁴⁵ แต่ถ้าหากเป็นการกระทำผิดทางวินัยซึ่งจะต้องถูกลงโทษสถานอื่นแล้วจะต้องมีการสอบสวนเสียก่อนจึงจะลงโทษได้ ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 19 ของรัฐบัญญัติลงวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 1983 ว่าด้วยข้าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของฝรั่งเศสซึ่งวางหลักไว้ว่า การลงโทษทางวินัยจะกระทำมิได้ หากมิได้ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นและแสดงความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนวินัย ซึ่งมีตัวแทนของข้าราชการร่วมพิจารณาอยู่ด้วย เว้นแต่กรณีการว่ากล่าวตักเตือน หรือภาคทัณฑ์⁴⁶

ในกรณีที่ข้าราชการกระทำผิดวินัย ซึ่งจะต้องมีการลงโทษอย่างอื่นแล้ว ก็จะต้องมีการสอบสวนก่อนจึงจะลงโทษได้ ซึ่งในการดำเนินกระบวนการสอบสวนมีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 คณะกรรมการสอบสวน โดยปกติคณะกรรมการสอบสวนฝ่ายปกครองที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสอบสวนวินัย มีลักษณะเป็นกรรมการทวิภาคี ประกอบด้วยผู้แทนจากฝ่ายผู้บังคับบัญชาและจากฝ่ายข้าราชการที่มีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการที่ถูกสอบสวนฝ่ายละเท่าๆ กัน⁴⁷ คณะกรรมการสอบสวนจะเริ่มดำเนินการสอบสวนเมื่อได้รับบันทึกรายงานการกล่าวโทษจากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ ซึ่งบันทึกรายงานดังกล่าวจะต้องระบุอย่างชัดเจนซึ่งข้อเท็จจริงที่กล่าวโทษอย่างชัดเจน รวมทั้งพฤติการณ์แวดล้อมของการกระทำผิดทางวินัยด้วย (ถ้ามี)

⁴⁵ Roger Gregoire, The French civil service (Brussels : International Institute of Administrative Sciences, 1964), p.326. อ้างใน อำนวย เจริญชีวินทร์, “วินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 52 หน้า 54

⁴⁶ Pierre Bandet, Le droit disciplinaire dans la fonction publique territoriale (Paris : du Moniteur, 1990), p.113. อ้างใน อำนวย เจริญชีวินทร์, “วินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 52 หน้า 54

⁴⁷ Jean-Marie Auby & Jean-Bernard Auby, Droit de la fonction publique : Etat collectivites locales hopitaux (Paris : Dalloz, 1991), p.202. อ้างใน อำนวย เจริญชีวินทร์, “วินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 54

1.2.2 ผู้แทนแก้ข้อกล่าวหา ในกระบวนการสอบสวนความผิดทางวินัยนั้น ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะแถลงการณ์ด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรอ้างพยานบุคคล ตลอดจนมีทนายความหรือที่ปรึกษาคนหนึ่งหรือหลายคน เพื่อเป็นผู้แทนแก้ต่างข้อกล่าวหาและให้คำแนะนำได้ ซึ่งตั้งแต่ก่อนปี 1960 ข้าราชการผู้ที่ถูกกล่าวหาจะตั้งทนายความหรือที่ปรึกษาไม่ได้ เพราะถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของข้าราชการ และเป็นความลับของทางราชการ

1.2.3 หลักประกันการสอบสวนทางวินัย ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งลงโทษต้องแจ้งเรื่องการตั้งคณะกรรมการสอบสวน ข้อกล่าวหา การกระทำที่กล่าวหาว่าข้าราชการผู้นั้นกระทำผิดวินัย ตลอดจนข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และส่งเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาทราบก่อนล่วงหน้าการสอบสวน เอกสารทุกชิ้นต้องมีลำดับเลขหน้าเพื่อป้องกันเอกสารหายหรือมีไม่ครบ เพราะอาจเป็นส่วนสำคัญของการพิจารณาก็ได้ และให้เวลาข้าราชการผู้นั้นที่จะศึกษาเอกสารและแก้ข้อกล่าวหาพอสมควร

1.2.4 การสอบสวนที่มีลักษณะคล้ายการพิจารณาคดีของศาล การสอบสวนที่มีลักษณะคล้ายการพิจารณาคดีของศาล นั้น ดำเนินโดยคณะกรรมการสอบสวนวินัย ซึ่งดำเนินการสอบสวนแบบนั่งพิจารณาคดีโดยให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาและหน่วยงานผู้ถูกกล่าวหาปรากฏตัวในการสอบสวนแถลงการณ์เป็นหนังสือ หรือด้วยวาจาเสนอพยานบุคคล พยานเอกสาร รวมทั้งทนายของข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วย

การสอบสวนโดยคณะกรรมการสอบสวนวินัยนี้ ปกติแล้วถือเป็นความลับ ไม่เปิดให้สาธารณชนเข้าฟัง ดังนั้นหากมีบุคคลอื่นที่มีใช้คณะกรรมการสอบสวน มานั่งฟังการสอบสวนด้วยแล้วก็จะถือว่ากระบวนการสอบสวนนั้นไม่ชอบแต่อย่างไรก็ตาม ตามแนวคำวินิจฉัยของสภาการแห่งมีข้อยกเว้น 3 กรณี คือ⁴⁸

- 1) ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัยหรือตัวแทนของฝ่ายบริหารของหน่วยงาน สามารถเข้าฟังการสอบสวนได้
- 2) เลขานุการของหน่วยงานของผู้ถูกสอบสวนสามารถเข้าการพิจารณาได้ ถ้าไม่ได้ออกเสียงลงมติ
- 3) ทั้งผู้เสนอรายงานกล่าวโทษทางวินัย และพยานบุคคลมีสิทธิมาให้การต่อคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยได้ เพราะไม่ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณา

⁴⁸ Pierre Bandet, Le droit disciplinaire dans la fonction publique territoriale (Paris : du Moniteur,1990), p.118. อ้างใน อำพน เจริญชีวิต, "วินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย", วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 56

นอกจากสามกรณีดังกล่าวแล้ว บุคคลอื่นใดจะเข้าฟังการสอบสวนไม่ได้ แม้ว่าบุคคลอื่นนั้นจะเพียงแต่เข้านั่งฟังเท่านั้น โดยมีได้ร่วมพิจารณาและออกเสียงลงมติใดๆ ก็ตาม⁴⁹

ในการสอบสวนพยานบุคคล ปกติคณะกรรมการสอบสวนวินัยจะเรียกพยานเข้ามาสอบสวนทีละคน แต่คณะกรรมการสอบสวนวินัยก็อาจให้มีการเผชิญหน้าระหว่างพยานหลายคนได้ และเมื่อเรียกมาสอบสวนแล้ว ภายหลังจะเรียกมาสอบสวนอีกก็ได้ แต่การสอบสวนพยานดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นพยานของฝ่ายใดก็ตามจะต้องกระทำต่อหน้าข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาหรือทนายของข้าราชการผู้นั้นเสมอ ในกรณีที่ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาหรือทนายของข้าราชการผู้นั้นมิได้อยู่ด้วยในขณะที่มีการสอบสวนพยาน ถือว่าการสอบสวนนั้นไม่ชอบ⁵⁰

1.2.5 การลงมติของคณะกรรมการสอบสวน โดยปกติคณะกรรมการสอบสวนวินัยต้องดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้รับรายงานการกล่าวโทษจากผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ เมื่อคณะกรรมการสอบสวนวินัยได้ดำเนินการสอบสวนเสร็จ โดยเปิดโอกาสให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาและหน่วยงานผู้กล่าวหาได้แถลงการณ์เป็นครั้งสุดท้ายแล้ว คณะกรรมการต้องลงมติซึ่งจะต้องกระทำโดยลับผู้ใดจะอยู่ร่วมด้วยมิได้เป็นอันขาด มติของคณะกรรมการถือตามเสียงข้างมากของคณะกรรมการที่มาประชุมให้ลงโทษสถานใดก็ให้ถือตามนั้น มติดังกล่าวต้องแสดงเหตุผลด้วย และต้องแจ้งให้ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนกับผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจได้ทราบโดยเร็วเพื่อผู้บังคับบัญชาจะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสอบสวนวินัยก็ได้

1.2.6 การอุทธรณ์ ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจลงโทษข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาได้สั่งลงโทษข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาโดยขัดต่อความเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ข้าราชการผู้ถูกลงโทษอาจอุทธรณ์ต่อ Superior Council of the civil service⁵¹ ภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือน ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดในรัฐกฤษฎีกา ลงวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 1985 ว่าด้วยการสอบสวนทางวินัย ซึ่งการพิจารณาของ Superior Council of the civil service มีวิธีการคล้ายคลึงกับการสอบสวนพิจารณาของคณะกรรมการสอบสวนวินัย และถ้าหาก Superior Council of the civil service ต้องการทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ก็สามารถทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ เมื่อ Superior Council of the civil service

⁴⁹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 57

⁵⁰ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 57

⁵¹ Mark R. Joelson, “Legal problems in the dismissal of civil servants in the United States, Britain, and France,” *The American Journal of Comparative Law* 12 (Spring 1963) : 149-171. อ้างใน อำพน เจริญชีวิตน์, “วินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536, หน้า 57

พิจารณาลำนวนการสอบสวนและข้อเท็จจริงตลอดจนพยานหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว ก็จะเสนอความเห็นและคำแนะนำ โดยมีเหตุผลและหลักฐานสนับสนุนต่อรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องซึ่งรัฐมนตรีอาจปฏิบัติตามความเห็นของ Superior Council of the civil service หรือไม่ก็ได้

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการทางวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศสมี 2 ประการคือ 1) หลักการพึ่งความทุกฝ่าย กล่าวคือ เป็นหลักซึ่งให้สิทธิแก่บุคคลที่อาจจะได้รับความเสียหายจากผลของคำสั่งหรือคำวินิจฉัยขององค์กรรัฐ มีสิทธิจะป้องกันตนเองและ โดยเฉพาะเมื่อคำวินิจฉัยขององค์กรรัฐมีผลเป็นโทษแก่บุคคลใดแล้ว บุคคลนั้นมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านเหตุผลในคำวินิจฉัยที่เป็นโทษนั้นได้ หลักการพึ่งความทุกฝ่ายนี้มีการนำมาใช้มากในเรื่องเกี่ยวกับหลักประกันในสถานะของข้าราชการ หลักการพึ่งความทุกฝ่ายดังกล่าวนอกจากจะใช้ในกระบวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาโทษทางวินัยของข้าราชการแล้วยังได้ถูกนำไปใช้ในคดีที่ไม่เกี่ยวกับวินัย เช่น การโยกย้ายข้าราชการและยังถูกนำไปใช้ในคดีเกี่ยวกับเอกชนทั่วๆ ไปด้วย 2) หลักปราศจากความลำเอียง กล่าวคือ บังคับให้องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดด้วยความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดหากกรณีใดที่บุคคลผู้จะได้ผลจากคำวินิจฉัยเห็นว่าผู้วินิจฉัยปฏิบัติตนเป็นการขัดกับหลักการดังกล่าวก็สามารถหยิบยกขึ้นเพื่อคัดค้านผู้วินิจฉัยได้ ทั้งนี้หลักการทั้งสองดังกล่าวให้โอกาสแก่ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาได้ต่อสู้แก้ข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ โดยมีการแจ้งข้อกล่าวหาและพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ซึ่งผู้ถูกกล่าวหามีสิทธิชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาได้ทั้งวาจาหรือเป็นหนังสือ

2. หลักที่ใช้ในการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศอังกฤษ

ตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ซึ่งใช้ในประเทศอังกฤษ ถือว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ขึ้นพื้นฐานที่ผู้ใดจะมาพรากไปเสียมิได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง และในกรณีเช่นนี้บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาวินิจฉัยโดยหน่วยงานหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียเกี่ยวข้องในคดีนั้น และหน่วยงานหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวก็ต้องให้โอกาสแก่บุคคลนั้นที่จะทำการปกป้องสิทธิเสรีภาพและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งหลักความยุติธรรมตามธรรมชาตินี้เดิมได้ใช้การพิจารณาคดีของศาล และได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการวินิจฉัยสั่งการของหน่วยงานหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายปกครองซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับองค์กรตุลาการเพราะการวินิจฉัยสั่งการของหน่วยงานหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายปกครองมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของเอกชน และต่อมาหลักความยุติธรรมตามธรรมชาตินี้ก็ได้ถูกนำมาใช้ในการลงโทษข้าราชการทางวินัยด้วย

การที่ประเทศอังกฤษได้นำหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติมาใช้ในการพิจารณาลงโทษวินัยข้าราชการนั้น สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับรัฐ หรือองค์กรของรัฐ ทำให้ข้าราชการมีหน้าที่ต่อรัฐตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งในขณะเดียวกันข้าราชการก็มีสิทธิบางประการต่อรัฐหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยเช่นกัน เช่น สิทธิที่จะได้รับเงินเดือน สิทธิที่จะได้รับการเลื่อนเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่งตามความรู้ความสามารถของตน สิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษทางวินัยโดยปราศจากการกระทำผิดทางวินัย เป็นต้น ดังนั้นเมื่อมีการลงโทษวินัยข้าราชการ ซึ่งผลของการลงโทษนั้นย่อมกระทบกระเทือนต่อสิทธิ และประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของข้าราชการ ผู้ถูกลงโทษซึ่งถือว่าเป็นเอกชนผู้หนึ่ง ในกรณีนี้ จึงได้นำเอาหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติมาใช้และกระบวนการสอบสวนเพื่อลงโทษวินัยข้าราชการก็จะต้องดำเนินการ ตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ เช่นเดียวกันด้วย กล่าวคือผู้ทำการสอบสวนตลอดจนผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจลงโทษวินัยข้าราชการ จะต้องเป็นผู้ที่ไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องหรือไม่มีส่วนได้เสียในเรื่องที่คนทำการสอบสวนนั้น และจะต้องเปิดโอกาสให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย กระทำการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนได้อย่างเต็มที่

การนำหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติของประเทศอังกฤษมาใช้ในการคิดปกครอง ซึ่งรวมถึงการลงโทษข้าราชการทางวินัยด้วยนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องนำมาใช้โดยเคร่งครัดเหมือนกับการพิจารณาคดีของ ศาล⁵² เช่น ไม่มีอำนาจที่จะให้ผู้ถูกกล่าวหาสาบานตน และไม่จำเป็นต้องมีการซักพยานดังเช่นในการพิจารณาคดีของศาล เป็นต้น ซึ่งองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจจะหาข้อมูลโดยวิธีที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดได้โดยให้โอกาสแก่ผู้ซึ่งสิทธิ เสรีภาพหรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรมของตน อาจจะถูกระทบกระเทือนจากผลของการวินิจฉัยสั่งการขององค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำการปกป้องสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของตนอย่างเต็มที่

กล่าวโดยสรุป หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ที่ใช้ในประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ถือว่าผู้ใดจะมาพรากไปไม่ได้ซึ่งสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรมของบุคคลอื่น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง โดยแต่เดิมหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติใช้ในการพิจารณาคดีของศาล ประกอบความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับรัฐ หรือองค์กรของรัฐทำให้ข้าราชการมีหน้าที่ต่อรัฐตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้แต่ในขณะเดียวกันข้าราชการก็มีสิทธิบางประการต่อรัฐหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย ดังนั้น ผู้ทำการสอบสวนตลอดจนผู้บังคับบัญชาผู้ใช้อำนาจลงโทษวินัยข้าราชการจะต้องไม่เป็น

⁵² J.F.Ganer, Administrative Law, 5 ed. London: Butterworths, 1979,p 129-130. อ้างในสันติพงศ์ โนนจันทร์, “ปัญหาการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 45

ผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่คนทำการสอบสวนนั้น และต้องไม่เป็นบุคคลซึ่งมีสภาพร้ายแรงในการสอบสวนหรือการพิจารณาโทษ ทั้งนี้จะต้องเปิดโอกาสให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยกระทำการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนได้อย่างเต็มที่

หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติที่ใช้ในประเทศอังกฤษ ประกอบด้วยหลักสำคัญ 2 หลัก คือ หลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเอง หรือหลักปราศจากอคติ และหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

1) หลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดในคดีของตนเอง หรือหลักปราศจากอคติ หลักนี้เป็นหลักที่องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่วินิจฉัยกรณีพิพาทที่มีส่วนได้เสียในกรณีพิพาทที่ตนจะวินิจฉัยชี้ขาดนั้น ไม่อาจจะวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีพิพาทของตนเองดังกล่าวได้ เพราะจะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม เนื่องจากถือว่าการวินิจฉัยชี้ขาด ในกรณีพิพาทของตนเอง ดังนั้น ตามหลักนี้ผู้มีสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรมถูกระทบกระเทือนจากการกระทำหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีสิทธิที่จะขอให้กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นกับตัวได้รับการพิจารณาจากองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่ไม่วินิจฉัยกรณีพิพาทที่เป็นธรรม และไม่มีส่วนได้เสียหรือมีอคติในกรณีพิพาทนั้นๆ ทั้งนี้ในคดีแรกๆ ที่ยอมรับ

หลักปราศจากอคติก็คือคดีของ Dr.Borham ในปี 1610⁵³ ซึ่งเป็นคดีที่มติของคณะกรรมการการแพทย์สภาสั่งปรับนายแพทย์ผู้หนึ่งในกรณีประกอบอาชีพโดยไม่มีใบอนุญาตโรคศิลปะ ซึ่งในคดีนี้ผู้พิพากษา Coke วินิจฉัยว่ามติของคณะกรรมการแพทย์สภาที่พิพากษาและพิจารณาคดีเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย เนื่องจากเงินค่าปรับครั้งหนึ่งจะตกเป็นของคณะกรรมการแพทย์สภา ดังนั้นคณะกรรมการแพทย์สภาจึงไม่มีอำนาจที่จะสั่งปรับนายแพทย์ผู้นั้นได้ โดยถือว่าคณะกรรมการแพทย์สภาเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเอง

คำว่า “ส่วนได้เสีย” ในที่นี้มีได้มีความหมายแต่เพียงเฉพาะในเรื่องเงินทองเท่านั้น ยังหมายความไปถึงส่วนได้เสียในเรื่องอื่นๆ ด้วย และนอกจากนั้นยังได้หมายความไปถึงการมีพฤติการณ์ที่ส่อหรือทำให้รู้สึกว่าจะมีความลำเอียง ก็เท่ากับว่าได้มีการลำเอียงแล้วจริงๆ เช่น ในคดี R.V.Sussex Justices (1924)⁵⁴ ซึ่งเป็นกรณีที่ ทนายความผู้หนึ่งที่ทำหน้าที่เสมือนของผู้พิพากษาท้องถิ่น มีหุ้นส่วน

⁵³ J.F.Ganer, Administrative Law, 5 ed. London: Butterworths, 1979, p. 133-134. อ้างใน สันติพงศ์ โนนจันทร์, “ปัญหาการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 46

⁵⁴ H.W.R. Wade, Administrative Law, 3 ed. Oxford: Clarendon Press, 1971p.176. อ้างใน สันติพงศ์ โนนจันทร์, “ปัญหาการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 46

เป็นทนายความซึ่งว่าความให้แก่จำเลยที่ถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายในกรณีอุบัติเหตุบนท้องถนน ซึ่งทนายที่ทำหน้าที่เสมือนนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเสมือนก่อนที่จำเลยดังกล่าวจะถูกพิพากษาว่าขับรถอันตราย และต่อมาทนายดังกล่าวได้ลาออกจากตำแหน่งเสมือนระหว่างที่ผู้พิพากษาท้องถิ่นทั้งหลายกำลังพิจารณาคดีที่จำเลยนั้นถูกฟ้องเรียกค่าเสียหาย ซึ่งในเรื่องนี้แม้ว่าข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าผู้พิพากษาท้องถิ่นดังกล่าวมิได้ปรึกษาเสมือนของเขาเลยก็ตาม คำพิพากษาที่ว่าจำเลยดังกล่าวขับรถอันตรายก็เป็นโมฆะ เพราะมีพฤติการณ์ที่ถือว่าผู้พิพากษาจะมีความลำเอียงในการพิจารณาวินิจฉัยคดีนี้

จากคดีตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การที่จะพิจารณาว่าองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีหน้าที่วินิจฉัย กรณีพิพาทมีส่วนได้เสียในกรณีพิพาทที่ตนวินิจฉัยชี้ขาดนั้น พิจารณาได้จากความรู้สึกของวิญญูชนว่ามีความเห็นว่าเป็นคดีนั้นๆ องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความลำเอียง องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าว ก็ไม่ควรจะทำการวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีพิพาทนั้น ทั้งนี้เพราะความยุติธรรมขึ้นอยู่กับความไว้วางใจของวิญญูชนที่มีต่อองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่วินิจฉัยกรณีพิพาทนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม หากผู้ซึ่งสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรมของตนอาจถูกกระทบกระเทือนจากผลของการกระทำขององค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐยอมสละสิทธิของตนตามหลักปราสาจากอคตินี้ย่อมกระทำได้ แต่บุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับทราบถึงสิทธิของตนในอันที่จะได้รับการวินิจฉัยกรณีพิพาทโดยองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่วินิจฉัยกรณีพิพาทที่ไม่มีส่วนได้เสียในกรณีพิพาทนั้นด้วย⁵⁵

2) หลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง หลักนี้เป็นหลักการที่ว่าองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องฟังความอีกฝ่ายหนึ่งในการวินิจฉัยข้อพิพาทซึ่งหลักนี้หมายถึงองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องฟังความจากคู่ความทั้งสองฝ่าย และจะต้องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายซึ่งมีสิทธิ เสรีภาพ มีโอกาสที่จะกระทำการปกป้องสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรมเพราะเขาอาจจะได้รับความเสียหายจากการกระทำขององค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีโอกาสนในการที่จะปกป้องสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้อย่างเต็มที่ ซึ่งคดีแรกที่ได้มีการวางหลักนี้ไว้อย่างชัดเจนคือคดี R.V. Cambridge

⁵⁵ Z.M.Nedjati and J.E Trice, English and Continental Systems of Administrative Law Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1978 p.109. อ้างใน สันติพงศ์ โนนจันทร์, “ปัญหาการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 47

University (1723)⁵⁶ ซึ่งเป็นกรณีที่มีมหาวิทยาลัย Cambridge ไม่ยอมให้ปริญญาแก่ Dr. Bentley โดยมีได้ให้โอกาสแก่ Dr. Bentley ที่จะมาให้การชี้แจงเหตุผล ดังนั้น คำวินิจฉัยของมหาวิทยาลัยจึงเป็นโมฆะ เพราะไม่ได้มีการฟังความจาก Dr. Bentley ก่อนที่จะมีคำวินิจฉัย

สิทธิของผู้ซึ่งอาจจะได้รับความเสียหายจากผลของคำสั่งหรือวินิจัยขององค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐในอันที่จะปกป้องสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายโดยชอบธรรมของตนได้อย่างเต็มที่นั้น โดยทั่วไปประกอบด้วย สิทธิที่จะชี้แจงเหตุผลหรือข้อกล่าวหา ซึ่งไม่จำเป็นต้องชี้แจงต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีหน้าที่วินิจัยชี้ขาดกรณีพิพาทโดยตรง นอกจากนี้ ผู้ซึ่งอาจจะได้รับความเสียหายจากผลของคำสั่งนั้น อาจจะชี้แจงเหตุผลหรือข้อกล่าวหาด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรได้แล้วแต่กรณี จึงเป็นที่เห็นได้ชัดว่าผู้ที่อาจได้รับความเสียหายจากผลของคำสั่งนั้น จะอยู่ในสถานะที่จะชี้แจงเหตุผลหรือแก้ข้อกล่าวหาได้ ตรงประเด็นก็ต่อเมื่อ ผู้นั้นได้ทราบข้อกล่าวหาอย่างถี่ถ้วนแล้วเท่านั้น เพราะฉะนั้น ผู้ที่อาจได้รับความเสียหายจากผลของคำสั่งดังกล่าว จึงมีสิทธิได้รับทราบข้อกล่าวหาด่วนหน้า ก่อนที่จะมีการพิจารณาใดส่วนในเรื่องนั้นเป็นเวลานานพอสมควรที่ผู้ถูกกล่าวหาสามารถเตรียมตัวชี้แจงเหตุผลหรือให้การแก้ข้อกล่าวหาขึ้นได้ การไม่เปิดโอกาสให้ผู้ที่จะเสียหายจากผลของคำสั่งดังกล่าวได้ทราบข้อกล่าวหาด่วนหน้าเลยก็ดีหรือการเปิดโอกาสให้ผู้ที่จะเสียหายจากผลของคำสั่งนั้น ได้ทราบข้อกล่าวหาด่วนหน้าก่อนที่จะมีการพิจารณาใดส่วน ในเรื่องนั้น แต่ไม่ได้ให้เวลาในการเตรียมตัวทำคำให้การแก้ข้อกล่าวหาที่ดีย่อมจะทำให้ผู้ที่อาจจะเสียหายจากผลของคำสั่งนั้น ไม่อาจจะใช้สิทธิชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของตนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเท่ากับเป็นการปฏิเสธสิทธิดังกล่าวโดยทางอ้อมนั่นเอง ดังตัวอย่างในคดี Ridge V. Baldwin and others (1964)⁵⁷ เป็นเรื่องและผู้เสียหายเป็นตำรวจที่ถูกคณะกรรมการควบคุม (Watch Committee) ไล่ออกจากราชการ โดยกล่าวหาว่าเขาละเลยการปฏิบัติหน้าที่และไม่เหมาะสมที่จะเป็นตำรวจ แต่ผู้เสียหายไม่ได้ชี้แจงให้ทราบถึงข้อกล่าวหาและกำหนดการประชุมพิจารณาคดีของคณะกรรมการดังกล่าวและไม่ได้รับโอกาสที่จะมาชี้แจงข้อกล่าวหาแต่อย่างใด ซึ่งคำสั่งของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่งที่จะต้องให้โอกาสแก่ผู้เสียหายที่จะรับทราบข้อกล่าวหา

⁵⁶ J.F. Ganer, supra note 1. P. 127-128. อ้างใน สันติพงศ์ โนนจันทร์, “ปัญหาการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2554, หน้า 47

⁵⁷ S.H.Bailey, C.A. Cross and J.F.Ganner, Cases and Materials in Administrative Law London Sweet & Maxwell, 1977. p. 396-401. อ้างใน สันติพงศ์ โนนจันทร์, “ปัญหาการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2554, หน้า 48

และชี้แจงข้อกล่าวหาได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติได้ถูกนำมาใช้ในคดีนี้ เพราะคำสั่งของคณะกรรมการดังกล่าวกระทบถึงสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้ทำงานและรับเงินเดือนต่อไป และคำสั่งนั้นได้สั่งไปโดยมีมูลเหตุจูงใจจากพฤติกรรมของผู้เสียหาย ที่ละเลยการปฏิบัติหน้าที่และพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่จะเป็นตำรวจ เป็นต้น

คดี Malloch V. Aberdeen Corporation (1971)⁵⁸ เป็นเรื่องของครูคนหนึ่งที่ไม่ยอมขึ้นทะเบียนกับสภาการศึกษาไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาปี ค.ศ. 1946 แก้ไขในปี ค.ศ. 1967 ต่อมาคณะกรรมการการศึกษาได้ลงมติไล่ครูคนนั้นออก โดยมีใ้ใบอนุญาตให้ผู้แทนของครูคนนั้น ได้มีโอกาสเข้าไปชี้แจงในที่ประชุมด้วย ทั้งนี้ มติของคณะกรรมการการศึกษาในกรณีดังกล่าวเป็นโมฆะ เพราะไม่ได้ให้โอกาส แก่ครูผู้นั้นในการที่จะชี้แจงหรือต่อสู้ข้อกล่าวหาในคดีของเขา อันเป็นการขัดต่อหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งจะเห็นได้ว่าในคดีนี้ผลของมติของคณะกรรมการการศึกษากระทบต่อสิทธิของครูผู้นั้นในอันที่จะได้รับทำงานต่อไป และมติดังกล่าวได้เกิดขึ้นโดยมีมูลเหตุจูงใจจากการกระทำของครูผู้นั้น ที่ไม่ยอมขึ้นกับสภาการศึกษาไปจึงมีการนำหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติมาใช้ในคดีนี้

คดี R.V.Gaming Board for Great Britain, ex parte Benaim and Khaida (1970)⁵⁹ เป็นเรื่องที่คณะกรรมการการพนันไม่ยอมออกใบอนุญาตให้มีการเล่นการพนันแก่ผู้ร้องขอ โดยคณะกรรมการการพนันได้พิจารณาประวัติและพฤติกรรมของผู้ร้องขอจากข้อมูลของทางตำรวจ ทั้งในและนอกประเทศ และได้แจ้งข้อมูลนั้นให้ผู้ร้องขอทราบ โดยมีได้เปิดเผยแหล่งที่มาของข้อมูล ซึ่งในกรณีนี้ถือได้ว่าคณะกรรมการการพนันได้ปฏิบัติตามหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในคดีนี้ได้นำหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติมาใช้บังคับ เพราะคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการพนันมีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของผู้ร้องขอและคำวินิจฉัยได้มีขึ้นโดยมีมูลเหตุจูงใจจากพฤติกรรมของผู้ร้องขอทั้งนี้เช่นเดียวกันกับการลงโทษทางวินัยก็จะต้องนำหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติมาใช้ด้วย เพราะคำสั่งลงโทษทางวินัยมีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์อันพึงคาดหมายของข้าราชการผู้ถูกลงโทษ เช่น สิทธิที่จะได้ทำงานหรือประโยชน์ในเงินเดือนอันพึงคาดหมายได้ เป็นต้น และคำสั่งดังกล่าวก็ได้สั่งไปโดยมีมูลเหตุจูงใจจากพฤติกรรมของข้าราชการผู้ถูกลงโทษนั่นเอง

⁵⁸ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 48

⁵⁹ “เรื่องเดียวกัน”, หน้า 48

อย่างไรก็ตามแม้หลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่งจะใช้บังคับไม่เคร่งครัดตายตัวในแต่ละคดีก็ตามแต่ก็พอสรุปหลักต่างๆ ไปได้ดังนี้

1) จะต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ที่จะเสียหายจากผลของคำสั่งขององค์การเจ้าหน้าที่ของรัฐทราบ โดยการแจ้งข้อกล่าวหาจะต้องมีลักษณะดังนี้ระบุชัดเจนและเฉพาะเจาะจง ไม่เคลือบคลุม

(1) แจ้งล่วงหน้าพอสมควรที่จะให้ผู้ที่จะเสียหายนั้นได้เตรียมตัวต่อสู้แก้ข้อกล่าวหาได้เต็มที่

(2) หากมีความจำเป็นจะระบุแต่ข้อมูลโดยไม่ระบุแหล่งที่มาของข้อมูลก็ได้

2) ในการไต่สวนจะต้องฟังความอีกฝ่ายหนึ่งหรือฟังความสองฝ่ายโดย

(1) เปิดเผยข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาข้อพิพาทให้ผู้ที่จะเสียหายทราบ

(2) ให้โอกาสแก่ผู้ที่จะเสียหายที่จะให้การเป็นลายลักษณ์อักษร หรือโดยวาจาอย่างเต็มที่ และทำการสืบพยานต่อหน้าผู้ที่จะเสียหาย และให้โอกาสซักค้านพยานตลอดจนค้านพยานหลักฐานและนำพยานเข้าสืบได้

(3) ให้โอกาสแก่ผู้ที่จะเสียหายมาปรากฏตัวในการพิจารณา และบางกรณีให้มีการเลื่อนคดีได้

(4) ให้มีตัวแทนในคดีได้ รวมทั้งให้มีทนายความช่วยเหลือในคดีในบางครั้ง

3) แม้หลัก Natural Justice จะไม่รวมไปถึงการให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยชี้ขาดด้วย แต่ในทางปฏิบัติก็ถือกันว่าการวินิจฉัยชี้ขาดจะต้องมีเหตุผลสนับสนุน

ทั้งนี้ หลัก Audi Alteram Partem อาจจะถูกยกเว้นได้ในกรณีหนึ่งหรือหลายกรณีดังต่อไปนี้⁶⁰

1) เมื่ออำนาจวินิจฉัยสั่งการขององค์การเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นอำนาจดุลพินิจโดยแท้

2) เมื่อกฎหมายบัญญัติชัดแจ้งว่าองค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองใดไม่ต้องปฏิบัติตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติในกระบวนการใช้อำนาจวินิจฉัยสั่งการของฝ่ายปกครอง

3) เมื่อมีการกำหนดข้อบังคับให้เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่ผู้เสียหายในคดี ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะเป็นผลเสียต่อประโยชน์มหาชน

⁶⁰ S.A.de Smith., "The Right to a hearing in English Administrative Law," 86 Harva5rd Law Review 569, 582588, 1955. อ้างใน สันติพงศ์ โนนจันทร์, "ปัญหาการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา", การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 49

4) เมื่อข้อบังคับที่จะให้การไต่สวนและการแจ้งข้อกล่าวหา จะเป็นการขัดขวาง การปฏิบัติการป้องกัน หรือการเยียวยาแก้ไขความเสียหาย เช่น ในภาวะสงคราม การสงสัยว่า ผู้ใดเป็นศัตรูของประเทศนั้นหากจะให้มีการไต่สวนหรือแจ้งข้อกล่าวหาก่อน ก็จะเป็นผลเสียต่อการ ป้องกันประเทศ หรือในกรณีที่เกิดโรคระบาดพืช ก็จำเป็นที่จะต้องทำลายพืชที่เป็น โรคเสีย โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งข้อกล่าวหาและไต่สวนก่อน เป็นต้น

5) เมื่อการดำเนินการของผู้เสียหายทำให้ไม่สามารถทำการไต่สวนและการแจ้ง ข้อกล่าวหาได้

6) เมื่อเรื่องที่กำลังพิจารณาอยู่นั้นมีมูลค่าเป็นจำนวนเงินที่มากจนไม่สมควรให้มีการ ไต่สวน

หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติของอังกฤษ ที่นำมาใช้ในคดีต่างๆ ทางปกครอง จะเห็นว่าขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละคดีว่าจะนำหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติมาใช้ได้ หรือไม่เพียงไร ดังคำกล่าวของ Lord Denning⁶¹ ที่ว่า “เป็นไปได้ที่จะวางกฎเกณฑ์ตายตัวว่าเมื่อใดหลักความยุติธรรม ตามธรรมชาติจะต้องใช้บังคับมีขอบเขตเพียงใด ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับปัญหาของคดีแต่ละเรื่อง” แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากจะพยายามจับหลักว่า เมื่อใดที่หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติจะใช้บังคับแล้ว ก็อาจจะพอสรุปได้ว่าหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติจะใช้ในกรณีที่คำสั่งของฝ่ายปกครองมีลักษณะ 2 ประการ คือ

- 1) ผลของคำสั่งนั้นมีผลกระทบต่อสิทธิหรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของผู้เสียหาย
- 2) คำสั่งดังกล่าวได้สั่งไปโดยมีมูลเหตุจูงใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งอาจจะเป็น พฤติกรรมของผู้เสียหายเองหรือพฤติกรรมของบุคคลภายนอกก็ได้ ซึ่งมีคดีตัวอย่างที่สนับสนุน ข้อสรุปดังกล่าวข้างต้นดังนี้

คดี Dr.Borham (1610) เป็นคดีที่คณะกรรมการแพทยสภาสั่งปรับผู้พิพากษาในคดี ของตนเอง จึงไม่มีอำนาจที่จะสั่งปรับนายแพทย์ผู้นั้นได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าคดีนี้ผลของคำสั่ง ของคณะกรรมการแพทยสภากระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินของนายแพทย์ผู้ถูกปรับ โดยคำสั่งดังกล่าว ได้สั่งไปโดยมีมูลเหตุจูงใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของนายแพทย์ผู้นั้น ที่ประกอบอาชีพโดยไม่มีใบอนุญาต ประกอบโรคศิลปะ

⁶¹ J.F.Ganer, supra note 1, P. 142. อ้างใน สันติพงศ์ โนนจันทร์, “ปัญหาการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2554, หน้า 50

คดี Ridge V. Baldwin and others (1964)⁶² เป็นเรื่องและผู้เสียหายเป็นตำรวจ ได้ถูกคณะกรรมการควบคุมดูแลตำรวจ (Watch Committee) ไล่ออกจากราชการ โดยกล่าวหาว่าเขาละเลยการปฏิบัติหน้าที่และไม่เหมาะสมที่จะเป็นตำรวจ แต่ผู้เสียหายไม่ได้รับแจ้งให้ทราบถึงข้อกล่าวหาและกำหนดการประชุมพิจารณาคดีของคณะกรรมการดังกล่าว และไม่ได้รับโอกาสที่จะมาชี้แจงข้อกล่าวหาแต่อย่างใด ซึ่งคำสั่งของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นโมฆะ เพราะคณะกรรมการดังกล่าวมิได้ให้โอกาสแก่ผู้เสียหายที่จะรับทราบข้อกล่าวหาและชี้แจงข้อกล่าวหาได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ จะเป็นหลักการที่สำคัญที่ใช้ควบคุมหรือตรวจสอบการกระทำของฝ่ายปกครองให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย มิให้ละเมิดสิทธิเสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของเอกชนก็ตาม แต่หลักความยุติธรรมตามธรรมชาตินี้ก็มีข้อจำกัดที่ไม่ใช้บังคับในกรณีดังต่อไปนี้⁶³

1) กรณีสัญญา ซึ่งในประเทศอังกฤษไม่มีกฎหมายระบุว่าด้วยสัญญาลักษณะปกครองเป็นพิเศษ ดังนั้นในหลักการแล้ว ศาลจะไม่เข้าไปตรวจสอบว่าการกระทำของฝ่ายปกครองในเรื่องเกี่ยวกับสัญญา จะปฏิบัติตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ หรือไม่

2) กรณีที่พระราชบัญญัติได้ระบุไว้ชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่า หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติไม่ให้ใช้บังคับ

3) กรณีที่เป็นนโยบายของฝ่ายบริหารและในกรณีที่อำนาจวินิจฉัยสั่งการขององค์กรเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นอำนาจดุลยพินิจโดยแท้

4) กรณีอาจจะเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ

ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการอธิบายหลักการสำคัญของกระบวนการสอบสวนเพื่อลงโทษข้าราชการทางวินัยในประเทศอังกฤษ ต่อไปจะกล่าวได้ว่าถึงกระบวนการสอบสวนเพื่อลงโทษข้าราชการทางวินัยในประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษนั้น หากข้าราชการพลเรือนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย และกรณีเป็นความผิดที่จะได้รับโทษเล็กน้อยแล้ว ผู้บังคับบัญชาขั้นต้นก็จะพิจารณาว่า ข้าราชการผู้นั้นได้กระทำผิดหรือไม่ ถ้าพิจารณาว่ากระทำผิดจริง ก็สามารถสั่งลงโทษได้เลย⁶⁴ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่ข้าราชการพลเรือนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งอาจจะถูกลงโทษถึงปลดออก ก็จะต้องมีการสอบสวนก่อน

⁶² S.H. Bailey, C.A. Cross and J.F. Garner, supra not 6. P. 366-378 อ้างใน สันติพงศ์ โนนจันทร์, “ปัญหาการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้า 51

⁶³ “เรื่องเดียวกัน” หน้า 51

⁶⁴ สุวรรณ ชนะสงคราม, “วินัยข้าราชการพลเรือนอังกฤษ”, วารสารข้าราชการ, 5, 23, 2521

ที่จะพิจารณาลงโทษ ซึ่งผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาระดับปลัดกระทรวงจะแต่งตั้งข้าราชการผู้เดียวหรือหลายคนเป็นผู้กระทำการสอบสวน⁶⁵ โดยในการสอบสวนทางวินัยนั้นข้าราชการผู้ถูกกล่าวหา จะได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาด้วยข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา และผู้ถูกกล่าวหา ก็จะต้องแก้ข้อกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษรภายในเวลาที่เหมาะสม⁶⁶ แต่ถ้าผู้ถูกกล่าวหาต้องการ ให้การด้วยวาจาก็ยอมทำได้ นอกจากนั้นผู้ถูกกล่าวหาอาจนำผู้ช่วยเหลือซึ่งเป็นเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน เข้าช่วยเหลือคนในคดีก็ได้ เมื่อทำการสอบสวนแล้วผู้สอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อทำ รายงานการสอบสวนเสนอต่อผู้สั่งแต่งตั้ง โดยให้ความเห็นประกอบด้วยว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิด ตามที่ถูกลกล่าวหาหรือไม่ โดยมีเหตุผลสนับสนุนอย่างไรและควรได้รับโทษสถานใดหรือไม่ เมื่อผู้บังคับบัญชาผู้แต่งตั้งผู้สอบสวนได้รับรายงานการสอบสวนแล้วก็จะพิจารณาสั่งการต่อไป ซึ่งในกรณีที่ข้าราชการผู้นั้นถูกลงโทษเห็นว่าคำสั่งลงโทษนั้น ไม่ชอบก็มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งนั้น ได้ กล่าวคือหากเป็นโทษที่ต่ำกว่าปลดออกให้อุทธรณ์ต่อปลัดกระทรวง และสำหรับโทษปลดออก ให้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์⁶⁷

กล่าวโดยสรุป หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ที่ใช้ในประเทอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศ ที่ใช้ระบบ Common Law ถือว่าผู้ใดจะมาพรากไปไม่ได้ซึ่งสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึง คาดหมายได้โดยชอบธรรมของบุคคลอื่น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติให้ไว้โดยชัดแจ้ง โดยแต่เดิม หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติใช้ในการพิจารณาคดีของศาล ประกอบความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการ กับรัฐ หรือองค์กรของรัฐทำให้ข้าราชการมีหน้าที่ต่อรัฐตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้ แต่ในขณะเดียวกันข้าราชการก็มีสิทธิบางประการต่อรัฐหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย ดังนั้น ผู้ทำการสอบสวนตลอดจนผู้บังคับบัญชาผู้ใช้อำนาจลงโทษวินัยข้าราชการจะต้องไม่เป็นผู้ที่มี ผลประโยชน์เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสียในเรื่องที่คนทำการสอบสวนนั้น และต้องไม่เป็นบุคคล ซึ่งมีสภาพร้ายแรงในการสอบสวนหรือการพิจารณาโทษ ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้ข้าราชการ ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยกระทำการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนได้อย่างเต็มที่ โดยหลัก ความยุติธรรมตามธรรมชาติ ประกอบด้วย (1) หลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดในคดีของตนเอง หรือหลักปราศจากอคติ กล่าวคือ หลักนี้เป็นหลักที่องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่วินิจฉัยกรณีพิพาท

⁶⁵ “เรื่องเดียวกัน”

⁶⁶ Mark R. Joelson, “Legal Problems in the Dismissal of Civil Servants in the United States, Britain, and France” 12 No. 2 *The American Journal of Comparative Law*, 1963. อ้างในสันติพงศ์ โนนจันทร์, “ปัญหา การสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2554, หน้า 52

⁶⁷ สุวรรณ ชนะสงคราม, “อ้างแล้ว”

ที่มีส่วนได้เสียในกรณีพิพาทที่ตนจะวินิจฉัยชี้ขาดนั้น ไม่อาจจะวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีพิพาทของตนเอง ดังกล่าวได้ เพราะจะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม เนื่องจากถือว่าเป็นการวินิจฉัยชี้ขาด ในกรณีพิพาทของตนเอง ดังนั้น ตามหลักนี้ผู้มีสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรม ถูกกระทบกระเทือนจากการกระทำหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดขององค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงมีสิทธิที่จะขอให้กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นกับตัวได้รับการพิจารณาจากองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่มีสิทธิ กรณีพิพาทที่เป็นธรรม และไม่มีส่วนได้เสียหรือมีอคติในกรณีพิพาทนั้นๆ ทั้งนี้ในคดีแรกๆ ที่ยอมรับ (2) หลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ หลักนี้เป็นหลักการที่ว่าองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่มีหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องฟังความอีกฝ่ายหนึ่งในการวินิจฉัยข้อพิพาทซึ่งหลักนี้หมายถึงองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่มีหน้าที่วินิจฉัยข้อพิพาทจะต้องฟังความจากคู่ความทั้งสองฝ่าย และจะต้องให้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายซึ่งมีสิทธิ เสรีภาพ มีโอกาสที่จะกระทำการปกป้องสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้โดยชอบธรรมเพราะเขาอาจจะได้รับความเสียหายจากการกระทำ ขององค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีโอกาสนในการที่จะปกป้องสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึง คาดหมายได้อย่างเต็มที่

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศส และประเทศอังกฤษกับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ของประเทศไทย

จากกฎหมายที่เกี่ยวกับหลักการสอบสวนวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของประเทศไทย คือ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ประกอบพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่มีความเหมือนและคล้ายคลึงกับหลักการสอบสวนวินัย ข้าราชการทางวินัยของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law และประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law โดยมีความสอดคล้องกัน 2 ประการ คือ หลักปราศจากอคติและหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งทั้งสองหลักการนี้ ในกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 กล่าวคือ

ตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 หมวด 1 การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะกระทำได้อต่อเมื่อมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ใดกระทำความผิดวินัยหรือได้มีการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นตามมาตรา 95 วรรคห้าแล้ว และผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเป็นกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัย (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 2)

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ระบุด้วยว่าเป็นคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงหรืออย่างร้ายแรง และให้แต่งตั้งจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคน ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการสอบสวนอย่างน้อยอีกสองคน โดยให้กรรมการสอบสวนคนหนึ่งเป็นเลขานุการ ในกรณีจำเป็นจะให้เป็นผู้ช่วยเลขานุการซึ่งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนด้วยก็ได้ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 3 วรรคหนึ่ง)

ในกรณีแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา สำหรับตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งและมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา โดยกรรมการสอบสวนจะต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคน และเมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว แม้ภายหลังประธานกรรมการจะดำรงตำแหน่งหรือตำแหน่งที่มีวิทยฐานะต่ำกว่าหรือเทียบได้ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา ก็ไม่กระทบถึงการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 3 วรรคสอง)

ตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาและพยาน กล่าวถึงในระหว่างการสอบสวน จะนำเหตุแห่งการถูกสอบสวนมาเป็นข้ออ้างในการดำเนินการใดให้กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกสอบสวนไม่ได้ เว้นแต่กรณีถูกสั่งพักราชการหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 7)

ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิคัดค้านผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวน ถ้าผู้นั้นมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 8)

- (1) รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะที่กระทำการในเรื่องที่กล่าวหา
- (2) มีประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่สอบสวน
- (3) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา
- (4) เป็นผู้กล่าวหา หรือเป็นคู่หมั้น คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมบิดาหรือมารดา ลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้นหรือเป็นญาติที่เกี่ยวข้องพันทางแต่งงาน นับได้เพียงสองชั้นของผู้กล่าวหา
- (5) เป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ของผู้กล่าวหา
- (6) มีเหตุอื่นซึ่งน่าเชื่ออย่างยิ่งจะทำให้การสอบสวนเสียความเป็นธรรมหรือไม่เป็นกลาง

การคัดค้านให้กระทำภายในเจ็ดวันทำการนับแต่วันรับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือนับแต่วันที่ทราบสาเหตุแห่งการคัดค้าน โดยไม่ทำเป็นหนังสือแสดงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เป็นเหตุแห่งการคัดค้านไว้ในหนังสือคัดค้านด้วยจะทำให้การสอบสวนไม่ได้ความจริงและความยุติธรรมอย่างไรขึ้นต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับก็ได้ และให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนส่งสำเนาหนังสือคัดค้านและแจ้งวันที่ได้รับหนังสือคัดค้านให้ประธานกรรมการทราบและรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ถูกคัดค้านทราบ และให้หยุดการสอบสวนไว้ก่อน (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวน พิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 7)

ในการพิจารณาเรื่องการคัดค้าน ผู้สั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวนมีอำนาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม และให้สั่งการภายในสิบห้าวันทำการนับแต่วันที่ได้รับหนังสือคัดค้าน พร้อมทั้งแสดงเหตุผลในการพิจารณาสั่งการด้วย เมื่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินิจฉัยสั่งการอย่างใดแล้วให้แจ้งผู้ถูกกล่าวหาทราบและส่งเรื่องให้ประธานกรรมการทราบ และรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ถูกคัดค้านทราบและให้หยุดการสอบสวนไว้ก่อน (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวน พิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 8 วรรคสาม)

ในกรณีที่เห็นว่าการคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนสั่งให้ผู้ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวน และสั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวนขึ้นใหม่แทน แต่ถ้าเห็นว่าการคัดค้านไม่มีเหตุผลพอที่จะรับฟังได้ ให้สั่งยกการคัดค้านนั้น การสั่งยกการคัดค้านให้เป็นที่สุด (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวน พิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 8 วรรคสี่)

ในกรณีที่ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไม่พิจารณาสั่งการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในสิบห้าวันทำการตามวรรคสาม ให้ถือว่ากรรมการสอบสวนที่ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวน และให้ประธานกรรมการรายงานไปยังผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อดำเนินต่อไป (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวน พิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 8 วรรคห้า)

การพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวนไม่กระทบถึงการสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิคัดค้านผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ถ้าผู้นั้นมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กล่าวแล้วในข้อ 1- 6 ข้างต้น (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวน พิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 8 วรรคหก)

การคัดค้านให้กระทำได้ภายในเจ็ดวันทำการนับแต่วันรับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวน พิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 9 วรรคสอง)

ในการพิจารณาเรื่องการคัดค้านให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม และให้สั่งการภายในสิบห้าวันทำการนับแต่วันที่ได้รับหนังสือคัดค้าน พร้อมทั้งแสดงเหตุผลในการพิจารณาการด้วยเมื่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินิจฉัยสั่งการอย่างใดแล้วให้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและส่งเรื่องให้ประธานกรรมการรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 9 วรรคสาม)

ในกรณีที่เห็นว่าการคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ ให้สั่งให้ผู้พ้นจากการเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสำนวนการสอบสวน รวมทั้งการพิจารณาสั่งการตามผลการสอบสวนที่เสร็จสิ้นแล้ว และให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปอีกหนึ่งชั้นของผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาหรือสั่งการแทน ถ้าเห็นว่าการคัดค้านไม่มีเหตุผลพอที่จะรับฟังได้ ให้สั่งยกเลิกการคัดค้านนั้น ทั้งนี้ การสั่งยกเลิกการคัดค้านให้เป็นที่สุด (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 9 วรรคสี่)

ในกรณีที่ผู้พิจารณาการคัดค้านไม่พิจารณาสั่งการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในสิบห้าวันทำการตามวรรคสาม ให้ถือว่าผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนที่ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสำนวนการสอบสวน รวมทั้งการพิจารณาสั่งการตามผลการสอบสวนที่เสร็จสิ้นแล้วและให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าว เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาหรือสั่งการแทน (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 9 วรรคห้า)

การพ้นจากการเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสำนวนการสอบสวนหรือสั่งการตามผลการสอบสวนที่เสร็จสิ้นแล้วตามวรรคสี่และวรรคห้า ไม่กระทบถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือการสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 9 วรรคหก)

ในการสอบสวนคณะกรรมการสอบสวนต้องให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอ และมีโอกาสได้โต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน เว้นแต่จะมีผลทำให้ระยะเวลาที่กฎหมายหรือกฎ ก.ค.ศ. นี้กำหนดต้องล่าช้าออกไปหรือปรากฏโดยสภาพเห็นได้ชัดว่าการให้โอกาสดังกล่าวไม่อาจกระทำได้ รวมทั้งมีสิทธิขอตรวจเอกสารที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนได้ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 10 วรรคหนึ่ง)

การอ้างพยานหลักฐานแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะนำพยานหลักฐานมาเองหรือจะอ้างพยานหลักฐานแล้วขอให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานหลักฐานนั้นมาก็ได้ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 10 วรรคสอง)

ในการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธินำพยานหรือที่ปรึกษาของตน เข้าร่วมฟังการสอบสวนก็ได้ แต่จะให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหา หรือเสนอความเห็นใดแก่คณะกรรมการสอบสวนไม่ได้ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 11)

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกบุคคลใดมาเป็นพยาน ให้บุคคลนั้นมาชี้แจง หรือให้ถ้อยคำตามวัน เวลา และสถานที่ที่คณะกรรมการสอบสวนกำหนด (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 12)

ในการสอบสวน ถ้ามีการอ้างเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นพยาน ให้ถือเป็นหน้าที่ ของผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นที่จะต้องอำนวยความสะดวก ให้ความคุ้มครองพยานจากการ ถูกกลั่นแกล้งหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของพยานนั้น และประสานงานกับสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อเป็นนายแก้ต่างในกรณีที่ถูกฟ้องร้องในคดีแพ่งหรือคดีอาญา (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 13 วรรคหนึ่ง)

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไปให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนในฐานะพยานให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 13 วรรคสอง)

ในกรณีที่พยานมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐให้คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนอำนวยความสะดวกและให้ความคุ้มครองแก่พยานผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการอย่างเหมาะสมตามควรแก่กรณี (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 13 วรรคสาม)

ตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 หมวด 3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวน กล่าวคือ คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่สอบสวนตามหลักเกณฑ์วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. นี้ เพื่อแสวงหาความจริงในเรื่องที่กล่าวหาโดยให้เริ่มการสอบสวนและดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ทั้งนี้ในการพิจารณาใช้ดุลยพินิจจะต้องกระทำอย่างอิสระและเป็นกลาง โดยปราศจากอคติอย่างใดๆต่อผู้ถูกกล่าวหา (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 14 วรรคหนึ่ง)

ให้คณะกรรมการสอบสวนรวบรวมประวัติและความประพฤติของผู้ถูกกล่าวหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กล่าวหาเท่าที่จำเป็น รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ได้จากการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เพื่อประกอบการพิจารณา (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 14 วรรคสอง)

ให้คณะกรรมการสอบสวนจัดบันทึกประจำวันที่มีการสอบสวนไว้ทุกครั้ง (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 14 วรรคสาม)

คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อที่จะพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ในกรณีนี้ ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้ด้วย (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 15)

- (1) การแสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
- (2) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของผู้ถูกกล่าวหา พยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ เว้นแต่กรณีที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็น ฟุ่มเฟือย หรือเพื่อประวิงเวลา
- (3) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ทั้งที่เป็นคุณและโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหา
- (4) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- (5) ออกไปตรวจสอบสถานที่

เมื่อประธานกรรมการได้รับเรื่องแล้ว ให้ประธานกรรมการดำเนินการประชุมคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาแนวทางการสอบสวนต่อไป (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 16)

การประชุมคณะกรรมการสอบสวนต้องมีกรรมการสอบสวนมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการสอบสวนทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่การประชุมเพื่อพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานใดสนับสนุนข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการใด เมื่อใด อย่างไร และการประชุมเพื่อพิจารณาสำนวนเพื่อลงมติว่าผู้กล่าวหากระทำผิดวินัยกรณีใด ตามมาตราใด และสมควรได้รับโทษตามมาตราใด หรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำความผิดวินัย แต่หย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในการการปฏิบัติหน้าที่ราชการหรือประพฤติตนไม่เหมาะสมในหน้าที่ราชการหรือกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยยิ่งว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่การสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะรับฟัง ลงโทษ ปลดออก หรือไล่ออกถ้าให้รับข้าราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายต่อราชการหรือไม่อย่างไร ต้องมีกรรมการสอบสวนมาประชุมไม่น้อยกว่าสามคนและไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการสอบสวนทั้งหมด (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 17 วรรคหนึ่ง)

การประชุมคณะกรรมการสอบสวนต้องมีประธานกรรมการอยู่ร่วมประชุมด้วย แต่ในกรณีจำเป็นที่ประธานกรรมการไม่สามารถเข้าประชุมได้ ให้กรรมการสอบสวนที่มาประชุมเลือกกรรมการสอบสวนคนหนึ่งทำหน้าที่แทน (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 17 วรรคสอง)

การนัดประชุมคณะกรรมการสอบสวนต้องทำเป็นหนังสือและแจ้งให้กรรมการสอบสวนทุกคนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันทำการ เว้นแต่กรรมการสอบสวนนั้นจะได้ทราบการนัดในที่ประชุมแล้วหรือมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งประธานกรรมการจะนัดประชุมเป็นอย่างอื่นได้ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 17 วรรคสาม)

การลงมติของที่ประชุมคณะกรรมการสอบสวนให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานกรรมการที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงชี้ขาดในการประชุมต้องมีรายงานการประชุมเป็นหนังสือ ถ้ามีความเห็นแย้งให้บันทึกความเห็นแย้งพร้อมทั้งเหตุผลไว้ในรายงานการประชุม (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 17 วรรคสี่ วรรคห้า)

คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบก่อนสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหา (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 18 วรรคหนึ่ง)

ในกรณีที่คำขอหรือคำชี้แจงข้อบกพร่องหรือมีข้อความที่อ่านไม่เข้าใจหรือผิดพลาดอันเห็นได้ชัดว่าเกิดจากความไม่รู้ หรือความเลินเล่อของผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา หรือพยานแล้วแต่กรณีให้คณะกรรมการสอบสวนแนะนำให้ผู้คลดดังกล่าวแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้อง (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 18 วรรคสอง)

ในกรณีที่ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวนเห็นว่าตนมีเหตุอันอาจถูกคัดค้านให้ผู้นั้นรายงานต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อพิจารณาว่าจะให้ผู้นั้นเป็นกรรมการสอบสวนตามคำสั่งต่อไปอีกหรือไม่ (กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ข้อ 19)

กล่าวโดยสรุป หลักการสอบสวนพิจารณาตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายบัญญัติที่กำหนดกระบวนการพิจารณาหรือวิธีการในการสอบสวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา โดยมีหลักที่สำคัญ คือ (1) เป็นกระบวนการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยที่ใช้เฉพาะกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กล่าวคือ เมื่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย จึงต้องดำเนินการสอบสวนตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 โดยไม่ใช่หลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนขององค์กรกลางบริหารงานบุคคลขององค์กรอื่น (2) ผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในฐานะประธานแห่งสิทธิ กล่าวคือ เป็นผู้ที่อยู่ระหว่างการดำเนินการทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา โดยยังไม่สามารถชี้ได้ว่าผู้ถูกสอบสวนเป็นผู้กระทำผิดและต้องรับโทษใดทางวินัยหรือไม่ จึงยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (3) ใช้หลักการไต่สวน กล่าวคือ เป็นกระบวนการยุติธรรมที่ใช้ในการแสวงหาความจริง

และความยุติธรรม โดยเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ทำหน้าที่วินิจฉัยหรือผู้ที่มีหน้าที่ในการเตรียมทำคำสั่งทางปกครอง ทั้งเป็นผู้ที่ต้องแสวงหาข้อเท็จจริงทุกอย่างที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้อง ซึ่งต่างกับระบบกล่าวหาที่ผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยหรือเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินมีหน้าที่วางตนเป็นคนกลางในการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อจะมีคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง (4) หลักการโต้แย้ง กล่าวคือ ฝ่ายปกครองต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถต่อสู้โต้แย้งได้อย่างเต็มที่ (5) หลักการเปิดเผย กล่าวคือ เปิดโอกาสให้คู่กรณีเข้าถึงพยานหลักฐานต่างๆ เว้นแต่เป็นส่วนหนึ่งของความลับ (6) ต้องดำเนินการโดยรวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม กล่าวคือ เป็นข้อกำหนดที่เป็นหลักการสำคัญในกระบวนการสอบสวน โดยถือว่าความยุติธรรมที่ล่าช้าก็คือความอยุติธรรม เนื่องจากความกดดันจากเหตุการณ์ภาวะจิตใจที่เคร่งเครียดและความล่าช้าของการดำเนินการเป็นเหตุให้พยานหลักฐานเลอะเลือนสูญหาย ความทรงจำของพยานบุคคลลดลงและเป็นช่องทางให้เกิดเบี่ยงเบนหรือทำลายหลักฐานได้ (7) เป็นกระบวนการกึ่งยุติธรรมภายในฝ่ายปกครอง กล่าวคือ การแสวงหาความจริงและทำให้เกิดความยุติธรรม แต่ความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้นอกจากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในกระบวนการจะต้องละเว้นจากการใช้อคติ โดยมีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้ดุลพินิจปลอดจากอิทธิพลและอำนาจครอบงำที่มีขอบ (8) มีกระบวนการในการตรวจสอบ กำกับ ดูแล กล่าวคือ ในขั้นตอนของกระบวนการสอบสวน กรณีที่การสอบสวนที่มีขอบหรือบกพร่อง กำหนดให้มีการตรวจสอบและสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง ส่วนกรณีที่มีการลงโทษไปแล้วมีกระบวนการตรวจสอบซ้ำคือมีระเบียบก.ค.ศ. ว่าด้วยการรายงานการดำเนินการทางวินัยและการออกจากราชการ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาหรือองค์กรที่อยู่ขึ้นไป พิจารณาความถูกต้อง เหมาะสม ของคำสั่งทางปกครอง และมีอำนาจหน้าที่เปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ และอีกกระบวนการหนึ่ง คือ การอุทธรณ์ซึ่งเป็นการร้องขอของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกลงโทษที่ร้องขอให้มีการทบทวนกระบวนการพิจารณาหรือคำสั่งทางปกครองนั้นอีกชั้นหนึ่ง

ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ส่วนที่ 2 (คู่กรณี) ในการพิจารณาทางปกครองที่คู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาในการพิจารณาทางปกครองได้ (มาตรา 23 วรรคหนึ่ง)

การใดที่ทนายความหรือที่ปรึกษาได้ทำลงต่อหน้าคู่กรณีให้ถือว่าเป็นการกระทำของคู่กรณี เว้นแต่คู่กรณีจะได้คัดค้านเสียแต่ในขณะนั้น (มาตรา 23 วรรคสอง)

ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 ส่วนที่ 3 (การพิจารณา) ให้เจ้าหน้าที่แจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครองให้คู่กรณีทราบตามความจำเป็นแก่กรณี (มาตรา 27 วรรคหนึ่ง)

จากกฎหมายที่เกี่ยวกับการสอบสวนวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของประเทศไทยดังกล่าว พบว่ามีความสอดคล้องกับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law คือหลักปราศจากความลำเอียง กับหลักการฟังความทุกฝ่าย และประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law คือ หลักการฟังความอีกฝ่ายหนึ่งกับหลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดในคดีของตนเอง หรือหลักปราศจากอคติ หลักนี้เป็นหลักที่องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่วินิจฉัยกรณีพิพาทที่มีส่วนได้เสียในกรณีพิพาทที่ตนจะวินิจฉัยชี้ขาดนั้น ไม่อาจจะวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีพิพาทของตนเองดังกล่าวได้ เพราะจะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม เนื่องจากถือว่าเป็นการวินิจฉัยชี้ขาด ในกรณีพิพาทของตนเอง

จากการศึกษาหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ กับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศไทย โดยเปรียบเทียบกันได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษ กับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศไทย

ประเทศ	หลักที่ใช้ในการสอบสวนวินัยข้าราชการ
ฝรั่งเศส	1. หลักปราศจากความลำเอียง 2. หลักการฟังความทุกฝ่าย
อังกฤษ	1. หลักบุคคลไม่อาจเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเอง หรือหลักปราศจากอคติ 2. หลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง
ไทย	1. หลักการกระทำทางปกครองต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย 2. หลักไม่มีกฎหมายไม่มีอำนาจ 3. หลักความเสมอภาค 4. หลักแห่งความได้สัดส่วนหรือหลักความพอสมควรแก่เหตุ 5. หลักการกระทำทางปกครองต้องมีความชัดเจนและคาดหมายได้ 6. หลักการห้ามเลือกปฏิบัติโดยอำเภอใจ 7. หลักการคุ้มครองความเชื่อถือและไว้วางใจ 8. หลักการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ 9. หลักความเป็นกลาง 10. หลักฟังความอีกฝ่าย 11. หลักการบังคับบัญชา 12. หลักความเป็นอิสระ 13. หลักความไม่มีผลย้อนหลัง 14. หลักต้องมีความต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป

1) การดำเนินการทางวินัยข้าราชการของประเทศอังกฤษซึ่งใช้หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติและเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับองค์กรตุลาการ เพราะการดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ หรือประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ โดยหลักแล้วบุคคลจะถูกพรากรสิทธิ เสรีภาพ และผลประโยชน์ของตนเหล่านั้นมิได้ ดังนั้น ในการดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาคดีจึงต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิ เสรีภาพ หรือผลประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของตนอาจจะถูกระทบกระเทือนได้ต่อสู้แก้ข้อกล่าวหาได้ อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติประกอบด้วย 2 หลักการสำคัญ คือ 1) หลักบุคคลไม่อาจจะเป็นผู้พิพากษาในคดีของตนเองหรือหลักปราศจากอคติ กล่าวคือ การวินิจฉัยชี้ขาดเป็นหน้าที่ของหน่วยงานหรือองค์กรเจ้าหน้าที่ โดยไม่มีอคติหรือผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในกรณีพิพาทที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดนั้น 2) หลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ ต้องให้โอกาสผู้ที่มีสิทธิ เสรีภาพ หรือผลประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ อาจได้รับความเสียหายจากผลกระทำของหน่วยงานหรือองค์กรของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างเต็มที่

เมื่อพิจารณาจากหลักการดำเนินการทางวินัยข้าราชการทั้งของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมัน ลักษณะพื้นฐานของ Civil Law คือ เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นระบบประมวล และมีได้ตัดสินตามแนวคำพิพากษาของศาล ระบบกฎหมายดังกล่าวจึงได้ยึดถือฝ่ายนิติบัญญัติเป็นบ่อเกิดหลักของกฎหมาย และระบบศาลมักจะใช้วิธีพิจารณาโดยระบบได้สวน และศาลจะไม่ผูกพันตามคำพิพากษาในคดีก่อนๆ และประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law เป็นกฎหมายซึ่งพัฒนาขึ้น โดยผู้พิพากษาผ่านทาง การตัดสินคดีความของศาล และศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษอื่นๆ มากกว่าผ่านทางพระราชบัญญัติของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือการดำเนินการของฝ่ายบริหาร “ระบบกฎหมาย Common Law” เป็นระบบกฎหมายซึ่งให้น้ำหนักในการปฏิบัติตามคำพิพากษาที่มีมาก่อนเป็นอย่างมาก บนแนวคิดซึ่งเชื่อว่าจะเป็นการยุติธรรมหากตัดสินดำเนินคดีต่อ ข้อเท็จจริงที่คล้ายคลึงกันในโอกาสที่ต่างกัน ทำให้การตัดสินคดีตาม “Common Law” ผู้มัดการตัดสินคดี ในอนาคตตามไปด้วย ในกรณีซึ่งมีกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับกฎหมายดังกล่าว ศาล Common Law ที่เหมาะสมที่สุดจะตรวจสอบการตัดสินคดีที่ผ่านมาของศาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน หากข้อพิพาทที่คล้ายคลึงกัน ได้รับการแก้ไขแล้วในอดีต ศาลจะถูกผูกมัดให้ตัดสินคดีตามการให้เหตุผลซึ่งใช้ในการตัดสินคดีครั้งก่อนๆ อย่างไรก็ตาม หากศาลพบว่าข้อพิพาทในปัจจุบันมีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับการตัดสินคดีในอดีตทั้งหมด ผู้พิพากษาจะมีอำนาจและหน้าที่ที่จะสร้างกฎหมายโดยการริเริ่มเป็นแบบอย่าง ภายหลังจากนั้น การตัดสินคดีครั้งนี้จะเป็นตัวอย่างแก่การตัดสินคดีครั้งต่อไป ซึ่งศาลในอนาคต

จะต้องยึดมั่นแล้ว เห็นว่ามีความเหมือนที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก กล่าวคือ หลักในการสอบสวนวินัยข้าราชการนั้น ผู้ที่จะต้องดำเนินการสอบสวนวินัยข้าราชการต้องไม่เป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย หรือมีอคติ และต้องเปิดโอกาสให้ข้าราชการที่ถูกดำเนินการทางวินัยได้ต่อสู้หรือปกป้องสิทธิ เสรีภาพ ประโยชน์ อันพึงคาดหมายได้ของตน ได้อย่างเต็มที่ โดยยึดหลักการที่สำคัญ คือ หลักปราศจากอคติ และหลักฟังความอีกฝ่ายหนึ่ง และมีความแตกต่างกันอยู่บ้างแต่ก็เป็นความแตกต่างในรายละเอียดเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งจะได้อีกกล่าวในบทต่อไป

2) เมื่อพิจารณาจากหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ กับประเทศไทย พบว่าหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการมีความสอดคล้องกันหลายประการ แต่หลักการสอบสวนวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 มีความแตกต่างตรงที่การกำหนดให้สิทธินำพยานความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนเฉพาะการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง และการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงจะต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคน

ด้วยเหตุว่ากระบวนการพิจารณาทางปกครองมีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ซับซ้อน ประกอบกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีหน้าที่หลักในการสอนไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายและขั้นตอนการปฏิบัติในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการ ซึ่งการดำเนินการทางวินัยข้าราชการเป็นกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการในการลงโทษข้าราชการ ซึ่งเป็นกระบวนการตามกฎหมายที่จะต้องกระทำเมื่อข้าราชการมีกรณีถูกกล่าวหาว่า กระทำผิดวินัย และมีผลกระทบกระเทือนต่อข้าราชการที่ถูกดำเนินการทางวินัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของสิทธิที่มีความสำคัญ เช่น (1) สิทธินำพยานความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนเฉพาะการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง และ (2) การกำหนดคุณสมบัติเฉพาะคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงจะต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคน ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการดำเนินการทางวินัยที่ข้าราชการผู้ถูกดำเนินการทางวินัยควรได้รับ หากไม่มีการแจ้งสิทธิดังกล่าวและไม่กำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยดังกล่าวในการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงย่อมเป็นกรณีจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ข้าราชการที่ถูกดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง เพราะการดำเนินการทางวินัยทั้งวินัยอย่างร้ายแรงหรือวินัยไม่ร้ายแรงต่างก็มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิของข้าราชการผู้ถูกดำเนินการทางวินัยทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ที่ถูกดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงไม่ได้รับความเป็นธรรมทั้งที่ถูกกระทบกระเทือนต่อสิทธิเช่นเดียวกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง ดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 สิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนเฉพาะการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง นั้น เห็นว่า การที่ไม่กำหนดสิทธิดังกล่าวในการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงมีผลต่อกระบวนการลงโทษทางวินัย กล่าวคือ การดำเนินการทางวินัยข้าราชการเป็นการดำเนินการและเตรียมการเพื่อจัดให้มีคำสั่งลงโทษทางวินัยหรือคำสั่งว่าไม่มีความผิดทางวินัยจึงเป็นการพิจารณาทางปกครอง และอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ดังนั้น ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการมีทนายความหรือที่ปรึกษา แม้ว่าตามข้อ 11 แห่งกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 จะกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนก็ได้ก็เฉพาะในการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง แต่จะให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหา หรือเสนอความเห็นใดแก่คณะกรรมการสอบสวนไม่ได้ แต่เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมที่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่บัญญัติให้คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการพิจารณาทางปกครองที่ต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ได้ ทั้งนี้ ไม่จำเป็น ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน ดังนั้น ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาจึงมีสิทธิตามบทบัญญัติดังกล่าวที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยได้แม้เป็นการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง และโดยที่สิทธิในการมีทนายความหรือที่ปรึกษาเป็นสิทธิพื้นฐานอันสำคัญในการพิจารณาทางปกครอง โดยเฉพาะในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสถานะ ชื่อเสียง เกียรติและศักดิ์ศรีของข้าราชการผู้ถูกสอบสวนเป็นอย่างมาก ดังนั้น โดยหลักการแล้วข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาไม่ว่าเป็นการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงหรือการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงก็ต้องได้รับสิทธิในการที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการสอบสวนก่อน

กรณีที่ 2 การกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัย นั้น เห็นว่า การที่กำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงจะต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคน แต่กลับกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงเพียงให้แต่งตั้งจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคนซึ่งอาจส่งผลเสียหายต่อการสอบสวนทางวินัย กล่าวคือ การดำเนินการทางวินัยข้าราชการทั้งวินัยอย่างร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรง ต่างก็เป็นกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการในการลงโทษข้าราชการ ซึ่งเป็นกระบวนการตามกฎหมายที่จะต้องกระทำเมื่อข้าราชการ

มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย และนำมาซึ่งการถูกลงโทษทางวินัย และอาจมีผลกระทบต่อสถานะ ชื่อเสียง เกียรติและศักดิ์ศรีของข้าราชการผู้ถูกสอบสวนเป็นอย่างมาก ถือว่าการกำหนดคุณสมบัติ ของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยเป็นหลักประกันความเป็นธรรมสำหรับข้าราชการที่ถูกสอบสวน ทางวินัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการสอบสวน ประกอบกับหากการดำเนินการ โดยเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการสอบสวนที่ไม่มีประสบการณ์หรือความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการอาจทำให้การสอบสวนนั้นมีความบกพร่องในขั้นตอนตามที่ กฎหมายกำหนดหรือการใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งจะทำให้ ข้าราชการที่ถูกสอบสวนนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรม กล่าวคือ การพิจารณาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย การเสนอโทษทางวินัย ไม่เหมาะสมตามกรณีความผิด ทั้งนี้เป็นผลมาจากการกำหนดคุณสมบัติ คณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงและคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงที่แตกต่างกัน ทั้งที่เป็นการดำเนินการทางวินัยข้าราชการเช่นเดียวกัน ดังนั้น โดยหลักการแล้วการดำเนินการ ทางวินัยไม่ว่าจะเป็นกรณีกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงจะต้องกำหนด หลักประกันความเป็นธรรมให้กับข้าราชการที่ถูกสอบสวนทางวินัยโดยกำหนดคุณสมบัติ คณะกรรมการสอบสวนวินัยข้าราชการทั้งวินัยอย่างร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรงจะต้องมีผู้ดำรงตำแหน่ง นิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการ ทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัย อย่างน้อยหนึ่งคน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

การดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นเรื่องที่ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการ และกฎหมาย ที่กำหนดไว้ให้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยตามกฎหมายเฉพาะนั้นๆ ได้ ซึ่งข้อกำหนดเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ในหมวด 7 การดำเนินการทางวินัย เริ่มตั้งแต่มาตรา 98 จนถึงมาตรา 106 ในกรณีที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยผู้บังคับบัญชาตามมาตรา 95 จะดำเนินการตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง หากคณะกรรมการสืบสวนสรุปว่ากรณีมีมูล กรณีมีมูลกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงผู้บังคับบัญชาจะดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงตามมาตรา 98 วรรคหนึ่ง ส่วนกรณีมีมูลกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงผู้มีอำนาจจะดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงตามมาตรา 98 วรรคสอง และเมื่อสอบสวนแล้วสรุปว่าผิดวินัยไม่ร้ายแรงก็ให้ลงโทษตามมาตรา 100 วรรคหนึ่ง แต่หากสรุปว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงก็ให้เสนอคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) พิจารณาตามมาตรา 100 วรรคสี่ ประกอบข้อ 8 ของคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่องการปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ สั่ง ณ วันที่ 3 เมษายน 2560 นอกจากนี้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับวินัยและการรักษาวินัย ซึ่งกำหนดไว้ในข้อกฎหมายเพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษายึดถือปฏิบัติ หากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามก็จะต้องถูกดำเนินการทางวินัยและลงโทษทางวินัย

แต่เนื่องจากการสอบสวนทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ที่กำหนดให้การสอบสวนวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นไปตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 เป็นวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองอย่างหนึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ดังนั้นการสอบสวนทางวินัยในกรณีที่กล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดวินัย

จึงต้องให้หลักประกันความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกสอบสวนทางวินัยตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ประกอบกับการศึกษาหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการและวิธีการสอบสวนวินัยข้าราชการของประเทศฝรั่งเศสและประเทศอังกฤษ พบว่า กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ที่ใช้เป็นหลักเกณฑ์และวิธีการสอบสวนวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีการบัญญัติที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายของทั้งสองประเทศเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะหลักการของผู้ที่เป็นคณะกรรมการสอบสวนจะต้องไม่มีส่วนได้เสียและปราศจากอคติ หรือความลำเอียงในคดีที่ตนทำการสอบสวนและผู้ทำการสอบสวนก็ต้องเปิดโอกาสให้ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยได้ปกป้องสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายได้ของตนอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นหลักสากลโดยทั่วไป แต่ในทางปฏิบัติตามกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 พบว่ามีปัญหาหลายประการดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 4 แต่ประเด็นปัญหาที่สำคัญที่ผู้ศึกษามีความสนใจ คือ การกำหนดสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนเฉพาะการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง และการกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ซึ่งมีความสำคัญในการสอบสวนวินัยข้าราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่กำหนดสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง และกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงให้แตกต่างจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคนโดยไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน ซึ่งเป็นสาเหตุให้ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรงไม่ได้รับความเป็นธรรมและไม่มีหลักประกันความเป็นธรรมแม้ว่ากฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองซึ่งเป็นกฎหมายกลางจะบัญญัติให้สิทธินั้น ดังนี้

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบ ข้อดี ข้อเสีย และความเห็นของผู้ศึกษา

เรื่องที่ 1	การไม่กำหนดสิทธิที่จะนำนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนวินัย ไม่ร้ายแรง
ข้อดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลดขั้นตอนในการดำเนินการทางวินัย 2. ลดการค่าใช้จ่ายในการที่ต้องนำนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวน 3. ลดการโต้แย้งระหว่างคณะกรรมการสอบสวนกับนายความหรือที่ปรึกษา 4. ลดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ต้องเสียไปกับการนำนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามา ในการสอบสวน
ข้อเสีย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีพยานบุคคลที่จะยืนยันว่าคณะกรรมการสอบสวนไม่ได้กระทำการล่อลวง ขู่เข็ญ ให้สัญญาหรือกระทำการใดๆ เพื่อจูงใจให้ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนให้ถ้อยคำ 2. ทำให้ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัยเกิดความไม่มั่นใจในการสอบสวน 3. ทำให้เกิดช่องว่างในการหาผลประโยชน์จากข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัย 4. ไม่มีหลักประกันความเป็นธรรมให้กับข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัย 5. เป็นการเลือกปฏิบัติต่อข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัย 6. เป็นการกำหนดหลักประกันความเป็นธรรมที่ต่ำกว่าหลักกฎหมายกลาง ตามมาตรา 23 แห่ง พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 7. ทำให้ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงไม่มีที่ปรึกษาด้านกฎหมายในระหว่างถูกสอบสวน 8. ทำให้ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงไม่มีโอกาสต่อสู้ในการสอบสวนได้อย่างเต็มที่ 9. ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนวินัยไม่มีความรู้และคุ้นเคยกับระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการทางวินัยจึงไม่รู้และเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของตน และทำให้เข้าใจประเด็นผิด และหลงในการต่อสู้
ความเห็นของผู้ศึกษา	<ol style="list-style-type: none"> 1. การดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสำคัญเป็นอย่าง มากนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการศึกษาที่ขัดเกลาทางสังคมแล้ว ยังมีผลกระทบต่อ สิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายว่าจะได้รับของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้นั้น เช่น การลงโทษภาคทัณฑ์มีผลต่อการขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การลงโทษ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือนมีผลต่อการพิจารณาความดีความชอบ ในการเลื่อนเงินเดือน การลงโทษปลด ออกหรือไล่ออกมีผลต่อสถานะการเป็นข้าราชการ อีกทั้งการถูกลงโทษ ยังมีผลต่อ ความรู้สึก ของบุคคลรอบข้างไม่ว่าจะเป็นความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ เสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีความเป็นข้าราชการ 2. แม้จะมีข้อดีแต่ก็เป็นส่วนน้อยกว่าข้อเสีย กล่าวคือ <ol style="list-style-type: none"> 2.1. สิทธิในการนำนายความหรือที่ปรึกษาเข้าร่วมในการสอบสวนทางวินัยข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา นั้น แม้ว่าตามข้อ 11 แห่งกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวน พิจารณา พ.ศ. 2550 จะกำหนดสิทธิดังกล่าวให้แต่เป็นการกำหนดให้เฉพาะในการสอบสวนวินัย อย่างร้ายแรงเท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดให้การดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงมีสิทธิดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าตามข้อ 11 แห่งกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 เป็นบทบัญญัติ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

<p>ความเห็น ของผู้ศึกษา (ต่อ)</p>	<p>ที่กำหนดหลักเกณฑ์ที่ให้หลักประกันความเป็นธรรมต่ำกว่าหลักเกณฑ์และกฎหมายกลาง ตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่บัญญัติให้คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการพิจารณาทางปกครอง ดังนั้น ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนจึงมีสิทธิที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรงได้</p> <p>2.2 การดำเนินการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นกระบวนการพิจารณาทางปกครอง ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การพิจารณาความดีความชอบ หรือการเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ถูกสอบสวนทางวินัย ดังนั้น ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนจึงมีสิทธิที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรงได้</p> <p>2.3 ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นหลักกฎหมายกลาง ที่บัญญัติให้คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการพิจารณาทางปกครอง ดังนั้น เมื่อการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงเป็นการพิจารณาทางปกครอง จึงทำให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรงมีสิทธิที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรงได้</p> <p>2.4 เห็นควรกำหนดสิทธิที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง</p>
เรื่องที่ 2	<p>การกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรงโดยไม่กำหนดให้ต้องมีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคน โดยไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน</p>
ข้อดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลดขั้นตอนในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน 2. ไม่เป็นการเพิ่มภาระงานให้กับข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือข้าราชการผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือข้าราชการผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือข้าราชการผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัย 3. เหมาะกับหน่วยงานที่มีบุคลากรจำนวนน้อย
ข้อเสีย	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นการสอบสวนโดยคณะกรรมการที่ไม่มีความรู้หรือประสบการณ์เกี่ยวกับกฎหมายหรือการดำเนินการทางวินัย 2. ทำให้ข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรงเกิดความไม่มั่นใจในการสอบสวน 3. ทำให้เกิดช่องว่างในการหาผลประโยชน์จากข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัย 4. ไม่มีหลักประกันความเป็นธรรมให้กับข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ข้อเสีย (ต่อ)	<p>5. เป็นการเลือกปฏิบัติต่อข้าราชการผู้ถูกสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง</p> <p>6. ทำให้การสอบสวนอาจมีความบกพร่องและไม่ชอบด้วยกฎหมาย</p> <p>7. อาจทำให้การสอบสวนผิดหรือแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ของระเบียบแบบแผนของทางราชการและเป็นไปโดยล่าช้า</p> <p>8. การสอบสวนไม่ถูกต้องตรงตามประเด็นที่สอบสวน ไม่ครอบคลุมและไม่รัดกุม</p> <p>9. อาจลงโทษผู้ไม่ได้กระทำผิดทางวินัย</p>
ความเห็น ของผู้ศึกษา	<p>1. การดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสำคัญเป็นอย่างมาก นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการศึกษาที่ขัดเกลาทางสังคมแล้ว ยังมีผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์อันพึงคาดหมายว่าจะได้รับของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้นั้น เช่น การลงโทษภาคทัณฑ์มีผลต่อการขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การลงโทษตัดเงินเดือนหรือลดเงินเดือนมีผลต่อการพิจารณาความดีความชอบ ในการเลื่อนเงินเดือน การลงโทษปลดออกหรือไล่ออกมีผลต่อสถานะการเป็นข้าราชการ อีกทั้งการถูกลงโทษยังมีผลต่อความรู้สึกของบุคคลรอบข้างไม่ว่าจะเป็นความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ เสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ และศักดิ์ศรีความเป็นข้าราชการ</p> <p>2. เห็นว่าแม้จะมีข้อดีแต่ก็เป็นส่วนน้อยกว่าข้อเสีย กล่าวคือ</p> <p>2.1 เนื่องจากพบความบกพร่องในการดำเนินการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง เช่น การสอบปากคำพยานซึ่งเป็นเด็กโดยไม่มีข้าราชการครูที่เป็นกลางและเชื่อถือได้ และบุคคลที่เดือดร้อนหรือไว้วางใจเข้าร่วมในการสอบปากคำนั้นด้วยการสอบปากคำพยานโดยไม่แยกสอบสวนทีละคน การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย การกำหนดระดับโทษไม่เป็นตามหลักเกณฑ์วิธีการสอบสวน เป็นต้น ดังนั้นคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงจึงต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน</p> <p>2.2 การกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงจากข้าราชการที่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายและไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินการทางวินัยอาจทำให้การสอบสวนนั้นมีความบกพร่องในขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายอันจะเป็นเหตุทำให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกสอบสวนนั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมดังนั้นคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงจึงต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ความเห็น ของผู้ศึกษา (ต่อ)	<p>2.3 การกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนถือเป็นหลักประกันความเป็นธรรมตั้งแต่แรกเริ่ม ซึ่งหากการดำเนินการตั้งแต่แรกเป็นไปอย่างเป็นธรรมแล้วการดำเนินการในขั้นตอนต่อไปก็ย่อมเป็นธรรมต่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกสอบสวนตลอดทั้งกระบวนการสอบสวน ดังนั้น คณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงจึงต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน</p> <p>2.4 เห็นควรกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงโดยกำหนดให้ต้องมีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคน โดยมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน</p>
----------------------------------	--

ดังนั้น ตามที่พบปัญหาหลายประการในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงโดยเฉพาะการไม่กำหนดสิทธิที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงและการกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงโดยไม่กำหนดให้ต้องมีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคนโดยไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน และตามที่ได้การวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการของต่างประเทศกับหลักการสอบสวนวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของประเทศไทย ผู้ศึกษาจึงเห็นสมควรที่จะต้องมีการปรับปรุงกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ที่เกี่ยวข้องกับกรดำเนินการทางวินัยข้าราชการ โดยบัญญัติสิทธิของข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาในการมีสิทธิที่จะนำทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในการสอบสวนวินัยได้ทั้งการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงและการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง และการกำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยทั้งการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงและการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง โดยให้มีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวน

ด้วย ทั้งนี้ เพื่อยกระดับมาตรฐานในการสอบสวนวินัยข้าราชการและหลักประกันความเป็นธรรม สำหรับข้าราชการที่ถูกสอบสวนให้สูงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและเป็นไปตามหลักสิทธิพื้นฐาน ตามที่กฎหมายกลางบัญญัติ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษาข้อที่ 1

ควรกำหนดให้สิทธิข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกสอบสวนทางวินัย นำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนทางวินัยได้ทั้งการสอบสวนวินัย อย่างร้ายแรงและการสอบสวนวินัย ไม่ร้ายแรง เพราะสิทธิการนำทนายความหรือที่ปรึกษาของตน เข้าร่วมฟังการสอบสวนทางวินัยมีความสำคัญ ในกระบวนการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ฉะนั้น การที่ไม่กำหนดสิทธิดังกล่าวในการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัยที่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ของกฎหมายกลาง คือ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ประกอบกับไม่เป็นไปตามหลักสิทธิพื้นฐาน ในกระบวนการยุติธรรม ที่รับรองไว้โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง ดังนั้น การที่ฝ่าฝืนหรือปฏิบัติที่ต่ำกว่าหลักกฎหมายกลางจึงเป็นการลดทอนสภาพบังคับ ของหลักกฎหมายกลางและหลักความเป็นธรรมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ถูกสอบสวนทางวินัย

2.2 ข้อเสนอแนะจากการศึกษาข้อที่ 2

ควรกำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงที่แต่งตั้งจากข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคน โดยให้มีผู้ดำรงตำแหน่ง นิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการ ทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัย อย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวนด้วย เพราะการดำเนินการทางวินัยทั้งการสอบสวนวินัย อย่างร้ายแรงและไม่ร้ายแรงต่างมีความสำคัญ และในการดำเนินการทางวินัยต้องมีหลักประกัน ความเป็นธรรมให้กับข้าราชการที่ถูกสอบสวนทางวินัย ดังนั้น การที่กำหนดคุณสมบัติคณะกรรมการ สอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงโดยไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับ การฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคนร่วมเป็นคณะกรรมการสอบสวนด้วย ถือว่าเป็น การคุ้มครองสิทธิของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกสอบสวนทางวินัยที่ไม่เท่าเทียมกัน

ดังนั้น กรณีดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง ในการได้รับหลักประกันความเป็นธรรมในกระบวนการดำเนินการทางวินัย

ทั้งนี้ จากปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษาจึงเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550 ดังนี้

1) แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ ข้อ 11 แห่งกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

จากเดิม ข้อ 11 บัญญัติไว้ว่า “ในการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิ นำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนก็ได้ แต่จะให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหา หรือเสนอความเห็นใดแก่คณะกรรมการสอบสวนไม่ได้”

แก้ไขเป็น ข้อ 11 “ในการสอบสวนวินัย ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิ นำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนก็ได้ แต่จะให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหา หรือเสนอความเห็นใดแก่คณะกรรมการสอบสวนไม่ได้”

2) แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ ข้อ 3 แห่งกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

จากเดิม ข้อ 3 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา สำหรับตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งและมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา โดยกรรมการสอบสวนจะต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคน และเมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว แม้ภายหลังประธานกรรมการจะดำรงตำแหน่งหรือตำแหน่งที่มีวิทยฐานะต่ำกว่าหรือเทียบได้ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา ก็ไม่กระทบถึงการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ”

แก้ไขเป็น ข้อ 3 วรรคสอง “ในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา สำหรับตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งและมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา โดยกรรมการสอบสวนจะต้องมี ผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคน และเมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว แม้ภายหลังประธานกรรมการจะดำรงตำแหน่งหรือตำแหน่งที่มีวิทยฐานะต่ำกว่าหรือเทียบได้ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา ก็ไม่กระทบถึงการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ”

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *คู่มือการดำเนินการทางวินัย*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กำพล วันทา. (2543). *อำนาจในการออกคำสั่งลงโทษทางวินัยของข้าราชการครู*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
กรุงเทพมหานคร.
- กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2555). *ความเป็นมาและหลักการใช้นิติวิธี ในระบบชิวิลลอว์และคอมมอนลอว์*.
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- เกียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2557). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน ว่าด้วยรัฐ รัฐธรรมนูญและกฎหมาย*.
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- โกเมศ ขวัญเมือง และสิทธิกร ศักดิ์แสง. (2549). *การศึกษาแนวใหม่: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ
กฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด. (2551). เรื่อง การบริหารงานบุคคลภาครัฐบุิขการพิมพ์
สำนักงาน ก.พ. (2557) “ตอบข้อหารือเกี่ยวกับวินัยข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติ
ข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551”.
- จรัญ โฆษณานนท์. (2545). *นิติปรัชญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2556). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 9).
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- _____. (2558). *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง*.
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ชานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ. (2548). *การตีความกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2556). *คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3).
กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- ปณิตา เสนอนันดา. (2556). *การล่องละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษา ตามพระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

- ประกอบ หุตะสิงห์. (2512). “การตีความกฎหมายลายลักษณ์อักษรเทียบเคียงกับหลักกฎหมายเยอรมัน”, *วารสารนิติศาสตร์*, เล่ม 13, (ธันวาคม 2512), 66
- ประยูร กาญจนกุล. (2523). *คำบรรยายกฎหมายปกครอง*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประวิณ ฒ นคร. (2551). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 สรุปสาระสำคัญและคำอธิบายรายมาตรา*. นนทบุรี: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2528). “การใช้การตีความ”. *วารสารนิติศาสตร์*, 15(1), (2528), 66
- _____. (2539). *นิติปรัชญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โกคิน พลกุล. (2530). “การวินิจฉัยชี้ขาดคดีปกครอง”. ใน *เอกสารการบรรยายฝึกอบรมนิติกรหลักสูตรหลักกฎหมายปกครอง: วิธีสบัญญัติ*. ณ. ห้องประชุมใหญ่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 26-27 สิงหาคม 2530 (อัดสำเนา).
- _____. (2542). “รูปแบบและวิธีการควบคุมฝ่ายปกครอง”, *วารสารนิติศาสตร์*, 12 (ฉบับศาลปกครอง), (สิงหาคม 2542), 41.
- มนูญ สะมาลา. (2539). *ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาวินัยข้าราชการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ยุติธรรม ปัทมะ. (2557). “เรื่อง การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง (*The Control and Inspection of the Exercise of Powers by the Administration*)”, 4 (06 มีนาคม 2557), สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- วงจันทร์ ชิวชาดาวิรุจน์. (2550). สำนักงาน ก.ค.ศ. กระทรวงศึกษาธิการ. “คู่มือการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา”. กรุงเทพมหานคร: สกสค. ลาดพร้าว.
- _____. (2553). *คู่มือการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สกสค. ลาดพร้าว.
- วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. (2549). “คำบรรยายวิชาทฤษฎีหลักกฎหมายมหาชน”. (ถอดเทปบรรยาย) อังใน โกเมศ ขวัญเมืองและสิทธิกร ศักดิ์แสง. “การศึกษาแนวใหม่: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป”, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- รววิทย์ แซ่หุุ่น. (2548). *ขอบเขตการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญศึกษากรณีก่อนและหลังการประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร.
- วัฒนา อิศระภักดี. (2482). “หลักการตีความตามกฎหมายอังกฤษ”, *บทบัญญัติ*, 11(8), (2482), 1482.

- วิจิตร ฟุ้งกล้าดา. (2523). *ระบบการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
วิชา มหาคุณ. (2527). *การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ศุภวัฒน์ สิงห์สุวรรณ. (2554). “การแจ้งสิทธิและหน้าที่ในกระบวนการพิจารณาทางปกครอง:
“หลักเกณฑ์ทั่วไป” หรือเงื่อนไขความชอบด้วยกฎหมาย” บทความทางวิชาการ
ค้นคืน 2 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <http://www.krisdika.go.th>
- สันติพงษ์ โนนจันทร์. (2555). *ปัญหาการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงข้าราชการครูและบุคลากร
ทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
พ.ศ. 2547. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.*
- สำนักงาน ก.ค.ศ. (2544). “รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาครูตามแนวพระราชดำริ
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว”. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงาน ก.ค.ศ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *รวมตัวอย่างความผิดทางวินัย อุทธรณ์ ร้องทุกข์
และการหารือทางกฎหมาย*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา.
- _____. (2549). *รวมกฎหมาย กฎ ระเบียบการบริหารงานบุคคลด้านกฎหมายของข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา.
- _____. (2550). *คู่มือการดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*.
กรุงเทพมหานคร: องค์การค้ำของ สกสค.
- _____. (2552). *คู่มือการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*.
กรุงเทพมหานคร: สกสค. ลาดพร้าว.
- _____. (2554). *คู่มือการอุทธรณ์และการร้องทุกข์ และแนวการวินิจฉัยของ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ
เกี่ยวกับการอุทธรณ์และการร้องทุกข์*. กรุงเทพมหานคร: สกสค. ลาดพร้าว.
- _____. (2554). “รวมบทความสถานี ก.ค.ศ. ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านกฎหมาย”.
วารสารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ 31, 4 ปีงบประมาณ พ.ศ.2554.
- _____. (2558). *คู่มือตัวอย่างความผิดทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*.
กรุงเทพมหานคร: สกสค. ลาดพร้าว.
- _____. (2560). *แนววินิจฉัย ก.ค.ศ. เกี่ยวกับการตีความปัญหาข้อกฎหมาย การอุทธรณ์
และการร้องทุกข์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร:
สกสค. ลาดพร้าว.

- _____. (2560). *คู่มือการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา* เกี่ยวกับกฎหมายระเบียบการอุทธรณ์และร้องทุกข์ และแนววินิจฉัยคดีปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สกสค. ตลาดพร้าว.
- สำนักงาน ก.พ. (2549). *คู่มือการดำเนินการทางวินัย*. นนทบุรี: สำนักบริหารกลาง สำนักงาน ก.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). “*คู่มือปฏิบัติงานกฎหมายและวินัย* สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- สำนักงานศาลปกครอง. (2550). *สรุปหลักปฏิบัติราชการจากคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด พ.ศ.2548*. กรุงเทพมหานคร: ยูเนี่ยนอุตสาหกรรมไวโอเล็ต.
- _____. (2551). *แนวคำวินิจฉัยคดีปกครองเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิวิจัยและพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางปกครอง.
- _____. (2551). *สรุปแนวทางปฏิบัติราชการจากคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด พ.ศ. 2551*. กรุงเทพมหานคร: ยูเนี่ยนอุตสาหกรรมไวโอเล็ต.
- _____. (2552). *บทเรียนจากคดีปกครอง*. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สุพจน์ แสงครุฑ. (2541). *ศึกษารณีกะทำผิดวินัยของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างปี พ.ศ. 2535 – 2538*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สุริยา ปานแป้นและอนุวัฒน์ บุญอนันต์. (2554). *คู่มือสอบกฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา.
- สุวรรณ ชนะสงคราม. (2548). *การตีความกฎหมาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ 0206.9/ว18 ลงวันที่ 22 มิถุนายน 2560 เรื่อง *แนวปฏิบัติ* เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ถึงปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อธิบดี เลขาธิการ ศึกษาธิการภาค ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.
- _____. (2542). *คำอธิบายวินัยข้าราชการครูและการออกจากราชการ*. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- หยุด แสงอุทัย. (2523). *คำบรรยายความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2537). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อนันต์ จินดารัตน์. (2541). *คู่มือการดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: การศึกษา.
- อักษรพร จุฬารัตน์. (2512). “หลักทั่วไปของการตีความในกฎหมายอิตาเลียน”, *วารสารนิติศาสตร์*, เล่ม 13, (ธันวาคม 2512), 84.
- อำพน เจริญชินวิทย์. (2536). *วินัยข้าราชการรัฐสภาสามัญกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในกระบวนการสอบสวนและพิจารณาโทษทางวินัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อุดม อินทรเวศน์วิไล. (2554). “ข้อสังเกตและปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย”, ใน *เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง ข้อสังเกตและปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยวันที่ 20 กรกฎาคม 2554*. กรุงเทพมหานคร: การกิจเสริมสร้างและมาตรฐานวินัย สำนักงาน ก.ค.ศ.
- เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. (2556). “อำนาจดุลพินิจและการควบคุมตรวจสอบอำนาจดุลพินิจ”, ใน *แนวการศึกษาชุดวิชากฎหมายปกครองชั้นสูง*, หน่วยที่ 9, นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- David K.Allen. (1980). “Audi Alteram Partem in France”, *pubsic Law*.
- David k. Allen. (1980). “Audi Alteram Partem in France”, *Spring Public Law*.
- H.W.R.Wade. (1971). *Administrative Law*, 3 ed. Oxford: Clarendon Press.
- J.F.Ganer. (1979). *Administrative Law*, 5 ed. London: Butterworths. L. Neville Broowm and J.F. Carner. (1980). “Fr”.
- Jean-Marie Auby & Jean-Bernard Auby. (1991). *Droit de la fonction publique: Etat collectivites locales hopitaux* (Paris: Dalloz,)
- L. Neville Brown and J.F. Garner. (1983). *French Administrative Law*.
- Mark R Joelson. (1963). “Legal Problems in the Dismissal of Civil Servants in the United States, Britain, and France” 12 No. 2 *The American Journal of Comparative Law*, 149, 156
- S.A.de Smith. (1955). “The Righth to a hearing in English Administrative Law”, 86 *Harva5rd Law Review*.
- Pierre Bandet. (1990). *Le droit disciplinaire dans la fonction publique territoriale* (Paris: du Moniteur).
- Roger Gregoire. (1964). *The French civil service* (Brussels: International Institute of Administrative Sciences.)

S.H.Bailey, C.A. Cross and J.F. Ganer. (1977). *Cases and Materials in Administrative Law*

London: Sweet & Maxwell.

Z.M.Nedjati and J.E. Trice. (1978). *English and Continental Systems of Administrative Law*

Amsterdam: North-Holland Publishing Company.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

กฎ ก.ค.ศ.

ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. 2550

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 19 (4) และมาตรา 98 วรรคหก แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ก.ค.ศ. โดยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีออกกฎ ก.ค.ศ. ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 เพื่อให้ได้ความจริงและความยุติธรรม การสอบสวนพิจารณาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยตามมาตรา 98 ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. นี้

หมวด 1

การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ข้อ 2 การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจะกระทำได้อต่อเมื่อมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยหรือได้มีการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้น ตามมาตรา 95 วรรคห้าแล้ว และผู้บังคับบัญชาเห็นว่าเป็นกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย

ข้อ 3 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ระบุด้วยว่าเป็นคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงหรืออย่างร้ายแรง และให้แต่งตั้งจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคน ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการสอบสวนอย่างน้อยอีกสองคน โดยให้กรรมการสอบสวนคนหนึ่งเป็นเลขานุการในกรณีจำเป็นจะ ให้มีผู้ช่วยเลขานุการซึ่งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนด้วยก็ได้

ในกรณีแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่ง ไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา สำหรับตำแหน่งที่มีวิทยฐานะ ประธานกรรมการต้องดำรงตำแหน่งและมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา โดยกรรมการสอบสวนจะต้องมี ผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัยตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัย อย่างน้อยหนึ่งคน และเมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว แม้ภายหลัง

ประธานกรรมการจะดำรง ตำแหน่งหรือตำแหน่งที่มีวิทยฐานะต่ำกว่าหรือเทียบได้ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา ก็ไม่กระทบถึงการที่ได้รับ แต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ

ข้อ 4 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องระบุชื่อ ตำแหน่ง หรือตำแหน่ง และวิทยฐานะ ของผู้ถูกกล่าวหา เรื่องที่กล่าวหา ชื่อ ตำแหน่ง หรือตำแหน่งและวิทยฐานะ ของผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็น คณะกรรมการสอบสวนและผู้ช่วยเลขานุการ โดยมีสาระสำคัญ ตามแบบ สว. 1 ที่ ก.ค.ศ. กำหนด

ข้อ 5 เมื่อมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ สอบสวนดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) แจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเป็นหนังสือภายในสามวันทำการนับแต่วันที่มิคำสั่ง โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อ และวัน เดือน ปีที่รับทราบไว้เป็นหลักฐาน ในการนี้ให้มอบสำเนา คำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาหนึ่งฉบับด้วย ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับทราบคำสั่งหรือไม่อาจแจ้ง ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบได้ให้ส่งสำเนาคำสั่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ ในกรณีเช่นนี้ เมื่อล่วงพ้นสิบห้าวัน นับแต่วันที่ส่งสำเนาคำสั่งดังกล่าว ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ สอบสวนแล้ว และให้ส่งหลักฐานการแจ้งคำสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนรวมไว้ในสำนวน

(2) ส่งสำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้คณะกรรมการสอบสวนทราบ ภายในสามวันทำการนับแต่วันที่มิคำสั่ง สำหรับประธานกรรมการให้ส่งพร้อมด้วยเอกสารหลักฐาน เกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา และให้ประธานกรรมการลงลายมือชื่อ และวัน เดือน ปีที่รับทราบไว้เป็น หลักฐาน

ข้อ 6 ภายใต้บังคับข้อ 3 เมื่อได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ถ้าผู้สั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าเหตุอันสมควรหรือจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยน เพิ่ม หรือลดจำนวนผู้ได้รับ แต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวน ให้ดำเนินการได้โดยแสดงเหตุแห่งการสั่งนั้นไว้ด้วย และให้นำข้อ 5 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การเปลี่ยนแปลงผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวนตามวรรคหนึ่ง ไม่กระทบ ถึงการสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

หมวด 2

สิทธิและหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาและพยาน

ข้อ 7 ในระหว่างการสอบสวน จะนำเหตุแห่งการถูกสอบสวนมาเป็นข้ออ้างในการดำเนินการใดให้กระทบต่อสิทธิของผู้ถูกสอบสวนไม่ได้ เว้นแต่กรณีถูกสั่งพักราชการหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน

ข้อ 8 ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิคัดค้านผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวน ถ้าผู้นั้นมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะที่กระทำการในเรื่องที่กล่าวหา
- (2) มีประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่สอบสวน
- (3) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา
- (4) เป็นผู้กล่าวหา หรือเป็นคู่หมั้น คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมบิดาหรือมารดา ลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้นหรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงาน นับได้เพียงสองชั้นของผู้กล่าวหา
- (5) เป็นเจ้านี่หรือลูกหนี้ของผู้กล่าวหา
- (6) มีเหตุอื่นซึ่งน่าเชื่ออย่างยิ่งว่าจะทำให้การสอบสวนเสียความเป็นธรรมหรือไม่เป็นกลาง การคัดค้านให้กระทำภายในเจ็ดวันทำการนับแต่วันรับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือนับแต่วันที่ทราบสาเหตุแห่งการคัดค้าน โดยทำเป็นหนังสือแสดงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เป็นเหตุแห่งการคัดค้านไว้ในหนังสือคัดค้านด้วยว่าจะทำให้การสอบสวนไม่ได้ความจริง และความยุติธรรมอย่างไรยื่นต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับก็ได้ และให้ผู้แต่งตั้ง

คณะกรรมการสอบสวนส่งสำเนาหนังสือคัดค้านและแจ้งวันที่ได้รับหนังสือคัดค้าน ให้ประธานกรรมการทราบและรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ถูกคัดค้านทราบ ในการนี้ ให้หยุดการสอบสวนไว้ก่อน

ในการพิจารณาเรื่องการคัดค้าน ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม และให้สั่งการภายในสิบห้าวันทำการนับแต่วันที่ได้รับหนังสือคัดค้าน พร้อมทั้งแสดงผลในการพิจารณาสั่งการด้วย เมื่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินิจฉัยสั่งการอย่างใดแล้วให้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและส่งเรื่องให้ประธานกรรมการรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

ในกรณีที่เห็นว่าการคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนสั่งให้ผู้ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวน และสั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวนขึ้นใหม่แทน ทั้งนี้ ให้นำข้อ 3 และข้อ 5 มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าเห็นว่าการคัดค้านไม่มีเหตุผลพอที่จะรับฟังได้ ให้สั่งยกการคัดค้านนั้น การสั่งยกการคัดค้านให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไม่พิจารณาสั่งการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในสิบห้าวันทำการตามวรรคสาม ให้ถือว่ากรรมการสอบสวนที่ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวน และให้ประธานกรรมการรายงานไปยังผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อดำเนินการตามข้อ 6 ต่อไป

การพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวนไม่กระทบถึงการสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ข้อ 9 ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิคัดค้านผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ถ้าผู้สั่งแต่งตั้งดังกล่าวมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดตามข้อ 8 วรรคหนึ่ง

การคัดค้านตามวรรคหนึ่งให้กระทำได้ภายในเจ็ดวันทำการนับแต่วันรับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ในการพิจารณาเรื่องการคัดค้าน ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ตามความเหมาะสม และให้สั่งการภายในสิบห้าวันทำการนับแต่วันที่ได้รับหนังสือคัดค้าน พร้อมทั้งแสดงผลในการพิจารณาสั่งการด้วย เมื่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินิจฉัยสั่งการอย่างใดแล้วให้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและส่งเรื่องให้ประธานกรรมการรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

ในกรณีที่เห็นว่าการคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ ให้สั่งให้ผู้สั่งแต่งตั้งพ้นจากการเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสำนวนการสอบสวนตามข้อ 40 และข้อ 41 รวมทั้งการพิจารณาสั่งการตามผลการสอบสวนที่เสร็จสิ้นแล้วและให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาดังกล่าวเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาหรือสั่งการแทน ถ้าเห็นว่าการคัดค้านไม่มีเหตุผลพอที่จะรับฟังได้ ให้สั่งยกการคัดค้านนั้น ทั้งนี้ การสั่งยกการคัดค้านให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่ผู้พิจารณาการคัดค้านไม่พิจารณาสั่งการอย่างหนึ่งอย่างใดภายในสิบห้าวันทำการ ตามวรรคสาม ให้ถือว่าผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนที่ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสำนวนการสอบสวนตามข้อ 40 และข้อ 41 รวมทั้งการพิจารณาสั่งการตามผลการสอบสวนที่เสร็จสิ้นแล้วและให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปหนึ่งชั้นของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาดังกล่าว เป็นผู้ที่มีอำนาจพิจารณาหรือสั่งการแทน

การพ้นจากการเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสำนวนการสอบสวนหรือสั่งการตามผลการสอบสวนที่เสร็จสิ้นแล้วตามวรรคสี่และวรรคห้า ไม่กระทบถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือการสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว

ข้อ 10 ในการสอบสวน คณะกรรมการสอบสวนต้องให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอ และมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน เว้นแต่จะมีผลทำให้ระยะเวลาที่กฎหมายหรือกฎ ก.ค.ศ. นี้กำหนดต้องล่าช้าออกไป หรือปรากฏโดยสภาพเห็นได้ชัดว่าการให้โอกาสดังกล่าวไม่อาจกระทำได้ รวมทั้งมีสิทธิขอตรวจดูเอกสารที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนได้

การอ้างพยานหลักฐานแก้ข้อกล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาจะนำพยานหลักฐานมาเองหรือจะอ้างพยานหลักฐานแล้วขอให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานหลักฐานนั้นมาก็ได้

ข้อ 11 ในการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้าร่วมฟังการสอบสวนก็ได้ แต่จะให้ถ้อยคำหรือตอบคำถามแทนผู้ถูกกล่าวหา หรือเสนอความเห็นใดแก่คณะกรรมการสอบสวนไม่ได้

ข้อ 12 ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเรียกบุคคลใดมาเป็นพยาน ให้บุคคลนั้นมาชี้แจงหรือให้ถ้อยคำตามวัน เวลา และสถานที่ที่คณะกรรมการสอบสวนกำหนด

ข้อ 13 ในการสอบสวน ถ้ามีการอ้างเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นพยาน ให้ถือเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นที่จะต้องอำนวยความสะดวก ให้ความคุ้มครองพยานจากการถูกกลั่นแกล้งหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของพยานนั้น และประสานงานกับสำนักงานอัยการสูงสุดเพื่อเป็นทนายแก้ต่างในกรณีที่ถูกฟ้องร้องในคดีแพ่งหรือคดีอาญา

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไปให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนในฐานะพยาน ให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการ

ในกรณีที่พยานมิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน อำนวยความสะดวกและให้ความคุ้มครองแก่พยานผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการอย่างเหมาะสมตามควรแก่กรณี

หมวด 3

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวน

ข้อ 14 คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่สอบสวนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. นี้ เพื่อแสวงหาความจริงในเรื่องที่กล่าวหา โดยให้เริ่มการสอบสวนและดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ทั้งนี้ ในการพิจารณาใช้ดุลพินิจจะต้องกระทำอย่างอิสระและเป็นกลาง โดยปราศจากอคติอย่างใดๆ ต่อผู้ถูกกล่าวหา

ให้คณะกรรมการสอบสวนรวบรวมประวัติและความประพฤติของผู้ถูกกล่าวหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ถูกกล่าวหาเท่าที่จำเป็น รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ได้จากการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เพื่อประกอบการพิจารณา

ให้คณะกรรมการสอบสวนจัดทำบันทึกประจำวันที่มีการสอบสวนไว้ทุกครั้ง

ข้อ 15 คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อที่จะพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ในการนี้ ให้รวมถึงการดำเนินการดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) การแสวงหาพยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
- (2) รับฟังพยานหลักฐาน คำชี้แจง หรือความเห็นของผู้ถูกกล่าวหา พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ เว้นแต่กรณีที่เห็นว่าเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่จำเป็น ฟุ่มเฟือย หรือเพื่อประวิงเวลา
- (3) ขอข้อเท็จจริงหรือความเห็นจากคู่กรณี พยานบุคคล หรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหา
- (4) ขอให้ผู้ครอบครองเอกสารส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- (5) ออกไปตรวจสถานที่

ข้อ 16 เมื่อประธานกรรมการได้รับเรื่องตามข้อ 5 (2) แล้ว ให้ประธานกรรมการดำเนินการประชุมคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาวางแผนทางการสอบสวนต่อไป

ข้อ 17 การประชุมคณะกรรมการสอบสวนต้องมีกรรมการสอบสวนมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการสอบสวนทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่การประชุมตามข้อ 24 และ ข้อ 38 ต้องมีกรรมการสอบสวนมาประชุมไม่น้อยกว่าสามคนและไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการสอบสวนทั้งหมด

การประชุมคณะกรรมการสอบสวนต้องมีประธานกรรมการอยู่ร่วมประชุมด้วย แต่ในกรณีจำเป็นที่ประธานกรรมการไม่สามารถเข้าประชุมได้ ให้กรรมการสอบสวนที่มาประชุม เลือกกรรมการสอบสวนคนหนึ่งทำหน้าที่แทน

การนัดประชุมคณะกรรมการสอบสวนต้องทำเป็นหนังสือและแจ้งให้กรรมการสอบสวนทุกคนทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันทำการ เว้นแต่กรรมการสอบสวนนั้นจะได้ทราบการนัดในที่ประชุมแล้วหรือมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนซึ่งประธานกรรมการจะนัดประชุมเป็นอย่างอื่นได้

การลงมติของที่ประชุมคณะกรรมการสอบสวนให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานกรรมการในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการประชุมต้องมีรายงานการประชุมเป็นหนังสือ ถ้ามีความเห็นแย้งให้บันทึกความเห็นแย้งพร้อมทั้งเหตุผลไว้ในรายงานการประชุม

ข้อ 18 คณะกรรมการสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหา ตามข้อ 8 ข้อ 9 ข้อ 10 และข้อ 11 ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบก่อนสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหา

ในกรณีที่คำขอหรือคำชี้แจงมีข้อบกพร่องหรือมีข้อความที่อ่านไม่เข้าใจหรือผิดพลาด อันเห็นได้ชัดว่าเกิดจากความไม่รู้ หรือความเลินเล่อของผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหา หรือพยาน แล้วแต่กรณีให้คณะกรรมการสอบสวนแนะนำให้ผู้กล่าวหาแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้อง

ข้อ 19 ในกรณีที่ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวนเห็นว่าตนมีเหตุอันอาจถูกคัดค้าน ตามข้อ 8 วรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นรายงานต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อพิจารณาว่าจะให้ผู้นั้น เป็นกรรมการสอบสวนตามคำสั่งต่อไปอีกหรือไม่

หมวด 4

วิธีการสอบสวน

ข้อ 20 การสอบสวนกรณีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จโดยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการประชุมตามข้อ 16 โดยแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาตามข้อ 23 ให้ผู้ถูกกล่าวหา ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับทราบคำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

(2) รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กล่าวหาภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้อำนาจดำเนินการตาม (1) แล้วเสร็จ

(3) แจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาตามข้อ 24 ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้อำนาจการตาม (2) แล้วเสร็จ

(4) รวบรวมพยานหลักฐานที่ผู้ถูกกล่าวหาอ้าง ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้อำนาจการตาม (3) แล้วเสร็จ

(5) ประชุมพิจารณาลงมติและทำรายงานการสอบสวนเสนอต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้อำนาจการตาม (4) แล้วเสร็จ

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตาม (1) (2) (3) (4) หรือ (5) ได้ ให้ประธานกรรมการรายงานเหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่แล้วเสร็จต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อขอขยายระยะเวลาการสอบสวน ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนสั่งขยายระยะเวลาดำเนินการได้ตามความจำเป็นครั้งละไม่เกินหกสิบวัน

การสอบสวนเรื่องใดที่คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันให้ประธานกรรมการรายงานเหตุให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อรายงานให้ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี เพื่อมีมติให้เร่งรัดการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. กำหนด ตามเหตุผลและความจำเป็น

ข้อ 21 การสอบสวนกรณีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ประธานกรรมการได้รับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ทั้งนี้ ให้นำขั้นตอนการสอบสวนตามข้อ 20 (1) (2) (3) (4) และ (5) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานกรรมการรายงานเหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่แล้วเสร็จต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อขอขยายระยะเวลาการสอบสวน ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนสั่งขยายระยะเวลาดำเนินการได้ตามความจำเป็นแต่ไม่เกินสามสิบวัน และเร่งรัดการสอบสวนให้แล้วเสร็จต่อไป

ข้อ 22 การนำเอกสารหรือวัตถุมาใช้เป็นพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนให้กรรมการสอบสวนบันทึกไว้ด้วยว่าได้มาอย่างไร จากผู้ใด และเมื่อใด

เอกสารที่ใช้เป็นพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนให้ใช้ต้นฉบับ แต่ถ้าไม่อาจนำต้นฉบับมาได้จะใช้สำเนาที่กรรมการสอบสวนหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบรับรองว่าเป็นสำเนาถูกต้องก็ได้

ถ้าหาต้นฉบับเอกสารไม่ได้เพราะสูญหายหรือถูกทำลาย หรือโดยเหตุประการอื่น จะให้นำสำเนาหรือพยานบุคคลมาสืบก็ได้

เมื่อมีการอ้างพยานหลักฐานใดในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ให้คณะกรรมการสอบสวนอ่านหรือส่งต้นฉบับหรือพยานหลักฐานนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาตรวจดู ถ้าผู้ถูกกล่าวหาต้องการสำเนาให้คณะกรรมการสอบสวนส่งสำเนาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาตามที่เห็นสมควร

คณะกรรมการสอบสวนอาจขอให้พยานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นมาให้ความเห็น หรือทำความเข้าใจเป็นหนังสือประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการสอบสวนก็ได้

ข้อ 23 เมื่อได้พิจารณาเรื่องที่ถูกกล่าวหาและวางแนวทางการสอบสวนตามข้อ 16 แล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกผู้ถูกกล่าวหามาเพื่อแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตาม เรื่องที่ถูกกล่าวหาให้ทราบและผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการใด เมื่อใด อย่างไร ในกรณีนี้ ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาตามข้อ 18 วรรคหนึ่ง และแจ้งด้วยว่าผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา และมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือชี้แจง แก่ข้อกล่าวหา ตลอดจนอ้างพยานหลักฐานหรือนำพยานหลักฐานมาสืบแก่ข้อกล่าวหาได้ตามข้อ 24

การแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาตามวรรคหนึ่ง ให้แจ้งเฉพาะพฤติการณ์เท่าที่ปรากฏ ตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาและตามพยานหลักฐาน โดยไม่ต้องแจ้งกรณีและมาตรการความผิด ทั้งนี้ ให้ทำเป็น บันทึกลงฉบับซึ่งมีสาระสำคัญตามแบบ สว. 2 ที่ ก.ค.ศ. กำหนด เพื่อมอบให้ผู้ถูกกล่าวหาหนึ่งฉบับ และเก็บไว้ในสำนวนการสอบสวนหนึ่งฉบับโดยให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อ และวัน เดือน ปีที่ รับทราบไว้เป็นหลักฐานด้วย

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนถาม ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ อย่างไร

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับสารภาพว่าได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหา ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่ากรกระทำตามที่ถูกกล่าวหาดังกล่าว เป็นความผิดวินัยกรณีใดหากผู้ถูกกล่าวหายังคงยืนยันตามที่รับสารภาพ ให้บันทึกถ้อยคำรับสารภาพ รวมทั้งเหตุผลในการรับสารภาพและสาเหตุแห่งการกระทำไว้ด้วย ในกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนต่อไปก็ได้หรือถ้าเห็นเป็นการสมควรที่จะได้ทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์อันเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหาโดยละเอียดจะทำการสอบสวนต่อไปตามควรแก่กรณีก็ได้ แล้วดำเนินการตามข้อ 38 และข้อ 39 ต่อไป

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ให้ถ้อยคำรับสารภาพหรือรับสารภาพบางส่วน ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาแล้วดำเนินการ ตามข้อ 24 ต่อไป

ในกรณีที่ถูกกล่าวหาว่า แต่ไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบข้อกล่าวหา หรือไม่รับทราบข้อกล่าวหา ให้คณะกรรมการสอบสวนส่งบันทึกซึ่งมีสาระสำคัญตามแบบ สว. 2 ทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ หรือสถานที่ติดต่อของผู้ถูกกล่าวหาแจ้งให้ทราบ พร้อมทั้งมีหนังสือสอบถามผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ ในกรณีเช่นนี้ ให้ทำบันทึกซึ่งมีสาระสำคัญตามแบบ สว. 2 เป็นสามฉบับเพื่อเก็บไว้ในสำนวนการสอบสวนหนึ่งฉบับ และส่งให้ผู้ถูกกล่าวหาสองฉบับ โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาเก็บไว้หนึ่งฉบับและให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อ และวัน เดือน ปีที่รับทราบส่งกลับคืนมารวมไว้ในสำนวนการสอบสวนหนึ่งฉบับ เมื่อล่วงพ้นสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ดำเนินการดังกล่าว หากไม่ได้รับแบบ สว. 2 คืนมา ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อกล่าวหาแล้ว และให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการตามวรรคห้าต่อไป

ข้อ 24 เมื่อได้ดำเนินการตามข้อ 23 แล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณาว่ามีพยานหลักฐานใดสนับสนุนข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการใด เมื่อใด อย่างไร และถ้าเห็นว่ายังฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำการตามที่ถูกกล่าวหา ก็ให้มีความเห็นยุติเรื่องแล้วดำเนินการตามข้อ 38 และข้อ 39 โดยอนุโลม

ถ้าเห็นว่าเป็นความผิดวินัยกรณีใด ตามมาตราใด ก็ให้คณะกรรมการสอบสวนเรียกผู้ถูกกล่าวหามาพบเพื่อแจ้งข้อกล่าวหา โดยระบุข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามพยานหลักฐานว่าเป็นความผิดวินัยกรณีใดตามมาตราใด และสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ทราบ โดยระบุวัน เวลา สถานที่ และการกระทำที่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนข้อกล่าวหา สำหรับพยานบุคคลจะระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้โดยคำนึงถึงหลักการคุ้มครองพยาน ทั้งนี้ การแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ให้แจ้งพยานหลักฐานฝ่ายกล่าวหาเท่าที่มีตามที่ปรากฏไว้ในสำนวนให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ แม้พยานหลักฐานจะฟังได้เพียงว่าเป็นการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง

การแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาตามวรรคสอง ให้ทำบันทึกซึ่งมีสาระสำคัญตามแบบ สว. 3 ที่ ก.ค.ศ. กำหนด โดยทำเป็นสองฉบับมอบให้ผู้ถูกกล่าวหาหนึ่งฉบับ และเก็บไว้ในสำนวนการสอบสวนหนึ่งฉบับ โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อ และวัน เดือน ปีที่รับทราบไว้เป็นหลักฐานด้วย

เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนถามผู้ถูกกล่าวหาว่าจะยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาเป็นหนังสือหรือไม่ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาประสงค์จะยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือ ให้คณะกรรมการสอบสวนให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาเขียนคำชี้แจงภายในเวลาอันสมควร แต่อย่างช้าไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้ถ้อยคำเพิ่มเติมรวมทั้งนำสืบแก้ข้อกล่าวหาด้วย ในกรณี

ที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ประสงค์จะยื่นคำชี้แจงเป็นหนังสือให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำและนำสืบแก้ข้อกล่าวหาโดยเร็ว

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เสร็จแล้ว ให้ดำเนินการตามข้อ 38 และข้อ 39 ต่อไป

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบ หรือไม่รับทราบข้อกล่าวหา และสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ให้คณะกรรมการสอบสวนส่งบันทึก ซึ่งมีสาระสำคัญตามแบบ สว. 3 ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการหรือสถานที่ติดต่อที่ผู้ถูกกล่าวหาแจ้งให้ทราบ พร้อมทั้งมีหนังสือขอให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง นัดมาให้ถ้อยคำและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา ในกรณีเช่นนี้ ให้ทำบันทึก ซึ่งมีสาระสำคัญตามแบบ สว. 3 เป็นสามฉบับ เพื่อเก็บไว้ในสำนวนการสอบสวนหนึ่งฉบับ และส่งให้ผู้ถูกกล่าวหาสองฉบับ โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาเก็บไว้หนึ่งฉบับและให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อ และวัน เดือน ปีที่รับทราบส่งกลับคืนมารวมไว้ในสำนวนการสอบสวนหนึ่งฉบับ เมื่อล่วงพ้นสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ดำเนินการดังกล่าวหาไม่ได้รับแบบ สว. 3 คืนหรือไม่ได้รับคำชี้แจงจากผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ถูกกล่าวหาไม่มาให้ถ้อยคำตามนัดให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อกล่าวหา และสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาแล้ว และไม่ประสงค์ที่จะแก้ข้อกล่าวหา ในกรณีเช่นนี้ คณะกรรมการสอบสวนจะไม่สอบสวนต่อไปก็ได้ หรือถ้าเห็นเป็นการสมควรที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจะสอบสวนต่อไปตามควรแก่กรณีก็ได้ แล้วดำเนินการตามข้อ 38 และข้อ 39 ต่อไป แต่ถ้าผู้ถูกกล่าวหาขอให้ถ้อยคำ ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือขอให้นำสืบแก้ข้อกล่าวหา ก่อนที่คณะกรรมการสอบสวนจะเสนอสำนวนการสอบสวนตามข้อ 39 โดยมีเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการสอบสวนให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาตามที่ผู้ถูกกล่าวหาร้องขอ

ข้อ 25 เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานตามข้อ 24 เสร็จแล้ว ก่อนเสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามข้อ 39 ถ้าคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า จำเป็นจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมก็ให้ดำเนินการได้ ถ้าพยานหลักฐานที่ได้เพิ่มเติมมานั้นเป็นพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ให้คณะกรรมการสอบสวนสรุปพยานหลักฐานดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะให้ถ้อยคำหรือนำสืบแก้เฉพาะพยานหลักฐานเพิ่มเติมที่สนับสนุนข้อกล่าวหา นั้น ทั้งนี้ ให้นำข้อ 24 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 26 ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งได้ยื่นคำชี้แจงหรือให้ถ้อยคำแก้ข้อกล่าวหาไว้แล้ว มีสิทธิยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติม หรือขอให้ถ้อยคำหรือนำสืบแก้ข้อกล่าวหาเพิ่มเติมต่อคณะกรรมการสอบสวนก่อนการสอบสวนแล้วเสร็จ หากคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า มีเหตุผลอันสมควรก็ให้รับไว้พิจารณาต่อไป

เมื่อการสอบสวนแล้วเสร็จและยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาคนใหม่ตามข้อ 37 ผู้ถูกกล่าวหาจะยื่นคำชี้แจงต่อบุคคลดังกล่าวก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้รับคำชี้แจงนั้นรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ 27 ในการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาและพยาน ต้องมีกรรมการสอบสวนไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการสอบสวนทั้งหมดจึงจะสอบสวนได้

ข้อ 28 ก่อนเริ่มสอบปากคำพยาน ให้คณะกรรมการสอบสวนแจ้งให้พยานทราบว่า กรรมการสอบสวนมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา การให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ ต่อกรรมการสอบสวนอาจเป็นความผิดตามกฎหมาย

ในการสอบปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็ก ให้สอบสวนในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กและให้มีข้าราชการครูที่เป็นกลางและเชื่อถือได้ และบุคคลที่เด็กร้องขอหรือไว้วางใจ เข้าร่วมในการสอบปากคำนั้นด้วย หากผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจข้าราชการครู ดังกล่าวข้างต้นให้เปลี่ยนตัวบุคคลนั้น

ในกรณีผู้เสียหายหรือพยานเป็นคนหูหนวกหรือเป็นใบ้ หรือทั้งหูหนวกและเป็นใบ้ หรือมีความพิการทางกาย หรือไม่เข้าใจภาษาไทยและจำเป็นต้องใช้ล่าม ให้คณะกรรมการสอบสวน จัดล่ามที่เป็นกลางและเชื่อถือได้ให้แก่บุคคลดังกล่าว

ข้อ 29 ในการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาและพยาน ห้ามมิให้กรรมการสอบสวนกระทำ หรือจัดให้กระทำการใดๆ ซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเกียรติ หลอกลวง หรือกระทำโดยมิชอบ ด้วยประการใดๆ เพื่อจูงใจให้บุคคลนั้นให้ถ้อยคำอย่างใดๆ หรือกระทำให้ท้อใจ หรือใช้กลอุบายอื่น เพื่อป้องกันมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำหรือไม่ให้ถ้อยคำซึ่งอยากจะทำให้ด้วยความเต็มใจในเรื่องที่ ถูกกล่าวหา

ข้อ 30 ในการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาและพยาน ให้คณะกรรมการสอบสวนเรียก ผู้ซึ่งจะถูกสอบปากคำเข้ามาในที่สอบสวนคราวละหนึ่งคน และห้ามมิให้บุคคลอื่นอยู่ในที่สอบสวน เว้นแต่ทนายความหรือที่ปรึกษาของผู้ถูกกล่าวหา หรือบุคคลตามข้อ 28 วรรคสอง หรือวรรคสาม หรือบุคคลซึ่งคณะกรรมการสอบสวนอนุญาตให้อยู่ในที่สอบสวนเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวน

การสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหาและพยาน ให้บันทึกถ้อยคำซึ่งมีสาระสำคัญตามแบบ สว. 4 หรือแบบ สว. 5 ที่ ก.ค.ศ. กำหนด แล้วแต่กรณี เมื่อได้บันทึกถ้อยคำเสร็จแล้วให้อ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟัง หรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านเองก็ได้ ถ้ามีการแก้ไข ทักท้วง หรือเพิ่มเติม ก็ให้แก้ไขให้ถูกต้อง หรือมิฉะนั้นก็ให้บันทึกไว้ เมื่อผู้ให้ถ้อยคำรับว่าถูกต้องแล้ว ให้ผู้ให้ถ้อยคำ ผู้เข้าร่วมฟังตามวรรคหนึ่ง ที่อยู่ในที่สอบสวนและผู้บันทึกถ้อยคำลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน และให้กรรมการสอบสวนทุกคน

ซึ่งร่วมสอบสวนลงลายมือชื่อรับรองไว้ในบันทึกถ้อยคำนั้นด้วยถ้าบันทึกถ้อยคำมีหลายหน้า ให้กรรมการสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคนกับผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกหน้า

ในการบันทึกถ้อยคำ ห้ามมิให้ขูข่มหรือบังคับข้อความทับ ถ้าจะต้องแก้ไขข้อความที่ได้บันทึกไว้แล้ว ให้ใช้วิธีขีดฆ่าหรือตอกเติม และให้กรรมการสอบสวนผู้ร่วมสอบสวนอย่างน้อยหนึ่งคนกับผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกแห่งที่ขีดฆ่าหรือตอกเติม

ในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำหรือผู้เข้าร่วมฟังตามวรรคหนึ่งที่อยู่ในที่สอบสวน ไม่ยอมลงลายมือชื่อไว้บันทึกเหตุนั้นไว้ในบันทึกถ้อยคำนั้น และให้กรรมการสอบสวนทุกคนซึ่งร่วมสอบสวนลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วย

ในกรณีที่ผู้ให้ถ้อยคำไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ ให้นำมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่พยานไม่มาหรือมาแต่ไม่ให้ถ้อยคำ หรือคณะกรรมการสอบสวนเรียกพยานไม่ได้ภายในเวลาอันสมควร คณะกรรมการสอบสวนจะไม่สอบสวนพยานนั้นก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในบันทึกประจำวันที่มีการสอบสวนตามข้อ 14 วรรคสาม และรายงานการสอบสวนตามข้อ 39

ข้อ 31 ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า การสอบสวนพยานหลักฐานใดจะทำให้การสอบสวนล่าช้าโดยไม่จำเป็น หรือมิใช่พยานหลักฐานในประเด็นสำคัญ จะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ในบันทึกประจำวันที่มีการสอบสวนตามข้อ 14 วรรคสาม และรายงานการสอบสวนตามข้อ 39

ข้อ 32 ในกรณีที่จะต้องสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งอยู่ต่างท้องที่ ประธานกรรมการจะรายงานต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อดำเนินการมอบหมายให้หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารหน่วยงานการศึกษา ในท้องที่นั้นสอบสวนหรือรวบรวมพยานหลักฐานแทนก็ได้ โดยกำหนดประเด็นหรือข้อสำคัญที่จะต้องสอบสวนไปให้ในกรณีเช่นนี้ให้หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาที่ได้รับมอบหมายเลือกข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนที่เห็นสมควรอย่างน้อยอีกสองคนมาร่วมเป็นคณะทำการสอบสวน

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะทำการสอบสวนมีฐานะเป็นคณะกรรมการสอบสวนตามกฎหมาย ก.ค.ศ. นี้ และให้นำข้อ 27 ข้อ 28 ข้อ 29 และข้อ 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 33 ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า กรณีมีมูลว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยไม่ร้ายแรงหรืออย่างร้ายแรง หรือหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการในเรื่องอื่น

นอกจากที่ระบุไว้ในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้ประธานกรรมการรายงานไปยังผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยเร็ว ถ้าผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงหรืออย่างร้ายแรง หรือหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติดนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการตามที่รายงาน ก็ให้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนคณะเดิมเป็นผู้ทำการสอบสวนหรือแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนใหม่ก็ได้

ข้อ 34 ในกรณีที่การสอบสวนพาดพิงไปถึงข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้อื่นว่ามีส่วนร่วมในการกระทำการในเรื่องที่ทำการสอบสวนนั้นด้วย ให้คณะกรรมการสอบสวนพิจารณาในเบื้องต้นว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้อื่นมีส่วนร่วมกระทำการในเรื่องที่สอบสวนด้วยหรือไม่ ถ้าเห็นว่าผู้อื่นมีส่วนร่วมกระทำการในเรื่องที่สอบสวนนั้นอยู่ด้วย ให้ประธานกรรมการรายงานไปยังผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อพิจารณาดำเนินการตามควรแก่กรณีโดยเร็ว

ในกรณีที่ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง หรือเป็นความผิดกรณีอื่นตามที่รายงาน ก็ให้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนคณะเดิมเป็นผู้สอบสวน หรือจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนใหม่ก็ได้ ทั้งนี้ ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. นี้ ในกรณีเช่นนี้ ให้ใช้พยานหลักฐานที่ได้สอบสวนมาแล้วประกอบการพิจารณาได้

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนโดยแยกเป็นสำนวนการสอบสวนใหม่ให้นำสำเนาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในสำนวนการสอบสวนเดิมรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนใหม่หรือบันทึกให้ปรากฏด้วยว่านำพยานหลักฐานใดจากสำนวนการสอบสวนเดิม มาประกอบการพิจารณาในสำนวนการสอบสวนใหม่ด้วย

ข้อ 35 ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อสอบสวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใด ในเรื่องที่ยุ้้นหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติดนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการตามมาตรา 111 และผู้บังคับบัญชาเห็นว่าการศึกษาเรื่องนั้นมีมูลว่าเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงซึ่งผู้บังคับบัญชาเห็นควรแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อทำการสอบสวนผู้้นตามมาตรา 98 ให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. นี้ ในกรณีเช่นนี้คณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 98 จะนำสำนวนการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 111 มาประกอบการพิจารณาด้วยก็ได้

ข้อ 36 ในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดหรือต้องรับผิดในคดีที่เกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา ถ้าคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำพิพากษาได้ความประจักษ์ชัดอยู่แล้ว ให้ถือเอาคำพิพากษานั้นเป็นพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาโดยไม่ต้องสอบสวนพยานหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและแจ้งข้อกล่าวหาพร้อมทั้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาตามที่ปรากฏในคำพิพากษาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ทั้งนี้ให้นำข้อ 24 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 37 ในระหว่างการสอบสวน แม้จะมีการสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาไปอยู่นอกบังคับบัญชาของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนต่อไปจนเสร็จแล้วทำรายงานการสอบสวนและเสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามข้อ 43 ข้อ 44 ข้อ 45 และข้อ 46 และให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาคนใหม่ของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อดำเนินการตามข้อ 40 ต่อไป ทั้งนี้ให้ผู้บังคับบัญชาคนใหม่มีอำนาจตรวจสอบความถูกต้องตามข้อ 43 ข้อ 44 ข้อ 45 และข้อ 46 ด้วย

หมวด 5

การทำรายงานการสอบสวน

ข้อ 38 เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เสร็จแล้ว ให้ประชุมเพื่อพิจารณาสำนวนการสอบสวน โดยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง ทั้งข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญของการกระทำ ข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงวินิจฉัย ข้อพิจารณา และข้อเสนอในการใช้ดุลพินิจ

ในการพิจารณาลงมติ ให้ประธานกรรมการตามกรรมการสอบสวนทีละคน เพื่อให้ออกความเห็นทุกคนในทุกประเด็นที่พิจารณา ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัย ก็ให้ระบุด้วยว่าการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาเป็นความผิดวินัยกรณีใด ตามมาตราใด และสมควรได้รับโทษสถานใด

(2) ในกรณีที่เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำผิดวินัย หรือการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาไม่เป็นความผิดวินัย ก็ให้มีความเห็นยุติเรื่อง

(3) ผู้ถูกกล่าวหาหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการหรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับหน้าที่ราชการตามมาตรา 111 หรือไม่อย่างไร

(4) ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยอย่างยิ่งว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่การสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะรับฟังลงโทษปลดออกหรือไล่ออก ถ้าให้รับราชการต่อไป จะเป็นการเสียหายแก่ราชการตามมาตรา 112 หรือไม่ อย่างไร ก็ให้มีความเห็นไปตามนั้น

ข้อ 39 เมื่อได้ประชุมพิจารณาตามมติตามข้อ 38 แล้ว ให้คณะกรรมการสอบสวนทำรายงานการสอบสวนซึ่งมีสาระสำคัญตามแบบ สว. 6 ที่ ก.ค.ศ. กำหนด เสนอต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หากกรรมการสอบสวนผู้ใดมีความเห็นแย้ง ให้ทำความเห็นแย้งแนบไว้กับรายงานการสอบสวนโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการสอบสวนด้วย

รายงานการสอบสวนอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) สรุปข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญและพยานหลักฐาน ในกรณีที่มิได้สอบสวนพยานตามข้อ 30 วรรคหก และข้อ 31 ให้รายงานเหตุที่มิได้สอบสวนนั้นให้ปรากฏไว้ ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้ถ้อยคำรับสารภาพให้บันทึกเหตุผลในการรับสารภาพไว้ด้วย

(2) วิจัยเปรียบเทียบพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหากับพยานหลักฐานที่หักล้างข้อกล่าวหา

(3) ความเห็นของคณะกรรมการสอบสวนว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยหรือไม่ อย่างไร ถ้าไม่ผิดให้เสนอความเห็นยุติเรื่อง ถ้าผิดให้ระบุว่าเป็นความผิดวินัยกรณีใด ตามมาตราใด และสมควรได้รับโทษสถานใด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า หย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการตามมาตรา 111 หรือไม่ อย่างไร หรือมีเหตุอันควรสงสัยอย่างยิ่งว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง แต่การสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะรับฟังลงโทษปลดออกหรือไล่ออก ถ้าให้รับราชการต่อไปจะเป็นการเสียหายแก่ราชการและสมควรให้ออกจากราชการตามมาตรา 112 หรือไม่ อย่างไร พร้อมทั้งขอสนับสนุนการใช้ดุลพินิจ

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้ทำรายงานการสอบสวนแล้ว ให้เสนอสำนวนการสอบสวน พร้อมทั้งสารบาญต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน และให้ถือว่าการสอบสวนแล้วเสร็จ

หมวด 6

การพิจารณาสั่งสำนวนการสอบสวน

ข้อ 40 เมื่อคณะกรรมการสอบสวนได้เสนอสำนวนการสอบสวนมาแล้ว ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตรวจสอบความถูกต้องของสำนวนการสอบสวนตามข้อ 43 ข้อ 44 ข้อ 45 และข้อ 46 แล้วดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำความผิดหรือไม่มีเหตุที่จะให้ออกจากราชการตามมาตรา 112 สมควรยุติเรื่อง หรือกระทำความผิดที่ยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรโดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวนการสอบสวน

(2) ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาหย่อนความสามารถ ในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ บกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับหน้าที่ราชการ ตามมาตรา 111 ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาสำนวนการสอบสวนดังกล่าว หากเห็นว่ามีความเห็นตามที่คณะกรรมการสอบสวนมีความเห็นมา ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ดำเนินการตามมาตรา 111

(3) ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนมีความเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงสมควรลงโทษปลดออกหรือไล่ออกซึ่งจะต้องส่งเรื่องให้ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. พิจารณาตามมาตรา 100 วรรคสี่ (1) หรือ (2) หรือเป็นกรณีตามมาตรา 112 ให้ผู้มีอำนาจตามมาตราดังกล่าวดำเนินการโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกสิบวัน นับแต่วันได้รับสำนวนการสอบสวน และให้ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี พิจารณาให้แล้วเสร็จและมีมติโดยเร็ว และให้ผู้มีอำนาจสั่งการตามมติ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มิมติดังกล่าว

ข้อ 41 ในกรณีที่ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผู้มีอำนาจตามมาตรา 98 หรือมาตรา 104 (1) อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี เห็นสมควรให้สอบสวนเพิ่มเติมประการใด ให้กำหนดประเด็นพร้อมทั้งส่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง ไปให้คณะกรรมการสอบสวนคณะเดิม เพื่อดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็น

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนคณะเดิมไม่อาจทำการสอบสวนได้ หรือผู้สั่งสอบสวนเพิ่มเติมเห็นเป็นการสมควรจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนคณะใหม่ขึ้นทำการสอบสวนเพิ่มเติม ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้นำข้อ 3 และข้อ 4 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วให้ส่งพยานหลักฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการสอบสวนเพิ่มเติม ไปให้ผู้สั่งสอบสวนเพิ่มเติมโดยจัดทำความเห็นเฉพาะที่ได้จากการสอบสวนเพิ่มเติมประกอบไปด้วยก็ได้

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคสามแล้ว ให้นำข้อ 40 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 42 การพิจารณาพยานหลักฐานว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยหรือไม่ อย่างไร ให้พิจารณาจากพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวน และต้องเป็นพยานหลักฐานที่ได้สรุปแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบแล้วเท่านั้น

หมวด 7

การสอบสวนที่มีขอบและบกร่อง

ข้อ 43 ในกรณีที่น่าปรากฏว่าการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไม่ถูกต้องตามข้อ 3 ให้การสอบสวนทั้งหมดเสียไป ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผู้มีอำนาจตามมาตรา 98 หรือมาตรา 104 (1) แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนใหม่ให้ถูกต้อง

ข้อ 44 ในกรณีที่น่าปรากฏว่าการสอบสวนตอนใดทำไม่ถูกต้อง ให้การสอบสวนตอนนั้นเสียไปเฉพาะในกรณีดังต่อไปนี้

(1) การประชุมของคณะกรรมการสอบสวน มีกรรมการสอบสวนมาประชุมไม่ครบตามที่กำหนดไว้ในข้อ 17 วรรคหนึ่ง

(2) การสอบปากคำบุคคลดำเนินการไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อ 11 ข้อ 27 ข้อ 28 วรรคสอง ข้อ 29 ข้อ 30 วรรคหนึ่ง หรือข้อ 32 วรรคหนึ่ง

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผู้มีอำนาจตามมาตรา 98 หรือมาตรา 104 (1) อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี สั่งให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการตามกรณีดังกล่าวใหม่ให้ถูกต้องโดยเร็ว

ข้อ 45 ในกรณีที่น่าปรากฏว่าคณะกรรมการสอบสวนไม่เรียกผู้ถูกกล่าวหามารับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา หรือไม่ส่งบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา หรือไม่มีหนังสือขอให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงหรือนัดมาให้ถ้อยคำหรือนำสืบแก้ข้อกล่าวหาตามข้อ 24 ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผู้มีอำนาจตามมาตรา 98 หรือมาตรา 104 (1) อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี สั่งให้คณะกรรมการสอบสวน

ดำเนินการให้ถูกต้องโดยเร็ว และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะชี้แจง ให้ถ้อยคำและนำสืบ
แก้ข้อกล่าวหาตามที่กำหนดไว้ในข้อ 24 ด้วย

ในกรณีที่การสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนแตกต่างจากข้อกล่าวหาที่คณะกรรมการ
สอบสวนได้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ แต่ในการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนนั้น
ถ้าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้หลงข้อต่อสู้โดยได้แก้ข้อกล่าวหาในความคิดเห็นแล้วซึ่งไม่ทำให้เสียความเป็นธรรม
ให้ถือว่าการสอบสวนและพิจารณานั้นใช้ได้ และให้ลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้ตามบทมาตราหรือกรณี
ความผิดที่ถูกต้อง

ข้อ 46 ในกรณีที่ปรากฏว่าการสอบสวนตอนใดทำไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ก.ค.ศ. นี้ นอกจาก
ที่กำหนดไว้ในข้อ 43 ข้อ 44 และข้อ 45 ถ้าการสอบสวนตอนนั้นเป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เสีย
ความเป็นธรรม ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผู้มีอำนาจตามมาตรา 98 หรือมาตรา 104 (1)
อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี สั่งให้คณะกรรมการ
สอบสวนแก้ไขหรือดำเนินการตอนนั้นให้ถูกต้องโดยเร็ว แต่ถ้าการสอบสวนตอนนั้นมีใช้สาระสำคัญ
อันจะทำให้เสียความเป็นธรรม ผู้มีอำนาจดังกล่าวจะสั่งให้แก้ไขหรือดำเนินการให้ถูกต้อง
หรือไม่ก็ได้

หมวด 8
การนับระยะเวลา

ข้อ 47 การนับระยะเวลาตามกฎหมาย ก.ค.ศ. นี้ สำหรับเวลาเริ่มต้นให้นับวันถัดจากวันแรกแห่งเวลานั้นเป็นวันเริ่มนับระยะเวลา แต่ถ้าเป็นกรณีขยายเวลาให้นับวันต่อจากวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาเดิมเป็นวันเริ่มระยะเวลาที่ขยายออกไป ส่วนเวลาสิ้นสุด ถ้าวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาตรงกับวันหยุดราชการให้นับวันเริ่มเปิดทำการใหม่เป็นวันสุดท้ายแห่งระยะเวลา

บทเฉพาะกาล

ข้อ 48 การดำเนินการสอบสวนก่อนที่กฎ ก.ค.ศ. นี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ใช้อยู่ในขณะนั้นจนกว่าจะแล้วเสร็จ ส่วนการพิจารณาสั่งการของผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 มาตรา 98 หรือมาตรา 104 อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการตามกฎหมาย ก.ค.ศ. นี้

ให้ไว้ ณ วันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2550

วิจิตร ศรีสอาน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ประธาน ก.ค.ศ.

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎ ก.ค.ศ. ฉบับนี้ คือ โดยที่การดำเนินการทางวินัย
แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยนั้น
ต้องดำเนินการสอบสวนพิจารณาโดยมิชักช้า มีความยุติธรรม และคุ้มครองสิทธิ
แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกกล่าวหาหรือเป็นผู้เสียหาย ตลอดจนพยานที่ให้ถ้อยคำ
ในการสอบสวน อันจะทำให้กระบวนการสอบสวนได้ความจริงและมีความยุติธรรม ประกอบ
กับมาตรา 98 วรรคหก แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547
บัญญัติว่า การสอบสวนพิจารณาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย
ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ.จึงจำเป็นต้องออกกฎ ก.ค.ศ. นี้

ภาคผนวก ข

กฎ ก.ค.ศ.

ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. 2549

กฎ ก.ค.ศ.

ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. 2549

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 19 (4) และมาตรา 98 วรรคเจ็ด แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ก.ค.ศ. โดยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีออก กฎ ก.ค.ศ. ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง ในกรณีดังต่อไปนี้ เป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะดำเนินการทางวินัย ตามมาตรา 100 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง หรือมาตรา 104 (1) โดยไม่สอบสวนหรืองดการสอบสวนก็ได้

(1) กระทำความผิดอาญาจนต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นกระทำความผิดและผู้บังคับบัญชาเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำพิพากษานั้น ได้ความประจักษ์ชัดแล้ว

(2) กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงและได้รับสารภาพเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา หรือให้ถ้อยคำรับสารภาพต่อผู้มีหน้าที่สืบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา และได้มีการบันทึกถ้อยคำรับสารภาพเป็นหนังสือ

ข้อ 2 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ในกรณีดังต่อไปนี้ เป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะดำเนินการทางวินัย ตามมาตรา 100 วรรคสี่ หรือมาตรา 104 (1) โดยไม่สอบสวนหรืองดการสอบสวนก็ได้

(1) กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือให้ลงโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

(2) ละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลายาวเกินสิบห้าวัน และผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการสืบสวนแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

(3) กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงและได้รับสารภาพเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา หรือให้ถ้อยคำรับสารภาพต่อผู้มีหน้าที่สืบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และได้มีการบันทึกถ้อยคำรับสารภาพเป็นหนังสือ

ให้ไว้ ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549

วิจิตร ศรีสอาน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประธาน ก.ค.ศ.

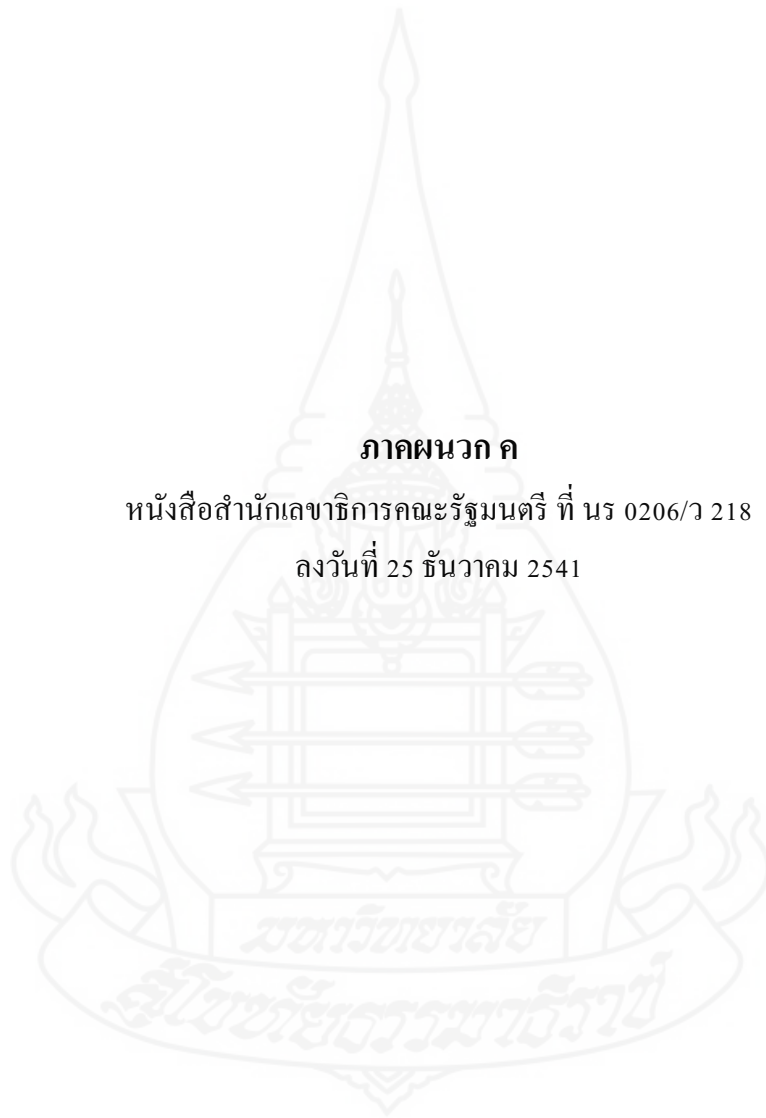
หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้กฎ ก.ค.ศ. ฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 98 วรรคเจ็ด แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 บัญญัติไว้ในกรณี ความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. จะดำเนินการทางวินัยโดยไม่สอบสวนก็ได้ จึงจำเป็นต้องออกกฎ ก.ค.ศ. นี้

ภาคผนวก ค

หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0206/ว 218

ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2541

ที่ นร 0206/ว 218

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กท. 10300

25 ธันวาคม 2541

เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ และการสอบสวน
เรื่องราว ร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย

เรียน (เวียนกระทรวง ทบวง กรมและจังหวัด)

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. บัญชีรายชื่อมติคณะรัฐมนตรี/คำสั่งนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษ
ข้าราชการและการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย
ที่ยกเลิก
  2. สำเนาหนังสือกระทรวงมหาดไทย ค่วนมาก ที่ มท 0208.3/9125
ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2541
  3. สำเนาหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร 0709.2/580 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2541
  4. สำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร 0601/2565
ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2540

เดิมคณะรัฐมนตรีได้มีมติเกี่ยวกับระเบียบการสอบสวนเรื่องราวร้องกล่าวโทษข้าราชการ
ว่ากระทำผิดวินัยและการรับพิจารณาบัตรสนเท่ห์ จำนวน 2 ฉบับ และคำสั่งนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับการ
สอบสวนเรื่องราวร้องทุกข์กล่าวโทษข้าราชการ จำนวน 1 ฉบับ ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย 1 สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นว่า มติคณะรัฐมนตรีและคำสั่งนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และแนวทาง
ปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการและการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษ
ข้าราชการว่ากระทำผิดวินัยดังกล่าว ได้ถือปฏิบัติมานานแล้ว สมควรนำมติคณะรัฐมนตรีและคำสั่ง
นายกรัฐมนตรีดังกล่าวมารวบรวม ปรับปรุงแก้ไขและยกร่างเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติ
ในเรื่องนี้ใหม่ ให้มีความสมบูรณ์อยู่ในฉบับเดียวกัน โดยมีความสอดคล้องกับหลักการของกฎหมาย
ที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ละเอียดชัดเจน สะดวกในการอ้างอิงและเหมาะสมในการถือปฏิบัติ
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงได้นำหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษ
ข้าราชการและการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย ตามมติคณะรัฐมนตรี
และคำสั่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าว มากำหนดขึ้นใหม่ ซึ่งกระทรวงมหาดไทย สำนักงาน ก.พ.

และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอความเห็นมาเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วย และสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาความเห็นดังกล่าวแล้ว เห็นสมควรปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งนายกรัฐมนตรีดังกล่าว โดยพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีและคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 ฉบับ และกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษ ข้าราชการและการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัยขึ้นใหม่ ดังนี้

1. เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องราวกล่าวโทษข้าราชการ ในเบื้องต้น ให้ถือเป็นความลับ ทางราชการ หากเป็นบัตรสนเท่ห์ ให้พิจารณาเฉพาะรายที่ระบุหลักฐาน กรณีแวดล้อมปรากฏชัดแจ้ง ตลอดจนชี้พยานบุคคลแน่นอนเท่านั้น

2. ส่งสำเนาเรื่องราวกล่าวโทษข้าราชการ โดยปิดชื่อผู้ร้องเรียนหรือสำเนาบัตรสนเท่ห์ให้ ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวโทษทำการสืบสวนทางลับว่ามีมูลความจริงเพียงใด หรือไม่ ถ้าเห็นว่ กรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย จึงจะยุติเรื่องได้ ทั้งนี้ ให้รีบดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แล้วรายงานให้ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องราวทราบ

3. ให้ผู้บังคับบัญชาที่เป็นผู้ได้รับเรื่องราว ฯ แจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบในทางลับ หลังจากที่ได้รับเรื่องราวร้องทุกข์ และภายหลังการสืบสวนในเวลาอันสมควร

4. ถ้าปรากฏว่า มีความจริงอันเป็นกรณีความผิดทางกฎหมายบ้านเมือง ให้ดำเนินคดี ทางอาญา ถ้าปรากฏมีมูลความจริงเป็นกรณีความผิดทางวินัย ให้ดำเนินการสอบสวน หรือตั้งกรรมการ สอบสวนไปตาม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

5. ให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจสั่งการที่สมควรเพื่อคุ้มครองผู้ร้องและพยานอย่าให้ ต้องรับภัยหรือความไม่ชอบธรรม ซึ่งอาจเนื่องมาจากการร้องเรียนหรือการเป็นพยานนั้น

6. ในการดำเนินการตามขั้นตอนสืบสวนในทางลับเพื่อหาข้อเท็จจริง หากเจ้าหน้าที่ ผู้สืบสวนในทางลับได้กระทำละเมิดต่อข้าราชการผู้ถูกกล่าวโทษหรือบุคคลภายนอก และความเสียหาย ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการกระทำในหน้าที่แม้มิได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หน่วยงานต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539

จึงขอเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป ความละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2541 ลงมติว่า

1. อนุมัติให้ยกเลิกคำสั่งนายกรัฐมนตรี เรื่อง การสอบสวนเรื่องราวร้องทุกข์กล่าวโทษ ข้าราชการ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2496 เรื่อง ระเบียบการสอบสวนเรื่องราว ร้องกล่าวโทษ ข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2502 เรื่อง บัตรสนเท่ห์ ทั้ง 3 ฉบับ

2. เห็นชอบหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ และการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย ตามที่สำนักเลขาธิการ คณะรัฐมนตรีเสนอ โดยปรับปรุงข้อ 5 เป็นว่า “ให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจสั่งการที่สมควร เพื่อคุ้มครองผู้ร้อง พยาน และบุคคลที่ให้ ข้อมูลในการสืบสวนสอบสวน อย่าให้ต้องรับภัย หรือความไม่ชอบธรรม ซึ่งอาจเนื่องมาจากการร้องเรียน การเป็นพยาน หรือการให้ข้อมูลนั้น” และให้ส่วนราชการถือปฏิบัติต่อไป

จึงเรียนยืนยันมา และขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการในสังกัดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) วิษณุ เครืองาม

(นายวิษณุ เครืองาม)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักบริหารงานสารสนเทศ

โทร.280-1445

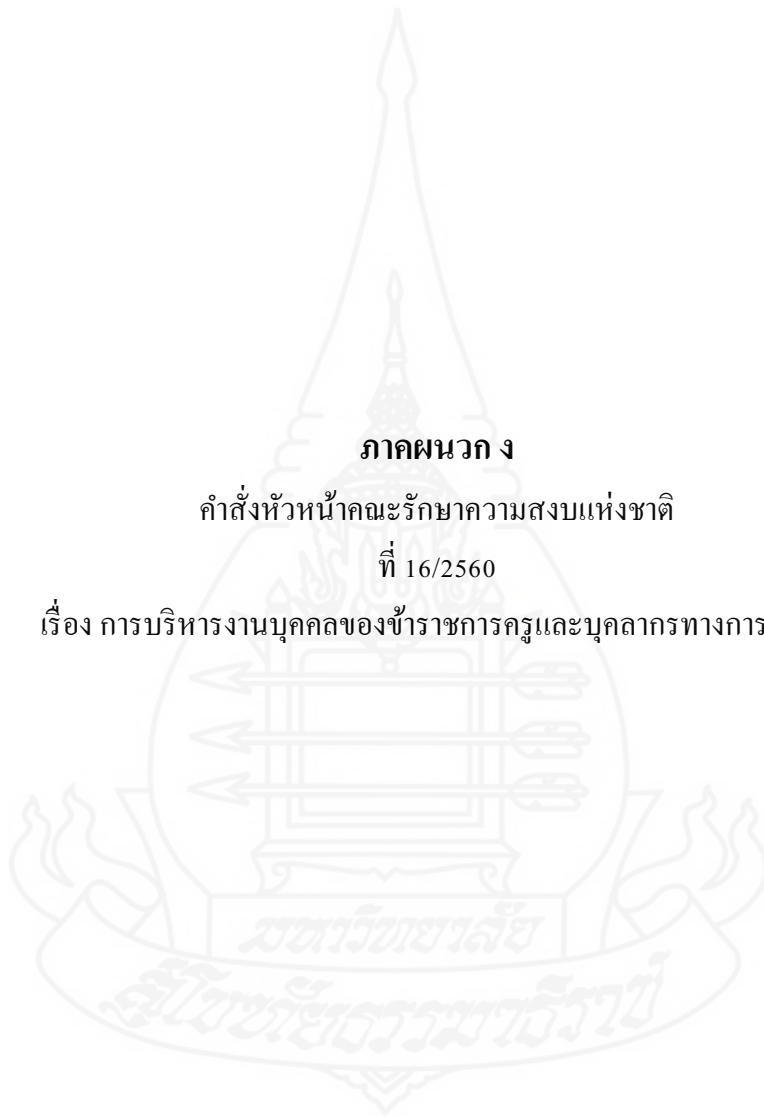
โทรสาร 280-1446 ,282-4045

ภาคผนวก ง

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ที่ 16/2560

เรื่อง การบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ที่ 16/2560

เรื่อง การบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

โดยที่ในการจัดระบบการศึกษาของชาติให้มีมาตรฐานทั้งในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนและในด้านบุคลากรให้เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงนั้น จำเป็นต้องมีองค์กรกลางในการบริหารงานบุคคล ที่มีคุณภาพซึ่งสามารถผลักดันและพัฒนาระบบการศึกษาของชาติไปสู่การปฏิรูประบบการศึกษา ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ผ่านประชามติ ได้กำหนดเป้าหมายและแนวทางไว้ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นที่จะสนับสนุนการบริหารงานด้านบุคคลให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการเตรียมการและรองรับการปฏิรูปการศึกษา อันเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ในการปฏิรูปประเทศที่จะมีการดำเนินการอย่างเต็มรูปแบบในระยะเวลาอันใกล้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้บุคคลซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการใน ก.ค.ศ. ตามมาตรา 7 (4) และ (5) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่คำสั่งนี้ใช้บังคับพ้นจากตำแหน่งกรรมการใน ก.ค.ศ.

ข้อ 2 ให้ ก.ค.ศ. ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย

(1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกรรมการ

(2) กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการ ก.พ. เลขาธิการสภาการศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และเลขาธิการคุรุสภา

(3) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูงในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านการศึกษา และ ด้านกฎหมาย ด้านละหนึ่งคน

ให้เลขาธิการ ก.ค.ศ. เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขาธิการ ก.ค.ศ. แต่งตั้งข้าราชการในสำนักงาน ก.ค.ศ. จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรณีที่จะแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนหรือข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดให้เป็นกรรมการ ตาม (3) ผู้นั้นต้องดำรงตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ

ข้อ 3 ในกรณีที่เห็นสมควร หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติอาจมีคำสั่งให้เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของคณะกรรมการตามข้อ 2 ได้ตามความเหมาะสม

ข้อ 4 ให้ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ ซึ่ง ก.ค.ศ. แต่งตั้งตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่คำสั่งนี้ใช้บังคับพ้นจากตำแหน่ง

ข้อ 5 ให้ ก.ค.ศ. มีอำนาจแต่งตั้ง อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ เพื่อทำการใดๆ แทน ก.ค.ศ. ดังต่อไปนี้

- (1) อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเกี่ยวกับการอุทธรณ์และการร้องทุกข์
- (2) อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเกี่ยวกับวินัยและการออกจากราชการ
- (3) อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา นอกจาก อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ ตามวรรคหนึ่ง ก.ค.ศ. อาจแต่งตั้ง อ.ก.ค.ศ. วิสามัญอื่นเพื่อทำการใดๆ แทน ก.ค.ศ. หรือทำหน้าที่เช่นเดียวกับคณะอนุกรรมการอื่นที่กำหนดตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก็ได้

ข้อ 6 ให้ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ แต่ละคณะ มีจำนวนไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย

(1) ประธานอนุกรรมการ ซึ่งแต่งตั้งจากกรรมการใน ก.ค.ศ. เว้นแต่มีเหตุผลความจำเป็น อาจแต่งตั้งบุคคลอื่นที่ไม่เป็นกรรมการใน ก.ค.ศ. เป็นประธานอนุกรรมการก็ได้

(2) อนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกินสิบเอ็ดคน ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และ ประสบการณ์สูงในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านการศึกษา ด้านกฎหมาย และด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญคณะนั้น

(3) อนุกรรมการซึ่งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวนสองคน

ให้เลขาธิการ ก.ค.ศ. แต่งตั้งข้าราชการในสำนักงาน ก.ค.ศ. เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ และอาจแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงาน ก.ค.ศ. จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

กรณีที่จะแต่งตั้งข้าราชการพลเรือนหรือข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดให้เป็นอนุกรรมการตาม (2) ผู้นั้นจะต้องดำรงตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือประเภทบริหารระดับต้น ประเภทอำนวยการระดับสูง ประเภทวิชาการระดับทรงคุณวุฒิหรือระดับเชี่ยวชาญ หรือมีวิทยฐานะ ไม่ต่ำกว่าเชี่ยวชาญ หรืออาจแต่งตั้งจากผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกรรมการผู้แทนข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาใน ก.ค.ศ. หรือผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งอนุกรรมการใน อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ก็ได้

คุณสมบัติ ลักษณะต้องห้าม หลักเกณฑ์และวิธีการ ได้มา และการพ้นจากตำแหน่ง ของประธานอนุกรรมการกรณีที่มีได้แต่งตั้งจากกรรมการใน ก.ค.ศ. และของอนุกรรมการตาม (2) และ (3) ให้เป็นไปตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 13 และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาใช้บังคับกับ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ โดยอนุโลม

การแต่งตั้ง อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ ตามข้อ 5 (1) และ (2) ให้แต่งตั้งจากกรรมการใน ก.ค.ศ. อย่างน้อยสองคน

ข้อ 7 ให้แก้ไขคำว่า “ขึ้นเงินเดือน” ในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา เป็นคำว่า “เงินเดือน” ทุกแห่ง

ข้อ 8 มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาใช้บังคับ

ให้ ก.ค.ศ. เป็นผู้ดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการ เป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ในกรณีที่ ก.ค.ศ. เห็นสมควร จะมอบหมายให้ กศจ. อ.ก.ค.ศ. ซึ่ง ก.ค.ศ. ตั้งตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ส่วนราชการ หรือหน่วยงานการศึกษา เป็นผู้ดำเนินการตามวรรคสองก็ได้

หลักสูตร วิธีการสอบแข่งขัน วิธีดำเนินการที่เกี่ยวกับการสอบแข่งขัน เกณฑ์การตัดสินใจ การขึ้นบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ การนำบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ในบัญชีหนึ่ง ไปขึ้นบัญชีเป็นผู้สอบแข่งขัน ได้ในบัญชีอื่น การยกเลิกบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ และรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบแข่งขันให้เป็นไป ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ ก.ค.ศ. กำหนด

ข้อ 9 มิให้นำบทบัญญัติมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาใช้บังคับกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา พ.ศ. 2547 มาใช้บังคับกับกรณีที่ไม่มิผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้

ข้อ 10 เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา นอกจากการกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแล้ว ก.ค.ศ. อาจกำหนดตำแหน่งหรือเปลี่ยน ตำแหน่ง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประเภทตำแหน่งผู้บริหารการศึกษาบางตำแหน่ง

เป็นประเภท ตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามมาตรา 38 ค. (2) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ก็ได้

ข้อ 11 ในวาระเริ่มแรกให้ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ ตามข้อ 5 ประกอบด้วยอนุกรรมการตามข้อ 6 (1) และ (2) จนกว่าจะได้แต่งตั้งอนุกรรมการตามข้อ 6 (3) ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่คำสั่งนี้ใช้บังคับ

ข้อ 12 ให้ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเฉพาะกิจซึ่ง ก.ค.ศ. แต่งตั้งตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 อยู่ในวันก่อนวันที่คำสั่งนี้ใช้บังคับยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้แต่งตั้ง อ.ก.ค.ศ. วิสามัญอื่นตามคำสั่งนี้เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทน แต่ต้องไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่คำสั่งนี้มีผลใช้บังคับ

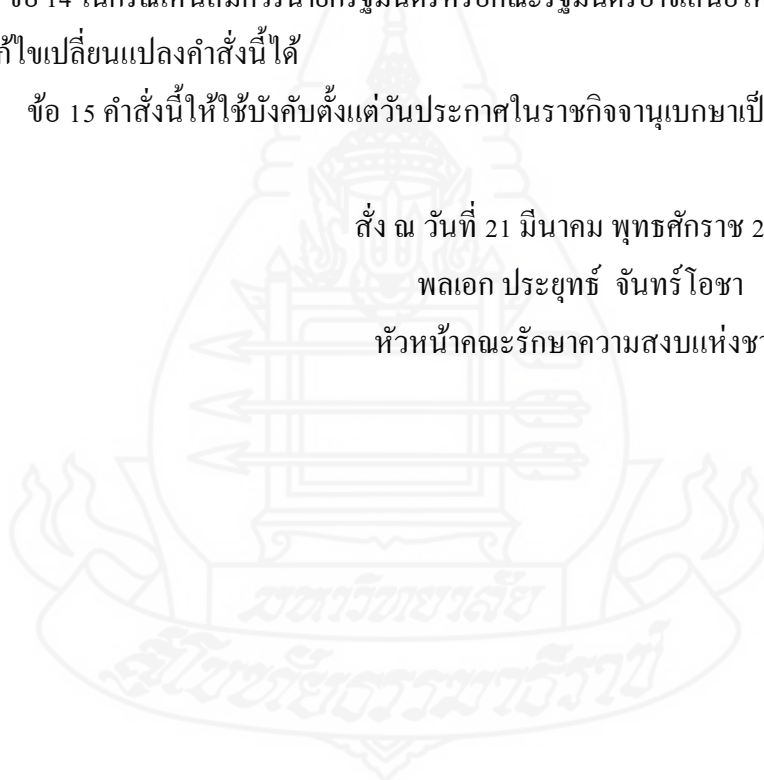
ข้อ 13 ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำสั่งนี้ ให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของ ก.ค.ศ. ข้อ 14 ในกรณีเห็นสมควรนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีอาจเสนอให้คณะรักษาความสงบแห่งชาติแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งนี้ได้

ข้อ 15 คำสั่งนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ 21 มีนาคม พุทธศักราช 2560

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

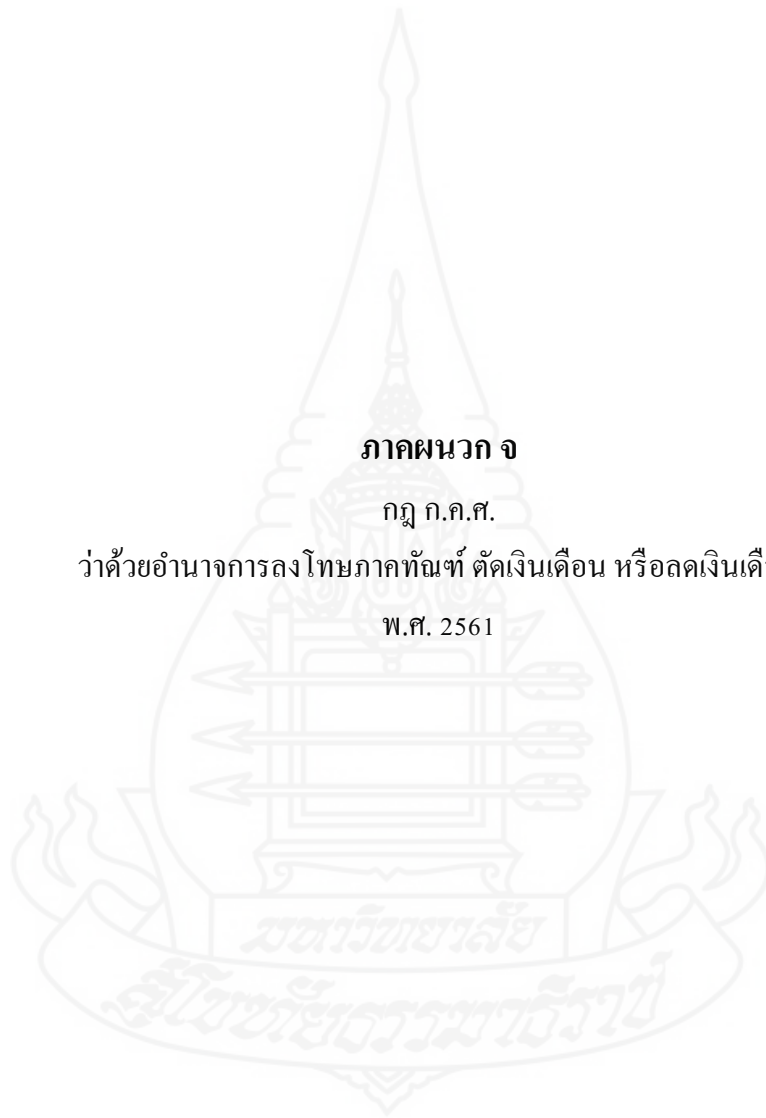

ภาคผนวก จ

กฎ ก.ค.ศ.

ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน

พ.ศ. 2561

กฎ ก.ค.ศ.

ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน

พ.ศ. 2561

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 19 (4) และมาตรา 100 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ก.ค.ศ. โดยได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ออกกฎ ก.ค.ศ. ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ยกเลิกกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน พ.ศ. 2549

ข้อ 2 ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง มีอำนาจสั่งลงโทษได้ ดังต่อไปนี้

(1) ภาคทัณฑ์

(2) ตัดเงินเดือนได้ครั้งหนึ่งในอัตราร้อยละสองหรือร้อยละของเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับ ในวันที่ มีคำสั่งลงโทษเป็นเวลาหนึ่งเดือน สองเดือน หรือสามเดือน

ข้อ 3 ให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล รัฐมนตรีเจ้าสังกัด ปลัดกระทรวง เลขาธิการ อธิบดีหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า อธิการบดีหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า ศึกษาธิการภาคหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า ศึกษาธิการจังหวัดหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า หรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง มีอำนาจสั่งลงโทษได้ ดังต่อไปนี้

(1) ภาคทัณฑ์

(2) ตัดเงินเดือนได้ครั้งหนึ่งในอัตราร้อยละสองหรือร้อยละของเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับ ในวันที่ มีคำสั่งลงโทษเป็นเวลาหนึ่งเดือน สองเดือน หรือสามเดือน

(3) ลดเงินเดือนได้ครั้งหนึ่งในอัตราร้อยละสองหรือร้อยละของเงินเดือนที่ผู้นั้นได้รับในวันที่มีคำสั่งลงโทษ

ข้อ 4 การสั่งลงโทษตัดเงินเดือนหรือลดเงินเดือน ถ้าจำนวนเงินเดือนที่จะต้องตัดหรือลด มีเศษไม่ถึงสิบบาทให้ปัดเศษทิ้ง

ข้อ 5 ในระหว่างที่ ก.ค.ศ. ยังมีได้ปรับอัตราเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเพื่อให้เข้าสู่อัตราตามบัญชีเงินเดือนขั้นต่ำขั้นสูง ให้ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามข้อ 2 หรือข้อ 3 แล้วแต่กรณี มีอำนาจ สั่งลงโทษลดเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด ทั้งนี้ จนกว่าจะมีการปรับอัตราเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาดังกล่าวเข้าสู่อัตราตามบัญชีเงินเดือนขั้นต่ำขั้นสูง

ให้ไว้ ณ วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2561

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประธาน ก.ค.ศ.

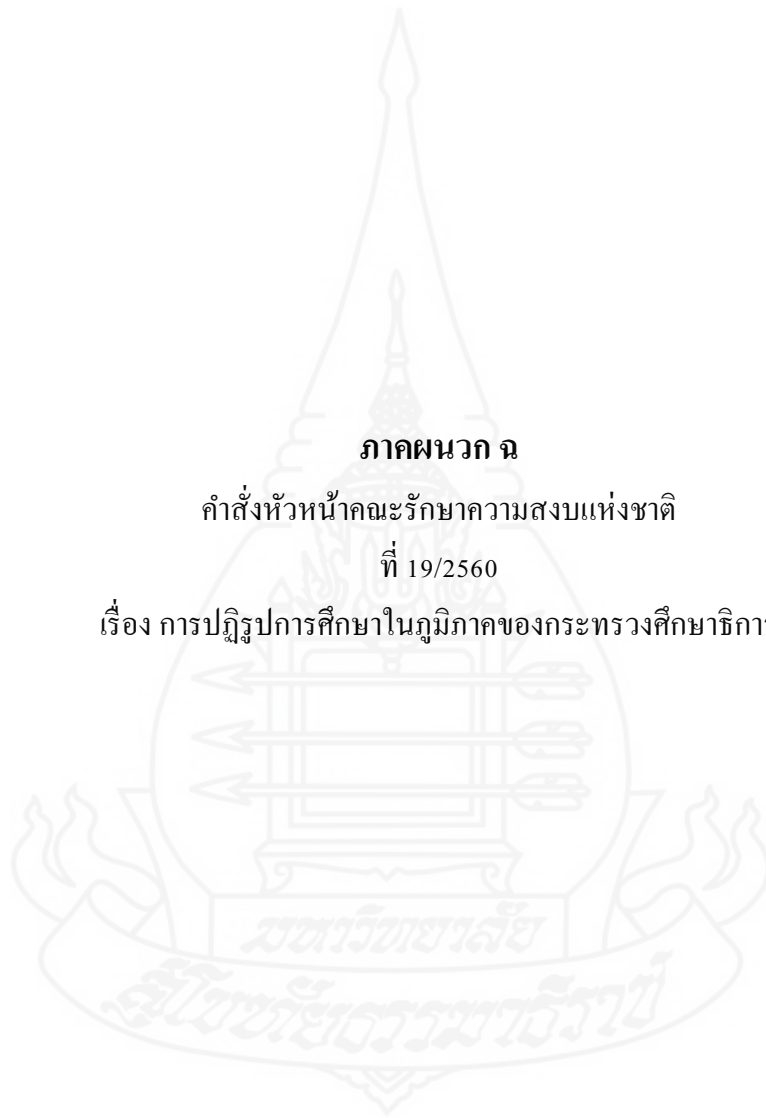

ภาคผนวก ฉ

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ที่ 19/2560

เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ที่ 19/2560

เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ

จากข้อเท็จจริงที่ได้ปรากฏให้เห็นถึงสภาพปัญหาในการจัดการการศึกษาของประเทศ ในส่วนภูมิภาคทั้งในด้านโครงสร้างขององค์กร ด้านระบบบริหารจัดการ และด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาเยาวชนซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์และกำลังคน ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ และเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนและการพัฒนาด้านการศึกษา ของประเทศให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมนานาประเทศ แม้ที่ผ่านมากณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดมาตรการและกลไกขึ้น โดยมีคำสั่งหัวหน้า คณะรักษาความสงบแห่งชาติมาแล้วหลายฉบับ แต่โดยเหตุที่สภาพปัญหาการจัดการการศึกษา ของประเทศ ในส่วนภูมิภาคมีความซับซ้อนและสั่งสมมาเป็นเวลานาน จึงเป็นเหตุให้ต้องมีการ กำหนดมาตรการและ กลไกเพิ่มเติมเพื่อให้ปัญหาโดยส่วนใหญ่ได้รับการแก้ไขโดยเร็ว เพื่อประโยชน์ ในการเตรียมการและ รองรับการปฏิรูปการศึกษาอันเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในการปฏิรูปประเทศ ตามที่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ได้รับความเห็นชอบจากประชามติได้บัญญัติไว้

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ จึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

ข้อ 7 ในแต่ละจังหวัด ให้มีคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด เรียกโดยย่อว่า “กศจ.” ประกอบด้วย

- (1) ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ
- (2) ศึกษาธิการภาคในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เป็นรองประธานกรรมการ
- (3) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และผู้แทน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกรรมการ
- (4) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกินหกคน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แต่งตั้งโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการขับเคลื่อนตามข้อ 2 โดยอย่างน้อยต้องมีผู้แทนองค์กร ภาคเอกชน ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และผู้แทนภาคประชาชน ด้านละหนึ่งคน

(5) ศึกษาธิการจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

(6) รองศึกษาธิการจังหวัด เป็นผู้ช่วยเลขานุการ กศจ. อาจแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดจำนวนไม่เกินสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการด้วยก็ได้

ข้อ 8 ให้ กศจ. มีอำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด ดังต่อไปนี้

(1) อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบ บริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา

(2) กำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางการจัดการศึกษา และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการ การศึกษา ทุกระดับและทุกประเภท ประสานและส่งเสริมการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษาในรูปแบบ ที่หลากหลาย

(3) พิจารณาและให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาการศึกษา

(4) พิจารณาและให้ความเห็นชอบกรอบการประเมินผลการปฏิบัติงานและตัวชี้วัด ในการดำเนินงานในลักษณะตัวชี้วัดร่วมของส่วนราชการหรือหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ

(5) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาต่อคณะกรรมการขับเคลื่อนตามข้อ 2

(6) กำกับ เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการหรือหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

(7) วางแผนการจัดการศึกษาและพิจารณาเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณให้แก่ สถานศึกษา

(8) เสนอคณะกรรมการขับเคลื่อนตามข้อ 2 เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาธิการ จังหวัด ตาม

ข้อ 9

(9) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานตามความจำเป็นเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงาน ของ กศจ. ซึ่งอย่างน้อยต้องมีคณะกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์ และคณะอนุกรรมการ เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา โดยให้นำองค์กรประกอบของ อกศจ. มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในการเสนอ และการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานตามวรรคหนึ่ง ต้องคำนึงถึง งบประมาณประมาณ

ที่ได้รับ ความคุ้มค่า ความประหยัด ความรวดเร็วและไม่เป็นการเพิ่มขึ้นตอน ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่จำเป็น

(10) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด หรือตามที่คณะกรรมการขับเคลื่อนตามข้อ 2 มอบหมาย

ข้อ 9 ให้ กศจ. เสนอคณะกรรมการขับเคลื่อนตามข้อ 2 เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด เรียกโดยย่อว่า “อกศจ.” เพื่อช่วยเหลือหรือถ่วงดุลงานให้แก่ กศจ. เกี่ยวกับการบรรจุ การแต่งตั้ง การโยกย้าย การดำเนินการทางวินัย การกำหนดวิทยฐานะ หรือการกำหนดสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ให้ อกศจ. ตามวรรคหนึ่ง ประกอบด้วย

(1) กรรมการใน กศจ. จำนวนหนึ่งคน เป็นประธานอนุกรรมการ

(2) กรรมการใน กศจ. จำนวนสองคน เป็นอนุกรรมการ

(3) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือผู้อำนวยการสถานศึกษาในจังหวัด จำนวนสองคน เป็นอนุกรรมการ

(4) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีได้เป็นกรรมการใน กศจ. จำนวนไม่เกินสามคน เป็นอนุกรรมการ

(5) ศึกษาธิการจังหวัด เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ในกรณีมีความจำเป็น กศจ. อาจแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดจำนวน ไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้

ข้อ 10 การเบิกจ่ายเบี้ยประชุมของ กศจ. อกศจ. คณะอนุกรรมการและคณะทำงานตามข้อ 8 (9) เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเบี้ยประชุมกรรมการ และการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอื่นๆ ที่จำเป็น ให้เบิกจ่ายได้ตามระเบียบของทางราชการ โดยเบิกจ่ายจากงบประมาณของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ

ข้อ 11 ให้มีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปฏิบัติภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด การปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ นโยบาย และยุทธศาสตร์ของส่วนราชการต่างๆ ที่มอบหมาย และให้มีอำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด ดังต่อไปนี้

(1) รับผิดชอบงานธุรการของ กศจ. อกศจ. คณะอนุกรรมการบริหารราชการเชิงยุทธศาสตร์ คณะอนุกรรมการเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน รวมทั้งปฏิบัติงานราชการ ที่เป็นไปตามอำนาจและหน้าที่ของ กศจ. และตามที่ กศจ. มอบหมาย

(2) จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการ

(3) ส่งการ กำกับ ดูแล เร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการ หรือหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

(4) จัดระบบ ส่งเสริม และประสานงานเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษา

(5) ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ

(6) ดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

(7) ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ การนิเทศ และแนะแนว การศึกษาทุกระดับและทุกประเภท รวมทั้งติดตามและประเมินผลระบบบริหารและการจัดการศึกษา

(8) ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบด้านการบริหาร การเงิน และการบัญชีของส่วนราชการ หรือหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

(9) ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬาเพื่อการศึกษา

(10) ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเอกชน

(11) ปฏิบัติภารกิจตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้ง ปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวงศึกษาธิการ และประสานงานต่างๆ ในจังหวัด

ข้อ 12 ให้มีศึกษาธิการจังหวัด เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้าง ในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศึกษาธิการภาค มีอำนาจหน้าที่ รับผิดชอบ การดำเนินงานของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมาย ว่าด้วยระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการ สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เฉพาะงาน ที่เกี่ยวกับ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา และให้มีรองศึกษาธิการจังหวัด เพื่อช่วยเหลือนงานศึกษาธิการจังหวัด จำนวนสามคน

ให้ศึกษาธิการจังหวัด รองศึกษาธิการจังหวัด และข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้ศึกษาธิการจังหวัด ดำรงตำแหน่ง เทียบกับข้าราชการพลเรือนสามัญประเภทอำนวยการระดับสูง และผู้ที่ดำรงตำแหน่ง ศึกษาธิการ จังหวัดต้องเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการประเภทผู้บริหารการศึกษาหรือเป็นผู้ที่ได้รับ มอบหมาย ให้ปฏิบัติหน้าที่รองศึกษาธิการภาคอยู่ก่อนวันที่คำสั่งนี้ใช้บังคับ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่ ก.ค.ศ. กำหนด

ข้อ 13 การบรรจุและแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดหรือกรุงเทพมหานครตามมาตรา 53 (3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ให้ศึกษาธิการจังหวัดโดยความเห็นชอบของ กศจ. เป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

สั่ง ณ วันที่ 3 เมษายน พุทธศักราช 2560

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ภาคผนวก ข

หนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค. 0504/14556

ลงวันที่ 25 พฤษภาคม 2520

ที่ กค. 0504/14556

กระทรวงการคลัง

25 พฤษภาคม 2520

เรื่อง ข้าราชการซึ่งมีกรณีหรือต้องหาว่ากระทำผิดอย่างร้ายแรงถึงแก่ความตายเสียก่อนได้รับการ
วินิจฉัยเรื่องที่กระทำผิดวินัย
เรียน อธิบดีกรมตำรวจ

เนื่องด้วยข้าราชการซึ่งมีกรณีหรือต้องหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง จนถูกตั้งกรรมการ
สอบสวนความผิดทางวินัย และได้ถึงแก่ความตายในระหว่างการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น ในทางปฏิบัติ
คณะกรรมการสอบสวนจะงดการสอบสวนเพราะข้าราชการผู้นั้นได้พ้นจากราชการ เพราะถึงแก่ความตาย
ไปแล้ว แต่โดยที่ข้าราชการซึ่งมีกรณีหรือต้องหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ถ้าถึงแก่ความตาย
เสียก่อนได้รับการวินิจฉัยเรื่องที่กระทำผิดวินัย นั้น มาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ
ข้าราชการ พ.ศ. 2494 บัญญัติให้กระทรวงเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยว่า ถ้าข้าราชการผู้นั้น
ไม่ถึงแก่ความตายเสียก่อนจะต้องได้รับโทษถึงไล่ออกหรือปลดออกหรือไม่ ถ้าเห็นว่าข้าราชการ
ผู้นั้นจะต้องถูกลงโทษถึงไล่ออกหรือปลดออกทายาทไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จตกทอด เพื่ออนุวัติ
ตามนัยมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 กระทรวงการคลัง
ใคร่ขอความร่วมมือให้ส่วนราชการเจ้าสังกัดของข้าราชการซึ่งถูกตั้งกรรมการสอบสวนปฏิบัติดังนี้

1. ในกรณีข้าราชการถูกตั้งกรรมการสอบสวนความผิดทางวินัย ต่อมาได้ถึงแก่ความตาย
เสียก่อนการสอบสวนพิจารณาทางวินัยเสร็จสิ้น ให้ผู้ตั้งตั้งกรรมการสอบสวนความผิดทางวินัย
สั่งให้คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนต่อไปและสรุปความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณา
วินิจฉัยของกระทรวงเจ้าสังกัดตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
พ.ศ. 2494 โดยเร็วที่สุดเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของทายาทที่มีสิทธิได้รับบำเหน็จตกทอด

2. ให้เจ้าสังกัดรีบแจ้งการถึงแก่กรรมของข้าราชการในกรณีดังกล่าวตามข้อ 1
ให้กรมบัญชีกลางในโอกาสแรกพร้อมทั้งส่งสำเนาคำสั่งตั้งกรรมการสอบสวนความผิดทางวินัย
และคำสั่งให้ทำการสอบสวนต่อไปตามนัยแห่งข้อ 1 ให้ด้วย

3. เมื่อคณะกรรมการสอบสวนความผิดทางวินัยได้ทำการสอบสวนต่อไป และสรุปความเห็นประการใด ขอให้ส่งคำแถลงผลการสอบสวนของคณะกรรมการดังกล่าวให้กรมบัญชีกลาง 1 ชุด ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการสอบสวนเสร็จ ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานในการพิจารณาสั่งจ่ายบำเหน็จตกทอดให้หรือไม่ต่อไป

กระทรวงการคลังหวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือในกรณีดังกล่าวด้วยดี จึงขอถือโอกาสขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง
(ลงชื่อ) อำนวย วีรวรรณ
(นายอำนวย วีรวรรณ)
ปลัดกระทรวงการคลัง

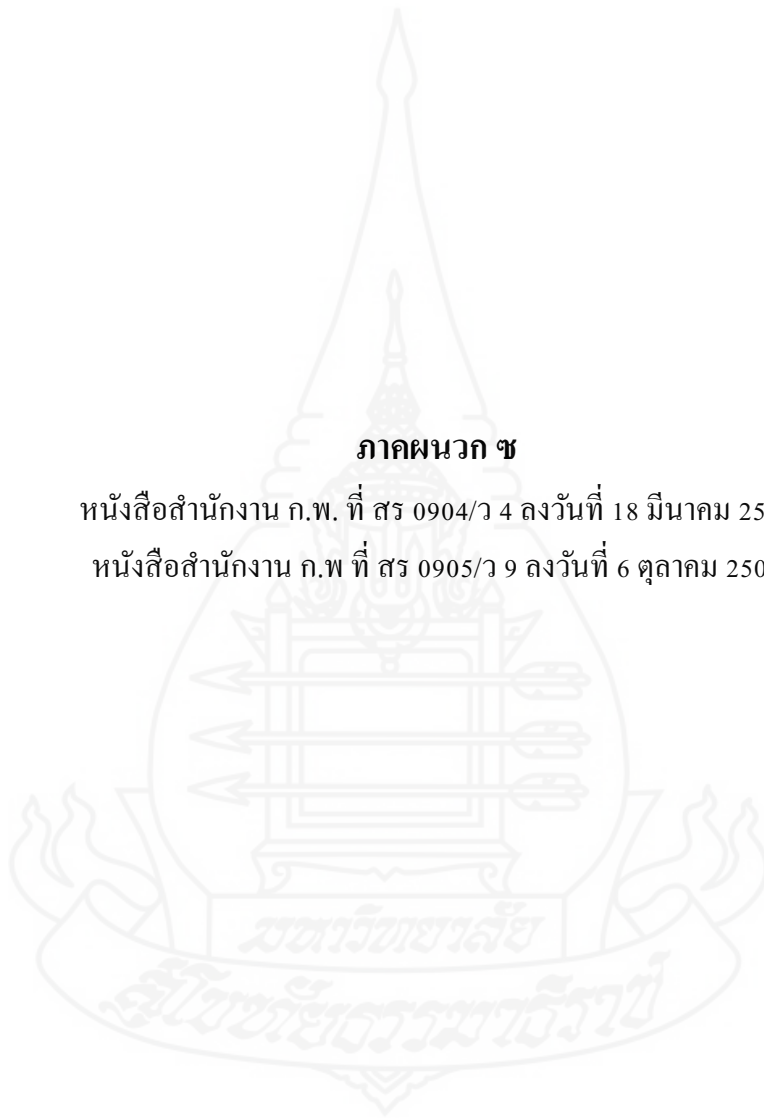

กองบำเหน็จบำนาญ
กรมบัญชีกลาง
โทร. 2215851

ภาคผนวก ข

หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0904/ว 4 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2509

หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0905/ว 9 ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2509

ที่ สร 0904/ว 4

สำนักงาน ก.พ.

18 มีนาคม 2509

เรื่อง การสอบสวนพิจารณาโทษข้าราชการ

เรียน (เวียนกระทรวง ทบวง กรม)

อ้างถึง หนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร ที่ น.ว. 41/2497

ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2497

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้ถือเป็นหลักในการสอบสวนพิจารณาโทษข้าราชการว่ากระทรวง ทบวง กรมเจ้าสังกัดควรเร่งรัดทำการสอบสวนพิจารณาให้เสร็จสิ้นโดยเร็วไม่ควรปล่อยให้เรื่องค้างคั่งอยู่เป็นเวลานาน นั้น

ในการพิจารณารายงานการลงโทษข้าราชการที่กระทรวง ทบวง กรม รายงาน ไปยัง ก.พ. ปรากฏอยู่เสมอว่า การสอบสวนพิจารณาโทษข้าราชการยังมีได้ปฏิบัติให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว สาเหตุแห่งความล่าช้าในการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยแก่ข้าราชการประการหนึ่งก็คือ ในกรณีที่การกระทำของข้าราชการเข้าลักษณะความผิดทางอาญาด้วยการดำเนินการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยมักจะรอฟังผลการดำเนินการทางคดีอาญาก่อน ซึ่ง ก.พ. พิจารณาแล้วเห็นว่า การดำเนินการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัย กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดอำนาจหน้าที่และวิธีการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากการดำเนินคดีอาญาอยู่แล้ว การสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยจึงไม่จำเป็นที่จะต้องรอฟังผลทางคดีอาญาแต่อย่างใด เพราะถึงแม้เรื่องนั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลจะมีความเห็นแตกต่างกันไป ผู้พิจารณาลงโทษทางวินัยก็หาต้องรับผิดชอบแต่อย่างใดไม่ ถ้าการกระทำนั้นได้ทำไปโดยถูกต้องตามกฎหมายและกระทำไปโดยสุจริต มิได้มุ่งให้เกิดผลเสียหาย ซึ่งเรื่องนี้ก็ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐานอยู่แล้วหลายเรื่อง

ก.พ. จึงลงมติให้เวียนกระทรวง ทบวง กรม ทราบเพื่อถือเป็นทางปฏิบัติต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และโปรดแจ้งให้กรมในสังกัดทราบด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) จินดา ณ สงขลา

(พันเอกจินดา ณ สงขลา)

เลขาธิการ ก.พ.

ที่ สร 0905/ว 9

สำนักงาน ก.พ.

6 ตุลาคม 2509

เรื่อง การสอบสวนพิจารณาโทษข้าราชการ

เรียน (เวียนกระทรวง ทบวง กรม)

อ้างถึง หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ สร 0905/ว 4 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2509

ตามหนังสือที่อ้างถึง ก.พ. ได้ลงมติให้เวียนกระทรวง ทบวง กรม ว่า การสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือน ในกรณีที่มีการกระทำเข้าลักษณะเป็นความผิดทางอาญานั้น กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดอำนาจหน้าที่และวิธีการสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากการดำเนินคดีอาญาอยู่แล้ว การสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัยจึงไม่จำเป็นที่จะต้องรอฟังผลทางคดีอาญาให้เรื่องล่าช้า นั้น

บัดนี้ มีส่วนราชการบางแห่งหรือมาว่า ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาสั่งไม่ลงโทษข้าราชการผู้ต้องหาว่ากระทำผิดวินัยไปแล้ว โดยเห็นว่าหลักฐานไม่พอที่จะลงโทษได้แต่ภายหลังศาลได้พิจารณาลงโทษ ข้าราชการผู้นั้นในทางอาญาในกรณีที่ต้องหาโทษนั้น แต่ให้รอการลงโทษไว้ จะปฏิบัติอย่างไร เรื่องนี้ ก.พ. ได้พิจารณาลงมติให้เวียนกระทรวง ทบวง กรม ทราบเพิ่มเติมว่า มติ ก.พ. ตามนัยหนังสือเวียนดังกล่าว ทั้งคำปรารภและเหตุผลที่ชี้แจงไปมุ่งหมายถึงกรณีที่มีการสอบสวนมีพยานหลักฐานฟังได้ว่า ข้าราชการพลเรือนผู้ถูกกล่าวหาทำผิดวินัยแล้ว ก็ควรจะพิจารณาโทษทางวินัยตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนให้เสร็จสิ้นไปโดยไม่ชักช้า แต่ถ้าสอบสวนทางวินัยยังฟังไม่ได้ว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยกรณีเช่นนี้ผู้นั้นก็ยังคงอยู่ในฐานะเป็นผู้ถูกฟ้องคดีอาญา หรือถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญาอยู่ ซึ่งถ้าไม่ใช่คดีความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาทแล้ว แม้ผู้บังคับบัญชาจะเห็นว่ากรณีนี้มีมลทินมัวหมองไม่ปรากฏชัด มาตรา 89 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2499 ก็ยังให้อำนาจผู้บังคับบัญชาสั่งพักราชการเพื่อรอฟังผลทางคดีอาญาได้ ฉะนั้นในกรณีเช่นนี้จึงสมควรรอการสั่งการเด็ดขาดทางวินัยไว้ก่อนจนกว่าจะทราบผลทางคดีอาญา

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการในสังกัดทราบด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

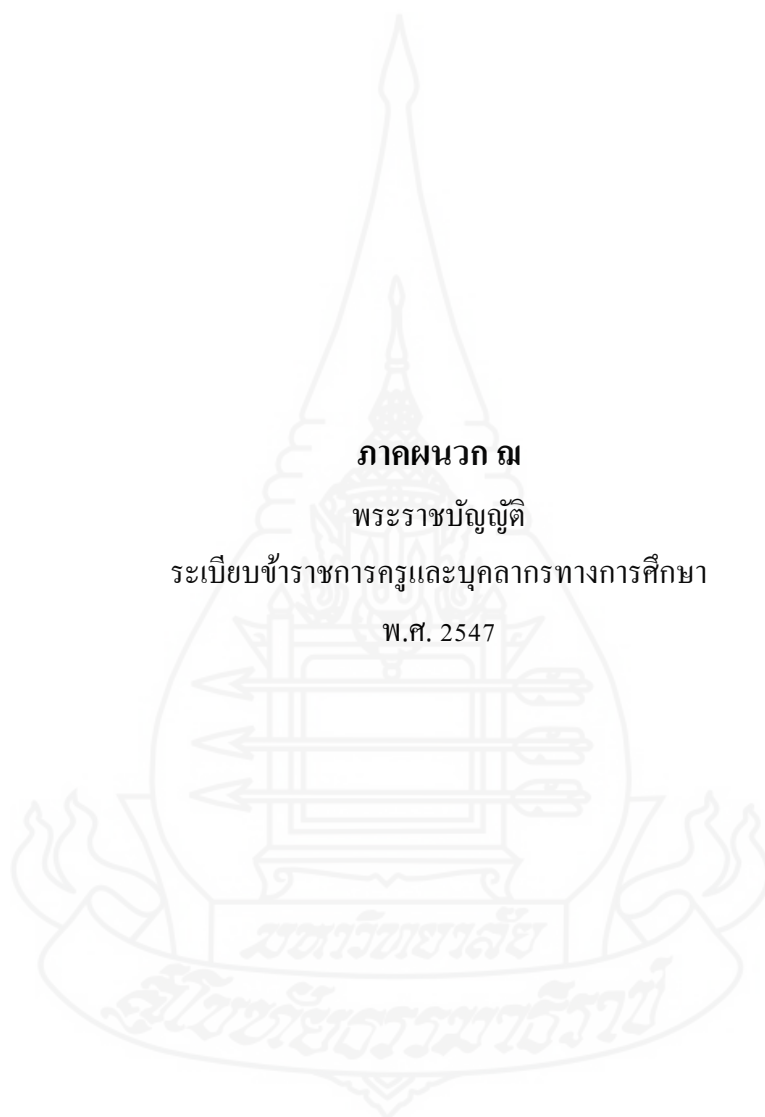
(ลงชื่อ) ประวีณ ฅ นคร

(นายประวีณ ฅ นคร)

รองเลขาธิการ ก.พ.

รักษาราชการแทนเลขาธิการ ก.พ.

ภาคผนวก ฅ

พระราชบัญญัติ

ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

พ.ศ. 2547

พระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
พ.ศ. 2547

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2547
เป็นปีที่ 59 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ
ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอม
ของรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากร
ทางการศึกษา พ.ศ. 2547”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

- (1) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523
- (2) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535
- (3) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2538

หมวด 6

วินัยและการรักษาวินัย

มาตรา 82 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องรักษาวินัยที่บัญญัติเป็นข้อห้าม และข้อปฏิบัติไว้ในหมวดนี้ โดยเคร่งครัดอยู่เสมอ

มาตรา 83 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องสนับสนุนการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจและมีหน้าที่วางรากฐานให้เกิดระบอบการปกครองเช่นว่านั้น

มาตรา 83 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาคและเที่ยงธรรม มีความวิริยะ อุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร ดูแลเอาใจใส่ รักษาประโยชน์ของทางราชการ และต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ อย่างเคร่งครัด

ห้ามมิให้อาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจและหน้าที่ราชการของตน ไม่ว่าจะโดยทางตรง หรือทางอ้อม หาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น

การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับ ประโยชน์ที่มิควรได้ เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 85 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไป ตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการและหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรี หรือนโยบายของรัฐบาลโดยถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ

การปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยจงใจไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ และหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาล ประมาทเลินเล่อหรือขาดการ เอาใจใส่ระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ อย่างร้ายแรงเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 86 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ โดยไม่ขัดขึ้นหรือหลีกเลี่ยง แต่ถ้าเห็นว่าการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะทำให้เสียหายแก่ราชการ หรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ ของทางราชการจะเสนอความเห็นเป็นหนังสือภายในเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งนั้น ก็ได้และเมื่อเสนอความเห็นแล้ว ถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันเป็นหนังสือให้ปฏิบัติตามคำสั่งเดิม ผู้อยู่ ใต้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตาม

การขัดคำสั่งหรือหลีกเลี่ยง ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการ โดยชอบด้วยกฎหมายและระเบียบของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 87 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องตรงต่อเวลา อุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการและผู้เรียน จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรมิได้

การละทิ้งหน้าที่หรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง หรือการละทิ้งหน้าที่ราชการติดต่อกันเป็นเวลานานกว่าสิบห้าวัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรหรือ โดยมีพฤติการณ์อันแสดงถึงความจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 88 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ผู้เรียน ชุมชน สังคม มีความสุภาพเรียบร้อย รักษาความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้เรียน และระหว่างข้าราชการด้วยกันหรือร่วมปฏิบัติราชการ ต้อนรับ ให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรม แก่ผู้เรียนและประชาชนผู้มาติดต่อราชการ

การกลั่นแกล้ง คุกคาม เหยียดหยาม กดขี่ หรือข่มเหงผู้เรียน หรือประชาชนผู้มาติดต่อราชการอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 89 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่กลั่นแกล้ง กล่าวหาหรือร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความเป็นจริง

การกระทำตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 90 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่กระทำการหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสื่อมเสียความเที่ยงธรรมหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน

การกระทำตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำโดยมีความมุ่งหมายจะให้เป็นการซื้อขาย หรือให้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหรือวิทยฐานะใด โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือเป็นการกระทำอันมีลักษณะเป็นการให้ หรือได้มาซึ่งทรัพย์สินหรือสิทธิประโยชน์อื่น เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับการบรรจุและแต่งตั้งโดยมิชอบหรือเสื่อมเสียความเที่ยงธรรม เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 91 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานทางวิชาการของผู้อื่นโดยมิชอบ หรือนำเอาผลงานทางวิชาการของผู้อื่น หรือจ้าง วาน ใช้ผู้อื่นทำผลงานทางวิชาการเพื่อไปใช้ในการเสนอขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่ง

การเลื่อนวิทยฐานะหรือการให้ได้รับเงินเดือนในระดับที่สูงขึ้น การฝ่าฝืนหลักการดังกล่าวนี้ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ร่วมดำเนินการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงาน ของผู้อื่น โดยมีขอบ หรือรับจัดทำผลงานทางวิชาการไม่ว่าจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ เพื่อให้ผู้อื่น นำผลงานนั้นไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 92 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่เป็นการกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

มาตรา 93 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง ในการปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน โดยต้องไม่อาศัยอำนาจ และหน้าที่ราชการของตนแสดงการฝักใฝ่ ส่งเสริม เกื้อกูล สนับสนุนบุคคล กลุ่มบุคคล หรือพรรค การเมืองใด

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินการใดๆ อันมีลักษณะเป็นการทุจริตโดยการซื้อสิทธิหรือขายเสียงในการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา สมาชิก สภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือการเลือกตั้งอื่นที่มีลักษณะเป็นการส่งเสริมการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยรวมทั้งจะต้องไม่ให้การส่งเสริม สนับสนุน หรือชักจูงให้ผู้อื่นกระทำการในลักษณะ เดียวกัน การดำเนินการที่ฝ่าฝืนหลักการดังกล่าวนี้ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 94 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องรักษาชื่อเสียงของตนและรักษา เกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนมิให้เสื่อมเสีย โดยไม่กระทำการใดๆ อันได้ชื่อว่า เป็นผู้ประพฤติชั่ว

การกระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุก หรือโทษที่หนักกว่าจำคุก โดยคำพิพากษา ถึงที่สุดให้จำคุกหรือให้รับโทษที่หนักกว่าจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำ โดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือกระทำการอื่นใดอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เสพยาเสพติดหรือสนับสนุนให้ผู้อื่น เสพยาเสพติด เล่นการพนันเป็นอาชญากรรม หรือกระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษา ไม่ว่าจะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของตนหรือไม่ เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

มาตรา 95 ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย ป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัย และดำเนินการทางวินัยแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัย

การเสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีวินัย ให้กระทำโดยการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การฝึกอบรม การสร้างขวัญและกำลังใจ การจูงใจ หรือการอื่นใดในอันที่จะเสริมสร้างและพัฒนาเจตคติ จิตสำนึก และพฤติกรรมของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปในทางที่มีวินัย

การป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำผิดวินัยให้กระทำโดยการเอาใจใส่ สังเกตการณ์ และขจัดเหตุที่อาจก่อให้เกิดการกระทำผิดวินัย ในเรื่องอันอยู่ในวิสัยที่จะดำเนินการป้องกันตามควรแก่กรณีได้

เมื่อปรากฏกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยโดยมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นอยู่แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยทันที

เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหาหรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยโดยยังไม่มีพยานหลักฐาน ให้ผู้บังคับบัญชารีบดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยจึงจะยุติเรื่องได้ ถ้าเห็นว่ากรณีมีมูล ที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยก็ให้ดำเนินการทางวินัยทันที

การดำเนินการทางวินัยแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยให้ดำเนินการตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 7

ผู้บังคับบัญชาผู้ใดละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานและตามหมวด 7 หรือมีพฤติกรรมปกป้อง ช่วยเหลือเพื่อมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาถูกลงโทษทางวินัย หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยไม่สุจริตให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัย

มาตรา 96 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดฝ่าฝืนข้อห้ามหรือไม่ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติทางวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ ผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดวินัย จำต้องได้รับโทษทางวินัย เว้นแต่มีเหตุอันควรงดโทษตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 7

โทษทางวินัยมี 5 สถาน คือ

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ตัดเงินเดือน
- (3) ลดขั้นเงินเดือน
- (4) ปลดออก
- (5) ไล่ออก

ผู้ใดถูกลงโทษปลดออก ให้ผู้นั้นมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเสมือนว่าเป็นผู้ลาออกจากราชการ

มาตรา 97 การลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ทำเป็นคำสั่ง วิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษให้เป็นไปตามระเบียบของ ก.ค.ศ. ผู้สั่งลงโทษต้องสั่งลงโทษให้เหมาะสมกับความผิดและมีให้เป็นไปโดยพยาบาท โดยอคติหรือโดยโทสะจริต หรือลงโทษผู้ที่ไม่มีความผิด ในคำสั่งลงโทษให้แสดงว่าผู้ถูกลงโทษกระทำผิดวินัยในกรณีใด ตามมาตราใด และมีเหตุผลอย่างไรในการกำหนดสถานโทษเช่นนั้น

หมวด 7

การดำเนินการทางวินัย

มาตรา 98 การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อดำเนินการสอบสวนให้ได้ความจริงและความยุติธรรมโดยมิชักช้า และในการสอบสวนจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสชี้แจงและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา

การสอบสวนกรณีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 เป็นผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน และต้องมีกรณีอันมีมูลว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงเท่านั้น เว้นแต่กรณีที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดวินัยร่วมกัน และในจำนวนผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าวผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ของผู้ถูกกล่าวหาผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีลำดับชั้นสูงกว่าผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ของผู้ถูกกล่าวหารายอื่น ก็ให้ผู้บังคับบัญชาในลำดับชั้นสูงกว่าดังกล่าวเป็นผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาทั้งหมด

ในกรณีที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่างหน่วยงานการศึกษาหรือต่างเขตพื้นที่การศึกษา กระทำผิดวินัยร่วมกัน ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ของผู้ถูกกล่าวหาแต่ละรายประสานการดำเนินการร่วมกันในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ในกรณีที่มีปัญหาหรือความเห็นขัดแย้งในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามวรรคสาม ถ้าในระหว่างผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้นเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด ถ้าในระหว่างผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ต่างเขตพื้นที่การศึกษา ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด ในกรณีต่างส่วนราชการให้รัฐมนตรีเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด รวมทั้งในกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นเพื่อรักษาประโยชน์ของทางราชการ หรือจะทำให้การสอบสวนนั้นเสร็จไปโดยเร็วและยุติธรรมก็ให้ผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดดังกล่าวมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นสอบสวนแทนได้

นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรีเจ้าสังกัด มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามวรรคสองได้

หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการสอบสวนพิจารณาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ.

ในกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. จะดำเนินการทางวินัย โดยไม่สอบสวนก็ได้

มาตรา 99 เมื่อได้ดำเนินการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 98 แล้ว ถ้าฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัย ให้สั่งยุติเรื่อง ถ้าฟังได้ว่ากระทำความผิดวินัยให้ดำเนินการตามมาตรา 100 และในกรณีที่กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงต้องลงโทษปลดออก หรือไล่ออก ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนผ่อนโทษห้ามมิให้ลดโทษต่ำกว่าปลดออก

มาตรา 100 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยไม่ร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือนหรือลดขั้นเงินเดือนตามควรแก่กรณีให้เหมาะสมกับความผิด ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษก็ได้ แต่สำหรับการลงโทษภาคทัณฑ์ให้ใช้เฉพาะกรณีกระทำความผิดวินัยเล็กน้อย หรือมีเหตุอันควรลดหย่อนซึ่งยังไม่ถึงกับจะต้องถูกลงโทษตัดเงินเดือน

ในกรณีกระทำความผิดวินัยเล็กน้อยและมีเหตุอันควรลดโทษ จะงดโทษให้โดยให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือหรือว่ากล่าวตักเตือนก็ได้

การสั่งลงโทษตามวรรคหนึ่ง ผู้บังคับบัญชาใดจะมีอำนาจสั่งลงโทษผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาในสถานใด ได้เพียงใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ.

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้วแต่กรณีเห็นว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง สมควรลงโทษปลดออกหรือไล่ออก ให้ดำเนินการดังนี้

(1) สำหรับตำแหน่งอธิการบดี ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตำแหน่งซึ่งมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ ตำแหน่งศาสตราจารย์ และผู้ดำรงตำแหน่งใดหรือตำแหน่งซึ่งมีวิทยฐานะใดซึ่งกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงร่วมกันกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว หรือเป็นการดำเนินการของผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งเหนือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามวรรคหก หรือที่นายกรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีเจ้าสังกัดแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 98 วรรคห้า ให้เสนอ ก.ค.ศ. พิจารณา

(2) สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานอกจาก (1) ให้เสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาของผู้ถูกกล่าวหาพิจารณา

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสี่ ถ้าเป็นกรณีที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่างหน่วยงานการศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษากระทำผิดวินัยร่วมกัน และถ้าผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาของผู้ถูกกล่าวหาแต่ละรายที่สังกัดแล้วแต่กรณี มีความเห็นขัดแย้งกัน ถ้าเป็นความเห็นขัดแย้งระหว่างผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนในเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน ให้นำเสนอ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา ถ้าเป็นความเห็นขัดแย้งระหว่างผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือ อ.ก.ค.ศ. ต่างเขตพื้นที่การศึกษา ให้นำเสนอ ก.ค.ศ. พิจารณา และเมื่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาหรือ ก.ค.ศ. มีมติเป็นประการใดแล้วให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 หรือผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนสั่งหรือปฏิบัติไปตามมตินั้น

ในกรณีที่ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ไม่ปฏิบัติตามมาตรา 98 วรรคสอง ให้ผู้บังคับบัญชาของผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ระดับเหนือขึ้นไป มีอำนาจดำเนินการตามมาตรา 98 วรรคสองหรือมาตรานี้ได้

ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในเรื่องที่ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา 110 (4) หรือ มาตรา 111 และคณะกรรมการสอบสวนตามมาตราดังกล่าวได้สอบสวนไว้แล้ว คณะกรรมการสอบสวนจะนำสำนวนการสอบสวนตามมาตราดังกล่าวมาใช้เป็นสำนวนการสอบสวนและทำความเข้าใจเสนอผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน โดยถือว่าได้มีการสอบสวนตามหมวดนี้แล้วก็ได้ แต่ทั้งนี้ ต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ โดยจะระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้ และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงและนำสืบแก้ข้อกล่าวหาได้ด้วย

มาตรา 101 ให้กรรมการสอบสวนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพียงเท่าที่เกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของกรรมการสอบสวน และโดยเฉพาะให้มีอำนาจ ดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) เรียกให้กระทรวง ทบวง กรม หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือห้างหุ้นส่วนบริษัท ชี้แจงข้อเท็จจริง ส่งเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ส่งผู้แทนหรือบุคคลในสังกัดมาชี้แจง หรือให้ถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน

(2) เรียกผู้ถูกกล่าวหาหรือบุคคลใดๆ มาชี้แจง หรือให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสาร และหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวน

มาตรา 102 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำหรือละเว้นกระทำการใดที่พึงเห็นได้ว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และเป็นกรกล่าวหาเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาของผู้นั้น หรือต่อผู้มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนหรือตรวจสอบตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ หรือเป็นการกล่าวหาเป็นหนังสือโดยผู้บังคับบัญชาของผู้นั้น หรือมีกรณีถูกฟ้องคดีอาญาหรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทที่ไม่เกี่ยวกับราชการหรือความผิดหลุโทษ แม้ภายหลังผู้นั้นจะออกจากราชการไปแล้ว เว้นแต่ออกจากราชการเพราะตาย ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 มีอำนาจดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาตามมาตรา 95 และดำเนินการทางวินัยตามที่บัญญัติในหมวดนี้ต่อไปได้ เสมือนว่าผู้นั้นยังมีได้ออกจากราชการ เว้นแต่ผลการสอบสวนหรือพิจารณาปรากฏว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยที่จะต้องลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือนให้สังคโทษ

มาตรา 103 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงจนถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือถูกฟ้องคดีอาญา หรือต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดหลุโทษ ผู้มีอำนาจตามมาตรา 98 วรรคสอง วรรคสี่ หรือวรรคห้า แล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งพักราชการหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนเพื่อรอฟังผลการสอบสวนพิจารณาได้ แต่ถ้าภายหลังปรากฏผลการสอบสวนพิจารณาว่าผู้นั้นมีได้กระทำผิดหรือกระทำผิดไม่ถึงกับจะถูกลงโทษปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ และไม่มีกรณีที่จะต้องออกจากราชการด้วยเหตุอื่น ก็ให้ผู้มีอำนาจดังกล่าวสั่งให้ผู้นั้นกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งและวิทยฐานะเดิม หรือตำแหน่งเดียวกับที่ผู้นั้นมีคุณสมบัติตรงตามคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งและวิทยฐานะนั้น ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 100 วรรคหก มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อได้มีการสั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดพักราชการหรือออกจากราชการไว้ก่อนตามวรรคหนึ่งแล้ว ภายหลังปรากฏว่าผู้นั้นมีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงในกรณีอื่นอีก ผู้มีอำนาจตามมาตรา 98 วรรคสอง วรรคสี่ หรือวรรคห้า หรือมาตรา 115 แล้วแต่กรณี มีอำนาจดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาตามมาตรา 95 และแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนตามมาตรา 98 วรรคสอง ตลอดจนดำเนินการทางวินัยตามที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ต่อไปได้

ในกรณีที่สั่งให้ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนกลับเข้ารับราชการ หรือสั่งให้ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อนออกจากราชการด้วยเหตุอื่นที่มีใช่เป็นการลงโทษเพราะกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็ให้ผู้นั้นมีสถานภาพเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตลอดระยะเวลาระหว่างที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน เสมือนว่าผู้นั้นเป็นผู้ถูกสั่งพักราชการ

เงินเดือน เงินอื่นที่จ่ายเป็นรายเดือน และเงินช่วยเหลืออย่างอื่น และการจ่ายเงินดังกล่าวของผู้ถูกสั่งพักราชการและผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบว่าด้วยการนั้น สำหรับผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ถ้าไม่มีกฎหมายหรือระเบียบดังกล่าวให้ถือเสมือนว่าผู้นั้นเป็นผู้ถูกสั่งพักราชการ

หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการสั่งพักราชการ การสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ระยะเวลาให้พักราชการและให้ออกจากราชการไว้ก่อน และการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามผลการสอบสวนพิจารณาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ.

มาตรา 104 เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการทางวินัยหรือดำเนินการสอบสวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใด หรือสั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาออกจากราชการไปแล้วให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) การรายงานการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงของผู้บังคับบัญชาตั้งแต่หัวหน้าส่วนราชการหรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลงมา เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการทางวินัยแล้ว ให้รายงานไปยังหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแล้วแต่กรณี และเมื่อหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับรายงานแล้วเห็นว่าการยุติเรื่อง การงดโทษ หรือการสั่งลงโทษไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ก็ให้มีอำนาจสั่งงดโทษ ลดสถานโทษ เพิ่มสถานโทษ เปลี่ยนแปลงและแก้ไขข้อความในคำสั่งเดิมหรือดำเนินการอย่างใดเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาให้ได้ความจริงและความยุติธรรมได้ตามควรแก่กรณี และหากเห็นว่ากรณีเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็ให้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ได้หรือหากเห็นว่าเป็นกรณีที่ไม่วางในอำนาจหน้าที่ของตน ก็ให้แจ้งหรือรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจหน้าที่เพื่อดำเนินการตามควรแก่กรณีต่อไป เมื่อหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้พิจารณาตามอำนาจหน้าที่แล้วให้เสนอหรือรายงาน อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา เมื่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาได้พิจารณาแล้วให้รายงานไปยังหัวหน้าส่วนราชการพิจารณา แต่ในกรณีที่หัวหน้าส่วนราชการซึ่งได้รับรายงานมีความเห็นขัดแย้งกับมติ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา ให้เสนอ ก.ค.ศ. พิจารณาต่อไป

(2) การรายงานการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงของผู้บังคับบัญชาตั้งแต่หัวหน้าส่วนราชการหรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลงมา เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการทางวินัยแล้ว ให้รายงานไปยังหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแล้วแต่กรณี และเมื่อหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาตามอำนาจหน้าที่แล้ว ให้รายงาน อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา และ ก.ค.ศ. พิจารณาตามลำดับ

สำหรับการดำเนินการทางวินัยของผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งเหนือหัวหน้าส่วนราชการ หรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป และมีใช้เป็นการดำเนินการตามมติของ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา ให้รายงาน ก.ค.ศ. พิจารณา

ในการดำเนินการตามมาตรานี้ เมื่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา หรือ ก.ค.ศ. พิจารณา และมีมติเป็นประการใดแล้ว ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 หรือหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แล้วแต่กรณี สั่งหรือปฏิบัติไปตามนั้น

การรายงานตามมาตรา นี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่ ก.ค.ศ. กำหนด

มาตรา 105 เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการทางวินัย หรือสั่งให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาออกจากราชการในเรื่องใดไปแล้ว ถ้า ก.ค.ศ. พิจารณาเห็นเป็นการสมควรให้สอบสวนใหม่ หรือสอบสวนเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์แห่งความเป็นธรรม หรือเพื่อประโยชน์ในการควบคุมดูแล ให้นำหน่วยงานการศึกษาปฏิบัติการตามหมวด 6 และหมวดนี้ โดยถูกต้องและเหมาะสมตามความเป็นธรรม ก็ให้ ก.ค.ศ. มีอำนาจสอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติมในเรื่องนั้นได้ตามความจำเป็น โดยจะสอบสวนเองหรือให้ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ หรือคณะกรรมการสอบสวนสอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติมแทน หรือกำหนดประเด็นหรือข้อสำคัญที่ต้องการทราบส่งไปเพื่อให้คณะกรรมการสอบสวนที่ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งไว้เดิมทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้

ในกรณีที่ ก.ค.ศ. ตั้ง อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเพื่อทำหน้าที่พิจารณาเรื่องการดำเนินการทางวินัย หรือการออกจากราชการแทน ก.ค.ศ. ให้ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญนั้น มีอำนาจสอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติม โดยจะสอบสวนเอง หรือแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไปสอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติมแทน และมีอำนาจกำหนดประเด็นหรือข้อสำคัญที่ต้องการทราบส่งไปให้ เพื่อให้คณะกรรมการสอบสวนที่ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งไว้เดิมทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้

ในการสอบสวนใหม่หรือสอบสวนเพิ่มเติม ถ้า ก.ค.ศ. หรือ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญพิจารณา เห็นสมควรส่งประเด็นหรือข้อสำคัญใดที่ต้องการทราบไปสอบสวนพยานหลักฐานซึ่งอยู่ต่างท้องที่ หรือเขตพื้นที่การศึกษา ก็ให้ ก.ค.ศ. หรือ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญ แล้วแต่กรณี มีอำนาจกำหนดประเด็น หรือข้อสำคัญนั้นส่งไปเพื่อให้หัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานการศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษานั้นทำการสอบสวนแทนได้

ในกรณีที่ ก.ค.ศ. หรือ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้สอบสวนใหม่ หรือสอบสวนเพิ่มเติม หรือส่งประเด็นหรือข้อสำคัญไปเพื่อให้คณะกรรมการสอบสวนหรือหัวหน้า ส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยงานการศึกษาดำเนินการตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสาม ในเรื่องเกี่ยวกับกรณีกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้นำหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับ การสอบสวนพิจารณาตามมาตรา 98 วรรคหกมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการดำเนินการตามมาตรานี้ให้นำมาตรา 101 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 106 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งโอนมาจากพนักงานส่วนท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น หรือข้าราชการอื่นตามมาตรา 58 ผู้ใดมีกรณีกระทำผิดวินัยอยู่ก่อนวัน โอนมาบรรจุ ให้ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้นั้นดำเนินการทางวินัยตามหมวดนี้โดยอนุโลม แต่ถ้าเป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างการสืบสวนหรือสอบสวนของทางผู้บังคับบัญชาเดิมก่อนวันโอน ก็ให้สืบสวนสอบสวนต่อไปจนเสร็จ แล้วส่งเรื่องไปให้ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้นั้น พิจารณาดำเนินการต่อไปตามหมวดนี้โดยอนุโลม และในกรณีที่จะต้องส่งลงโทษทางวินัยให้ปรับบทความผิดและลงโทษตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น หรือกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการนั้นโดยอนุโลม

หมวด 9

การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

มาตรา 121 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดถูกสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือนหรือลดขั้นเงินเดือน ให้มีสิทธิอุทธรณ์ต่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง

มาตรา 122 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดถูกสั่งลงโทษปลดออก ไล่ออก หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการ ให้มีสิทธิอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ แล้วแต่กรณี ต่อ ก.ค.ศ. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง และให้ ก.ค.ศ. พิจารณาให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวัน

มาตรา 123 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือมีความคับข้องใจเนื่องจากการกระทำของผู้บังคับบัญชาหรือการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยให้ผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ต่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดเห็นว่า อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง มีมติไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม ให้ผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ต่อ ก.ค.ศ.

มติของ ก.ค.ศ. ตามวรรคสอง ให้เป็นที่สิ้นสุด

มาตรา 124 หลักเกณฑ์และวิธีการในเรื่องที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์และพิจารณาอุทธรณ์ และการร้องทุกข์และพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ ตามมาตรา 121 มาตรา 122 และมาตรา 123 ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ.

ในการพิจารณาอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ เมื่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ได้มีมติเป็นประการใดแล้ว ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 53 ตั้งหรือปฏิบัติไปตามนั้น

ในกรณีที่สั่งให้ผู้อุทธรณ์หรือผู้ร้องทุกข์กลับเข้ารับราชการให้นำมาตรา 103 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 125 เมื่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ได้วินิจฉัยอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ตามมาตรา 121 หรือมาตรา 122 แล้ว ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือกรณีที่มีได้บัญญัติให้มีสิทธิอุทธรณ์หรือร้องทุกข์ตามหมวดนี้ ผู้นั้นย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องคดีต่อศาลปกครองได้ภายในกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

เมื่อศาลปกครองมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นประการใดแล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการแก้ไขคำสั่งไปตามนั้น

มาตรา 126 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งโอนมาจากพนักงานส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น หรือข้าราชการตามมาตรา 58 ผู้ใดถูกสั่งลงโทษทางวินัยอยู่ก่อนวันโอนมาบรรจุและผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น หรือกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการที่โอนมา แต่ยังมีได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมายดังกล่าวก็ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ตามหมวดนี้ได้ แต่ถ้าผู้นั้นได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นหรือกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการที่โอนมาไว้แล้ว และในวันที่ผู้นั้นได้โอนมาบรรจุเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ยังไม่แล้วเสร็จ ก็ให้ตั้งเรื่องให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา 121 เป็นผู้พิจารณาอุทธรณ์

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

วิษณุ เครืองาม

รองนายกรัฐมนตรี

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายผดุงศักดิ์ ทองโพธิ์ศรี
วัน เดือน ปีเกิด	24 พฤษภาคม 2517
สถานที่เกิด	อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ
ประวัติการศึกษา	วท.บ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2540 น.บ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
ตำแหน่ง	นิติกร

